Mobilbegyűjtés a hetesekkel

OKTATÁS Buborékos borítékoktól a gurulós bőröndökig – a legkülönfélébb megoldásokat találták ki az iskolák a diákok telefonjainak tárolására. A belügy nem észlelt problémákat.

JUHÁSZ DÁNIEL

– Mi egyelőre azt kértük a gyerekektől, minden óra elején tegyék ki a mobiltelefonjaikat kikapcsolt állapotban a tanári asztalra. Begyűjteni nem tudjuk őket, mert a biztonságos tároláshoz nincsenek meg a feltételek. Jeleztük a tankerületi központnak, hogy zárható szekrényekre lenne szükség, de választ még nem kaptunk – nyilatkozta lapunknak egy Pest megyei iskola pedagógusa. Az okostelefonok és egyéb, internetezésre, kép- és videókészítésre alkalmas eszközök iskolai használatát korlátozó rendelet szeptember 1-jén lépett hatályba: az eszközöket tanítás előtt le kell adni és biztonságosan el kell zárni a diákok elől. Használatukat csak tanórán, oktatási célokra lehet engedélyezni, de az óraközi szünetekben így is vissza kell szedni őket.

Van olyan iskola, ahol kevésbé vették komolyan a biztonságos tárolásra vonatkozó előírást: az eszközöket kartondobozokba gyűjtik és az igazgatói szobában őrzik. Máshol ezt még annyival egészítették ki, hogy névre szóló buborékos borítékokba csomagolták a telefonokat – a borítékokat a diákoknak, jobban mondva a szülőknek kell beszerezni. De vannak olyan intézmények is, ahol a diákokat is bevonták a korlátozással járó feladatok megvalósításába: az egyik helyen a „hetesként” megbízott tanulóknak kell segédkezniük a telefonok begyűjtésében, a dobozok cipelésében. Egy másik intézményben önként lehet jelentkezni hasonló feladatok végrehajtására, amit az iskola „közösségi szolgálatos óraként” könyvel el (2011 óta az érettségi vizsgák megkezdésének feltétele 50 óra közösségi szolgálat elvégzése).

FELADAT

NAGY ERZSÉBET: A diákokat nem lenne szabad beosztani ilyen feladatokra, rájuk nem terhelhető sem megőrzési, sem kártérítési felelősség

Egy intézményben önként lehet jelentkezni a „gyűjtésre”, amit az iskola „közösségi szolgálatos óraként” könyvel el.

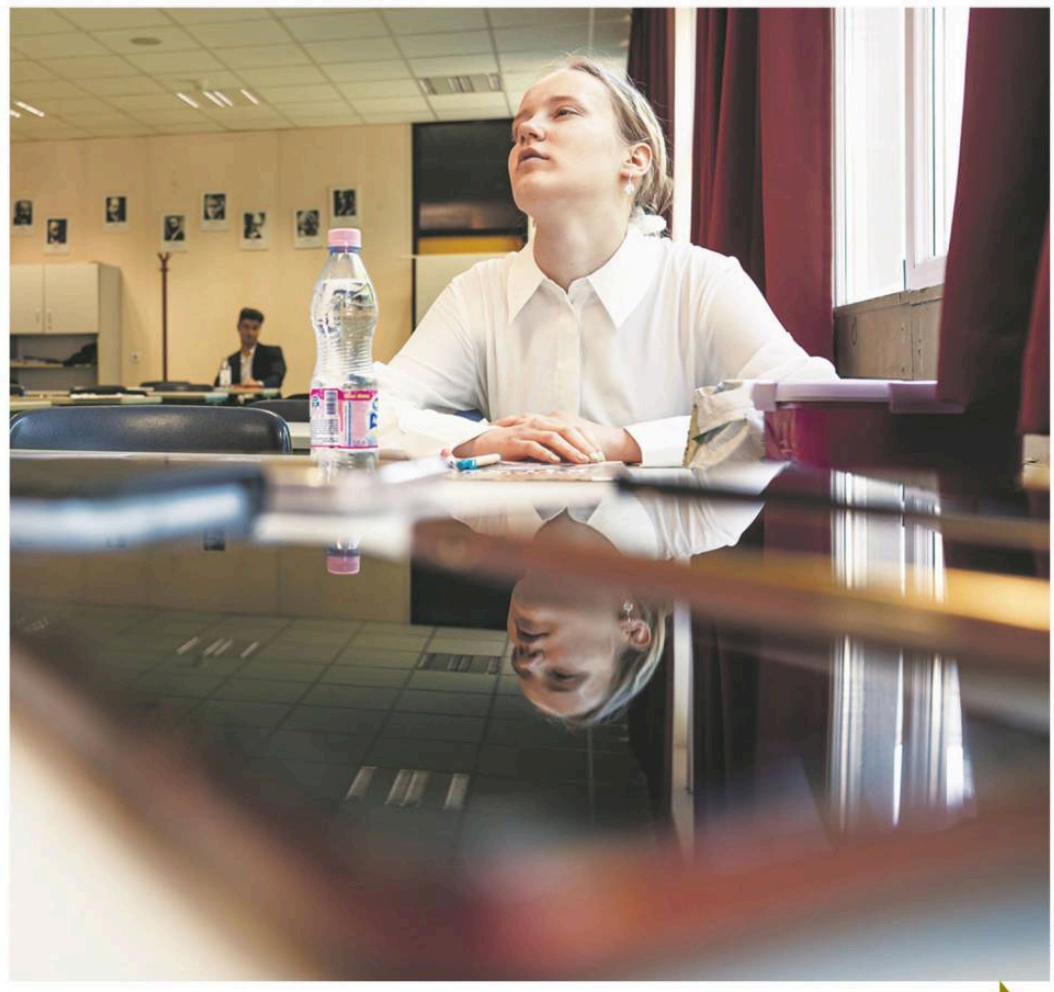

FOTÓ: NÉPSZAVA

Figyelem. Nincs mobil, bár az érdekvédő szerint sok helyen iskolai wifi sincs

– A diákokat nem lenne szabad beosztani ilyen feladatokra, rájuk nem terhelhető sem megőrzési, sem kártérítési felelősség – vélekedett a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetének (PDSZ) ügyvivője. Nagy Erzsébet lapunknak azt mondta, a rendelet egyáltalán nem tisztázza a felelősségi kérdéseket a tanárok, iskolák esetében sem. Beszámolt arról is, a PDSZ-hez is számos visszajelzés érkezett a rendelet megvalósításával kapcsolatban. Például tudnak olyan iskoláról, ahol minden osztálynak van egy lakattal vagy számkombinációval zárható, kézipoggyász méretű gurulós bőröndje. A tanárok ezeket gurigatják egyik osztályból a másikba, ha az eszközök használata a tanórán oktatási céllal engedélyezett. A PDSZ egyébként az egész korlátozást elhibázottnak tartja.

Azzal kapcsolatban, hogy a diákok iskolai mobilhasználatát több nyugat-európai országban is korlátozzák, Nagy Erzsébet úgy vélekedett: a nyugat-európai iskolák nagy többségében minden diáknak van saját, zárható szekrénye, valamint a tantermek is jól felszereltek az iskolák saját eszközeivel, szélessávú internetelléréssel. – Nálunk a digitális tananyagokat a legtöbb esetben csak úgy tudjuk használni, ha a diák behozza a saját laptopját, telefonját. Továbbá velem az is előfordult korábban, hogy a saját mobilnetemet kellett megosztanom, mert az iskolai wifi használhatatlan volt – mondta.

Nincs napirenden módosítás, kiegészítés

Érdeklődtünk a köznevelésért is felelős Belügyminisztériumnál, tanévkezdés óta hozzájuk milyen visszajelzések érkeztek az iskolai mobiltelefon-használat korlátozásával kapcsolatban. Válaszuk szerint semmilyen jelzést nem kaptak, ám úgy vélik, ez „az eltelt idő rövidsége miatt természetes”. Arról sem tudnak, hogy lennének olyan iskolák, ahol nem tartották be a rendelet előírásait. Arra a kérdésünkre, hogy az esetleges hiányosságok miatt módosíthatják-e a rendeletet, azt írták: a közeljövőben nincs napirenden a kormányrendelet módosítása, kiegészítése.

Csőre töltötték az iparűzési adó elvételét

LÉPÉS A hivatalos verzió szerint még nem született kormányzati döntés, vizsgálják a különböző lehetőségeket – felelte megkeresésünkre Schmidt Jenő, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége (TÖOSZ) elnöke azzal kapcsolatban, hogy a múlt heti, 31. országos jegyzői-közigazgatási konferencián lapunk információi szerint ismét szóba került a helyi iparűzési adó (hipa) „megreformálása”. A résztvevők közül ezt többen úgy értelmezték: előfordulhat, hogy a kormány januártól elveszi az iparűzési adót a településektől, a pénz egy közös állami kasszába kerül, s onnan osztják majd el az önkormányzatoknak. Ami tulajdonképpen egyet jelentene az önkormányzatiság teljes kiüresítésével és ellehetetlenítésével, lévén, mára ez maradt az egyetlen érdemi saját bevétele a helyhatóságoknak.

Schmidt Jenő: A tehetősebb települések már jelenleg is befizetők

Az ötlet nem új, a júniusi EP- és helyhatósági választások után Lázár János építési és közlekedési miniszter jelentette be, javasolni fogja a kormánynak a helyi iparűzési adó megreformálását, ugyanis szerinte „véget kell vetni annak a káros gyakorlatnak, hogy egyes településvezetők városuk fejlesztése helyett mulatságokra, fesztiválozásra, szavazatszerzésre tapsolják el a helyi vállalkozók által befizetett adót, majd sorban állnak a kormánynál, hogy nyújtson mentőövet, mert elfogyott a pénz”. A tárcavezető kijelentette, az ország és a települések érdeke, hogy iskolákra, óvodákra, bölcsődékre, kórházakra, munkahelyteremtésre, ipari parkok fejlesztésére, járdák és utak építésére fordítsák a helyi adóbevételeket.

Lapunk úgy értesült, a múlt heti, visegrádi szakmai konferencián olyan megjegyzések is elhangzottak, hogy akár már a szeptember végén kezdődő parlamenti ülésszakon is megszülethet a döntés, amely központosítaná a helyi iparűzési adót.

– A tehetősebb települések már jelenleg is befizetők, hiszen nagyjából a hipájuk 30 százalékát szolidaritási hozzájárulásként adják az államkasszába – folytatta Schmidt Jenő, a somogyi Tab októberig még hivatalban lévő polgármestere, akinek települése szintén fizet szolidaritási hozzájárulást. – Jelenleg ezt a pénz visszaosztják a rászoruló önkormányzatoknak. Ha a teljes iparűzési adót elveszik a településektől, akkor onnantól tulajdonképpen mindent az államnak kell finanszíroznia helyben, hiszen az önkormányzatoknak nem marad érdemi bevétele. A nagy rendszerek közül eddig az egészségügyet és a közoktatást vették el a településektől, ettől kezdve minden központilag kell majd finanszírozni. Ami valójában azt jelenti, hogy megszűnik az önkormányzatok valódi funkciója. Lesz majd egy nagy közös kassza, ahol minden településnek lesz egy „számlája”, amire kap majd valamekkora összeget a központosított feladatok helyi ellátására.

A TÖOSZ vezetője szerint azok a települések, melyek eddig a magasabb iparűzésiadó-bevételeiknek köszönhetően nemcsak a kötelező feladataikat tudták ellátni, hanem helyi fejlesztésekre, jóléti intézkedésekre, komolyabb intézményfenntartásra is futotta erejükből, ha elveszik tőlük a hipát, nincs rá jobb szó: fejre állnak.

– Egyik pillanatról a másikra felborul a teljes, megszokott működési struktúra, s egy új működtetési rendszert kell kidolgozni – jelentette ki Schmidt Jenő, aki szerint a hipa esetleges elvonása nem konkrétan az önkormányzatok ellen irányul, sokkal inkább a Nagy Márton nemzetgazdasági miniszter által is említett cash flow problémára próbál megoldást találni a kormányzat a teljes pénzügyi centralizációval, melyet minden területre kiterjeszt, ahol az alrendszerekben még lát felhasználható forrásokat. – Úgy gondolom, a teljes elvonást ennek ellenére nem lépik meg, ugyanis rengeteg érdeket sért a településeken, és 2026-ban parlamenti választások lesznek, melyekre komoly hatással lehet egy ilyen döntés. Azt már elképzelhetőnek tartom, hogy másutt is meglépik, amit korábban Gödön, Dunaújvárosban vagy Pakson, hogy a település iparűzési adóját a vármegyei önkormányzathoz irányítják, s ott születik döntés a felhasználásáról.

Paks is pórul járt, elvették a várostól az erőmű miatt jelentős helyi adót

FOTÓ: PAKSI ERŐMŰ/BODAJKI ÁKOS

A konferencián többek között Navracsics Tibor közigazgatási és területfejlesztési miniszter is felszólalt: információink szerint a tárcavezető többek között az önkormányzati törvény lehetséges módosításáról is beszélt, ám valódi konkrétumok nélkül, csak annyi derült ki, hogy jelenleg a szabályozás előkészítése zajlik – forrásaink szerint a módosítás hatásköri átalakításokat-elvonásokat, vagyis komoly központosítást jelentene elsősorban, s nem lenne meglepő, ha a parlament már az ősszel napirendre venné.

Az iparűzési adó, valamint az önkormányzati törvény esetleges módosításai ügyében megkerestük a közigazgatási és területfejlesztési, a nemzetgazdasági és a pénzügyi tárcát. Utóbbi szerint „az önkormányzatok helyi iparűzésiadó-bevétele dinamikusan növekszik, 2010 óta közel megháromszorozódott, és ez a növekedési tendencia folytatódik. Bár az iparűzési adóval kapcsolatban számtalan észrevétel, felvetés, igény fogalmazódott meg az elmúlt években, átalakításról nem született döntés”. Vagyis kitértek a válasz elől, hogy mi a terv a hipával. A másik két minisztérium lapzártánkig nem reagált kérdéseinkre.

VAS ANDRÁS

Hosszú harc után gyors megegyezés Földváron

ALKU – Zavar, hogy árulóznak, de mit csináljak? Mondtak már rám durvább dolgokat is – mondta lapunknak Herényi Károly, a Mosolygó Balatonföldvárért Egyesület elnöke, miután – ahogyan erről elsőként a Magyar Narancs beszámolt – Facebook-posztjában bejelentette: megegyezett a balatonföldvári Nyugati strandon kikötőt építő Balabo Kft.-vel, hogy bizonyos összegű alapítványi támogatásért cserébe visszavonják keresetüket. Erről szeptember 24-én döntene a Kúria, s míg az alku feltételeit tisztázzák, a per négy hónapos szüneteltetését kérik.

– Be kell látni, a kikötő olyan állapotban van, hogy a megépülését már nem tudjuk megakadályozni, maximum a befejezést tudjuk késleltetni, ezzel viszont az önkormányzatot fosztjuk meg majdani bevételeitől, illetve nagy eséllyel egy kártérítési pert is indíthat a Balabo, melynek vége akár százmilliókra is rúghat.

Mint arról a Népszava folyamatosan beszámolt, a földvári civilek öt éve próbálják megakadályozni, hogy kikötő épüljön a Nyugati strandra. A kisváros fideszes többségű képviselő-testülete a 2019-es önkormányzati választások után vette napirendjére az e-kikötő ügyét, amelyről a kampányban mélyen hallgatott.

Herényi Károly: Az alpolgármesteri pozíciónak semmi köze ehhez a történethez

A koronavírus-járvány miatt elrendelt rendkívüli jogrendnek köszönhetően Holovits Huba kormánypárti polgármester 2020 tavaszán ki is írta a pályázatot, amelyen egyedül a nem sokkal korábban az e-kikötő létesítésére 897 millió forintos állami támogatást nyert Balabo Kft. indult, s Holovits ki is hirdette győztesnek a céget. A civil tiltakozások ellenére a kormányhivatal környezetvédelmi főosztálya szabad utat adott a projektnek, amely a Fejér Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságtól a megfelelő vízjogi engedélyeket is beszerezte. Ebből derült ki, hogy az eredeti tervekben bemutatottnál is nagyobb kikötő épülhet. Eredendően 1,6 milliárd forintból 2,3 hektár vízfelületű, összesen 2,8 hektáros, 175 hajó befogadására alkalmas, két, 311, illetve 225 méteres, a Balatonba nyúló mólószárral határolt kikötő szerepelt a tervben, mely teljesen kettévágta volna a strandot egy 900 és egy 700 négyzetméteres részre. Utóbb a 225 méteres mólót 380 méteresre nyújtották. A civilek nyertes pereikkel többször is megakasztották az építkezést, ám az évek során a kikötő olyan készültségi fokot ért el, hogy várható: a bíróság nem fogja arra kötelezni a Balabót, hogy állítsa vissza az eredeti állapotot.

Erre hivatkozik Herényi Károly is, aki két egyesületbeli társával a júniusi önkormányzati választáson be is került a képviselő-testületbe, ahol egy civillel kiegészülve többsége lenne az ellenzéknek az eddigi fideszes városvezetéssel szemben – Holovits ellenben maradt a posztján. Éppen ezért okozott komoly megdöbbenést az egyesületi tagok és a civilek küzdelmét támogatók körében a „Mosolygók” elnökének bejelentése. Herényi eredményként tálalta, hogy sikerült megegyezni a Balabóval, miszerint a cég az adózott éves bevétele 10 százalékát fizeti be – de minimum évi 15 millió forintot – egy majdani alapítványba. Sokan azonban megalkuvásként, a szavazók arculcsapásaként értékelték a posztot, s az elégedetlenséget csak növeli, hogy egyes hírek szerint októbertől Herényi lesz Földvár alpolgármestere, vagyis többen úgy vélik, „megvette a rendszer”.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Hiába akasztották meg a perek, a kikötő utat tört magának

– Az alpolgármesteri pozíciónak semmi köze ehhez a történethez, hiszen a céggel egyezünk meg – jelentette ki lapunknak Herényi Károly. Hozzátette: a megegyezés saját ötlete, s egyáltalán nem biztos, hogy az egyesületi tagok többsége is támogatja. Elismerte: jelenleg éppen az ellenzői alkotnak többséget, s ha így marad a helyzet szeptember 24-ig, akkor értelemszerűen nem szüneteltetik a kúriai pert. Más kérdés, hogy abban az esetben nem ő viszi tovább az ügyet. Azt kérdésünkre kizárta, hogy az eset nyomán úgy alakulhatnak az egyesület belső viszonyai, hogy a testületbe került tagok nem tudnak majd együtt dolgozni, s így bukik az ellenzéki többség: szerinte az önkormányzati munkára nem lesz hatással a kikötő ügye.

VAS ANDRÁS

LAPSZÉL

Új gépen szállhatnak Mészárosék

Kapcsolatot talált az Átlátszó egy újabb, 9,6 milliárd forintos magánrepülőgép és Mészáros Lőrinc között. A gép a vállalkozó köre által eddig is használt magánrepülőnek egy újabb, drágább verziója. A portál a Mészáros Lőrinc és családja által használt luxushelikopter útvonalának adataiból indult ki, így bukkant rá az osztrák OE-HOZ lajstromjelű Bombardier Challenger 3500 privát jetre. Az új gép Montrealból érkezett Bécsbe július 1-jén, tett egy próbakört Bécs körül, majd július 10-én érkezett Budapestre, ahol azóta a bázisa van. A milliárdos vállalkozó családja által használt helikopter pont aznap fordult meg Bécsben. A lap azt valószínűsíti, hogy a pilótát vihette ki, mert utána a két légi jármű szinte egyszerre érkezett Magyarországra. A gép ára újonnan 27 millió dollár, azaz 9,6 milliárd forint. Az éves fenntartási költsége 1 milliárd forint. NÉPSZAVA

Tiszás nem az eddigi helyettesekre

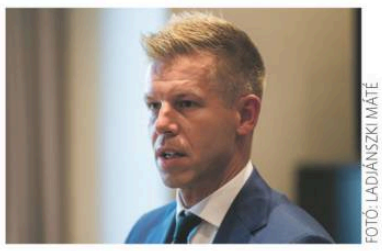

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

„A Tisza Párt semelyik frakcióval sem köt koalíciót. Főpolgármester-helyettest nem javasol, ahogy a budapesti cégek igazgatóságaiban és felügyelőbizottságaiban sem vesz részt” – közölte Magyar Péter, miután a Fidesz kivételével az összes budapesti listavezetővel egyeztetett. Hozzátette: „Főpolgármester-helyettest Karácsony Gergelynek van joga jelölni. A törvényes működéshez legalább egy helyettesre szükség van. A Tisza Párt frakciója az eddigi helyetteseket bizonyosan nem szavazza meg.” Magyar úgy fogalmazott, a Fővárosi Közgyűlésben a budapestiek érdekét szolgáló előterjesztéseket megszavazzák. NÉPSZAVA

Se korrekció, se prémium

IDŐSEK Nem lesz évközi nyugdíjemelés, és a gazdaság gyengélkedése miatt nyugdíjprémium sem, miközben több mint egymillióan az átlagos 230 ezer forintnál is kevesebbet kapnak havonta.

MUHARI JUDIT

– Túl korán, a szükséges adatok ismerete nélkül jelentette be a jövő évi, 3,2 százalékos nyugdíjemelés mértékét a pénzügyminiszter, s az idén nem lesz novemberi korrekció, és nyugdíjprémiumra sem számíthatnak ősszel az idősek. – Erről beszélt lapunknak Katona Tamás. A Pénzügyminisztérium volt államtitkára, a Nyugdíjas Szervezetek Egyeztető Tanácsának szakértője kijelentette: a költségvetésből, az adótörvényekből és a makroadatokból lehet következtetni arra, miként alakul a következő évi infláció. Egyelőre ezek egyike sem készült még el, Varga Mihály pénzügyminiszter ennek ellenére közölte: a januári emelés „mértéke az éves várható inflációval megegyezően 3,2 százalék körül alakulhat”.

Katona Tamás megjegyezte: az helyes lépés, hogy a költségvetési javaslatot csak az ősszel terjeszti be a kormány, és nem a nyár elején, ahogy eddig tette. Ám az indok, vagyis az, hogy azt az amerikai elnökválasztás eredményéhez igazítja a kabinet, finoman szólva is zagyvaság – mondta. „Nem világos, hogyan függ ez össze a kormány szuverenitásfelfogásával.”

Beszélt a kiegészítő nyugdíjemelésről, amely szerint ez év novemberében nem lesz. Januárban 6 százalékkal nőtt az ellátások mértéke, az infláció pedig 4 százalék alatt van. Az augusztusi inflációs adat 3,4 százalék lett éves bázison, részben az idényáras élelmiszerek (burgonya, friss zöldség, gyümölcs), illetve a benzinárcsökkenés miatt. Szeptembertől viszont nőhet a pénzromlás üteme, a decemberi infláció már 5 százalék fölött lesz, de az év egészét nézve nem haladja meg a 6 százalékot, ezért nem lesz visszamenőleges korrekció.

– Nyugdíjprémium sem várható – mondta, mert ugyan a költségvetés 4 százalékos gazdasági bővüléssel számolt, de ennek a fele sem valósul meg. A nyugdíjprémiumnak pedig legalább 3,5 százalékos GDP-növekedés a feltétele.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Egyre kevesebbet tudnak vásárolni a régebben nyugdíjba vonultak, miközben vannak milliós ellátások is

Beszélt arról is Katona Tamás, hogy a 2011-es, vegyesről a tisztán árkövető indexálásra áttérés jelentősen rosszabb helyzetbe hozta az időseket. Mint ismert, korábban a januári nyugdíjemelés, illetve a novemberi esetleges korrekció mértékét a bérek emelkedése és az infláció alapján számolták ki. Ha ez most is így lenne – mondta –, akkor a 10 százalékos átlagos béremelkedés mértékét és a nagyjából 5 százalékos inflációt fele-fele arányban alkalmazva 6 helyett 7,5 százalékos nyugdíjemelést kaptak volna az idősek. A néhány százalékos különbség egy-egy évben nem olyan sok, de 15 esztendő alatt már jelentős veszteséget okozott. Ez abból is látszik – mondta –, hogy míg korábban 75 százalék volt a nyugdíjak helyettesítési értéke, vagyis a korábbi bérhez viszonyított mértéke, most ez 60 százalék alá ment.

LEJTŐ

KATONA TAMÁS:
A nyugdíjszámítás 2011-es megváltoztatása jelentősen rosszabb helyzetbe hozta az időseket

Kijelentette: több százezer nyugdíjasnak rendkívül alacsony az ellátása, az átlagnyugdíj összege 230 ezer forint. Több mint 1 millió idős ennél kevesebb pénzből él. A mediánérték, vagyis az az összeg, amennyinél az érintettek fele kevesebbet, a másik fele pedig többet kap, még ennél is kisebb, alig haladja meg a 200 ezer forintot. „Ennyi pénzből gazdálkodni rendkívül kritikus élethelyzetet jelent” – tette hozzá. Megjegyezte azt is: miközben folyamatos a régebben nyugdíjba vonulók elszegényedése, 2012 óta megszűnt a járulékplafon, így az azóta nyugdíjba vonuló, de magas keresetű emberek közül soknak egymilliós vagy még annál is nagyobb az ellátása. „Emiatt egyre jobban kettészakad a nyugdíjas-társadalom.”

A lengyel gazdasági siker kulcsa az erős középosztály

INTERJÚ A lesajnált lengyel gazdaság elhúzott a magyar mellett, a politikai kapcsolatok pedig mélyponton vannak. Ezzel együtt Marek Kłoczko, a Lengyel Gazdasági Kamara elnöke úgy véli, komoly potenciál van a két ország közötti gazdasági kapcsolatokban, mint ahogyan az uniós tagságban is, még akkor is, ha a brüsszeli elit az utóbbi időkben eltávolodott a valóságtól.

LÁSZLÓ JÓZSEF

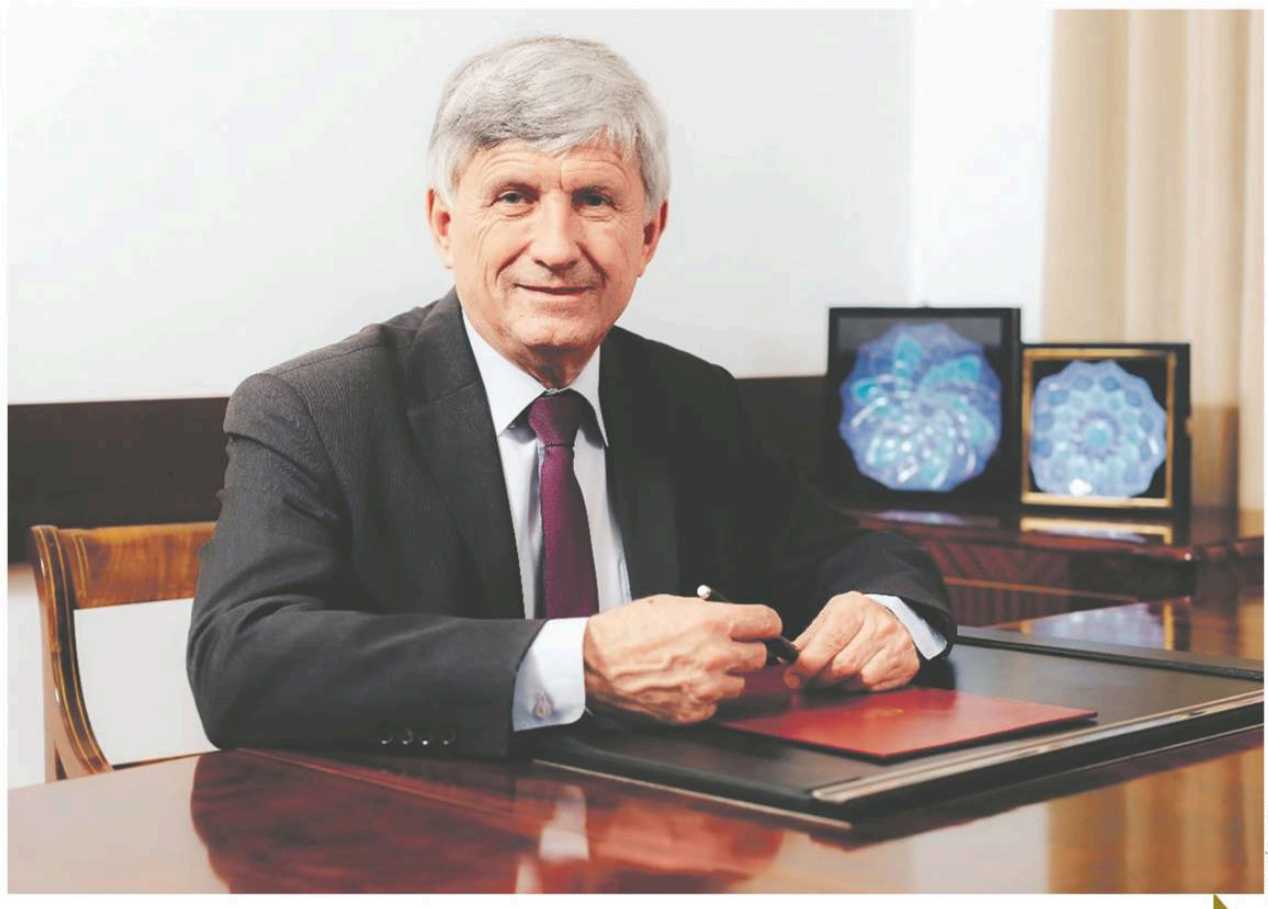

FORRÁS: KIG.PL

Magyarország és Lengyelország politikai kapcsolatai jelenleg finoman szólva sem a legjobbak. De milyenek a gazdasági kapcsolatok?

Nem vagyok politológus, de én is úgy látom, hogy alapvető ellentmondás alakult ki az országaink politikai paradigmái között. Számunkra – mind az elitek, mind a nemzet egésze számára – kulcskérdés a biztonság. Az Oroszországban uralkodó politikai doktrína egyáltalán nem garantálja ezt nekünk, sőt, ez mélyen aggaszt és cselekvésre ösztönöz bennünket. A gazdasági kapcsolatokat illetően viszont úgy gondolom, hogy azok megfelelően fejlődnek. Az áruforgalom 2023-ban meghaladta a 13 és fél milliárd eurót, s évente folyamatosan növekszik (2023-ban egy kis csökkenéssel). Emellett a lengyelországi magyar beruházások és a magyarországi lengyel beruházások is hasonló, 1,5 milliárd euró körüli szinten vannak. Természetesen mindig lehet jobb is, és erre törekszünk mi is, a Lengyel Gazdasági Kamara, s meggyőződésem, hogy még sok növekedési potenciál van. Ennek a potenciálnak az egyik kulcseleme a közlekedési feltételek javítása, beleértve a Szlovákián keresztül történő közlekedést is. És szerencsére a lengyel–magyar kapcsolatokat nem kizárólag a jelenlegi kormányok politikája határozza meg.

Ön szerint mi a titka a lengyel gazdaság sikerének?

Csak hogy az alapvetőket említsem, az első a lengyelek vállalkozói szelleme. Lengyelországban még a szocializmus idején is magánkézben volt a mezőgazdaság, és több százezer kisvállalkozás működött, ami egy nehéz környezetben a vállalkozói szellem hatalmas iskolája volt. A másik a lakosság jó képzettsége, de ez valószínűleg minden volt szocialista országra jellemző. Ilyen forrás még a tudományos és szellemi elit korábbi jó kapcsolata a fejlett országokkal, a Nyugattal, ami – a politikai átalakulás után – bölcs döntésekhez vezetett. Hatással voltak még rá a politikai és rendszerszintű kapcsolatok. Ezek közül sok a Lengyelországból származó lengyelek és a fejlett országokban élő rokonaik közötti családi kapcsolatokból eredt. A kezdet kezdetén számos vállalkozás született ezekből a kapcsolatokból. Aztán itt van még a lengyelek szorgalma és ambíciója, s a viszonylag nagy potenciállal rendelkező belső piac.

Melyek a lengyel gazdaság fő mozgatórugói jelenleg?

A növekedésnek három fő motorja van: a belső fogyasztás, a beruházások és a külkereskedelmi mérleg. Lengyelországban mindhárom fontos szerepet játszik, bár a hangsúlyok különböző időpontokban változnak. Az elmúlt években a lengyel gazdasági körök többször is aggodalmukat fejezték ki a beruházások túl alacsony növekedése miatt, ezért az egymást követő kormányokat többször felszólították, hogy biztosítsanak jobb feltételeket a beruházások számára.

> Az orosz energiaforrásoktól való függetlenség a lengyel kormány egyik prioritásává vált, miután felismerték Putyin birodalmi törekvéseit.

> Ennek természetesen ára van a lengyel gazdaság számára.

Láttam egy nyilatkozatát a YouTube-on, melyben arról beszél: véget kell vetni a rendetlenségnek, a sok kivételnek a szabályozásban.

A fenntartható gazdasági fejlődéshez jó, fenntartható, stabil szabályozásra van szükség. Lengyelországban az elmúlt években – a vállalkozók véleménye szerint – hiányzott a kiszámíthatóság a gazdasági életet meghatározó szabályozások megalkotásában. Egyfajta szabályozási infláció alakult ki, amely rémálommá vált a vállalkozók számára. Véleményem szerint ez volt a fő oka a beruházások elégtelen szintjének is. Nemcsak mint GDP-növekedési tényező, hanem mint ami lehetővé teszi a lengyel gazdaság számára, hogy növelje versenyképességét a világpiacon, a nemzetközi színtéren. Az üzleti élet tisztában van azzal, hogy nem minden szabályozás optimális mindenki számára, de a törvények kiszámíthatósága lehetőséget ad arra, hogy megfelelően alkalmazkodjanak a közelgő változásokhoz.

Hogyan vált függetlenné a lengyel gazdaság az orosz olajtól és gáztól? Mekkora veszteség az orosz piacok elvesztése, és milyen piacokat találtak helyettük?

Lengyelországban – a történelmi tapasztalatok miatt – mindig is nagy érzékenységgel kezelték és kezelik a legnagyobb szomszédokkal – Németországgal és Oroszországgal – való kapcsolatokat. Szomszédaink ismerete a történelmi tapasztalatokból és az ottani változások szoros nyomon követéséből ered. Ezzel kapcsolatban a lengyel elit tisztában volt és van azzal, hogy Oroszországban az 1980-as és 1990-es évek fordulóján elindított „dekommunizációs” folyamatok gyorsan leálltak, hogy a mai Oroszország egyszerre kezdte el a „birodalmi értékekre” építeni identitását, egyúttal a kommunizmus nagy bűneinek időszakát is dicsőíteni. Ezért Lengyelország egyre érzékenyebbé vált Oroszország azon törekvései miatt, hogy különböző eszközökkel uralja Európát. Az egyik legfontosabb eszközként ebben a küzdelemben az energiaforrásokat használták. Így az orosz energiaforrásoktól való függetlenség a lengyel kormány egyik prioritásává vált, miután felismerték Putyin birodalmi törekvéseit. Ennek természetesen ára van a lengyel gazdaság számára, hiszen Oroszország fontos gazdasági partner volt. Ma a vele folytatott kereskedelem marginális. De ahogy az elmúlt évek is mutatták, a felmerülő költségek még mindig sokkal kisebbek voltak, mint ha nem tettük volna. Ma a szénhidrogéneket sok irányból importáljuk: az USA-ból, Szaúd-Arábiából, Norvégiából, Katarból és másoktól. Emellett saját földgázforrásainkból is fejlesztjük a termelést.

Tavaly sok pesszimista nyilatkozat hangzott el Európa és az EU gazdaságáról. Ezek mennyire megalapozottak?

Az Európai Unióval kapcsolatban a helyzet kicsit olyan, mint Churchill híres mondása, miszerint „a demokrácia nem jó rendszer, de jobbat még senki sem talált ki”. Az EU-nak is sok hátránya van, ahogy azt ellenzői is hangsúlyozzák, de sok előnye is, ahogy azt számos fejlődési adat és az elégedett lakosság is megerősíti. Véleményem szerint az elmúlt években a brüsszeli döntéseket befolyásoló elit túlságosan eltávolodott a valóságtól, és a mérleg nyelve a pragmatizmusról az ideológiára billent. Európa nem a nemzetközi színtér fő és egyetlen szereplője, s nem hozhat gazdasági döntéseket az Egyesült Államok, Kína vagy a BRICS-országok tevékenységétől elszigetelten, mivel ez az európai gazdaság versenyképtelenségéhez vezethet. A Lengyel Gazdasági Kamara véleménye ezekben a vitákban teljes mértékben egybecseng a többi EU-tagállam nemzeti kereskedelmi kamarái által képviselt gazdasági körök véleményével. Arról van szó, hogy hozzuk ki a legtöbbet ezekből az erősségekből.

> „Véletlen volt, hogy Magyarországon tanultam, de a legjobb véletlenek közé tartozott az életemben. Magyarország lett a második hazám.”

Mit gondol, hogyan változik a világgazdaság, kik lesznek a nyertesek és kik a vesztesek?

Talán nyilvánvaló, hogy a világ a technológiai forradalom által kiváltott kulturális forradalmat él át. Ahogyan a XIX. és XX. században az ipari forradalom „felszántotta” a világ térképét, új vezetőket hozott és „elűzte a rablókat”, a jelenlegi technológiai forradalom is új győzteseket hoz majd létre, és vesztesek is lesznek persze. Az a lényeg, hogy a legtöbbet hozzák ki ezekből az erősségekből. Nincs egyetlen „helyes” gazdasági modell a világon. Véleményem szerint fontos az, hogy az elfogadott gazdaságfejlesztési modell figyelembe vegye az adott ország hagyományait és kultúráját. Lengyelország történelme során mindig akkor voltunk a legsikeresebbek, amikor erős középosztályunk volt. Ezért úgy vélem, hogy Lengyelország esélye a sikerre a gazdaságban az államosítás csökkentése, a szabályozási környezet javítása és a lengyelek vállalkozói attitűdjének támogatása. De, ahogy már mondtam, a mi geopolitikai helyzetünkben ma a biztonsági kérdések vannak előtérben. És nem vállalkozom arra, hogy konkrét országokra mutassak rá.

MAREK KŁOCZKO

Végzettségét tekintve mérnök, a Budapesti Műszaki Egyetemen 1976-ban, a Varsói Statisztikai Főiskola Termelésgazdasági Karán 1979-ben szerzett diplomát. Hivatásos magyar szakfordító. 1987-től 1990-ig a Varsói Televíziógyár igazgatója volt. 1991 és 1993 között parlamenti képviselő volt, majd kivonult a politikából. Közben folyamatosan dolgozott a Lengyel Gazdasági Kamarában, ahol volt ügyvezető, majd főtitkár, most pedig a szervezet elnöke. 2015-ben a Eurochambres európai gazdasági szövetség alelnöke lett.

A Budapesti Műszaki Egyetemen végzett, nagyon jól beszél magyarul, ismeri a magyarokat. Hogyan látja most Magyarországot sok év távlatából?

Véletlen volt az, hogy így alakult, hogy én Magyarországon tanultam, de a legjobb véletlenek közé tartozott az életemben. Magyarország lett a második hazám. De mivel elfoglalt a munkám, az utóbbi években nem követtem olyan szorosan a magyarországi helyzetet. Úgy vélem, hogy Lengyelországgal ellentétben itt nagyobb volt a társadalmi differenciálódás, s nagyobbak a különbségek Budapest és a „provincia” között. Ahogy látom, Magyarországon – de Lengyelországban és sok más országban is – a társadalom polarizáltabb, mint korábban. Szerintem Lengyelország gazdasági fejlődése jobban a középosztályi potenciálra épül, mint Magyarországé. De Magyarországot mindig őrzöm a lelkemben.

Co-funded by the European Union

„Az Európai Unió finanszírozásával. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vonható felelősségre miattuk.”

€/HUF 396,89 ↑ +0,02% | $/HUF 360,11 ↑ +0,16% | CHF/HUF 425,25 ↑ +0,25%

LAPSZÉL

Újraszerződött a Mol az orosz olajra

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A Mol az Oroszországból érkező kőolaj tulajdonjogát szeptember 9-i hatállyal a fehérorosz–ukrán határon veszi át – közölte a hétfői tőzsdezárás után a magyar csoport. A kőolajszállítókkal és vezetéküzemeltetőkkel kötött megállapodások biztosítják az Oroszországból származó kőolajnak a Barátság vezeték ukrán szakaszán keresztüli, folyamatos, magyar és szlovák irányú szállítását is – tették hozzá. Az új eljárás teljesen megfelel az összes kapcsolódó, így uniós, illetve ukrán korlátozásnak és rendelkezésnek. Az új megegyezést az tette szükségessé, hogy június végén Volodimir Zelenszkij ukrán elnök megtiltotta az addig a Mol Csoport fő olajellátójaként ismert orosz Lukoil szállítmányainak országán keresztüli továbbítását – vélik szakértők. Mostantól viszont északkeleti szomszédunk területén a szállítmányok már a Mol neve alatt futnak, így nem vonatkozik rájuk az ukrán tiltás. M. I.

Jó hírek a hazai munkaerőpiacról

Az idei negyedik negyedévben a hazai munkáltatók 35 százaléka tervezi bővíteni jelenlegi munkaerőkeretét, miközben csökkentést 18 százalékuk tervez. Ehhez hasonló optimizmusra a piaci szereplők körében az elmúlt öt évben csak 2022 első negyedévében volt példa – derül ki a Manpower Munkaerőpiaci Előrejelzéséből. NÉPSZAVA

Üzembe állt az óriás naperőmű

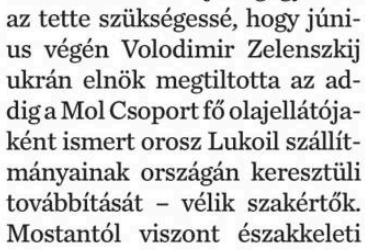

FOTÓ: MTI/VAJDA JÁNOS

Tegnap átadták Magyarország legnagyobb termelésű, 69 MWp teljesítményű naperőművét a Heves vármegyei Szihalomban: a Solar Markt Csoport új, csúcstechnológiás erőműve speciális szoftveres vezérléssel és 12 meteorológiai állomással van felszerelve, és hatékonyan használja a talajról visszaverődő fényt is. PORTFOLIO.HU

RÉSZVÉNYEK

BUX		
71 742,77	↓	-0,46%
Mol		
2616 Ft	↓	-0,61%
MTelekom		
1018 Ft	↓	-0,78%
OTP		
18 050 Ft	↓	-0,63%
Richter		
10 650 Ft	↑	+0,19%

Kiürül a Dunaferr

NEHÉZIPAR A vasmű a még „rendes” munkaidőn lévő dolgozóit is elküldi állásidőre. Ezzel szellemgyárrá válik nagy múltú üzem.

ÁBRAHÁM AMBRUS

Talán soha nem került még ennyire kilátástalan helyzetbe Magyarország legnagyobb acélipari vállalata, az egykori Dunaferr. Első pillantásra ugyan úgy tűnik, hogy az immár Liberty Dunaújváros néven futó társaságnál van minek örülni, és fellélegezhetnek a dolgozók, valójában azonban a hét első napjaiban rendkívül nehéz helyzet állt elő. Ami pozitív fejlemény, hogy a törvényi határidőig, azaz szeptember 10-ig megérkezett a dolgozók fizetése a számláikra. Sőt a most esedékes bérrel együtt még az a 150 ezer forintos jutalom is befutott, amelynek utalására az indiai hátterű tulajdonos – Liberty Steel – még július 10-ig vállalt kötelezettséget. Az augusztusi komoly késések után ez akár jót is jelenthetne.

De nem így van. Ezzel párhuzamosan ugyanis a munkáltató az üzemi tanácsot, a szakszervezetet, majd a vállalat belső, intranetes hálózatán keresztül a dolgozókat is arról tájékoztatta, hogy a hengerelt termékek előállítását végző Dunarolling Dunai Vasmű Kft. munkavállalóit, nagyjából 2000 embert is állásidőre küldik – tájékoztatta a Népszavát Magyar Zoltán, a Dunaferr DV. Vasas Szakszervezeti Szövetség elnöke. Mint korábban beszámoltunk róla, a Liberty Dunaújváros másik, „folyékony üzletágában”, az acél- és a kokszelőállítást végző Duna Furnace Dunai Vasmű Kft.-nél lévő mintegy 1100 alkalmazott már jó ideje állásidőn van, azaz otthon tölti mindennapjait. Itt a kohókat már le is állították. A Liberty Steel Central Europe Holdings részéről ugyanakkor az Economx.hunak még tavasszal úgy fogalmaztak: szeretnék majd újraindítani a kohót, ha a piaci feltételek ezt lehetővé teszik. Ehhez viszont azt a helyzetértékelést lehet hozzátenni – s ez ki is jelöli, mekkora remény van erre –, amit Thomas Gangl, a Dunai Vasművet irányító Liberty Steel Group európai üzletágának vezérigazgatója augusztusban a dolgozókkal történt magyarországi tárgyalása során mondott. Ő úgy fogalmazott: az acélipar s azon belül is az európai gyártók rendkívül nehéz időszakot élnek meg, éppen ezért minden szereplő számára a túlélés a cél. Ezek alapján a kohóindításban bízni csupán illúzió.

FOTÓ: NÉPSZAVA

Áll a gyár, az alapanyagokat várják a termeléshez

Ezzel a mostani döntéssel lényegében szinte teljesen kiürül az a dunaújvárosi gyár, amelyet egykoron a hazai acélgyártás egyik központjaként emlegettek, s a legjobb éveiben 8000-9000 embert, de még 5-6 éve is mintegy 5000 embert foglalkoztatott.

30 százalékkal csökken a dolgozók jelentős részének a bére

A munkavállalók számára azonban a rossz híreknek ezzel nincs vége, miután azt is jelezték a Liberty Dunaújváros részéről, hogy az eddig meglévő váltóműszakos munkarendet is átalakítják, és lényegében délelőtti műszakra állítják át az alkalmazottakat. Ennek pedig az a következménye, hogy a dolgozók jelentős részének komolyan, mintegy 30 százalékkal csökken a bére. Az már valóban csak apró gyógyírt jelent, hogy az átalakításra a törvényi határidő 15 napot ír elő, amit be is tart a cég. Ennek köszönhetően a változások szeptember 25-től lépnek érvénybe, így az érintett dolgozók esetében erre a hónapra a fizetések legalább csak kicsiny részben mérséklődnek.

Ezenfölül az sem ad okot túl sok bizakodásra, hogy a munkarendmódosításoknak nincs határideje, vagyis nem látni, meddig tartanak, meddig kívánja a munkáltató fenntartani. Ez pedig arra utal, hogy a Dunarolling Kft. termeléséhez szükséges alapanyagok, a vasbugák beszerzése vélhetően nehezen halad. Korábban ugyanis arról volt szó, hogy a hengermű dolgozói számára a közeljövőt illetően azért van remény. A vállalat berkein belül a munkáltató részéről ugyanis olyan jelzések voltak: dolgoznak félkész alapanyagok világpiaci vásárlásán, ha ezek megvannak, akkor indulhat az üzem. A hírek szerint a bugák október-novemberre érhetnek ide. A mostani lépések viszont azt vetítik előre, hogy ez a vélemény erősen derűlátó lehetett.

> Az acélipar s azon belül is az európai gyártók rendkívül nehéz időszakot élnek meg, éppen ezért minden szereplő számára a túlélés a cél. Ezek alapján a kohóindításban bízni csupán illúzió.

A sokasodó problémák között az már csak egy – igaz, a jövőt szintén meghatározó tényező –, hogy ha az alapanyagok be is futnának, félő, akkor is nehézséget okozna a hengermű elindítása. Magyar Zoltán ismét hangsúlyozta azt az álláspontját, amit egyszer már lapunknak kifejtett. Olyan mennyiségben és olyan értékes szaktudással rendelkező munkavállaló megy el hónapról hónapra, ami a termelés későbbi beindítását veszélyeztetheti. Márpedig a hamarosan széles körben bekövetkező mintegy 30 százalékos bércsökkenés hatására az elvándorlás alighanem csak felgyorsul. Pontosan ezért mondta, hogy bár papíron nem jelentene gondot a hengermű újraindítása, ám a gyakorlatban majd elválik, hogy ez hogyan valósítható meg. Erről azonban jelenleg egyáltalán nincs szó – tette hozzá. Sajnos csak az a biztos, hogy a mindössze néhány biztonsági, tűzvédelmi ellenőrzést végzőt leszámítva a vállalat minden termelőrészlege valójában teljesen kiürül, és minden érdemi gyártás megszűnik. Hozzátette, mindent összevetve a cégnél jelenleg mintegy 3200 fő dolgozhat.

A szakszervezeti vezető a Népszavának annyit még megjegyzett, hogy a helyi érdekvédelem szerdán ül össze. Itt áttekintik, milyen, a dolgozók részéről érkező jelzések, meglátások vannak. Ezeket szem előtt tartva döntenek majd, hogy milyen lépéseket és jelzéseket tesznek a munkáltató irányába.

Hároméves mélyponton az infláció

ÁRAK Augusztusban az előző hónaphoz képest nem változott az árak átlagos színvonala, a KSH mérése szerint nulla százalék volt az egyhavi áremelkedési ütem. Így a 12 havi infláció a várt 3,6-3,7 százalékkal szemben 3,4 százalékra mérséklődött, ami jelentős fékeződés a júliusban mért 4,1 százalékhoz képest. Ennél alacsonyabb drágulást utoljára 2021 februárjában, vagyis bőven a 2022-es választások előtt mértek, mielőtt még a kormány beindította volna az inflációgerjesztő pénzszórást.

A kedvező augusztusi adat a ruházkodási cikkek 1,3 és az üzemanyagok 0,3 százalékos csökkenésének volt köszönhető – a tavalyi magas bázis mellett. Az élelmiszerek ára átlagosan nem változott az előző hónaphoz képest, ám ezen belül eltérő folyamatok zajlottak: a vaj és vajkrém 2,3, a péksütemények 1,9, a kávé 1,8, a tejtermékek 0,6, a tej 0,5 százalékkal került többe, mint júliusban, ám a tojás 2,3, a száraztészta 1,7, a párizsi, kolbász 1,4, az idényáras élelmiszerek (burgonya, friss zöldség, friss hazai és déligyümölcs összesen) 1,2 százalékkal kevesebbe kerültek.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Végre vége lehet az élelmiszerek hiperdrágulásának

Az elemzők kellemes meglepetésnek nevezték az augusztusi 3,4 százalékos árindexet, ám az év végére újra bőven 4 százalék fölé emelkedhet a pénzromlás üteme. Németh Dávid, a K&H Bank vezető elemzője szerint akkorra akár 4,8 százalékra is gyorsulhat a 12 havi infláció, így az éves drágulás idén 3,9 százalék lehet, jövőre viszont négy százalék. Az elemző arra számít, hogy a szeptemberi árindex 3,5 százalék körül alakul, majd októbertől újra gyorsul az áremelkedés – így érjük el a decemberi 4,8 százalékot.

Balog-Béki Márta, az MBH Bank szenior tőkepiaci elemzője szeptemberre – a magas tavalyi bázis miatt – még 4 százalék alatti inflációt vár, ami az év végére szerinte 4,5 százalékig emelkedhet. A 3 százalékos jegybanki inflációs cél stabilan fenntartható elérése csak 2025-ben, annak is inkább a második felében várható, noha az éves átlagos drágulás még a jövő évben is meghaladhatja a 3 százalékot, az MBH Bank 2025-re 3,5 százalékos pénzromlást vár az idei 3,8 százalék után.

A vártnál kedvezőbb inflációs adat fényében meglepetés lenne, ha a jegybank két hét múlva nem csökkentené tovább a jelenleg 6,75 százalékos alapkamatát – vélekedett Balog-Béki Márta. Az elemző szerint ugyanakkor óvatosságra int a forint elmúlt napokban látott gyengülése, amivel kikerült az augusztus eleje óta jellemző, 392–396 forint közötti sávból az euró árfolyama. A forint hektikussága miatt az MNB óvatos lehet a további kamatvágásokkal. Így az alapkamat az év végére 6,25 százalékig csökkenhet – tette hozzá az MBH Bank elemzője. P. ZS.

Németország bekeményít

FALAK A német szövetségi kormány tovább szigorítja menekültpolitikáját. Nancy Faeser belügyminiszter ellenőrzést rendelt el az ország valamennyi szárazföldi határán.

RÓNAY TAMÁS

Németország szeptember 16-tól általános ellenőrzést vezet be szárazföldi határain, hogy korlátozza az engedély nélküli beutazások számát a belügyi tárcavezető döntése értelmében. Az ellenőrzés bevezetése több szomszédos állam viszonylatában valójában nem jelent újdonságot. A Lengyelországgal, Csehországgal és Svájccal közös határon már tavaly óta, az osztrák határszakaszon pedig a menekültválság csúcsa, 2015 óta ellenőrzik a beutazókat. A gyakorlatban tehát arról van szó, hogy most Németország nyugati és északi, Dániával, Hollandiával, Belgiummal, Luxemburggal és Franciaországgal közös határára is kiterjesztik a vizsgálatot.

A Nancy Faeser belügyminiszter által hétfőn elrendelt ellenőrzéseket az illegális migráció korlátozása mellett azzal indokolják, hogy az ország biztonságát védik az iszlamista terrorizmus és a határokon átnyúló bűnözés jelenlegi fenyegetéseivel szemben. A német belügyminisztérium szerint tavaly október óta több mint 30 ezer embert fordítottak vissza a határról.

Az ellenzéki Kereszténydemokrata Unió és a bajor Keresztényszociális Unió (CDU/CSU) parlamenti frakciójával és tartományi képviselőkkel múlt héten tartott migrációs megbeszélést követően a kormány most „az európai joggal összhangban lévő hatékony visszaküldés modelljét" is kidolgozta – közölték kormányzati körök. Erről a modellről, amely állítólag túlmutat a jelenlegi kitoloncolásokon, a szociáldemokrata (SPD) belügyminiszter tájékoztatta a CDU/CSU-frakciót, és bizalmas tárgyalásokat ajánlott fel a témában. A CDU/CSU-frakcióval és a tartományi miniszterelnökökkel való megbeszéléseket kedden is folytatták.

Markus Söder bajor miniszterelnök mindeközben a bevándorlás jelentős csökkentését sürgette, és a migránsok visszafordítását követelte a német határokon a pártok közötti megoldás feltételeként. „Tömegesen csökkenteni kell a bevándorlást" – hangoztatta a német Keresztényszociális Unió elnöke egy hétfői konferencián.

> Ausztria jelezte, nem akar befogadni egyetlen olyan migránst sem, akit Németország visszafordított a határról.

FOTÓ: DPA/AFP-MICHAEL KAPPELER

A Nancy Faeser belügyminiszter által elrendelt ellenőrzéseket elsősorban az illegális migráció korlátozásával indokolják

Friedrich Merz, a CDU/CSU Bundestag-frakciójának vezetője, a kereszténydemokraták elnöke egy ideig ódzkodott a keddi „migrációs csúcstalálkozón" való részvételtől. A szövetségi kormánytól írásbeli biztosítékot követelt a menekültek átfogó visszafordításáról Németország határainál. „Kötelező, megbízható nyilatkozatot akarunk. Amíg ez a nyilatkozat nem áll rendelkezésre, addig nem születik döntés arról, mi legyen a következő lépésünk" – tette hozzá. Merz szerint a további szigorítás kapcsán nincs teljes egyetértés a hárompárti német kormánykoalícióban. „Az volt az érzésünk, hogy a liberális FDP, valamint az SPD egy része is hajlandó lenne erre" – hangoztatta Merz. Szerinte ez nyilvánvalóan a Zöldek ellenállása miatt bukott meg. Merz kifogásai ellenére a CDU végül részt vett a keddi migrációs csúcson.

A német szárazföldi határokon jelenleg csak bizonyos esetekben lehetséges a menekültek visszafordítása: ha valakit kitiltanak az országból vagy ha nem kér menedékjogot. A visszafordítás nyilvánvaló feltétele az is, hogy ellenőrzés legyen az ország teljes határszakaszán.

Előzőleg több elképzelés is napvilágot látott arról, miként lehetne tovább bővíteni a határról visszaküldendő személyek listáját. Egyes felvetetések szerint minden, személyazonosító iratokkal nem rendelkező külföldi állampolgártól meg kell tagadni a belépést Németországba. Mások úgy vélik, azokra a menedékkérőkre is ki kell terjeszteni az intézkedéseket, akiket már regisztráltak védelmet kérő személyként a schengeni övezet valamely más országában.

Csakhogy más az elmélet és más a gyakorlat. Ausztria jelezte, nem akar befogadni egyetlen olyan migránst sem, akit Németország visszafordít a határról. Ezt Gerhard Karner osztrák belügyminiszter is világossá tette a német Bild napilapnak adott interjújában. A miniszter utasította az osztrák szövetségi rendőrség igazgatóját arra, hogy ne vegyék át a németek által elutasított migránsokat. Karner azzal érvel, hogy Németországnak joga van visszaküldeni az embereket, ha egy másik uniós ország felelős a menedékkérelmük elbírálásáért. Ehhez azonban hivatalos eljárásra és az érintett tagállam beleegyezésére van szükség. Az EU belső határain való ellenőrzések részeként történő visszaküldés nem megengedett – mutatott rá.

Ausztria elutasítása cseppet sem meglepetés. Az országban három hét múlva parlamenti választást rendeznek, így a Zöldekkel kormányzó Osztrák Néppárt (ÖVP) számára valóságos politikai öngyilkossággal és a közvélemény-kutatásokat vezető jobboldali populista Osztrák Szabadságpártnak (FPÖ) adott ajándékkal érne fel, ha az ország befogadná a németek által visszafordított menekülteket.

Ugyanakkor Olaf Scholz német kormánya sem véletlenül tartja olyan fontosnak a menekültügy szigorítását. A jövő vasárnap esedékes brandenburgi tartományi választás előtt a szövetségi kormánykoalíciónak fel kellene mutatnia valami belpolitikai sikert. Ez az egyetlen esély arra, hogy a keletnémet tartományban ne ismétlődjék meg az, mint szeptember elején Türingiában, ahol a szélsőjobboldali Alternatíva Németországért (AfD) végzett az élen.

A német irányváltás mögött az is áll, hogy mintegy három héttel ezelőtt Solingenben, egy városi fesztiválon elkövetett késeléses támadásban három embert megöltek, nyolc másik pedig megsebesült. Az elkövetéssel gyanúsított 26 éves szíriai férfit letartóztatták. A német szövetségi ügyészség feltételezi, hogy a bűncselekménynek iszlamista háttere volt.

Izrael biztonsági zónában csapott le Hamász-vezetőkre

DRÁMA A palesztin övezet Hán-Júniszhoz közeli déli részében, a tengerparti al-Mavazi településnél négy rakéta csapódott be kedden hajnalban. A támadásban legalább 40 ember halt meg, 60 pedig megsebesült – mondták el szemtanúk és a terület egészségügyi tisztviselői. A támadás, amelynek következtében sátrak tucatjai égtek le, a mentésben dolgozók szerint kilenc méter mély krátereket hagyott maga után. „Egész családok tűntek el a homokban keletkezett mély gödrökben" – mondta az AFP hírügynökségek Mahmúd Baszal, a gázai polgári védelem szóvivője. Törökország háborús bűnként ítélte el a támadást.

Az izraeli hadsereg (IDF) bejelentette, hogy Mavaziban „a Hamász fontos terroristáira csapott le, akik a humanitárius zónába beágyazott parancsnoki és ellenőrző központban tevékenykedtek". Az IDF közlése szerint a célpontok között volt Számer Abu Daka, a Hamász légierejének, illetve Oszama Tabes, a terrorszervezet hírszerzéséhez tartozó megfigyelő és célpontkijelölő részlegének vezetője, akik részt vettek a Hamász tavaly október 7-i, Izrael elleni támadásának végrehajtásában. A hadsereg vitatta az áldozatok palesztin fél által közölt számát, azt állítva – mint már annyiszor –, hogy a lehető legkevesebb áldozat érdekében precíziós csapást mértek célpontjukra.

A térségben menekültek százezrei tartózkodnak igen rossz körülmények között. A lassan egy éve tartó izraeli offenzíva során Gáza 2,3 milliós lakosságának szinte egésze kénytelen volt elhagyni otthonát, sokan többször is útra kelve Izrael egyre újabb kiürítési parancsai nyomán, amelyek mára már az övezet 90 százalékát lefedik. Bár a tengerparti Mavazit egyértelműen biztonsági zónának lett kijelölve, a települést többször is érte csapás. Júliusban 90 ember vesztette itt életét egy támadásban, amely az IDF állítása szerint a Hamász katonai parancsnokával, Mohammed Deiffel végzett.

Joáv Galant izraeli védelmi miniszter kedden kijelentette, hogy a Hamász katonai képességei súlyosan megroppantak a több mint 11 hónapja tartó gázai háborúban. „A Hamász mint katonai alakulat már nem létezik... Gerillaháborút folytat, mi pedig továbbra is harcolunk a terroristái ellen, és nyomában vagyunk vezetőinek" – mondta Galant külföldi újságíróknak. A hadsereg legutóbbi közlése szerint megsemmisítették a Hamász katonai szárnyának több mint felét, és mintegy 14 ezer Hamász-harcost öltek meg vagy fogtak el a csoport 30-40 ezer harcosából a háború tavalyi kezdete óta. Galant – aki a háború leállítása ügyében többször is összetűzésbe került Benjamin Netanjahu kormányfővel és vallásos nacionalista miniszterteivel – ismét támogatásáról biztosította a Hamász fogságában lévő túszok hazajuttatására irányuló megállapodást, hozzátéve, hogy ez „stratégiai lehetőséget" adna Izraelnek más biztonsági kihívások kezelésére.

FOTÓ: AFP/BASHAR TALEB

A Mavaziban végrehajtott izraeli rakétacsapás kilenc méter mély krátereket hagyott maga után

Az IDF keddi nyilatkozata szerint az izraeli katonák véletlenül lőhették le pénteken Aysenur Ezgi Eygi amerikai-török kettős állampolgárt, miközben Náblusz közelében részt vett egy a zsidó telepesek terjeszkedése elleni tüntetésen. A Londonban tárgyaló Antony Blinken amerikai külügyminiszter az IDF nyilatkozatára úgy reagált, hogy a 26 éves amerikai állampolgárságú fiatal nő megölése „kiprovokálatlan és igazolhatatlan" cselekedet volt, és azt mutatja, hogy az izraeli biztonsági erőknek alapvető változtatásokat kell végrehajtaniuk bevetési szabályaikban.

HARSÁNYI GYÖRGY

LAPSZÉL

Brüsszel és a magyar kormány fenyegetése

FOTÓ: MTI/ILLYÉS TIBOR

Az Európai Bizottság egyik szóvivője tegnap „elfogadhatatlannak” nevezte a magyar kormány eljárását, a Belügyminisztérium államtitkárának fenyegetésére reagálva. Rétvári Bence, az amerikai Texas állam kormányzójának módszerét másolva, múlt pénteken kilátásba helyezte, hogy a magyar kormány illegális bevándorlókat buszoztatna a szerb–magyar határtól Brüsszelbe, válaszul az Európai Unió Bírósága (ECJ) által kiszabott 200 millió eurós büntetésre, amelyet Magyarország nem hajlandó megfizetni. „Ez az akció, ha valóban sor kerül rá, nyilvánvaló megsértése lenne az uniós jognak, de az őszinte és lojális együttműködés, valamint a kölcsönös bizalom elvének is. Ugyanakkor veszélybe sodorná a schengeni övezet biztonságát is” – fejtette ki a bizottsági szóvivő. NÉPSZAVA

Fokozódik az erőszak Szíriában

Újabb eszkalálódással fenyeget Szíriában a 2011 óta zajló polgárháború. „Az ellenségeskedés újabb hullámai tapasztalhatók” – fogalmazott Paulo Pinheiro, az ENSZ Emberi Jogi Tanácsán belül működő szíriai vizsgálóbizottság brazil elnöke tegnap Genfben. Az ORF osztrák közszolgálati média szerint jelentésében Pinheiro utalt azokra az észak-szíriai összecsapásokra, amelyek a kurdok vezette Szíriai Demokratikus Erők (SDF) és a kormánycsapatok, valamint az Irán által támogatott arab milíciák között zajlanak. A jelentés arra is kitér, hogy a Hamász tavaly október 7-i terrortámadása óta Izrael egyre gyakrabban támad szíriai célpontokat, amire válaszul az iráni proxy erők amerikai támaszpontokat támadnak a térségben. NÉPSZAVA

Starmer keserű pirulája

FOTÓ: AFP/BEN STANSALL

A nyáron megválasztott Sir Keir Starmer brit munkáspárti miniszterelnök tegnap közölte a szakszervezetekkel, hogy az állami támogatások csökkentését érintő népszerűtlen döntések meghozatalára kényszerül – adta hírül a Reuters. A bejelentést Starmer nem sokkal azelőtt tette, hogy a londoni parlament szavazott volna a munkáspárti kormánynak az idősek fűtési támogatásának csökkentéséről szóló törvényjavaslatáról. A miniszterelnök a megszorítások legfőbb okaként a toryk által hagyott 22 milliárd fontos költségvetési „fekete lyukat” nevezte meg. NÉPSZAVA

Választás háború idején

BEBIZTOSÍTVA Minden jel szerint jól szolgálták az Ukrajna ellen háborút folytató Putyin-rezsim megszilárdítását a múlt heti részleges oroszországi választások.

HARSÁNYI GYÖRGY

Az Ukrajna ellen harmadik éve folytatott „különleges katonai művelet” és a hazai háborúellenes ellenzék szinte teljes felszámolása nem feszélyezte a moszkvai vezetést abban, hogy „jól előkészített” választásokat tartson. Az ország voksolásokban érintett 83 régiójából 21-ben kormányzókról szavaztak, 13-ban – köztük Moszkvában és Szentpéterváron – a helyi törvényhozás tagjait választották meg, három egyéni körzetben az Állami Duma képviselői helyeinek betöltésére tartottak időközi szavazást, több ezer településen pedig helyhatósági választások voltak.

Bár a hivatalos eredményeket később teszik csak közzé, az előzetes adatok hétfőn azt mutatták, hogy a hatalom pártja, az Egységes Oroszország (JR) minden szinten meggyőző eredményeket ért el: a kiírt kormányzói posztok mindegyikére a hivatalban lévő, vagy a Putyin elnök által korábban kinevezett megbízott kormányzókat választották újra, s az Állami Dumába három volt kormánytag ülhet majd be.

Moszkvában a hatalom pártja nyerte el a fővárosi törvényhozás mandátumainak 85 százalékát (45-ből 38-at), öt év után visszaszerezve az ottani többségét. 2019-ben ugyanis, miután a rendszert bíráló Alekszej Navalnij csapatából senkit nem engedtek indulni a választásokon, a tiltakozó szellemű moszkvaiak végül a Navalnij által javasolt „okos voks” módszert alkalmazták, s a legerősebb függetlenekre szavaztak, akik voksokat vihettek el a JR jelöltjeitől. A hatalom pártja így akkor csak 20 mandátumhoz jutott a moszkvai dumában – idézte fel a BBC orosz hírportálja. Idén azonban független jelöltek már nem indulhattak a választásokon.

A Golosz független választójogi csoport „imitációnak” nevezte a mostani háromnapos szavazást, kiemelve, hogy a jelöltek több mint harmadát eltiltották a részvételtől.

FOTÓ: AFP/VLADIMIR SHTANKO

Az ukrán hadsereg által megtámadott Kurszki terület nagy részén már tíz nappal korábban megkezdődött a korai szavazás, megfigyelők szerint ellenőrizhetetlen körülmények között

Így járt a „Békéért és szabadságért” és „Tűzszüneti megállapodásért” jelszóval kampányoló liberális Jabloko, az utolsóként maradt legális ellenzéki párt mindhárom kormányzó jelöltje is. De a hivatalos nyilatkozatok is arról árulkodtak, hogy a Kremlben az elnöki adminisztráció által előre kalkulált eredményeknek örülhettek. – A Kreml üdvözli (...) az összes hivatalban lévő kormányzó elsöprő győzelmét – mondta egyebek közt Dmitrij Peszkov szóvivő, dicsérve „a választások nagyon jó megszervezését”.

Az orosz vezetők láthatóan a hazafiság megnyilvánulásaként tálalják a Putyinhoz hű jelöltek sikerét. „Legyünk őszinték: háború folyik. A mi feladatunk az ellenség legyőzése” – mondta a Dmitrij Medvegyev, a kormányzó párt elnöke és az ország Biztonsági Tanácsának elnökhelyettese. A JR közlése szerint a hétvégi választásokon 308, az Ukrajna elleni háborút megjárt katona is politikai tisztségeket szerzett a párt jelöltjeként. Az emigrációban működő The Moscow Times megjegyzi, hogy az orosz hatóságok egyre inkább törekszenek erre, nyilvánvalóan azért, hogy a veteránok pozíciókba emelésével növeljék a hatalmi párt és az ország háborús erőfeszítéseinek támogatottságát.

> A hatalom pártja Moszkvában öt év után szerezte vissza többségét, amelyet 2019-ben a Navalnij által javasolt „okos voks” módszerrel vettek el tőle a tiltakozó szellemű fővárosiak.

A központi választási bizottság vezetője, Ella Pamfilova szerint a szavazás során nem történt jelentős jogsértés, s a részvételi arány 90 százalék körüli volt. A Golosz ezzel szemben azt közölte, három nap alatt több mint 600 jogsértésről kaptak bejelentést.

Az ukrán külügyminisztérium már előre a nemzetközi jog megsértéseként ítélte el a megszállt régiókban, nevezetesen a 2014-ben elcsatolt Krími Autonóm Köztársaságban és a krími Szevasztopolban tartandó választásokat, hangsúlyozva, hogy azok eredményét „semmisnek...” tekintik. Az Európai Unió ezzel egybevágóan nyilatkozott. „Ezek a nemzetközi jog, az ENSZ Alapokmánya, valamint Ukrajna szuverenitása, függetlensége és területi integritása megsértésének újabb aktusát jelentik” – fogalmazott hétfőn Peter Stano, az EU külügyi főbiztosának szóvivője.

Ukrán drónok támadták Moszkvát

913. NAP A háború kezdete óta az egyik legnagyobb dróntámadást hajtotta végre Ukrajna tegnapra virradó éjjel Oroszország ellen. Az orosz védelmi minisztérium közölte, hogy 144 drónt lőttek le az ország kilenc régiójában, köztük 20-at a főváros felett. Szergej Szobjanyin, Moszkva polgármestere megerősítette, hogy a Zsukovszkiji repülőtér kifutópályáján tüzet okoztak egy lelőtt drón roncsai.

A négy moszkvai repülőtérből háromnak, köztük a domogyedovói nemzetközi reptérnek a forgalmát ideiglenesen leállították, utóbbi a jelentések szerint először került célkeresztbe. Az éjjel drón csapódott be egy sokemeletes lakóházba a Moszkvai terület Ramenszkoje városában, a Kremltől mintegy 50 kilométerre délkeletre. A több lakást is elborító tűzben egy 46 éves nő meghalt, három ember pedig megsebesült.

Kijevben nem kommentálták a támadást. Az elmúlt hetekben Ukrajna fokozta nagy hatótávolságú támadásait az Oroszország belsejében lévő katonai célpontok, erőművek és olajfinomítók ellen. A hétfő este indított drónok közül a Guardian brit hírportál szerint több is 800 kilométernél távolabbi célpontok fölé repült. Volodimir Zelenszkij elnök szerint az ilyen támadások válaszul szolgálnak a Kreml Ukrajna civil létesítményei és energetikai infrastruktúrája ellen intézett szisztematikus támadásaira.

FOTÓ: AFP/TATYANA MAKEYEVA

Hétfőn éjjel ukrán drón csapódott be egy lakóházba is a Moszkvai terület Ramenszkoje városában

Az ukrán hatóságok tegnap bejelentették, hogy távollétében háborús bűntett miatt vádat emeltek Szergej Kobilas orosz altábornagy ellen a kijevi Ohmatdit gyermekkórház ellen két hónapja végrehajtott rakétatámadás miatt, amelyben két felnőtt vesztette életét, és további 34 ember megsebesült, köztük kilenc gyermek. Az Ukrán Biztonsági Szolgálat és a főügyészség vizsgálata szerint Kobilas a nagy hatótávolságú orosz légierők parancsnokaként rendelte el a kórházra mért csapást.

Antony Blinken amerikai és David Lammy brit külügyminiszter Londonban bejelentette, hogy még a héten közös látogatást tesz Ukrajnában. Az ukrajnai helyzetről is tárgyaló két politikus sajtótájékoztatóján közölte: „egyetértenek abban, hogy fel kell lépni Irán rosszindulatú tevékenysége ellen a régióban és azon túl”.

Sajtójelentések szerint Irán több száz ballisztikus rakétát szállított Oroszországnak. Blinken most megerősítette ezeket a jelentéseket, és további szankciókkal fenyegetőzött Teheránnal szemben. „Figyelmeztettük Teheránt nyilvánosan és négyszemközt is, hogy egy ilyen lépés veszélyes eszkaláció lenne” – mondta Blinken. Nagy-Britannia, Franciaország és Németország kedden közös nyilatkozatban erősítette meg, hogy az Oroszországnak szállított ballisztikus rakéták miatt újabb szankciókat fog kivetni Teheránra, amely az Ukrajna elleni teljes körű invázió kezdete óta elmélyítette katonai és politikai együttműködését Moszkvával. HARSÁNYI GYÖRGY

Halló, itt a 21. század

HARGITAI MIKLÓS

Spanyolországban is kitiltották az iskolákból a mobilt. Komolyan is veszik: akár kéthetes eltiltást kaphat (nem a telefontól, hanem az iskolától), aki mégis mobilozik. De vannak azért különbségek. Abban a világvégi komcsi diktatúrában – mármint ahogy a magyar pártsajtó leírja a szocialista kormányzású országot – egyrészt előbb megkérdezték a neveléstudomány szakértőit, és nem mondták meg nekik előre, hogy milyen választ szeretne hallani a hatalom. Másrészt kikérték a szülők véleményét is. Harmadrészt pedig vannak helyzetek: például ha egy diák külföldi, és még nem tud elég jól spanyolul, ezért a telefonnal fordít, ilyenkor büntetlenül elő lehet venni a készüléket. A lényeg: nem arra használták az intézkedést, hogy a kormány bebizonyítsa, ő az erősebb. És nem is okoztak vele hátrányt senkinek, mert a spanyol iskolák és iskolások digitális ellátottsága mellett a mobil nem számít nélkülözhetetlen taneszköznek.

Amúgy a nyilvánvaló gumicsonthatáson kívül (addig sem a tanárhiányról, a tantermekben uralkodó 40 fokról meg a saját pénzen vett ventilátorokról beszélünk az iskolakezdés kapcsán) van a hazai telefonstop mögött egy másik megfontolás is. Kormányunk valójában nem a telefont, hanem a 21. századot szeretné kitiltani az iskolákból, visszavezetve a magyar oktatásügyet abba a korba, ahol hivatalosan is a párt írta elő és kérte számon, hogy mit tanít a pedagógus. Az okostelefonnal ennek a rendszernek nem az a fő baja, hogy leszoktatja a gyerekeket a beszélgetésről. Hanem valószínűleg az, hogy – amennyiben a tanár hozzáértő módon illeszti be az oktatásba – túlságosan szélesre nyitja a megszerezhető ismeretek kapuját. Szimbolikusnak is tekinthető, hogy egy olyan intézmény igazgatójára csapott le először, demonstratívan a kormányzati szigor, ahol nem a beszélgetés, hanem az állami egyentankönyv alternatívájaként használták a mobilt. Sehol, még a tilalomnak lelkesen tapsoló Magyar Nemzetben sem vetették fel soha, hogy azért avatkoztak közbe, mert a madáchosok a szélsőségesen liberális telefonkezelés miatt ijesztően keveset trécselnek egymással.

Van ennek az összességében elég szomorú történetnek történelmi perspektívája is. Az államrend őrei a világ különféle pontjain, különböző korokban a nyomtatott könyvtől, a televíziótól, a videótól, az internettől stb. is megpróbálták eltiltani az iskolásokat, egészen hasonló okokból, mint amilyenek most Orbánékat vélhetőleg vezérlik. Az eredményt ismerjük, például az ezen az úton a legmesszebbre jutott Észak-Korea sikerei kapcsán. Nincs azzal semmi baj, ha korlátozzuk vagy megpróbáljuk észszerű keretek közé szorítani az iskolai mobilozást. De ha olyan világot építünk, ahol az iskola nem a jövőre készít fel – az ismeretszerzés technológiáiban is –, hanem a múltra, arra garantáltan rá fogunk faragni.

Mellesleg: a spanyoloknál két héttel később kezdődik a tanév, mert szeptember első felében még túl meleg van – bár azért nem annyira, mint mostanában volt nálunk –, de nem tart tovább, mint Magyarországon. Akár ezt a példát is át lehetne venni.

JEGYZET

Papp Zsolt

Békeduma

Nem lennék a Pénzügyminisztérium költségvetési csapata helyében. Szegények egész nyáron dolgoztak, hogy legyártsák a békeköltségvetést, amit a vezérlő tábornok elzárt a fiókjába – már ha hihetünk Orbán Viktornak. Mi, földi halandók – akik álljuk a cechet – nem ismerhetjük meg ezt a zseniális pénzügyi tervet, csak majd akkor, ha Donald Trump nyer. Nagy szarban lesznek a lányok és a fiúk ott a PM-ben, ha mégsem a republikánus jelölt lesz a befutó, mert pár munkanap alatt kell majd összedobniuk a háborús büdzsét. Már ha komolyan vennénk Orbán Viktort.

A valóságban a jövő évi költségvetést a kormánynak szeptember 30-ig kellene a parlament elé terjesztenie az államháztartási törvény fő szabálya szerint. Három hónap kell egy költségvetési vitához, ennyi idő alatt a szélesebb szakmai közvélemény számára is kiderül, hogy a pénzügyi terv teljesíthető-e. Ha nem tartható, akkor még mindig van a kormánynak három hónapja újraírni a büdzsét. Ehelyett az idén az várható, hogy a PM valamit odalök a parlament elé november 10-e tájékán, amit a fideszes szavazógép kritika nélkül átenged a törvényhozáson, azt' január másodikára már meg is bukik a büdzsé. Pont úgy, mint az idén vagy az elmúlt négy év mindegyikében.

Orbán érzékeli a hatalmát fenyegető veszélyt, ezért már 2025-ben megkezdi a választási pénzszórást. Hétvégi posztjában magas béremelést, 3-5 százalékos gazdasági növekedést ígért, valamint a családtámogatások duplázását, a kkv-k támogatását. A büdzsé jelenlegi helyzetében ez a mostaninál is nagyobb hiányt, további eladósodást, a forint gyengülését és az infláció felfűtését jelenti. Ugyanez volt 2022-ben, abból az eszméletlen pénzszórásból lett az EU legnagyobb inflációja, államháztartási hiánya. Ez alapján elmondhatjuk: sok minden lesz itt 2026-ban, de speciel békére senki se számítson!

PÁPAI GÁBOR RAJZA

A TŰ FOKÁN

F. SZABÓ KATA

Beleáll

Kizárólag kisziárogtatott információink vannak arról, hogy miről beszélt szűk szellemi holdudvarának jelenlétében Orbán Viktor a szokásos kötcsei polgári pikniken. Abban megegyeznek a beszámolók, hogy a miniszterelnök érzékeli a fenyegetést, amit Magyar Péter felbukkanása jelent számára, ezért arra szólította fel a Fidesz politikusait, hogy álljanak bele a belpolitikai vitákba, és nyerjék is meg azokat.

Tény, hogy a nyár második felében a Tisza Párt elnöke egyetlen hőmérővel fektette két vállra a teljes kormánykommunikációt és propagandagépezetet. Az viszont egyáltalán nem egyértelmű, hogy az utóbbi időben a világpolitikai csatatéren Don Quijote hatékonyságával vitézkedő miniszterelnök feltételezett visszatérése a belpolitikai színtérre mit jelent. Vajon csak a szócsatákat szeretné megnyerni, vagy valódi fejlesztések, politikai cselekvés, ne adj' isten úgynevezett kormányzás várható a 2026-os választásokig hátralévő bő másfél évben? Esetleg elkezdenek költeni a teljesen lerohadt egészségügyre, MÁV-ra, oktatásra, vagy csak teleplakátolják az országot sikerpropagandával?

Előbbi lehetőség kevésbé valószínű, hiszen az idő kevés, ezek a nagy rendszerek nehezen mozdulnak, és pénz jelenleg nincs, bár Orbán szerint a „békeköltségvetés" megvan a fiókban, bármit is jelentsen ez. Utóbbi, vagyis hogy ne a szemünknek higgyünk, bemondásra fogadjuk el, hogy minden a legnagyobb rendben van, most már nem biztos, hogy elég lesz. Talán éppen a miniszztereitől és államtitkáraitól elvárt harcos beleállásból mutatott példát a miniszterelnök, amikor tőle teljesen szokatlan módon megállt a sajtónak nyilatkozni. „A magyar kormány egészségügyért felelős államtitkára egy volt kórházigazgató, őt akarják kioktatni egészségügyből hőmérőkkel? Viccelnek?" – mondta például. Ám ennél még a zsírra szállt pornak is több volt az információtartalma. Mindenki döntse el maga, hogy ezzel megnyerte-e az egészségügyről folytatott szakpolitikai vitát.

Az idő kevés, ezek a nagy rendszerek nehezen mozdulnak, és pénz jelenleg nincs, bár Orbán szerint a „békeköltségvetés" megvan a fiókban, bármit is jelentsen ez.

Az ikertornyok felé

ORWELL VILÁGA

BÁRTFAI GERGELY

Aleppó ősi városában az iszlám építészetet tanulmányozta – ebből a témából írta szakdolgozatát a Hamburgi Műszaki Egyetemen –, akkor találkozott Amallal. Csinos, cserfes lány volt, egy szíriai építésziroda munkatársa; incselkedve Fáraónak becézte. Ám az egyiptomi fiatalember kitért a flört elől, mondván: az ilyen modern nők nem tisztelik a vallást. A románc elmaradt.

Mohamed Atta (1968–2001), a szeptember 11-i terrortámadások fő szervező-végrehajtója hét évvel ezután vezette bele az eltérített utasszállító repülőgépet a New York-i Világkereskedelmi Központ északi tornyába. A fenti történetet német diáktársa mondta el, tőle idézik annak igazolására, hogy Atta fanatikus volt – amit persze fölösleges bizonygatni.

Hogyan lett az ígéretes építészmérnökből tömeggyilkos? Nincs rá egyszerű válasz. Ritkán említett, de nem elhanyagolható szempont: huszonévesen még szűz volt. Egyike a milliónyi fiatalnak, aki megszenvedte a hagyományos erkölcs és a modern életforma összeférhetetlenségét Mubarak elnök országában. A házasság előtti szex tabu, de családot alapítani drága, sokan meg sem engedhetik maguknak.

Szomorú belegondolni, hogy ha másként választanak, akkor nem kell meghalnia háromezer embernek. És hogy éppen a gyűlölt-irigyelt szabadelvű társadalom lett volna az esélyük.

Az elfojtott libidóhoz társul a Nyugattal kapcsolatos ambivalencia: a megvetéssel elegy irigység. Szélsőséges indulatokká duzzadhat a frusztráció. Atta Hamburgban is gátlásos volt a nőkkel, udvariatlansággal leplezte. Magányos idegenként élt a távoli, hideg kikötővárosban. Csak az apjának engedelmeskedett, aki kairói tanulmányai után európai diplomát és fényes jövőt álmodott neki.

Ehelyett más muszlim bevándorlókkal együtt radikális politikai iszlamista lett belőle. Afganisztánba ment. Oszáma bin Láden aligha kívánhatott alkalmasabb kivitelezőt az Amerika elleni dzsihádhoz: értelmes volt, műszaki végzettségű, eligazodott a nyugati szokások között, jól beszélt angolul, németül – ugyanakkor nyomorultságában kész volt gyűlöletből pusztítani és elpusztulni.

Ám van itt még egy csavar. A huszadik évfordulón írt a Newsweek hírmagazin Atta és egy másik merénylő, Marvan al-Sehi (1978–2001) kapcsolatáról. Guantánamói vallomások szerint a bűntársaiknak is feltűnt, milyen meghitt közelségbe kerültek ők ketten. Az előkészületekkor együtt laktak, sülve-főve együtt voltak. Amikor mégis külön kellett válniuk, hívogatták egymást telefonon. Mint egy szerelmespár.

Ha a két fiatalember, mint gyanítják, tényleg egymásba bolondult, vajon hogyan reagáltak? Meglepődtek? Megijedtek? Vezekeltek? Bűntudatból bizonygatták hitüket? Imponálni akartak egymásnak? Nem tudjuk. Bizonytalan az is, miért váltott célpontot al-Sehi a másik eltérített géppel, a washingtoni Fehér Ház helyett miért a WTC déli ikertornyába csapódott: talán, hogy ugyanúgy, ugyanott végezze, ahol a barátja?

Hogy számít-e ez bármit is? Valóban nem sokat. Csak szomorú belegondolni, hogy ha másként választanak, akkor nem kell meghalnia háromezer embernek. És hogy éppen a gyűlölt-irigyelt szabadelvű társadalom lett volna az esélyük. Élhettek volna tovább boldogan, ha úgy tetszik, kettesben. Sőt. Azóta akár törvényes házaspárként is.

Matolcsy új céldátuma

DR. DÁVID FERENC
közgazdász, a DK országgyűlési képviselője

Az IMD Versenyképességi Világközpont aktuális versenyképességi rangsorában Magyarország – 67 ország gazdaságának összehasonlításában – az 54. helyen áll. A kudarcos helyezési szám és a tendencia sajnos azt igazolja, hogy gazdaságunk rossz irányba halad: Magyarország nyolc helyet (!) rontott a tavalyi eredményéhez képest. (2022-ben még a 39. helyet foglaltuk el a listán.) Most Szingapúr, Svájc, Dánia, Írország, Hongkong, Svédország alkotja az élbolyt. A középmezőnyhöz tartozik Ausztria (26.), Csehország (29.), Litvánia (30.), Észtország (33.), és ezután jön az „ötvenesek" tábora: Románia (50.), Horvátország (51.), Magyarország (54.), Bulgária (58.) és Szlovákia (59.). Focinyelven a „kieső zóna": Ghána (65.), Argentína (66.) és Venezuela (67.).

Matolcsy György a versenyképesség helyreállításának fontosságáról is beszélt a 62. közgazdász-vándorgyűlésen tartott előadásában. A bankelnök szerint Magyarország 2021 óta útvesztésben van, és arra is kitért, hogy teljes gazdaságpolitikai fordulatot tart szükségesnek, az államháztartás rendszerének átalakításával párhuzamosan. Nem vállalkozom a Matolcsy-prezentáció részletes elemzésére, viszont néhány „mellékkörülményre" azért felhívom a kedves olvasó figyelmét. Fontos megjegyezni, hogy Matolcsy György 2013-ig – Orbán jobbkezeként – nemzetgazdasági miniszter volt, majd – mind a mai napig – a Magyar Nemzeti Bank elnöke. Mandátuma jövő tavasszal jár le, és az nem meghosszabbítható. És akkor néhány adalék.

● Fél évvel mandátuma lejárta előtt – egyébként már nem első alkalommal – az MNB első embere alaposan „megsorozta" a magyar kormányt. Szerinte csak 2021-ben kerültünk tévútra. Ez nem igaz, mivel hazánk már 2017 óta inflációs pályán van. Akkor a pénzromlás átlagos üteme az EU-ban 1,7, nálunk 2,4 százalékos volt. 2019-ben az uniós érték 1,5, a hazai infláció 3,4 százalék lett. 2020-ban az EU 0,7 százalékot mért, míg Magyarország 3,3 százalékot. A számok abszolút értékben akár alacsonynak is minősíthetők, de a differencia már 2021 előtt is szembetűnően nagy volt. A jegybankelnök (aki 2017-ben is hivatalban volt) erről a figyelmeztető és rossz irányra utaló tendenciáról nem tett említést, a kúszó infláció elleni akkori lépéseire meg én nem emlékszem.

● Magyarországon 2009 óta működik a Költségvetési Tanács, melynek legfontosabb feladata, hogy véleményt nyilvánítson a központi költségvetésről szóló törvény (és annak módosítása) tervezetéről, s a törvény zárószavazásához előzetes hozzájárulását adja, ha az Alaptörvényben előírt államadósság-szabály teljesíthetőségét állapítja meg. Ezen túl véleményt nyilváníthat a költségvetés tervezésével, végrehajtásával, a közpénzek felhasználásával, továbbá az államháztartás helyzetével kapcsolatos bármely kérdésről. Utóbbi keretében folyamatosan értékeli az EU-követelmények teljesítését is.

FOTÓ: MTI/DERENCSÉNYI ISTVÁN

A háromtagú tanács egyik teljes jogú tagja Matolcsy György, aki napjainkban nyilvánosan és hevesen bírálja a hazai államháztartási és központi költségvetési politikát. Ugyanez a Matolcsy a nevét adta a 2023. és 2024. évi – gyakorlatilag végrehajthatatlan – költségvetésekhez. Ezért aztán teljességgel elfogadhatatlan, hogy most harcias hangnemben, de „előkelő idegenként" eltolja magától a felelősséget. Bekiabál a pályára, és úgy viselkedik, mintha csak a nézőtéren ülő szurkolók egyike volna.

● Matolcsy nem beszélt arról sem, hogy két évtizeddel az EU-hoz való csatlakozásunk után Magyarország még mindig nem képes bevezetni a közös fizetőeszközt. Ebben az esetben sem lapíthat a jegybank elnöke. Kutya kötelessége lett volna az európrojekt gondozása, ehelyett már évekkel ezelőtt kijelentette, hogy az euró egy csapda. Senki sem kérdezte meg tőle: Ausztria, Finnország és Írország népei hogyan bírnak élni az euróhurok szorításában?!

● Matolcsy – a „kanyarban kell előzni" program agitátoraként – nem szólt arról sem, hogy mekkora kárt okozott és okoz a magyar gazdaságnak az Európai Unióval folytatott állandó huzakodás. Az állami költségvetési deficit, az ország romló versenyképessége annak is betudható, hogy hazánk sorozatosan nem tesz eleget a legalapvetőbb jogállami követelményeknek. Ezért aztán a fejlesztésekhez szükséges EU-források nem érkeznek meg, a vállalkozói bizalom pedig megrendült. Ilyen miliőben, ilyen jogi környezetben hiába ábrándozik Matolcsy egyensúlyról és versenyképességről, beláthatóan belátható időn belül ezek egyikében sem várható előrelépés. A jegybankelnök által korábban megálmodott 2030. évi felzárkózási céldátumot a nyíregyházi közgazdász-vándorgyűlésen Matolcsy 2040-re változtatta. Újabb tíz évet vesztettünk – közölte velünk könnyed hangnemben a távozó pénzintézeti vezető.

Kedves Matolcsy úr! Őszintén remélem, hogy – egykorúak lévén – mindketten családi körben és jó egészségben ünnepelhetjük a 2040. évben esedékes 85. születésnapunkat. Jó lenne megérni 2040-et, már csak azért is, mert nagyon kíváncsi vagyok, hogy az akkori vándorgyűlési előadók vajon milyen új időponttal (2050, 2060) fogják szédíteni a hallgatóságot!

> Teljességgel elfogadhatatlan, hogy most „előkelő idegenként" eltolja magától a felelősséget. Bekiabál a pályára, és úgy viselkedik, mintha csak a nézőtéren ülő szurkolók egyike volna.

A felszabadítók emlékműve

DR. KÖRMENDI ISTVÁN
háziorvos

A Szabadság-szobor újabb, ismét csak történelemhamisító szándékú – az alkotó, Kisfaludi Strobl Zsigmond jogutódai tiltakozását is negligáló –, jogellenes átalakítása fenyeget. Már a rendszerváltáskor figyelmen kívül hagyták a szobor eredeti eszmeiségét, amikor véglegesen eltávolították a Vörös Hadsereg katonájának alakját. Most pedig – eléggé bizarr elképzeléssel – egy nagy méretű keresztet akarnak a posztamensre helyezni.

A többség a jelek szerint azonban ellenzi az elképzelést. Hofher József jezsuita szerzetes például bölcsen úgy véli, az „...tovább mélyíti majd a társadalomban lévő feszültségeket". Még a szociálliberális elvekkel kevéssé vádolható Bencsik András is az ellenzők táborát növeli.

Én úgy látom, már rég nem esik szó az eredeti szoborcsoport eszmeiségéről, létrehozásának indítékáról. Ezt az emlékművet eredetileg a Magyarországot, a magyar népet – és nem csak a zsidó magyarokat – a náci-nyilas rémuralom alól felszabadító, hősi halált halt szovjet katonák tiszteletére állították. Így a katona alakjának eltávolítása a hősök emlékének durva megsértése okán elfogadhatatlan volt.

A szándékos történelemhamisító aknamunka vagy a korabeli események pontatlan interpretálása okozta hibás szemlélet típusos esete a felszabadítás és megszállás fogalmak összemosása. A hatalom ezt ki is használja, hiszen az eseményekre emlékező élő tanúkra már alig számíthat. A felszabadítás vitathatatlan történelmi tény, mint ahogyan az azt követő, 40 éven át tartott megszállás is az. Viszont míg az előbbi a felszabadító hősök elévülhetetlen érdeme, a megszállás már semmiképpen sem róható fel nekik.

Ennek a gondolatnak az elfogadása alapozhatná meg az inkriminált emlékmű „rehabilitációjának" lehetőségét, az eredeti formátum helyreállítását. Egyúttal egy új kereszt létesítése az amúgy is restaurálásra szoruló Gellért-szobornál vagy egyebütt a hegyen békességet hozhatna.

> Míg a felszabadítás a szovjet hősök elévülhetetlen érdeme, a megszállás már semmiképpen sem róható fel nekik.

Olvasóink leveleit a következő címre várjuk: **olvasoilevel@nepszava.hu**

Naptárreform kétharmaddal

FERINCZ JENŐ
„paragrafus"

Az önkormányzati választás kapcsán kifejezetten egyértelmű a szabályozás, ami a korábbi közgyűlések mandátumának a végét, valamint az új közgyűlések megalakulását illeti. Annyira világos a törvény szövege, hogy egyik szabály sem félreérthető, nem is értelmezhető másképp, mint ahogy írva vagyon. De hogy ez az egyértelműség még csak véletlenül se maradjon így, arról a törvényalkotó maga gondoskodott. Tudatosan megkavarta a viszonyokat, vélhetőleg azzal a mögöttes szándékkal, hogy miért csináljunk valamit egyszerűen, ha lehet komplikáltan is.

Az Alaptörvény 35. cikk (3) bekezdése szerint: „A képviselő-testület megbízatása a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választásának napjáig tart. A polgármester megbízatása az új polgármester megválasztásáig tart." Teljesen világos: e szerint a képviselő-testületek és a polgármesterek megbízatása június 9-ig tartott.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 43. paragrafus (1) bekezdése ennek megfelelően úgy rendelkezik: „A képviselő-testület az alakuló ülését a választás eredményének jogerőssé válását követő tizenöt napon belül tartja meg." Vagyis erre legkésőbb júliusban sort kellett volna keríteni.

Mindkét szabályozás jelenleg is joghatályos. És anélkül, hogy ezeket megváltoztatták volna, a következő szöveget iktatták be az Alaptörvény záró rendelkezései közé 27. pontként: „A Magyarország Alaptörvényének tizenegyedik módosításával megállapított 35. cikk (2) bekezdését a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek 2019. évi általános választását követő helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választására is alkalmazni kell azzal, hogy a 35. cikk (3) bekezdésétől eltérően a hivatalban lévő képviselő-testület és polgármester megbízatása 2024. október 1-jéig tart." Ugyanígy az önkormányzati törvénybe is beleírták: „146/J. paragrafus (2) Ahol e törvény a választáshoz, a választás eredményének jogerős megállapításához, illetve a választás napjához jogkövetkezményt fűz, ott a jogkövetkezmény alkalmazásának kezdő időpontjaként 2024. október 1. napját kell érteni."

Ugye világos?

A korábbi közgyűlés tagjainak a mandátuma a következő választásig tart. Illetve mégsem. Hanem október elsejéig. Az új közgyűlés a választás eredményének jogerőssé válását követően kell, hogy felálljon, amely legkésőbb július, de azt októberként kell értelmezni.

Mi ez? Naptárreform? A június és a július hónap azonos lett októberrel? Erre is felhatalmazást adott a manipulatív kétharmad? Vegyünk egy elrugaszkodott példát: ez olyan, mintha kimondanák, hogy a miniszterelnök ugyan Orbán Viktor, de ezt úgy kell érteni, hogy a miniszterelnök valójában Ferincz Jenő.

Mivel az Alaptörvény 35. cikk (3) bekezdését, ill. az önkormányzati törvény 43. paragrafus (1) bekezdését nem változtatták meg, nem módosították, nem helyezték hatályon kívül, ezek a pontok az eredeti tartalommal, joghatályosan, változatlanul fennmaradtak. Ezek alapján pedig a korábbi közgyűlés mandátuma a választásokkal megszűnt, és az új közgyűlésnek a jogerőssé válást követően fel kell állnia. Még akkor is, ha ezt októberként kell értelmezni.

Egy jogkérdést nem lehet úgy kezelni és alkalmazni, hogy alkotunk egy másik pontot, amely szerint valamely konkrét szabályozás nem úgy értendő, ahogy az szövegszerűen rendelkezik. Így nem lehet jogszerűen jogszabályt alkotni, sem módosítani. Jogalkotási szempontból ha módosítást eszközölnek, akkor a korábbi szabályozás legkésőbb akkor hatályát veszti, amikor az új hatályba lép. De olyan nincs, hogy az új szabályozással együtt a korábbi is fennmarad.

Ez a jogalkotási módszer egyébként nem újdonság a Fideszné l. Hiszen a hatalom szerint az Alaptörvényt is és az önkormányzati törvényt is hatályosnak kell tekinteni, miközben jogszerűen sosem jött létre egyik sem. E fideszes jogalkotás abszurditása, hogy egy jogszabályi pontban előírtak értelmezését is meghatározzák egy másik pontban, miközben a két szabályozás úgy viszonyul egymáshoz, mintha összevonnák a húsvétot a karácsonnyal.

Ez erősen emlékeztet Áder János egykor házelnökként bemutatott produkciójára, amikor a házszabály által előírtakat, miszerint minden héten össze kell hívni az Országgyűlést, úgy értelmezte, hogy minden olyan héten (kell összehívni), amikor ő (mint házelnök) össze akarja hívni. Így lett a „minden héten"-ből háromhetente. A júliusból meg október.

> A korábbi közgyűlés mandátuma a választásokkal megszűnt, és az új közgyűlésnek a jogerőssé válást követően fel kell állnia. Még akkor is, ha ezt októberként kell értelmezni.

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

Mi, színészek a halált kísértjük

PORTRÉ Hegedűs D. Gézát a napokban választották kollégái maguk közé a nemzet színészének. A művésszel pályakezdésről, szerepekről és az elmúlásról beszélgettünk.

BALOGH GYULA

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Hegedűs D. Géza félemeleti öltözőjébe invitál. Fizikailag szokásosan jó formában van, szakálla sem öregíti, inkább markánsabbá teszi a vonásait. Az öltözőn hárman osztoznak, rajta kívül Borbiczki Ferenc és Hirtling István. A nemzet új színésze hozzáteszi, hogy szeretnek együtt lenni, de alig van egy-két közös előadásuk, többnyire egyedül van. Az ablak alatt egy heverő szerénykedik, ha valaki esetleg elfáradna. Hegedűs D. Gézának érezhetően ez a tér az egyik otthona. Mi is azonnal úgy érezzük, mintha egy jó vendégségbe érkeztünk volna. Azt kéri, most inkább ünnepeljünk, a közéletet, a kultúrpolitikát hagyjuk máskorra. Hogyan reagálhat egy újságíró egy ilyen, szinte baráti kérésre? Enged. Igen, baráti. Hegedűs D. Gézát évtizedek óta ismerem, a kilencvenes évektől láttam játszani szinte minden előadásában, figyeltem a rendezéseit, figuráit a filmvásznon, jelenlétét a színházi életben, szerepvállalását a MASZK, Országos Színészegyesület élén, egyetemi tanári munkáját. Leül és azonnal mesél. Dőlnek belőle a történetek. Az első mi lenne más, mint első vígszínházi fellépése, méghozzá egy beugrás.

„1973- ban járunk. Egyszer csak bekopogtat a főiskola osztálytermébe Makrai Pali bácsi, a Vígszínház művészeti főtitkára. Egy pici, nagyon finom ember. Épp mesterségóránk volt Horvai Istvánnal és Kapás Dezsővel az osztályfőnökeimmel, akik a Vígszínház korszakos, jelentős rendezői voltak. Makrai annyit mondott Horvainak: Pistukám, ne haragudj, veszélyben van a Popfesztivál esti előadása (Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról), Koltai Róbertet nem tudtuk egyeztetni, kérlek, segíts, be kell ugrania valakinek a szerepébe. A tanár úr rám mutatott. Már várt lent egy taxi. Pali bácsi kezembe adta a szerepet, azaz Bill szövegét. Emlékszem Bill, saját magát narrálva, így mutatta be önmagát: „Bill, József régi barátja, egy vándor beatzenekar tagja. Ha messze keveredik el hazulról, akkor postán küldi haza keresetét." Megérkeztünk a színházhoz, Pali bácsi bekísért, az egyik földszinti öltözőben várt már Földes Irmike, aki kilencvenhárom évesen mai napig a fodrászom, több mint hatvan éve minden előadáson ott van, ma is. A magyar dráma napján lesz a Liliomfi bemutatója, most ezt próbáljuk. Irmike olykor beül és nézi a próbát. Ő az, aki 1973 óta gondoskodik rólam. Például, ebbe a teás csészébe készíti a teámat. Megkérdezi mindig, Gézukám, most kéred, vagy csak előadáskezdésre, vagy a szünetben? Na, ő várt engem 1973-ban is az öltözőben. Szakállt és bajuszt kellett nekem ragasztania, hogy a szerepemnek megfelelően idősebbnek tűnjek. Ez a szerep aztán végleg az enyém lett és ez volt tulajdonképpen a „szűzbeszédem" a Vígszínházban, ahová azóta is tartozom. Harmadév végén Várkonyi Zoltán, a Vígszínház akkori igazgatója, aki látta az Oidipusz király című vizsgaelőadást, amelyben magát Oidipuszt játszottam, odajött hozzám, és azt mondta, gratulálok Géza, érezze magát úgy, mint aki mostantól a Vígszínház tagja, 1975-ben pedig szerződtetett."

> „A színpad temető, minden este eltemeti az aznap kimondott szavakat, érzéseket, izzadságcseppeket, szerepeket, és ott marad üresen"

> Ruttkai Évával játszottam már korábban több előadásban, de a Találkozásban láthattam meg igazán zsenialitását, öntörvényűségét.

Ibrányban, a szülőfalujában kiskamaszként mit tudott a Vígszínházról?

Szinte semmit. Nekem a színházat a színészek jelentették, nem kötöttem őket egy épülethez vagy társulathoz. Édesapám eredendően magyar-történelem szakos tanár volt, de amikor felépült Ibrányban a művelődési ház, megkérték apámat, hogy vezesse. Gazdag kulturális élet volt akkoriban a faluban. Jött hozzánk a Déryné Színház jó néhány produkcióval, a balladaestet Jancsó Adrienn, a komolyzenei beavatót Lukin László tartotta. Igazi színházban először Debrecenben voltam, ahol a középiskolai éveimet töltöttem. Az ottani építőipari technikum építőgépészeti tagozatára jártam és a színház nagyon közel volt a kollégiumhoz, ahol laktam. Elsőként egy operát, a Hunyadi Lászlót néztem meg. Onnantól viszont rendszeresen jártam Debrecenben színházba és nagyon sok előadást láttam. Sokat rendezett akkor ott fiatalon Ruszt József, de jól emlékszem a színészekre is, Kóti Árpádra. Olsavszky Évikére és a férjére, Kun Vilire, Fonyó Istvánra és a nagyszerű karakterszínészre, Novák Istvánra.

Hogyan lett ebből színművészeti főiskolai jelentkezés?

Szenvedélyem lett a színház és a mozi. Néztem Fábri Zoltán, Jancsó Miklós, Szabó István, Rózsa János, Sándor Pál, Gaál István, Kósa Ferenc filmjeit. De felfedeztem Fellini és Bergman alkotásait is. 1970-ben döntöttem el, hogy jelentkezem a színművészeti főiskolára. A döntésembe csak apámat avattam be, aki azt mondta, az édesanyád kedvéért add be a Műszaki Egyetemre is a jelentkezésedet az építészmérnöki karra. Ez végül így is történt. Az első rostán a színművészetin Gáti József tanár úr felvételiztetett. Kért tőlem verseket, meg egy népdalt, aminél együtt fütyörészett velem. Én ezt pozitív jelnek tekintettem és végül túljutva mindhárom rostán fel is vettek. A főiskolán sok filmet vetítettek nekünk, ott láttam például a Hegedűs a háztetőn filmváltozatát, Topollal, előbb, mint ahogy Vámos László megrendezte az Operettben. Velem párhuzamos filmes osztályba járt Bódy Gábor, Jeles András, Fehér György, Gothár Péter. Jó viszonyban is voltunk egymással.

Filmezett eleget?

Nincs hiányérzetem. Először tévéfilmekben játszottam, később kaptam lehetőséget mozifilmekben. Dolgoztam – többek között – Máriássy Félixszel, Szász Péterrel, Makk Károllyal, Jancsó Miklóssal, Gál Istvánnal, Sándor Pállal, Kamondi Zoltánnal, Szász Jánossal. A Szász János által rendezett – A hentes, a kurva és a félszemű – film főszerepéért megkaptam a filmkritikusok díját.

Nemrég láttam Keleti Éva fotóművész kiállítását Bécsben. Az egyik képen Nádas Péter Találkozás című darabjának előadásán (Pesti Színház, 1985) Ruttkai Éva szinte az orráig húzza a magas nyakú fekete pulóverét. Milyen volt ebben a kétszereplős előadásban Ruttkai Éva partnerének lenni?

Nádas Találkozása valóban nagyon fontos állomása lett a pályámnak. 1984-ben a címszereplésemmel meghívták a Kőműves Kelement a franciaországi Nancyba, a Világszínházi Fesztiválra. Ott derült ki, hogy Nádas Péter ír egy drámát, Radnóti Zsuzsa adott is Péternek egy képet rólam, aki a fiú szerepet rám írta, olyannyira hogy a darabban még az anyajegyemre is történik hivatkozás.

> Irmike olykor beül és nézi a próbát. Ő az, aki 1973 óta gondoskodik rólam. Például, ebbe a teás csészébe készíti a teámat. Megkérdezi mindig, Gézukám, most kéred, vagy csak előadáskezdésre, vagy a szünetben? Na, ő várt engem 1973-ban is az öltözőben.

Ruttkai Évával játszottam már korábban több előadásban, de a Találkozásban láthattam meg igazán Éva zsenialitását, öntörvényűségét. Említette a nagyszerű fotóművészt, Keleti Évát. A nyáron én nyithattam meg a debreceni Kölcsey Központban rendezett kiállítását. A megnyitón többek közt ezt mondtam: „Ezek a képek mind külön sorsok, életek. Mosolyok, védekező tekintetek, félprofilok, konok szembenézések, izzó energiák, kíváncsiságok, csupa befejezetlenségek, az áradó idő hajlékony ívén. A képek kíméletlenek, pontosságukkal az illanó másodpercet változtathatatlan állapotukban megőrzik."

Ha már illanó másodpercek, foglalkoztatja az elmúlás?

Az életem személyes „szentháromsága" a családom, a színház, a tanítás. A színpad temető, minden este eltemeti az aznap kimondott szavakat, érzéseket, izzadságcseppeket, szerepeket, és ott marad üresen. A szerepeim felében a halált kísértettem, sőt hatalmas szerepnévsort tudnék mondani, ahol a sorsom az előadáson beül halállal végződött. Ott feküdtem lelőve, agyon szúrva, megmérgezve, rákban elpusztulva, volt, hogy keresztre feszítettek, máglyára vittek, vagy guillotine alá, előfordult, hogy áramütés végzett velem. Mi színészek állandóan a halált kísértjük. Én civilben nem foglalkozom a halállal, engem hetvenegy évesen is az élet érdekel, amit rajongásig szeretek.

Hagyjanak minket játszani!

A Vígszínház keddi évadnyitója is köszöntéssel kezdődött. Rudolf Péter a Vígszínház igazgatója Hegedűs D. Gézát hívta a színpadra, aki megköszönte, hogy ennyien gratuláltak neki, abból az alkalomból, hogy a nemzet színészének választották. Ezután átadta a Kaposvári Országos Színházi Találkozó legjobb férfi főszereplőjének járó díját ifj. Vidnyánszky Attilának a Sirályban nyújtott teljesítményéért. Ifj Vidnyánszky tanítványa Hegedűs. D.-nek és együtt vezetnek most már végzős osztályt az SZFE-n. A fenti portréban is megemlítődik a Liliomfi, amit ifj. Vidnyánszky Attila rendez a Vígben, a mostani vígszínházi változatot Vecsei H. Miklós jegyzi, Kányait Hegedűs D. Géza, Szilvait Rudolf Péter, Kamillát Szilágyi Csenge, a címszerepet pedig vendégként Keresztes Tamás alakítja. Ifj Vidnyánszky Attila megjegyezte, tíz évvel ezelőtt, végzős egyetemistaként már megrendezte ezt a darabot. Az eltelt tíz évben pedig, ami minket körülvesz, azzal szemben furcsa szorongás tölti el. Az akkori előadás szlogenje az volt: hagyjanak minket játszani! Ezt a kérést a rendező most is érvényesnek tartja.

HIRDETÉS

NÉPSZAVA
Fizessen elő!
Olvassa kényelmesen, otthonában a Népszavát!

LEGALÁBB 40% KEDVEZMÉNY
a bolti árhoz képest

Rendelje meg online a www.nepszava.hu weboldalon
vagy hívja ügyfélszolgálatunkat a +36-1 477-9008-as telefonszámon!

3 hónapra: ~~41 695 Ft~~ helyett 25 350 Ft (ez 16 345 Ft megtakarítás)
6 hónapra: ~~83 390 Ft~~ helyett 49 800 Ft (ez 33 590 Ft megtakarítás)
12 hónapra: ~~166 780 Ft~~ helyett 97 800 Ft (ez 68 980 Ft megtakarítás)

LAPSZÉL

Semmelweisszel az Oscarért

Koltai Lajos Semmelweis Ignácról szóló játékfilmjét nevezi Magyarország az Oscar-díjra. A Vecsei H. Miklós és Nagy Katica főszereplésével készült film producere Lajos Tamás volt, a Nemzeti Filmintézet 2,4 milliárdos támogatásával készült. NÉPSZAVA

Szurcsik József kiállítása

FOTÓ: GODOT GALÉRIA

Október 5-ig tart nyitva Szurcsik József Elképzelt valóság című tárlata a Godot Galériában. „Az utóbbi években különösen foglalkoztatnak a környezetünkben folyó szélsőséges változások. Műveimben ezekre a felzaklató jelenségekre reagálok” – írja a művész. NÉPSZAVA

Könyvvita

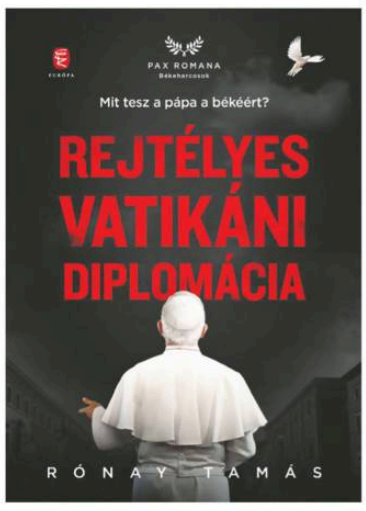

A Népszava külpolitikai rovatának vezetője, Rónay Tamás: Vatikáni diplomácia című kötete adja a Wesley Egyház- és Vallásszociológiai Kutatóintézet szeptember 15-i vitájának alapját. Nagy Péter Tibor megnyitóját lapunk munkatársa, Hargitai Miklós opponensi véleménye, majd vita követi, és online közvetítik. NÉPSZAVA

Magyar siker

Sabi Tulok, vagyis Tulok Szabolcs a The Beach Boys című dokumentumfilm munkálataiban mixerként való részvételéért az Outstanding Sound Mixing For A Nonfiction Program kategória győzteseként vehette át az Emmy-díjat. 24.HU

Meghalt James Jones

FOTÓ: AFP/DON EMMERT

Kilencvenhárom évesen elhunyt James Earl Jones amerikai színész, aki leginkább arról volt ismert, hogy ő adta a Star Wars főgonoszának, Darth Vadernek a hangját. 444.HU

Eltáncolt hatalom

INTERJÚ A csütörtökön a mozikba kerülő Zenit egy börtön zsarnokát mutatja be. Kristóf György rendezővel a CineFesten beszélgettünk.

P. SZABÓ DÉNES

FOTÓ: MOCSÁRI LÁSZLÓ

„Kelet-európai, szlovákiai magyar vagyok, Prágában tanultam, és egy ideig éltem Rigában, így nekem ezek a tapasztalataim, ebből tudok dolgozni. Az érdekelt, hogyan viselkedik az ember ilyen zárt, hatalmi helyzetben

A nyitójelenet a sci-fiket idézi: egy high-tech börtönből szabadulnak ki a rabok, de aztán egy barlangba jutva táncolva kezdenek kommunikálni egymással. Mi a film műfaja?

Mi is keressük erre a választ. A Zenitnek nincs egy konkrét műfaja. A táncfilm sajnos nem a legjobb elnevezés, a mozgásszínházfilmet meg nehéz kimondani. A musical zsánere kapcsán alkottam egy új szót, a danceicalt (táncos musical), mivel vannak benne realista jelenetek és mozgásokra épülő szekvenciák is. De nevezhetnénk a filmet tánc-sci-finek is.

A filmben a rabok nem beszélnek egymással, csak a mozgásukból következtetni arra, hogy éppen mire gondolnak vagy mi a motivációjuk. Miért döntött úgy, hogy ne beszéljenek a szereplők?

Mert az másik műfajú film lett volna. Minket az érdekelt, hogyan lehetne egy táncfilmet készíteni, ami a normál moziközönségnek is élvezhető. A másik válaszom sokkal banálisabb. Prágában tanultam a FAMU nevű filmiskolában, ahol az egyik workshopon koreográfusokkal kellett egy hét alatt egy táncos rövidfilmet készíteni. Akkor több ilyen műfajú művet megnéztem, és rájöttem, hogy azoknak nincsenek klasszikus értelemben vett szereplőik, se történetük, se filmnyelvük. Én viszont olyan filmet akartam rendezni, melyekben ez mind megtalálható. Később ezt vittem tovább nagyjátékfilmnek.

Voltak más alkotások, melyek megihlették?

Az a baj, hogy nem találtunk referenciát. Léteznek szöveg nélküli filmek és táncfilmek, de a miénk a kettő között van. Mi sem tudtuk sokáig, hogyan kell ezt a művet csinálni, de azt éreztem, hogy ha körbevesszük magunkat megfelelő emberekkel, és fokozatosan építkezünk, akkor megtaláljuk a receptet. Ezt minden pályázásnál el is mondtuk. El is utasítottak minket több mint tíz helyről. Végül a filmet a Szlovák Filmalap, a Cseh Filmalap, a Szlovák Kisebbségi Kulturális Alap, a Szlovák Állami Televízió és a magyar adó-visszatérítési rendszer finanszírozta.

A történethez Gryllus Ábris készítette a zenét. Miért mellette döntött?

Őt egy nemzetközi casting során választottuk ki. Először megcsináltuk a film első vágott verzióját, ami kapcsán kértünk a zeneszerzőktől referenciamunkákat konkrét jelenetekhez. Ebből Ábris jött ki győztesen. Aztán a filmen végighaladva, lépésről lépésre kellett neki minden számot megkomponálnia. De ez nem volt egyértelmű folyamat. Volt olyan szerzemény, ami hamar meglett, mást hónapokon át, újra és újra el kellett készítenie.

Egy ilyen rendhagyó műhöz olyan szereplők kellenek, akik játszani és táncolni is tudnak. Hogyan állt neki a színészválogatásnak?

Először olyan színészeket néztünk meg, akik jól mozognak, de rájöttünk, hogy sokkal lassúbb lenne velük a munka, mint a táncosokkal. Mert ha improvizálni kell, akkor nagyon meg vagyunk lőve. Emiatt úgy döntöttünk, csak táncosokkal dolgozunk együtt. Egy nemzetközi kiírást adtunk fel, melyben olyan személyeket kerestünk, akik filmszínészként is megállják a helyüket. A csapatban ezért van svéd, orosz, román, magyar, szlovák, angol, német és francia előadó is. Nem konkrét szerepekre kerestünk karaktereket, hanem a színészekhez szabtunk hozzá mindent.

A filmben a rabok közül az egyik a csoport vezetőjévé válik. Miért érdekelte önt a hatalom mint téma?

Egyrészt olyan történetet kellett találnunk, ami elmondható szavak nélkül, vagyis mozgással. Az egyén és a csoport konfliktusát ilyen módon jól lehet demonstrálni. Meg nyilván egy közép-kelet-európai, rendszerváltás utáni frusztráció is áthatja a történetet. A film elején a rabok kiszabadulnak egy rendszerből, de a barlangban újra kell kezdeniük az életüket. Én kelet-európai, szlovákiai magyar vagyok, Prágában tanultam, és egy ideig éltem Rigában, így nekem ezek a tapasztalataim, ebből tudok dolgozni. De azt hiszem, a filmet nemcsak politikai síkon lehet értelmezni, hanem az egy sokkal egyetemesebb, univerzálisabb és időtlenebb történet, amit az emberi psziché logikája felől is lehet elemezni. Engem az érdekelt, hogyan viselkedik az ember ilyen zárt, hatalmi helyzetben.

INFÓ

Zenit
magyar–szlovák–cseh film
Rendezte: Kristóf György
77 perc
Forgalmazó: KMH Film Kft.

KRISTÓF GYÖRGY

A rendező 1982-ben született Kassán. Prágában a FAMU nevű filmiskolában tanult. 2017-ben mutatták be első, Out című nagyjátékfilmjét.

A Zenit egy föld alatti börtönben élő csoport életét mutatja be, melynek egyik tagja a rabok felett zsarnokoskodni kezd. Csütörtöktől látható a magyar mozikban

A Zenitben fontos szerepet kap egy tyúk, melynek, miután a csoport vezetője megszerzi, hatalma lesz a többiek felett. Mit szimbolizál az állat a filmben?

Ezt mindenki döntse el maga. Az én értelmezésem is sokat változott a forgatókönyvírás, a rendezés és a vágás alatt. Most úgy látom, hogy a tyúk egy olyan motívum, melyet ha a vezető felmutat, akkor hajlamosak vagyunk neki bármit elhinni és őt követni. A filmben a rabok is azt hiszik, hogy a társuknak a tyúktól van a hatalma, de igazából nem. A hatalmat saját magától kapja meg, és a közösségtől.

A következő műve is táncfilm lesz?

Nem, vissza fogok térni a klasszikus filmekhez. A Zenitet túl sok időbe telt elkészítenem, és sok ellenállásba ütköztem. Azóta pedig a filmes közeg még inkább mainstream lett, a nézők, a fesztiválok és a finanszírozók is a klasszikus, közérthető sztorikat szeretik. Szerintem egyre banálisabb a mozgókép. De ez nem kimondottan a filmekre jellemző, hanem egy összkulturális jelenség.

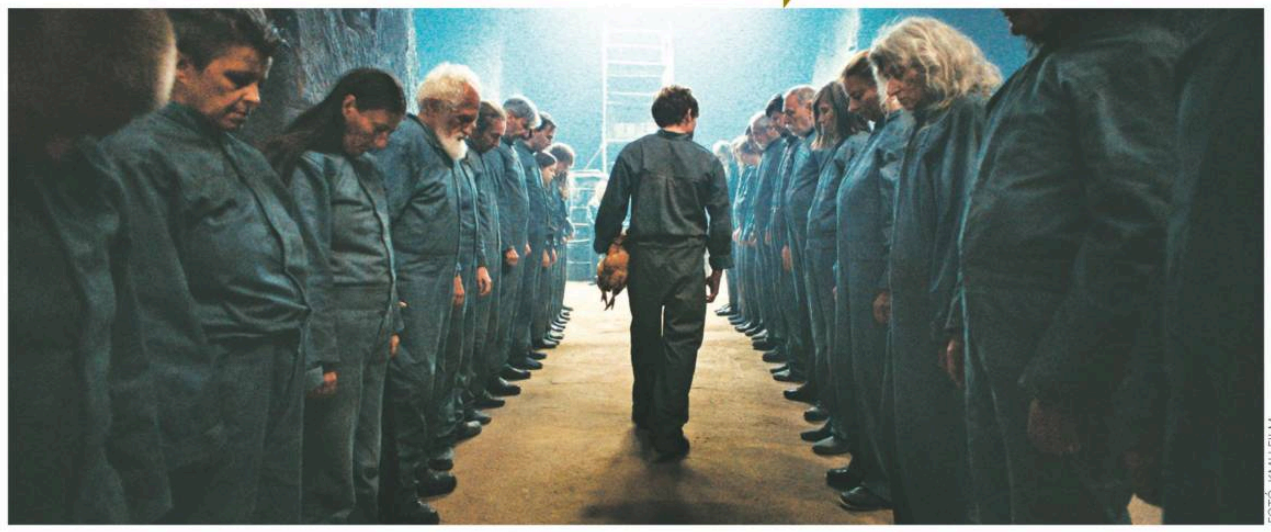

FOTÓ: KMH FILM

Hétezer eurós irodalmi ösztöndíj

ESÉLY Csaknem hárommillió forinthoz juthat az a fiatal író, aki megkapja idén a Horváth Péter Ösztöndíjat – írja a Litera. Horváth Péter professzor, egyetemi tanár, a magyar kultúra németországi közvetítésének, megismertetésének Pro Cultura Hungarica díjjal kitüntetett mecénása 2013-ban hozta létre a róla elnevezett irodalmi ösztöndíjat, amelyet először Krusovszky Dénes kapott meg. A Fiatal Magyar Irodalomért (Péter Horváth Stipendium für die junge ungarische Literatur) ösztöndíj célja a legtehetségesebb pályakezdők, a már rendszeresen publikáló, önálló kötettel rendelkező, 35 évesnél nem idősebb szerzők támogatása, számukra egyévnyi nyugodt munkakörülmények biztosítása, új művek megszületésének ösztönzése, a kiadott mű németországi megjelentetésének elősegítése. A díjazott a pénzjutalom mellett lehetőséget kap a Solitude Akadémia által biztosított egy hónapos stuttgarti, valamint a Literarisches Colloquium Berlin (LCB) által felajánlott, jelentős összegű külön ösztöndíjjal járó – ugyancsak egy hónapos – berlini alkotói tartózkodásra is, mindezen túl a Stuttgarti Magyar Intézet szerzői est keretében mutatja be. A 2022-ben elhunyt alapító végakarata szerint az ösztöndíjprogram a jövőben is folytatódik, a Horváth Péter Alapítvány továbbra is biztosítja a támogatás anyagi fedezetét, az ösztöndíj összege pedig az idei évtől nettó hétezer euróra (nagyjából 2,8 millió forintra) emelkedik, a legjobb háromba bekerülő két másik szerző nettó kettő-kettő ezer euróban részesül. A kuratórium: Parti Nagy Lajos, Szilasi László és Keresztury Tibor (a kuratórium elnöke). A jelöltek nevét, a kiadók javaslatai alapján a kuratórium által összeállított top 10-es listát a Litera két héttel a díjátadás előtt nyilvánosságra hozza. A versenyben maradó három – a díjátadásra meghívott, s ott felolvasó – jelölt nevét pedig egy héttel a díjátadás előtt ismerteti. A kiadók október 31-ig küldhetik el könyveiket, a díjátadó december 6-án lesz az Írók Boltjában. NÉPSZAVA

GONDOSÓRA

Regisztráljon, és érezze magát biztonságban!

65 ÉV FELETT INGYENESEN IGÉNYELHETŐ.

Készült Magyarország Kormánya megbízásából.

gondosora.hu

+36 80 804 050
(ingyenesen hívható)

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

LAPSZÉL

NFL: nem sikerült jól Rodgers visszatérése

FOTÓ: NURPHOTO VIA AFP/AMY LEMUS

Nem sikerült jól Aaron Rodgers visszatérése, ugyanis a San Francisco 49ers hazai környezetben 32-19-re nyert a New York Jets ellen a profi amerikaifutball-liga (NFL) első fordulójának hétfői zárómérkőzésén. A vendégek 41 esztendős klasszisa – akit korábban négyszer is megválasztottak a liga legjobb játékosának (MVP) – az előző szezonban a nyitóforduló első támadásánál Achilles-ín-szakadást szenvedett, ami miatt az egész idényt kihagyta. Ezúttal 610 nap után újra touchdown-passzt adott, de csapata simán kikapott. NÉPSZAVA

Spanyol támadót igazolt a Kecskemét

FOTÓ: KECSKEMÉTI TE

Tófol Montiel személyében spanyol légióssal erősített a labdarúgó NB I-ben szereplő Kecskemét. A 24 éves támadó legutóbb a spanyol negyedosztályban szereplő Alzira játékosa volt, ahonnan a nyáron szerződése lejártával távozott. Montiel utánpótlás-játékosként a Fiorentinát erősítette, háromszor pályára lépett a Serie A-ban, kétszer pedig az Olasz Kupában. NÉPSZAVA

Memphis Depay Brazíliában folytatja

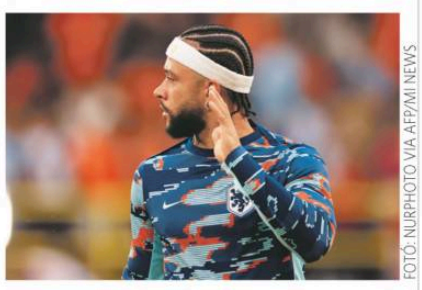

FOTÓ: NURPHOTO VIA AFP/MI NEWS

Váratlan helyen kötött ki Memphis Depay, a legutóbbi két idényben az Atlético Madridban futballozó 30 esztendős támadó a brazil Corinthiansba igazolt. Az elmúlt héten nagy port kavart, hogy Ronald Koeman, a holland válogatott szövetségi kapitány zsoldosnak titulálta a szaúdi Al-Ittihadhoz szerződő 26 éves Steven Bergwijnt, akire nem számít a jövőben. A 61 esztendős tréner ezúttal megengedőbbnek bizonyult, nem zárta be az ajtót a 98-szoros válogatott Depay előtt. NÉPSZAVA

HIRDETÉS

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

SZOLGÁLTATÁS

ÁCS, tetőfedő, bádogos munkák, új tető készítése, régi palatetők javítása. Beázás megszüntetése. Generál kivitelezés. 06-30/656-8107.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük,
hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy
írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Új időszámítás kezdődik az Aston Martinnál

FORMA–1 Adrian Newey március elsejétől a brit gárdához igazol. Nemcsak szakmailag segíti a silverstone-i istállót, hanem részvényessé is válik.

KOROM MILÁN

Új fejezet kezdődik a Forma–1-es Aston Martin istállónál, ugyanis napjaink legkeresettebb mérnöke, Adrian Newey jövőre csatlakozik a csapathoz. A 65 éves szakembert kedden nagyszabású médiaesemény keretében mutatták be, ahol elhangzott, hogy 2025. március elején áll majd munkába. Sajtóhírek szerint 2030-ig szól a megállapodása, évi 30 millió fontot vihet majd haza, emellett pedig a csapat részvényesévé is vált.

„Adrian a világ legjobbja abban, amit csinál, és hihetetlenül büszke vagyok rá, hogy csatlakozik hozzánk" – jelentette ki Lawrence Stroll, az istálló tulajdonosa. „Ez a legnagyobb dolog azóta, hogy az Aston Martin visszatért a sportba, és újabb demonstrációja azon törekvésünknek, hogy egy olyan Forma–1-es csapatot építsünk, amely képes a világbajnoki címért harcolni. Amint Adrian elérhetővé vált, tudtuk, hogy meg akarjuk szerezni. A kezdeti beszélgetéseink megerősítették, hogy közös a vágyunk az együttműködésre" – tette hozzá a kanadai üzletember.

„Nagyon örülök, hogy csatlakozhatok az Aston Martinhoz. Inspirált és lenyűgözött az a szenvedély és elkötelezettség, amely Lawrenceben van. Eltökélt szándéka, hogy egy világverő csapatot hozzon létre. Ő az egyetlen többségi csapattulajdonos, aki aktívan részt vesz a sportban. Olyan nagyszerű partnerekkel, mint a Honda és az Aramco minden szükséges infrastruktúra megvan ahhoz, hogy az Aston Martin világbajnoki címet nyerjen. Nagyon várom, hogy segíthessem a csapatot a cél elérésében" – jelentette ki Newey.

A sztármérnök 2006 óta állt a Red Bull kötelékében, a felek májusban jelentették be, hogy Newey elhagyja az alakulatot és új kihívásokat keres. A brit mérnök akkor visszalépett a Red Bull F1-es autójának fejlesztésétől, azt követően az RB17 hiperautó-projektjére koncentrált, amely júliusban mutatkozott be Goodwoodban.

FOTÓ: NURPHOTO VIA AFP/MI NEWS

Newey majd két évtized után csomagol, a Red Bull után az Aston Martinnál folytatja

Newey távozása Christian Horner zaklatási botrányára vezethető vissza. A csapatfőnök ellen azért indult belső vizsgálat, mert egy női alkalmazottat – aki történetesen Newey asszisztense is volt – szexuálisan zaklathatott, ugyanakkor az 50 éves csapatvezető végül megtarthatta az állását. Mindez alighanem nem tetszett Newey-nak.

A szakmája legjobbjának tartott autótervező hosszúra nyúló pályafutása során a Williams, a McLaren és a Red Bull csapatainál összesen 25 egyéni és konstruktőri világbajnoki cím megszerzésében vállalt kulcsszerepet.

Newey a bejelentése után a csapat két versenyzőjéről, a kétszeres világbajnok Fernando Alonsóról, és a csapattulajdonos fiáról, Lance Strollról is szót ejtett.

„Lance-t némileg ismertem a Forma–3-as éveiből: a fiam, Harrison ugyanott versenyzett, ahol ő. Csodáltam őt, dominálta a szezon második felét abban az évben. Fernandóval sok éven át harcoltunk egymás ellen, noha 2008-ban közel jártunk ahhoz, hogy leigazoljuk a Red Bullhoz, ám az akkor nem jött össze. Ő a Forma–1 legendája, nagyon várom, hogy együtt dolgozhassunk" – tekintett előre Adrian Newey.

„Hihetetlen lehetőség számomra Adriannal dolgozni... Néhány hete beszéltem erről Lance-szel, egyértelműen sokat tanulhatunk az előttünk álló időben" – szögezte le Alonso. Az ifjabb Stroll hozzátette, a 2026-os új szabályrendszer rengeteg lehetőséget nyithat meg előttük.

Az Aston Martin a jelenleg futó világbajnokságban a négy élcsapat mögött jelentős lemaradásban az ötödik helyen áll a konstruktőrök összevetésében, idei legjobb eredményét Alonso érte el Szaúd Arábiában, ahol ötödikként intették le.

Lékó és Rapport vezetésével indulnak csatába a sakkozók

RAJT A Lékó Péterrel és Rapport Richárddal felálló férfiválogatott érheti el a legjobb eredményt a BOK Csarnokban szerdán kezdődő, 45. budapesti sakkolimpián. Az első csapatban a két hazai klasszis mellett a harmadik táblán a tavaly Magyarországra költözött, orosz születésű Szanan Szjugirov szerepel majd, a válogatottat pedig a kieséses világbajnokságon nyolcaddöntős és kilencedik olimpiájára készülő Berkes Ferenc, továbbá legfiatalabbként a harmadik olimpiáján szereplő Gledura Benjamin teszi teljessé.

„A felkészülésem ugyanúgy sikerült, mint az előző világversenyekre. Remélem, az eredmények ugyanúgy igazolnak majd, mint az elmúlt években" – jelentette ki a világranglistán 25. Rapport, aki az elmúlt időszakban román színekben versenyzett.

„A kilencedik kiemelés a mienk, azaz az élmezőnybe tartozunk és szeretnénk ott is zárni. A legjobb hat közé kerülés már siker lenne. A felkészülés kiválóan sikerült a több edzőtábornak köszönhetően" – tekintett előre Ács Péter szövetségi kapitány.

FOTÓ: MTI/ILLYÉS TIBOR

Rapport korábban román színekben versenyzett, de Lékó is hosszabb idő után tért vissza a válogatottba

Ami a további csapatokat illeti, az első számú női együttes a legjobb tízbe kerülést tűzte ki célul, míg a fiatalabb játékosok számára nagy ugródeszka lehet a hazai rendezésű verseny. A svájci rendszerű, 11 fordulós viadal jövő vasárnap zárul, az egyetlen szabadnap kedden lesz. Minden korábbinál több résztvevő indul: a nyílt szekcióban 196, a nőknél pedig 184 csapat versenyez egymással. A sakkolimpia ingyenesen látogatható, de regisztráció szükséges. MTI-NÉPSZAVA

A magyar csapatok

Férfiak:

A csapat: Berkes Ferenc, Gledura Benjámin, Lékó Péter, Rapport Richárd, Szanan Szjugirov. Szövetségi kapitány: Ács Péter

B csapat: Antal Gergely, Bánusz Tamás, Kozák Ádám, Papp Gábor, Prohászka Péter. Szövetségi kapitány: Medvegy Zoltán

C (U25) csapat: Juhász Ágoston, Kántor Gergely, Karácsonyi Gellért, Krstulovic Alex, Vanczák Tamás. Szövetségi kapitány: Gonda László

Nők:

A csapat: Gaál Zsóka, Hoang Thanh Trang, Papp Petra, Terbe Julianna, Lázárné Vajda Szidónia. Szövetségi kapitány: Fodor Tamás

B csapat: Demeter Dorina, Karácsonyi Kata, Lakos Nikoletta, Mihók-Juhász Barbara, Terbe Zsuzsanna. Szövetségi kapitány: Galyas Miklós

C (U25) csapat: Tóth Lili, Sulyok Eszter, Gömböcz Zsófia, Nandin-Erdene Davaademberel, Sipos Stefánia. Szövetségi kapitány: Csonka Balázs

Dorival Júnior vb-döntőt ígér

Dorival Júnior, a brazil labdarúgó-válogatott szövetségi kapitánya kijelentette, csapata ott lesz a 2026-os világbajnokság döntőjében. A selecao a selejtezősorozatban hét fordulót követően a negyedik helyen áll, az együttes ma hajnalban Paraguay ellen lépett pályára. NÉPSZAVA

Bundázás miatti büntetések

A Kínai Labdarúgó Szövetség szerencsejáték, illetve mérkőzések manipulálása miatt örökös eltiltással sújtott 43 játékost és sportvezetőt. A vétkesek között profi futballisták is vannak, köztük a volt válogatott kínai Csin Csing-tao (a fotón) és a dél-koreai Szon Dzsunho. További 17 játékos és tisztségviselő ötéves eltiltást kapott. MTI

Eltűnt két kongói paraatléta

A Kongói Köztársaság két parasportolójának nyoma veszett a párizsi paralimpia vasárnapi zárását követően. Mireille Nganga gerelyhajító és Grace Muambako futó nem tért vissza csapatához. Mindkettőjüket utoljára a paralimpiai faluban látták, vélhetően nem kívántak visszatérni hazájukba. MTI

Berobbanhat a profi bokszba

KARRIER Erre még álmomban sem gondoltam – jelzi Nileborg Krisztián, hogy az élet néha még az álmoknál is szebb: a 18 éves ökölvívó a legendás Evander Holyfield meghívására két hónapig Washingtonban edzett, s közös történetüket igazán csak ezután írhatják tovább.

VINCZE ATTILA

Tavasszal a New School Promotion budapesti profi ökölvívógálája előtt meseszerű történet rajzolódott ki: az est sztárvendége, a négyszeres nehézsúlyú profi világbajnok, Evander Holyfield stábja jelezte, látták edzés közben a 18 éves Nileborg Krisztiánt, és a felajánlották: a legenda szívesen bekíséri a meccs előtt a ringbe a magyar tehetséget. Ez amúgy nem csupán a profi gála egyik látványos show-eleme, hanem ennél sokkal több. Elismerés, tudniillik Holyfield az egyik volt szovjet tagköztársaságból érkezett, ahol elképesztő összeget ajánlottak neki azért, hogy a hazai versenyzőt kísérje a ringbe, de azt nem vállalta. Az amatőrként junior Európa-bajnok Nileborg Krisztián pedig nemcsak megnyerte karrierje második profi meccsét, hanem – a New School Promotion tulajdonosa, Fischer József, illetve menedzsere, idősebb Nileborg Krisztián révén – utána is kapcsolatban maradt Holyfield stábjával. A végeredmény pedig: a kirobbanó tehetségű magyar ifjú Barry Hunter irányításával két hónapig Washingtonban készülhetett. A trénerről annyit: bokszolói már nyertek a WBO, a WBA és az IBO szervezetnél is profi világbajnoki címeket.

„Még álmomban sem gondoltam, hogy ilyen hamar és ilyen fiatalon kijutok Amerikába és ott fogok edzőtáborozni” – írta le érzéseit Nileborg Krisztián. S hogy mit látott benne Holyfield, miről beszélgettek, arra ekképp emlékezett: „Sokat beszélgettünk a kereszténységről, azt mondta, hogy az egyik legnagyobb plusz, ami bennem van, az, hogy Isten velem van, és ez nagyon-nagyon tetszett neki, mivel mindketten hívő keresztények vagyunk. Az is mondta, hogy a hittel tudok még határozottabban előremenni, és a hit fog nekem még nagyobb pluszt adni a meccseimen.” De Holyfield szigorúan sportszakmai téren is nagy fantáziát látott benne, ugyanis megerősítette: nagyon tetszik neki az ifjú stílusa, ahogy alapból bokszol és ahogy ösztönösen elhajol az ütések elől. „És az Istentől kapott természetes erőm is elnyerte tetszését” – idézte Holyfield véleményét Nileborg Krisztián.

Menedzser édesapja, idősebb Nileborg Krisztián szerint fiának valóban különleges stílusa van, olyan ösztönös talentum, amit szakmailag nehéz megmagyarázni. „Az ereje, a sebessége meg a mentális képessége is kiemelkedő. Szorgalma mellett az is egyedi, hogy 18 évesen is helyes szellemi és erkölcsi normák szerint él, és ezek egyvelege összegződik benne.” A nagy kérdés persze, hogy mit tett hozzá fejlődéséhez a két hónapos amerikai jelenlét és készülés.

„Nagyon sok mindenben fejlődtem, erősebb, gyorsabb lettem. Egy héten háromszor volt minőségi partnerekkel kesztyűzés, végig felnőtt, profi bokszolók ellen. Ez nagyon-nagyon sok újat hozzáadott a stílusomhoz. De a fő dolog, amiben fejlődtem, talán az, hogy sokkal többet gondolkozom a ringben, nem kapkodok. Sokan elkapkodják, és csak arra mennek, hogy most bemegyek a kötelek közé, és kiütöm az ellenfelemet. De ez nem így megy, mert ha így gondolkozik valaki, akkor hamar elfárad, és akkor az ellenfele fog nyerni. Sokkal többet kell gondolkozni a ringben, hogy ha ezt az ütést beviszem, akkor mi történik utána? Mindig meg kell találni azokat a pontokat, ahol nyitott az ellenfél, és azokat kell ütni. Nem csak úgy van, hogy bemész, és ütsz. A taktikát, az erő optimális beosztását jelenti nálam, hogy sokkal többet gondolkozom” – ismertette fejlődési irányát a bokszoló. Édesapja elmondta, fia Amerikában magasan kvalifikált partnerekkel készült, s volt olyan négymenetes felkészülési meccse, amelyen a helyi szakmát is lenyűgözte. A következő verseny az október végi ifjúsági világbajnokság lesz a montenegrói Budvában. De mivel itthon nemigen van edzőpartnere, ezért a család és a stáb Szili István, a hajdani profi ökölvívó svájci klubjába teszi át a székhelyét, ahol legalább hét amatőr és profi státuszú ellenfél lesz az edzőpartnere. „Azt a tanácsot kaptuk Barry Huntertől, hogy ugyanazt az edzésmunkát végezzük el, amit ő kint előírt. Mivel ezt itthon nem tudtuk megvalósítani, ezért utazunk Bázelbe” – mondta idősebb Nileborg.

Az is világrengető hír, hogy Hunter még a korosztályos vb-re is elkíséri a bokszolót Montenegróba. „Ott lesz a fiam mellett, ez óriási mentális erőt fog adni. Szerintem az ellenfeleket kicsit le is bénítja majd, hogy egy ekkora szaktekintély kíséri.”

FOTÓ: MTI/HEGEDÜS RÓBERT

Nileborg Krisztián (j) a grúz Lasha Kupatadze elleni mérkőzésen a New School Promotion ökölvívógáláján, a Vasas Jégcentrumban

Evander Holyfield budapesti látogatása alkalmával figyelt fel a magyar bokszolóra

Olasz győzelem Izrael ellen Kispesten

NEMZETEK LIGÁJA Az olasz válogatott 2-1-re nyert a pályaválasztó izraeli csapat ellen a Bozsik Arénában a labdarúgó Nemzetek Ligája A divíziójának második fordulójában hétfőn.

A magyarországi mérkőzésen – amelyre 2090 néző volt kíváncsi a helyszínen – végig fölényben voltak az olaszok, akik az utolsó percben bekapott gól ellenére simán diadalmaskodtak, s két kör után hibátlan teljesítménnyel vezetik a csoportot.

FOTÓ: MTI/ILLYÉS TIBOR

A pályaválasztó Izrael erejéből a szépítésre futotta az olaszok ellen

Nemzetek Ligája, 2. forduló

Hétfői eredmények:
A divízió:
2. csoport: Izrael–Olaszország 1-2, Franciaország–Belgium 2-0
Az állás: 1. Olaszország 6 pont, 2. Franciaország 3 (3-3), 3. Belgium 3 (3-3), 4. Izrael 0
B divízió:
3. csoport: Norvégia–Ausztria 2-1, Szlovénia–Kazahsztán 3-0
Az állás: 1. Szlovénia 4 pont (4-1), 2. Norvégia 4 (2-1), 3. Ausztria 1 (2-3), 4. Kazahsztán 1 (0-3)
4. csoport:
Montenegró–Wales 1-2, Törökország–Izland 3-1
Az állás: 1. Törökország 4 pont (3-1), 2. Wales 4 (2-1), 3. Izland 3, 4. Montenegró 0
C divízió:
2. csoport:
Románia–Litvánia 3-1, Ciprus–Koszovó 0-4
Az állás: 1. Románia 6 pont, 2. Koszovó 3 (4-3), 3. Ciprus 2 (1-4), 4. Litvánia 0

A 2. csoport másik mérkőzésén a franciák javítottak az olaszok elleni, hazai fiaskó után, és két góllal legyőzték a belgákat.

A B divízióban az Eb-t megjárt szlovének Gulácsi Péter és Willi Orbán lipcsei csapattársa, Benjámin Sesko mesterhármasával simán nyertek a vendég kazahok ellen. MTI

Covid-hatás: gyorsuló öregedés

Amerikai kutatók MRI-vizsgálatokkal arra jutottak, hogy a fiatalokat nem egyenlő mértékben viselte meg a koronavírus-járvány. A lányok agyában erősebben érzékelhető a negatív változás. A fiúknál az átlagos öregedés 1,4 év volt, a lányoknál 4,2 év. GUARDIAN

Szárnyas dzsinnt ábrázoló pecsétet találtak

Az Izraelben talált pecsétet zsinóron vagy láncon nyakba lehetett akasztani, és feltehetőleg egy rangos hivatalnoké lehetett 2700 évvel ezelőtt. A gyönyörűen kidolgozott szárnyas dzsinn vagy démon asszír hatásokat mutat. A figura hosszú tunikát visel. QUBIT

A privát űrséta kapujában

Elindult a SpaceX, a Dragon űrkapszula két nőből és két férfiből álló legénységgel 1400 kilométeres magasságban áll Föld körüli ovális pályára, ilyen messze 1972 óta nem jutott ember. A rendkívül veszélyes űrsétát holnaputánra tervezik, . A misszió célja, hogy a SpaceX letesztelje a hosszabb űrutazásokhoz készített eszközeit. NÉPSZAVA

Film készülhet a gyilkos nővérről

ÉLETFOGYTIGLAN Sosem szabadulhat a börtönből Lucy Letby, akit hat csecsemő meggyilkolásáért ítéltek el. A Netflix talált olyan szakértőket, akik kételkednek a bírósági ítélet megalapozottságában.

BERNAU PÉTER

Többrészes filmsorozat készítését tervezi a Netflix csatorna Lucy Letby angol kórházi nővérről, akit a bíróság tavaly hat kisbaba 2015-ben és 2016-ban történt meggyilkolásában talált bűnösnek, s ezért tizenötszörös életfogytiglani börtönre ítélt. A nővért 2018-ban tartóztatták le, az első bírósági tárgyalás és az ítélethirdetés között tíz hónap telt el. A 34 éves Letby az ítélet szerint még feltételesen sem bocsátható szabadon.

A Daily Mirror című lap birtokába jutott e-mailek szerint a Netflix az elítélt nővér szempontjából kívánja bemutatni a történteket, a csatorna jogi szakértői szerint nem lehet kizárni annak lehetőségét sem, hogy tévedett a bíróság. Letby végig tagadta a bűnösségét, az ítélet kihirdetése után is az ártatlanságát hangsúlyozta.

A Netflix az ITN produkciós irodát bízta meg a dokumentumfilm elkészítésével. „Lucy Letby története nagyon összetett, kötelességünknek érezzük, hogy a nyilvánosság megismerje az ő nézőpontját és ügyvédeinek az érveit is – olvasható abban az e-mailben, amit a Netflix írt a produkciós cégnek és a Daily Mirror megszerzett. – Egy minden részletet bemutató, kizárólag a tényeket bemutató dokumentumfilm-sorozatot szeretnénk bemutatni.”

> Az egyik elhunyt csecsemő szüleit sokkolta a dokumentumfilm terve, elmondásuk szerint fájdalmas sebeket tépne fel bennük.

A vádirat szerint Letby a herefordi kórházban 2015-ben és 2016-ban hat újszülött életét oltotta ki vagy azzal, hogy túletette őket anyatejjel, vagy oxigént fecskendezett a vérükbe, vagy inzulinnal mérgezte meg őket.

A Daily Mirror megszólaltatta az egyik elhunyt csecsemő szüleit, akiket sokkolt a dokumentumfilm terve. „Képzeljék magukat a helyünkbe, senkinek sem kívánjuk, hogy átéljék, amin mi átmentünk, és mekkora fájdalmat okoznak nekünk ezzel a filmmel – mondta a név nélkül nyilatkozó házaspár. – Feltételezzük, hogy a film készítőinek is van családjuk, nem tudjuk elképzelni, hogy örülnének neki, ha egy családtagjuk elveszítéséről film készülne, és megfosztanák őket attól a lehetőségtől, hogy úgy búcsúzzanak el elhunyt családtagjuktól, ahogy ők szeretnének. Ez a film nagyon fájdalmas sebeket tépne fel.”

Vizsgálják a hatóságok felelősségét is

Kedden kezdődött az az átfogó vizsgálat, amely során négyezer édesanya kórházi adatlapját nézik át, akikkel Letby kapcsolatba került munkája során. A független szakértőkből összeállított csoport azt is ellenőrzi, hogy hibáztak-e a hatóságok a bizonyítékok kiértékelése során.

A Daily Mirror úgy tudja, hogy két szakértő már vállalta a Netflix felkérését, mindketten megkérdőjelezik a bírósági ítéletet. Egyikük Richard Gill professzor, aki matematikát tanított a hollandiai Leidenben található egyetemen. Gill szerint meghamisították a bizonyítékokat az eljárás során.

„A szakértői jelentés szerint két csecsemő halálát inzulintúladagolás okozta, mindkét esetben Lucy Letby felettese utasítására adott inzulint a kisbabáknak” – érvelt Gill. „Azonban más esetekben a kórházi jegyzőkönyvben szerepelt a mennyiség is, amit a babáknak kapniuk kellett. Az elhunyt csecsemőknél nincs ilyen adat. Hibáztatható-e a nővér az esetleges téves mennyiségért, ha a felettese nem látja el erre vonatkozó információval? A kórházban nem dokumentálták, hogy mikor, milyen kezelést kapott ez a két kisbaba, ezek után azt állítani, hogy Lucy Letby ölte meg őket a rosszul adagolt inzulinnal, nem több feltételezésnél. A bíróság nem a tények, hanem a benyomásai alapján hozott ítéletet.”

Peter Green statisztikus is kételkedik a bírósági ítélet megalapozottságában. A szakember arra hívta fel a figyelmet, hogy 2015. január és 2016. június között (ebben az időszakban vádolják Letbyt a kisbabák megölésével) további hat kisbaba hunyt el a herefordi kórházban olyan időpontokban, amikor Letby nem dolgozott. Ezeket az eseteket az eljárás során nem vizsgálták, Green szerint ezeknek az eseteknek a kivizsgálása nélkül nem lehet objektív ítéletet hozni Letby ügyében.

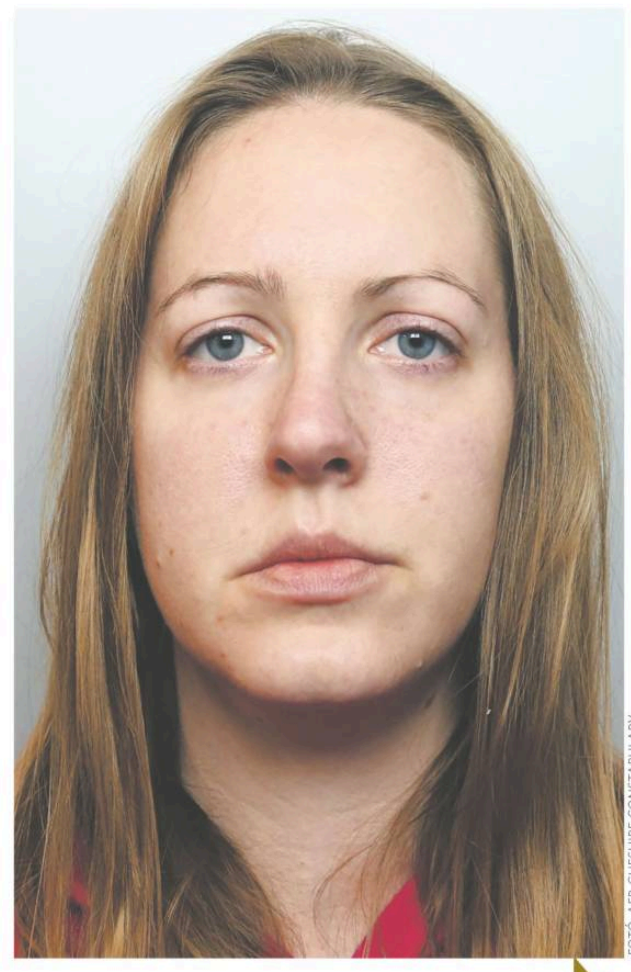

FOTÓ: AFP-CHESHIRE CONSTABULARY

A vádirat szerint Letby az újszülötteket túletette anyatejjel vagy oxigént fecskendezett a vérükbe, vagy inzulinnal mérgezte meg őket

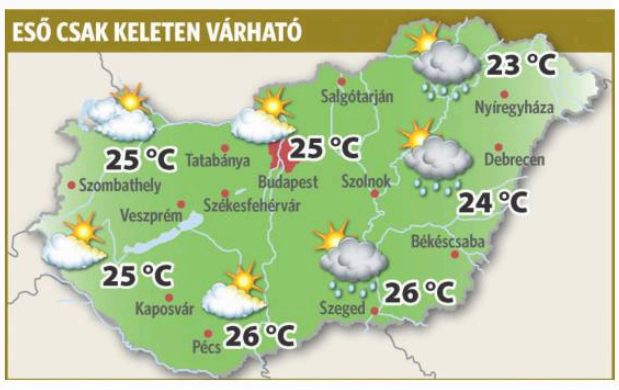

CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP	HÉTFŐ
min. 14	min. 15	min. 15	min. 14	min. 11
max. 26	max. 23	max. 22	max. 18	max. 17

Boldog névnapot, Teodóra!

A Teodóra név a Teodor férfinév női párja. Két ógörög szó, az „isten” jelentésű θεός, theosz és az „ajándék” jelentésű δῶρον, doron összetételéből származik.

KENÓ — Szeptember 10.

2	4	6	11	13	15	16	20	29	37
47	59	61	63	65	66	67	69	70	77

Kemó után fokozatosan tér vissza a közéletbe Katalin

GYÓGYULÁS Személyes, sőt bensőséges videóüzenetben hozta a világ tudomására a walesi hercegné megkönnyebbülését, hogy lezárult a kemoterápiája, bár a gyógyuláshoz és teljes felépüléshez vezető út hosszú még. Elmondása szerint életük egy perc alatt megváltozott, és meg kellett találni az utat az ismeretlen utakon át.

Mint emlékezetes, a walesi hercegnő ez év januárjában súlyos alhasi műtéten esett át, és ennek kapcsán, de ettől függetlenül derült ki márciusban daganatos betegsége. A biztató helyzetjelentés nem jelenti Katalin azonnali és teljes visszatérését a közéletbe, de udvari tudósítók azt sugallják, hogy jelen lesz a november 10-i, megemlékezésnapi koszorúzáson és a hagyományos karácsonyi koncerten is. R. H. V.

A biztató helyzetjelentés nem jelenti Katalin azonnali és teljes visszatérését a közéletbe

Maradéknélkül

SZAVATOSSÁG Kivel ne fordult volna elő, hogy a kamrapolcon vagy a fagyasztóban elbújt valamilyen élelmiszer, és csak a lejárati idő után talált rá? Ezeknek nem feltétlenül kell a kukában végezniük. A Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal útmutatója segít eligazodni a különböző élelmiszerek felhasználhatóságáról a lejárati idő után. Ugyanis vannak olyan termékek, amelyeket ha bontatlan, sértetlen csomagolásban és a gyártó ajánlásának megfelelő körülmények között tárolták, valamint kibontás után megfelelőnek tűnnek szín, szag, állag és íz alapján is, akár még hetekkel, hónapokkal a lejárati időt követően is elfogyaszthatók. Hogy pontosan meddig, az termékkategóriánként eltérő.

Ebben ad iránymutatást a Maradék nélkül program frissített lejárati útmutatója, amelyben mostantól a tojás, a margarin, a szendvicskrém, a kolbász, a szalámi, a sonka, a szalonna, a kemény sajtok, a készételek és a kávéitalok is szerepelnek. A korábbiakhoz képest változott az útmutatóban a fagyasztott termékek lejárat utáni ajánlott felhasználási ideje is. A gyűjteményben most már különbontva szerepelnek azon információk, hogy az emlősállatokból készült termékek a lejárati időt követő legfeljebb 6 hónapig, a fagyasztott hal, a baromfi, a zöldségek és a gyümölcsök pedig legfeljebb 3 hónapig fogyaszthatók.

Az élelmiszereken kétféle lejárati dátumjelölés található: a hosszabb ideig eltartható termékeken minőségmegőrzési idő, a romlékony áruk esetében pedig fogyaszthatósági idő szerepel. A lejárati útmutató kizárólag a minőségmegőrzési idővel rendelkező termékek esetében használható. A lejárt fogyaszthatósági idejű termékek elfogyasztásával nem szabad kísérletezni akkor sem, ha fájó szívvel dobják ki az élelmiszert, mert komoly egészségügyi kockázattal kell számolni. NÉPSZAVA

FOTÓ: AFP/ANDREJ ISAKOVIC

A lejárati útmutató kizárólag a minőségmegőrzési idővel rendelkező termékek esetében használható

NÉPSZAVA
Szocialdemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban
Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA
Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu
Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.
Partnereink: IMEDIA OBSERVER

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. szeptember 12., csütörtök 152. évfolyam, 213. szám Ára: 540 forint

AJÁNLÓ

Békebeli a kőolajpiac

Már jó ideje értelmetlen a „háborús" vagy „szankciós infláció" emlegetése, ám most, hogy az olajár a világpiacon hordónként 70 dollár alá esett, végképp látszik, hogy ez csak propagandafogás. **6. oldal**

Demonstrálnak Dunaújvárosban

Hétfőn 13 órára a gyárkapu elé hirdetett figyelemfelhívó megmozdulást a Dunaferr DV. Vasas Szakszervezeti Szövetség. Az indiai tulajdonosra szeretnének nyomást gyakorolni, hogy induljon újra a termelés. **6. oldal**

Főszerepben Pogány Judit

Az Örkény Színház és a meghívott vendégek hosszú sora kedd este ünnepi műsorral köszöntötte a társulat alapító tagját, a 80. születésnapjához érkezett Pogány Juditot. A színésznő azt mondta, nem meghatódós alkat, de gyorsan kiderült, hogy mégiscsak az. **11. oldal**

Tisztelgés az Illés előtt

„Értesítjük, hogy Rohan az idő c. táncdalát a Sanzon és Táncdal Bizottság elutasította, mivel véleménye szerint az kevéssé sikerült, jellegtelen, nem szerencsés alkotás." Ez volt 1965-ben, január 11-én pedig a 60 éve alakult Illés zenekar előtt tiszteleg a hazai rockélet. **12. oldal**

Swift áldása Kamalán

RIVALDA A százmilliók által imádott popsztár a tévévita után jelentette be, hogy a jelenlegi alelnökre szavaz az amerikai elnökválasztáson.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

A várakozásokat felmúló teljesítményt nyújtott Kamala Harris, a Demokrata Párt elnökjelöltje Donald Trumppal szemben a Philadelphiában rendezett keddi televíziós vitán. Harris sikerrel zavarta meg Trumpot a magas inflációt és illegális migrációt ostorozó üzeneténekkifejtésében, ehelyett perceken át a saját elnöki bizonyítványát kényszerült magyarázni nézők tízmillióielőtt. A nemzetközi tekintélyét azzal is próbálta bizonyítani, hogy Orbán Viktor őt méltató szavait idézte.

Nem sokkal a vitát követően Taylor Swift, az idén már több mint egymilliárd dolláros bevételt hozó világ körüli koncertturné sztárja az Instagramon közzétett bejegyzésben közölte: Kamala Harrisre adja a voksát a novemberi 5-i elnökválasztáson. Az egész államok GDP-jét is befolyásolni képes sztár hűséges rajongótábora akár az elnökség sorsát is eldöntheti.

CIKKÜNK A 8. OLDALON

A sztár hűséges rajongótábora akár az elnökség sorsát is eldöntheti.

Az énekesnőt 2019-ben az év emberének választotta a Time magazin, ami jól jelzi Swift globális véleményformáló szerepét

FOTÓ: INSTAGRAM

Korrupcióról kell beszélni, nem ideológiáról

TANULSÁG „Az 1984 maga is biztosította, hogy az orwelli világ ne valósuljon meg. Az emberek az elolvasása után azt mondták: »Nem ezt akarjuk«. Tanulunk a történelemből, és az irodalom is segíthet nekünk ebben" – állítja a Népszavának adott interjúban Daniel Kehlmann világhírű német író, akinek regényei magyarul is olvashatóak. A szerző, aki olyannyira kötődik Esterházy Péterhez, hogy egyike azoknak, akik a 2016-ban elhunyt magyar író egykori otthonából alkotóházat szeretnének létrehozni, a diktatúra túléléséről, kompromisszumokról, a múlttal való szembenézésről és a német szélsőjobb előretöréséről is beszélt. Az úgynevezett illiberális demokráciáról pedig így gondolkodik: „csak ideológiai álca, képviselőit valójában csak a korrupció érdekli. Amiben az illiberális pártok végső soron egyetértenek, az a vágy, hogy zavartalanul folytathassák korrupt üzelmeiket. Mindaz, amit ideológiailag kínálnak, még csak nem is az emberek megtévesztése, mert a választók is sokszor a korrupciót támogatják azt emlegetve, hogy a világ már csak ilyen. Ha hatalmon vagy, akkor elveszed, amit lehet" – nyilatkozta Daniel Kehlmann lapunknak.

INTERJÚ AZ 5. OLDALON

KONZEKVENCIA

DANIEL KEHLMANN

„Minden kis kompromisszum változáshoz vezet az ember lelkében."

Útját állnák a szomszédok a buszoztatásnak

ELLENLÉPÉS Aligha jutnának tovább Hegyeshalomnál azok a menekültszállító autóbuszok, amelyekkel a magyar kormány fenyegeti Brüsszelt. Anitta Hipper, az Európai Bizottság szóvivője elfogadhatatlannak nevezte az illegális migránsok tervezett Brüsszelbe szállítását (erről az utóbbi időben több magyar kormánytag is beszélt). Amellett, hogy ez jogsértő – folytatta a szóvivő –, aláássa a schengeni térség biztonságát is. Válaszként pedig könnyen előfordulhat, hogy a szomszédos államok ideiglenesen bevezetik a határellenőrzést Magyarországgal szemben.

RÉSZLETEK A 4. OLDALON

Egy pap útja a díjesőtől a vádlottak padjáig

FOTÓ: SHUTTERSTOCK/ANNASTILLS

Kiskunfélegyházán két hét múlva kezdődik a pedofíliával vádolt R. Gábor pere

BOTRÁNY Évekkel ezelőtt, még Rogán Antal polgármestersége idején a belvárosi önkormányzat is kitüntette a most pedofíliával vádolt volt katolikus papot, R. Gábort. A városrész óvatosan nyilatkozott lapunknak az elismerésről, és fontosnak tartotta leszögezni: az önkormányzati kitüntetések odaítélése nem polgármesteri hatáskör. Mivel a vádlottak padjára került volt pap díjak sorát kapta, más adományozókat is megkerestünk: Kalocsán és Foktőn megfontolják a korábban adott elismerés visszavonását.

Közben kiderült, szeptember 23-án, Kiskunfélegyházán kezdik tárgyalni R. Gábor büntetőügyét. A járásbíróságon lapunk érdeklődésére megerősítették: a közelmúltban már megtartották az előkészítő ülést, így legközelebb már a tényleges bizonyítási eljárás kezdődik.

ÍRÁSUNK A 3. OLDALON

Kalocsán és Foktőn megfontolják a korábban adott elismerés visszavonását.

„Ami most történik, senkinek nem jó"

WESLEY-ISKOLÁK Két hete tart a tanév, de még vannak olyan speciális igényű diákok, akiknek nem találtak helyet az Iványi-féle Wesley-iskolák megszüntetése után – tudta meg a Népszava. Ráadásul azok sem feltétlenül örülnek, akiket befogadott más intézmény. Egy szegedi iskolában például egy kis teremben, elkülönítve helyezték el a wesley-s gyerekeket, a csengetési rendjük is más, hogy a szünetekben se találkozzanak a többiekkel. Egy lapunkhoz eljutott levél szerint olykor a befogadó iskolák tanárai is dühösek: „Nem rendelkezünk a szükséges szaktudással, nincs gyógypedagógus végzettségünk, mégis nekünk kellene foglalkoznunk az autista gyerekekkel a több száz másik diákunk mellett. Ez így se nekünk, se a diákjainknak, se szegény autista gyerekeknek nem lesz jó."

REFLEKTOR A 2. OLDALON

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Amikor még élt a remény. Szegedi wesley-s diák szeptember 2-án

„Ami most történik, senkinek nem jó”

BEZÁRÁS Már két hete tart a tanév, de még mindig vannak olyan speciális igényű diákok, akiknek továbbra sem sikerült helyet találni az Iványi-féle Wesley-iskolák megszüntetése után.

JUHÁSZ DÁNIEL

– Mi nem rendelkezünk a szükséges szaktudással, nincs gyógypedagógusi végzettségünk, mégis nekünk kellene foglalkoznunk az autista gyerekekkel a több száz másik diákunk mellett. Ez így se nekünk, se a diákjainknak, se a szegény autista gyerekeknek nem lesz jó. Végtelenül szomorú és undorító, hogy az állam elengedte őket, és nem tud nekik való iskolát biztosítani, miután néhány nappal a tanévkezdés előtt bezáratta az intézményüket – olvasható egy lapunkhoz eljutott levélben. Az egyik olyan iskola tanára írta ezt, amelyet a kormányhivatalok arra jelöltek ki, hogy vegye át az Iványi Gábor lelkész által vezetett Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség bezárt iskoláinak diákjait. A kormányhivatalok augusztus végén két budapesti és egy szegedi Wesley János Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium működési engedélyét vonták vissza „tetemes tartozásokra” hivatkozva.

Az iskoláskorú, főként hátrányos helyzetű, SNI-s, vagyis sajátos nevelési igényű – köztük autista – gyerekek számára állami intézményeket jelöltek ki, a tanévkezdés előtt egy-két munkanappal több száz gyermek elhelyezését kellett megoldani. Ám több iskola nem volt felkészülve SNI-sek fogadására. Értesüléseink szerint az egyik szegedi középiskola alapító okiratában az is szerepelt: autista gyerekeket nem tudnak fogadni. A tankerületi központ azonban felmentést adott az iskoláknak az alapító okiratban leírtak alól, így annak ellenére is muszáj volt speciális igényű gyerekeket felvenniük, hogy nincsenek meg a szakszerű ellátásukhoz szükséges feltételeik.

FOTÓK: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Az állam Iványi Gábor lelkészt büntette, de ezt a gyerekek is megszenvedik

Az államapparátus nem engedett, Iványiék szegedi iskoláját is bezárták

Több forrásunk is arról számolt be, hogy ebben a szegedi intézményben egy kis teremben elkülönítve helyezték el a wesley-s gyerekeket, a csengetési rendjük is más, hogy a szünetekben ne találkozzanak a többi diákkal. Ennek biztosítására a termet mindig egy pedagógus „őrzi”, a gyerekek legfeljebb vécére mehetnek ki. Ezt Novákné Finta Csilla, a Szegeden megszüntetett Wesley-iskola szülői munkaközösségének a vezetője is megerősítette lapunknak.

– Nekem is elmondta egy szülő, hogy a gimnazista fiát több másik wesley-s diákkal egy kis szobában zárták össze. Órarendjük nincs, csak megőrzés van – mondta. Rámutatott arra is: az autista gyerekek valóban nem tudják elviselni a magasabb létszámú osztályokat, de ez még nem jelenti azt, hogy teljesen el kell őket különíteni. A Wesley-ben is együtt, integráltan tanulhattak iskolatársaikkal, a fejlesztésüknek ez fontos eleme – már ha biztosított a megfelelő környezet és szakértelem. Hangsúlyozta: ami most történik, senkinek – sem a gyerekeknek, sem a szülőknek, sem pedig a befogadó iskoláknak – nem jó.

Novákné Finta Csilla elmondta azt is: Szegeden nem minden diákot sikerült helyben, városi iskolába beíratni, vannak, akiknek Bordányba, Deszkre, Ásotthalomra kell átjárniuk. Utóbbi településen több SNI-s diák egy erdészeti szakközépiskolában kapott helyet. A középiskolát újra kell kezdeniük erdészképzésen, miközben soha életükben nem akartak erdészettel foglalkozni. Beszámolt arról is: van olyan család, amelyik feladta a küzdelmet; számos iskolát jártak végig, mire rátaláltak a Wesley-re, gyermeküket korábban mindenhonnan kiközösítették. De mivel már elmúlt 16 éves, nem tanköteles. Most jó eséllyel érettségi nélkül kerül ki az oktatásból.

– Még mindig vannak gyerekek, akiknek nem megoldott a taníttatásuk, egy intézményből sem kaptak még befogadó nyilatkozatot – erről Iványi Júlia, a Budapesten megszüntetett MÁV-telepi Wesley-iskola volt igazgatója beszélt lapunknak. Hétfőn még 76 tanulónak nem volt helye, ám mivel a jogviszonyuk szeptember 9-én hivatalosan is megszűnt a Wesley-iskolával, a köznevelési információs rendszerben már nem tudják nyomon követni, kit hova vettek fel. Azt viszont elmondta: budapesti diákjaik esetében volt, hogy más – nem a kormányhivatalok által kijelölt – intézmények vezetői jelentkeztek náluk, hogy átveszik az SNI-s gyerekeket. Ugyanakkor vannak, akik csak magántanulóként folytathatják tanulmányaikat.

De Iványi Júlia szerint sajnos akadtak rossz tapasztalatok is. Egyik tanulójuk egyedül került be az egyik fővárosi iskolába, ahol háromnapos osztálykirándulással indították a tanévet, de a volt wesley-s diáktól azt kérték, ő ne menjen. Máshol úgy fogadták egyik diákjukat: ha a Wesley-ből jött, a bizonyítványában feltüntetett érdemjegyek „biztos nem fedik a valóságot”. Van olyan diák is, aki egy Budapesten kívüli intézményben kapott helyet, így az édesanyjával együtt naponta két órát kell utaznia tömegközlekedéssel, hogy beérjenek az iskolába. – Sajnos a budapesti diákjaink között is vannak, akik már nem tankötelesek, és úgy döntöttek, nem tanulnak tovább. Két család pedig inkább visszaköltözik Romániába, egy másik Kárpátaljára – mondta Iványi Júlia.

A Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség kedden közleményben jelezte: értelmetlenül és kegyetlen módon törték ketté a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlődését, megoldhatatlan kényszerhelyzetbe hozták a szülők jelentős részét, kiváló pedagógusok karrierjét tették tönkre. Hozzátették: a szegedi és a budapesti iskoláik esetében is azonnali jogvédelmi kérelmet adtak be az illetékes bíróságoknak. „Szeptemberben kiderül, hogy befogadták-e a kérelmeket, erre a jogi szakértők jó esélyt látnak” – írták, hozzátéve: ha el is fogadják kérelmeiket, ez még nem jelenti automatikusan azt, hogy az oktatás újra elindul az intézményeikben.

SORSOK

IVÁNYI JÚLIA, a Budapesten megszüntetett MÁV-telepi Wesley-iskola volt igazgatója: Még mindig vannak gyerekek, akiknek nem megoldott a taníttatásuk, egy intézményből sem kaptak még befogadó nyilatkozatot

Nincs pénz a gondozottakra, bezár a békéscsabai Napraforgó Központ

Anyagi problémák miatt október elején megszűnik az ellátás a halmozottan sérült fiatalokat is nevelő békéscsabai Napraforgó Központ Fogyatékosok Nappali Intézményében – szúrta ki a Telex egy érintett szülő Facebook-bejegyzésében.

A portál megkereste a központot eddig fenntartó Mozgáskorlátozottak Békés Megyei Egyesületét, ahonnan azt a tájékoztatást kapták, elfogyott a finanszírozásra fordítható pénz: az ellátást közvetlenül végző gondozók bérköltsége ez év októberéig mintegy 30 millió forint, az állami normatíva erre az időszakra viszont csak 12,7 millió forint, a békéscsabai önkormányzat támogatása 600 ezer forint. Az intézmény október 7-én szűnik meg.

A 61 gondozottból 42-t (az óvodás- és iskoláskorúakat) az egyesület köznevelési intézményében látnak el, 11 fő ellátása pedig más fenntartó intézményében folytatódik. Nyolc 30 év feletti gondozott marad ellátás nélkül a megye több településéről. A Belügyminisztérium a Telex megkeresésére annyit közölt: a tízezer fős lakosságszámú településeken a fogyatékos személyek nappali ellátása az önkormányzat kötelező feladata, az állam normatív támogatást biztosít a feladatellátáshoz. Békéscsaba polgármestere, Szarvas Péter a portálnak azt írta, váratlanul értesültek a bezárásról, ami a fenntartó egyesület saját döntése volt, de az önkormányzat „az emberi és jogszabályi kötelezettségeinek eleget kíván tenni” – az nem derült ki, ez pontosan mit jelent.

Tankerületi igazgató: Nagyon hálásak a szülők

VÁLASZ A Szegedi Tankerületi Központ igazgatója, Plesovszkiné Ujfaluczki Judit sokkal derűlátóbban értékeli a helyzetet, mint számos volt wesley-s szülő, diák és pedagógus. Megkeresésünkre azt írták, a tankerületi központ iskolái biztosítják az SNI-s tanulók megfelelő, jogszabályokban előírt ellátását a szakértői papírjaik alapján, az iskola szakmai alapdokumentumában szereplő jogosultságuknak megfelelően.

Azzal kapcsolatban, hogy az egyik iskolában a többi diáktól elkülönítve, egy kis teremben helyezték el az SNI-s, autista diákokat, azt írták, a tanulókat a szülők kérése alapján helyezték el, az átvett tanulók osztályai együtt maradhattak, nyugodt, csendes, állandó környezetben tanulhatnak megszokott osztálytársaik társaságában. A tankerületi igazgató szerint a szülők nagyon hálásak, hogy a gimnázium a lehető legnyugodtabb környezetet biztosítja gyermekeik számára. Hozzátette: az SNI-s diákok érettségire való felkészítését középiskolai tanárok, a speciális fejlesztésüket erre szakosodott gyógypedagógus szakemberek végzik.

> Amit a szülők szegregálásnak látnak, az a tankerület szerint „nyugodt, csendes környezet”.

A wesley-s diákok elhelyezésével kapcsolatban érdeklődtünk a tankerületi központok felügyeletét ellátó Klebelsberg Központnál is, de választ többszöri megkeresés után sem kaptunk. J. D.

Díjesőtől a vádlottak padjáig

EGYHÁZ Rogán Antal polgármestersége idején a belvárosi önkormányzat is kitüntette évekkel ezelőtt a most pedofíliával vádolt volt papot, R. Gábort, akinek hamarosan élesbe fordul büntetőpere.

BATKA ZOLTÁN

Szeptember 23-án kezdi tárgyalni a kiskunfélegyházi járásbíróság R. Gábor volt plébános fiatalkorúak sérelmére elkövetett büntetőügyét. A járásbíróságon lapunk érdeklődésére megerősítették: az ügyben a közelmúltban már megtartották az előkészítő ülést, így legközelebb már a tényleges bizonyítási eljárás kezdődik.

Mint arról többször írtunk, R. Gábor az egyike annak a két papnak, akikről a múlt héten – a Pesti Srácok cikke nyomán – kiderült, hogy pedofília gyanújába keveredtek. (A másik papról, Hatházi Róbertről a közelmúltban részletesen írtunk: Kecskeméten szolgált, ahol kitüntették, 2023-ban pedig a pápa látogatása idején a Hősök terén tartott mise szervezésében is részt vett.) Míg Hatházi Róbert esetében még csak vizsgálat indult, R. Gábor ügye jóval előrébb tart. Már tavaly szeptemberben felmentette az egyház, majd a Nemzeti Nyomozó Iroda vizsgálata nyomán a Bács-Kiskun Vármegyei Főügyészség vádat emelt ellene.

Az, hogy R. Gábor a pedofília vádjával áll bíróság elé, azért is figyelemre méltó, mert életrajza szerint hivatása során szinte mindvégig fiatalokkal foglalkozott, és díjak sokaságával jutalmazták. Most lapunk információi szerint több önkormányzat is megfontolja az elismerés visszavonását. Még akkor is, ha a díjakat hosszú évekkel a feltételezett bűntettek előtt adományozták neki.

FOTÓ: WIKIMEDIA/THALERTAMAS

R. Gábor az életrajza szerint a belvárosi Központi Papnevelő Intézet rektorhelyettese és prefektusa volt, de egy kalendáriumban az áll, az „egyetemi templom igazgatójaként" kapta az V. kerületi díjat

R. Gábor életrajza szerint 1997-ben Kalocsa Város Ifjúságának Neveléséért Díjat kapta meg, majd 1998-ban Bács-Kiskun Megye Ifjúságának Neveléséért Díjjal ismerték el. A kalocsai helyhatóságnál érdeklődtünk, hogy visszavonják-e a díjat. Filvig Géza polgármester azt közölte: „A feltett kérdésről önkormányzatunk még nem tárgyalt, de meg fogjuk fontolni." Megkerestük Foktő települést is, ahol a kilencvenes években plébános volt R. Gábor, és díszpolgári címet kapott. Itt Bakai Károly polgármester annyit mondott: „Amennyiben az 1990-es évek közepén adományozott díszpolgári címre gondolt, úgy tájékoztatom, hogy az önkormányzat a visszavonásról a képviselő-testület következő ülésén fog dönteni."

A foktői önkormányzat honlapján lévő életrajz, és a Kincses Belváros Kalendáriuma szerint R. Gábor 2012-ben „Érdemkereszt" Díjat kapott az akkor Rogán Antal vezette V. kerületi önkormányzattól is. R. Gábor az életrajza szerint a belvárosi Központi Papnevelő Intézet rektorhelyettese és prefektusa volt, de a kalendáriumban az áll, az „egyetemi templom igazgatójaként" kapta a díjat. A városrész megkeresésünkre nem cáfolta, hogy R. Gábort kitüntették, de óvatosan fogalmaztak lapunknak küldött válaszukban. Azt írták: „Általánosságban elmondható, hogy semmilyen jogi lehetőség nem adott egy díj visszavonására egy olyan személytől, aki ellen nincs jogerős ítélet, tehát az eljárás még folyamatban van, és a személyazonossága, kiléte nem kerül nyilvánosságra hozatalra. Természetesen a sajtóhírekben szereplő cselekményeket teljes mértékben elítélendőnek tartjuk, efféle tetteket elkövető személyektől önkormányzatunk mindenkoron elhatárolódik, az áldozatok iránt együttérzésünket fejezzük ki. A Belváros-Lipótváros Budapest Főváros V. Kerület Önkormányzat Képviselő-testületének 19/2007. (V.30.) önkormányzati rendelete az önkormányzati kitüntetések alapításáról és adományozásának rendjéről alapján a díjaink odaítéléséről testület, bizottság dönt a legjobb tudása szerint, tehát ez nem polgármesteri hatáskör."

A kalocsai önkormányzat megfontolja R. Gábor korábbi díjának visszavonását, Foktőn a díszpolgári cím sorsáról a képviselő-testület a következő ülésén fog dönteni.

R. Gábor pályafutása alapján különös egybeesésnek tűnik az: a Pesti Srácok eddig nem cáfolt információja szerint a vádiratban az áll, hogy 2019 és 2022 között, a kiskunfélegyházi évei alatt történhettek a vélelmezett bűncselekmények. Majd a pap pont ebben az évben, 2022 júliusában kérte áthelyezését az eldugott, mindössze 2200 lakosú, a déli határhoz közeli Nagybaracskára. A helyi sajtó akkori tudósítása szerint a plébános „egészségi okokból" távozott Kiskunfélegyházáról, elfáradt, nem győzte az óriási plébánia irányítását egyedül. R. Gábor távozásakor a búcsúmiséjét a közösség új plébánosa és maga Bábel Balázs érsek celebrálta.

A vádiratban szereplő dátum és a kiskunfélegyházi távozás időbeli egybeesése, és R. Gábor amúgy is sok, olykor meglepőnek tűnő áthelyezése miatt – a Központi Papnevelő Intézet rektorhelyettesi munkáját hátrahagyva lett kiskunfélegyházi plébános –, megkerestük a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyét. A hivatalvezető ennek kapcsán azt írta: Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érsek „jelezni kívánja, hogy a papság esetén az áthelyezés az általános gyakorlattól függetlenül szokásos eljárásmód."

A Bábel Balázs vezette főegyházmegyénél érdeklődésünkre hangsúlyozták: „A gyermekvédelmi témájú bejelentés Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyéhez történő megérkezésének napján azonnali hatállyal elindította a vizsgálatot." A főegyházmegye emlékeztetett rá, hogy – anonimizálva – de több sajtóközleményben beszámoltak az ügyről. Az érseki hivatal 2023 márciusában közölte, hogy a főegyházmegye gyermek- és ifjúságvédelmi szolgálatának bejelentő oldalán keresztül bejelentés érkezett a főegyházmegye egy papjával szemben, akit az érsek azonnal felfüggesztett az állásából, vizsgálatot indított.

A karkötő vezethetett a NER-pap bukásához

Nem feltétlenül kellettek titkosszolgálati eszközök, vagy a megtisztulásra vágyó egyház nyomozása a Bese Gergő, NER-es sztárpap magánéletéről szóló információk összegyűjtéséhez, úgy tűnik, szerelmi féltékenység vezetett a botrányhoz – írta a Telex. A portál szerint Besének eltitkolt kapcsolata volt egy olyan férfival, aki egy internetre felkerült szexvideóban felismerte partnerét a karkötője alapján. A Telex két esetet hallott: Bese barátját annyira bántotta ez, hogy a videón látottakat megosztotta másokkal, vagy a volt pap barátjának egy női ismerőse osztotta meg az információt. Mint arról többször írtunk, a Válasz Online írta meg, Bese Gergő dunavecsei plébános melegpartikon vett részt, és tartós intim kapcsolatot ápolt más férfiakkal. A cikk megjelenése után Bábel Balázs kalocsa-kecskeméti érsek Bese Gergőt felfüggesztette papi szolgálata alól. Bese nem tagadta a cikk állításait. Az eset azért is váltott ki nagy visszhangot, mert Bese kiállt a kormány mellett, bírálta az ellenzéket és az úgynevezett LMBTQ-propagandát, továbbá ő szentelte meg a Karmelita kolostor kormányfői irodasorát. NÉPSZAVA

Megvizsgálják, jöhet-e az ezer forintos foglalási díj

EGÉSZSÉGÜGY Már nem lehet „elhajtani" a nem területi beteget a szakrendelőből, kivéve, ha elfogyott az intézmény közfinanszírozott ellátásokra költhető kerete – jelentette be Takács Péter egészségügyért felelős államtitkár szerdán a Medicina2000 Magyar Járóbeteg Szakellátási Szövetség balatonfüredi konferenciáján. Előadásából az is kiderült, hogy a ciklus végéig már nem kerül sor az önkormányzati rendelők államosítására, viszont erősebb felügyeletet kapnak a megyei kórházaktól. Ősszel több egészségügyi salátatörvény is a döntéshozók elé kerül. Egyebek mellett ezekkel könnyítenék a nyugdíjas szakemberek foglalkoztatását.

A rendezvényen a szakrendelők érdekvédelmi szervezete jelezte: az ellátandó betegekhez képest kevés az orvos, a szakdolgozó. A szakembergárda idősödése is nehezítik a napi működést. A leghosszabb előjegyzési időkkel futó rendelések – például az ultrahang, az urológia, az angiológia, a radiológia, a bőrgyógyászat – várakozási idejének mérsékléséhez a kórházakéhoz hasonló várólista-csökkentő programot várnak a kormányzattól. Jelezték azt is, hogy az új betegirányítási rendszer szintén zavarokat okoz a napi működésben. (A Népszava augusztus végén írt az előjegyzési rendszer anomáliáiról, már akkor is jelezték a szakrendelők, hogy nem tudják a területen kívüli betegeket fogadni, mert a rendszer ott enged időpontot foglalni, ahová a páciens beutalója szól.)

Takács Péter megjegyezte: a kormányzat arra törekszik, hogy a betegeket minél gyorsabban fogadják és kapjanak ellátást. A kormányzat is érzékeli, hogy nem zökkenőmentes az új járóbeteg-irányítási rendszer működése. Még mindig túl kevés szakrendelő ajánl fel szabadon foglalható időpontokat. Az orvosok teljesítményével kapcsolatban pedig megjegyezte, hogy a gyógyítók 10-15

FOTÓ: MTI/KATONA TIBOR

Takács Péter szerint elnapolták a szakrendelők államosítását

százalékánál tapasztalták, hogy a bérek megemelése után visszaesett a teljesítményük.

– Júliustól 100 szakrendelőnek kellett volna időpontokat ajánlania, de csak 41 publikált az E-TÉR-ben ilyet – sorolta Szondi Zita, az országos kórházi főigazgató helyettese. Az új rendszerben a beteg keresheti a legközelebbi szakrendelést vagy a legközelebbi szabad időpontot is. Tapasztalataik szerint az új rendszerben előjegyzett betegek 30 százaléka nem jelenik meg a szakrendelésen. Pásztélyi Zsolt, a Medicina2000 járóbeteg-szövetség elnöke is megerősítette, hogy ez probléma, az ő szakrendelőjében a betegeket az előjegyzett időpontjuk előtt néhány nappal sms-ben és e-mailben emlékeztetik.

Pál Miklós, a Medicina2000 Szövetség elnökségi tagja a közönség soraiból azt javasolta, be kellene vezeti az ezer forintos foglalási díjat, és ha megérkezik a beteg a lefoglalt időpontjára, akkor visszakapja a pénzt. Ha nem, bukta az összeget. Takács Péter a javaslatra úgy reagált: ez az ötlet jobban kezelhető, mint a vizitdíj, megvizsgáltatja a lehetőségét. Megjegyezte: bár politikailag érzékeny kérdés, de mint ellátásszervezési eszközként, nem látott benne kivetni valót.

Kőrösi László, a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő főigazgató-helyettese szerint egyenetlen terheléssel dolgoznak a szakrendelők. Miközben reggel nyolc és délután négy között zajlik a rendelés, adataik szerint a legtöbb beteget reggel hét és délután kettő között látják el, azt követően alaposan csökken a betegszám. A szakorvosok óránként átlagosan 3 beteget látnak el. Például a szemészetre óránként három, a röntgen diagnosztikára pedig csaknem hat páciens jut. Az adataiból az is kiderült, hogy a Covid előtti utolsó év óta 1,8 millió beteg tűnt el a szakrendelőkből, közülük csaknem félmillióan meghaltak, csaknem 1,4 millió rendszeresen gondozott krónikus betegről pedig nem tudni, hogy mi lett a sorsuk, hova lettek.

DANÓ ANNA

Négy százalékra megközelítette a Tisza a Fideszt

FELMÉRÉS A tényleges választási eredményeket legjobban tükröző biztos szavazó pártválasztók csoportjában 4 százalékpontra beérte a Tisza a Fideszt, legalábbis ez derült ki a Medián legfrissebb, szeptemberi reprezentatív kutatásáról, amelyet a HVG számára

Hann Endre: Nyilvánvaló, hogy a Tisza a korábbi ellenzéki pártok rovására erősödik

készítettek. Eszerint a választani tudó biztos szavazók között a Fidesz 43, míg a Tisza 39 százalékon áll. (A június eleji EP-választáson a Fidesz 44,8, míg a Tisza 29,6 százalékot ért el, vagyis azóta a kormánypárt bázisa hibahatáron belül csökkent, Magyar Péter pártjáé viszont jelentősen, harmadával nőtt).

Mint a portál megjegyzi, az új felmérés eredménye magyarázatot adhat az elmúlt napok hektikus kormányzati mozgására és kommunikációs offenzívájára. A miniszterelnök környezetében ugyanis állandóan monitorozzák a közvéleményt, és a nyilvánosságra nem hozott kutatásaikból – jegyzi meg a portál – nyilvánvalóan az derül ki, mint a Medián adataiból is, vagyis, hogy júliusról szeptemberre tovább szűkült a Fidesz és a Tisza Párt közötti különbség. Hann Endre, a Medián ügyvezető igazgatója elmondta, hogy a teljes szavazókorú népességben 11-ről 5 százalékpontra csökkent a két párt közötti távolság (ebben a csoportban 30, illetve 25 százalék a két adat), a választani tudó biztos szavazók körében ennél még dinamikusabban, 12-ről 4 százalékpontra.

FOTÓ: MTI/KOSZTICSÁK SZILÁRD

Magyar Péter kezdi beérni Orbánékat, a többi ellenzéki párt viszont a küszöb alá került a Mediánnál

A mostani felmérés másik érdekessége, hogy a Medián szerint más párt nem is jutna be a parlamentbe. A biztos szavazó pártválasztóknál ugyanis a Mi Hazánk 4 százalékon áll (az EP-s eredményük 6,7 volt), a DK-t 3 százalékra mérték (a júniusi 8 után), ahogy a Kutyapártot is (ők a választáson 3,6 százalékon végeztek. Rajtuk kívül a Jobbik és a Momentum érne el 2-2 százalékot. – Nyilvánvaló tehát, hogy a Tisza Párt továbbra is a korábbi ellenzéki pártok rovására erősödik – emeli ki Hann Endre. A Tisza szívó hatása akkora, hogy a Fideszen (és csatolt részein), valamint Magyar Péter pártján kívül senki sem éri el a parlamentbe jutáshoz szükséges 5 százalékos küszöböt, ez a folyamat pedig a Medián vezetője szerint a kétpártrendszer kialakulása felé mutat. NÉPSZAVA

LAPSZÉL

Stadion mellé megy a múzeum

Kiírták a pályázatot a Budapestről Debrecenbe költöző Természettudományi Múzeum épületére. „Rangos hazai és nemzetközi irodák részvételével zajló tervpályázat eredményeként választják ki a Magyar Természettudományi Múzeum új, debreceni kiállítóépületének tervezőjét” – közölte a Debreceni Infrastruktúrafejlesztő Kft. Mint írják, a múzeum a Nagyerdőben lehet majd, az Oláh Gábor utcai stadion területén. A közlemény szerint a projekt kétszakaszos nemzetközi tervpályázat után valósul meg; külföldi és magyar tervezők is pályázhatnak. Az első, előminősítési szakaszt követően a pályázatra 14 külföldi és magyar tervezőirodát hívhatnak meg. A múzeum költözését több mint 5 éve tervezik már – emlékeztet a hvg.hu –, de eddig semmi nem történt az ügyben, és a szakma rengeteg érvet felhozott már a költözés ellen. NÉPSZAVA

LMP-s javaslat a tablettákra

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Megszüntetné a sürgősségi fogamzásgátló tabletták vénykötelességét az LMP. Magyarország az egyetlen uniós tagország, ahol még mindig receptre írják fel az esemény utáni tablettát. – Pintér Sándor belügyminiszter önjelölt erkölcscsőszként őrködik a sürgősségi fogamzásgátló tabletták felett, és az Orbán-kormány semmit sem tesz a valódi megoldás érdekében – fogalmazott az LMP társelnöke, Szabó-Kellner Katalin. Ezért határozati javaslatot nyújtanak be az Országgyűlésnek, amelyben kérik az említett tabletták vénykötelességének eltörlését, valamint azt is, hogy bővítsék a Nemzeti alaptantervet szexuális felvilágosító, fogamzásgátló és betegségmegelőző kampányokkal. NÉPSZAVA

Útját állnák a buszozásnak

ELLENLÉPÉS Aligha jutnának tovább Hegyeshalomnál azok a menekültszállító autóbuszok, amelyekkel a magyar kormány fenyegeti Brüsszelt az Európai Bíróság komoly büntetése után.

HALMAI KATALIN
BRÜSSZEL

Elfogadhatatlannak nevezte az Európai Bizottság (EB) szóvivője a magyar–szerb határon belépni szándékozó illegális migránsok tervezett Brüsszelbe szállítását. – Az intézkedés, ha végrehajtják, egyértelműen megsérti az uniós jogot, a tagállamok közötti őszinte és lojális együttműködés elvét, a kölcsönös bizalmat és aláássa a schengeni térség biztonságát is – mondta Anitta Hipper újságíróknak. Rámutatott, hogy az uniós partnerek kétféleképpen reagálhatnak a magyar lépésre: a Magyarországgal szomszédos államok ideiglenesen bevezethetik a határellenőrzést, vagy az EB javaslatot tehet uniós szinten követendő lépésekre. Hipper ugyan nem részletezte, hogy ez mi lenne, de információink szerint valószínűleg a határellenőrzés ideiglenes visszaállítására vonatkozna.

Helena Hahn, az Európai Politikai Központ migrációval foglalkozó politikai elemzője is a határellenőrzést emlegette, amikor lapunknak azt mondta: Magyarország esetleges fellépésével megszegné azon kötelezettségét, hogy tartózkodjon az uniós célkitűzések elérését akadályozó intézkedésektől. Ez magában foglalja a személyek és áruk országok közötti szabad mozgásának biztosítását, ami bonyolulttá válhat, ha a konvojok több tagállamon keresztül haladnak, és azok úgy döntenek, hogy ellenőrzéseket vezetnek be.

Mint beszámoltunk róla, az elmúlt hetekben több kormánytag is bejelentette, hogy a Szerbia felől Magyarországra belépni szándékozó illegális migránsokat önkéntes alapon és ingyen Brüsszelbe fogják szállítani. Ez lenne a budapesti válasz arra, hogy az Európai Unió Bírósága (EUB) június 13-án több százmillió eurós bírságot szabott ki az országra a közösség menekültügyi szabályozásának semmibevétele miatt. Belga miniszterek és a brüsszeli polgármester erélyesen bírálták és provokációnak nevezték az ötletet.

A kormány azt állítja, hogy azért büntetik Magyarországot, mert nem engedi be a határon eddig feltartóztatott migránsokat. A valódi ok, hogy az illetékes magyar hatóságok nem tartották tiszteletben a nemzetközi védelemért folyamodók jogait és nem alkalmazták a jogellenesen az ország területén tartózkodó állampolgárok visszaküldésére vonatkozó eljárást. Az EUB olyan horderejűnek ítélte a jogsértést, hogy 200 millió eurós átalány és a határozat megszületésétől a szabályszegés megszüntetéséig tartó időszakra napi egymillió euró bírság megfizetésére kötelezte őket. Az átalány befizetésének határideje szeptember 17-e, míg a napi bírsággal kapcsolatban péntekig kell a kormánynak válaszolnia: kiküszöbölte-e a jogsértéseket. Az Európai Bizottság ennek alapján dönt a továbbiakról, ami lehet egy újabb fizetési felszólítás kiküldése. (A két tétel együttesen már meghaladja a 100 milliárd forintot)

Az Orbán-kormány legfrissebb tervének megvalósíthatóságával nem csak az a probléma, hogy a buszok nem jutnának tovább Hegyeshalomnál. A hatályos nemzetközi jog alapján „illegális migránsokat” akkor sem lehet elszállítani egy másik tagállamba, ha ezt kérik. A szerb határon belépőket először nyilvántartásba kell venni, ujjlenyomatot, fényképet kell készíteni róluk és ellenőrizni az úti okmányaikat. Ezután el kell bírálni a menedékjog iránti kérelmüket, biztosítva számukra a tisztességes eljárást és a jogorvoslatot. Magyarország éppen ezek hiánya miatt kapott a nyakába súlyos bírságot a nyáron. Akikről ezek után kiderül, hogy nem jogosultak nemzetközi védelemre, vagyis illegális migránsok, azokat nem egy másik tagállamba, hanem a hazájukba kell visszaküldeni. Akik viszont megkapják a menekültstátuszt, azokról lehetőleg Magyarországon, mint az első belépés országában kell gondoskodni.

Ahogy egy forrásunk fogalmazott, a magyar kormány terve a nemzetközi előírások durva semmibevétele. „De ez az egész nemcsak a szabályokról szól, hanem az értékekről is, arról, milyen elbánásban részesítik az embertársaikat és miféle képet mutatnak magukról? Mi lenne a reakciójuk, ha Ausztria tenné ugyanezt Magyarországgal?” – tette fel a kérdést.

FOTÓ: MTI/KOSZTICSÁK SZILÁRD

Most távolról sincs olyan migrációs hullám, mint 2015-ben volt, de a kormánypárt ezúttal is politikai eszközként használja a menedékkérőket

NINCS KÉTSÉG

ANITTA HIPPER:
A magyar intézkedés, ha végrehajtják, egyértelműen megsérti az uniós jogot

Nem lesz orwelli a világ

REMÉNY A szélsőjobb további áttörése nagyban függ az amerikai elnökválasztás eredményétől – nyilatkozta lapunknak Daniel Kehlmann német író. Az irodalom is segít abban, hogy a szélsőségek ne váljanak uralkodóvá.

RÓNAY TAMÁS

Magyarországon Önt inkább regényíróként ismerik. De színházi adaptációk, filmek, televíziós sorozatok is fűződnek a nevéhez. Rendező édesapja mennyire határozta meg a pályafutását?

Korán bevezetett az irodalomba. Már kiskoromtól kezdve hallgathattam, amint a forgatókönyveit diktálta. Egyfajta érzéket adott nekem ahhoz, hogyan működik a film, milyen hosszú egy jelenet. Ennek is köszönhető, hogy az utóbbi években több forgatókönyvet írtam filmekhez. Daniel Brühllel közösen írtam a Saját lifttel a pokolba című filmet. Detlev Buck rendezte egy Thomas Mann-adaptációmat, az Egy szélhámos vallomásait. Hatrészes sorozatot írtam Franz Kafka életéről, a Goethe Intézet valamikor Magyarországon is levetíti majd. És mindezeket talán nem is csináltam volna meg az apám e korai hatása nélkül.

Német nyelvterületen számos rendezvényt tartottak Kafka halálának századik évfordulója alkalmából. Miért olyan aktuális ma is a művészete?

Kafka művei azért szólítanak meg sokakat, mert két olyan területet kapcsol össze, amelyeknek látszólag semmi közük egymáshoz, mégis szervesen összefolynak: egyrészt az álmok, másrészt a bürokrácia világa. Az előbbiben állandóan igazságtalanságot követhetnek el velünk szemben anélkül, hogy tudnánk, üldözhetnek anélkül, hogy megtalálnánk az üldözőt. A bürokráciát Kafka jól ismerte, ő maga is köztisztviselőként dolgozott, az ő egyedi módján ötvözi ezt a két területet.

Jó barátságban volt Esterházy Péterrel, egyike azoknak, akik alkotóházat hoznának létre egykori otthonában. Mennyire vélekedtek hasonlóan az irodalomról, az írás művészetéről? A műveik hangneme meglehetősen különbözik.

Ez valóban így van. De ő úgyszólván feloldozást adott nekem, s ez mindig igen fontos volt számomra. Péter értékelte a lineáris történetmesélést. Amikor nem sokkal a betegsége előtt találkoztunk, azt mondta, újraolvasta A világ fölmérése című regényemet, és azon tűnődött, nem estem-e az irodalmi szintem alá, mert maga a mű nagyon sikeres lett. És azt mondta, nem, nem estem. Tehát ez egy valóban sikeres irodalmi mű. Ezt ő maga mondta nekem, szeretettel és a meglepő sikerre való tekintettel. Sok szempontból rendkívüli módon ösztönöztek a nem lineáris írásai. Az F. című regényem egy fejezetében a főszereplő apa történetét visszafelé mesélem el. És egy német kritikus azt mondta, hogy az ötletet Esterházy Harmonia Caelestis művéből loptam. Egy dániai fesztiválon idéztem is ezt a kritikát Esterházy előtt, és azt mondtam: „Szeretném itt, a szerző jelenlétében leszögezni, hogy így van, tőle loptam." És Péter viccesen azt mondta, „ezért is vagyok itt". Szóval tényleg nagy elismerés volt számomra, hogy az ő művéhez hasonlították az enyémet.

Mi volt a titka A világ fölmérésének? Egészen elképesztő siker volt, eladott példányok millióival. A németek ma is annyira érdeklődnek Humboldt és Gaus élettörténete iránt?

Őszintén szólva, még mindig nem tudom megmagyarázni. Talán azért, mert újfajta módon, iróniával, humorral dolgoztam fel a német történelem e 20. századi részét. De most, hogy ezt így kimondtam, rögtön arra gondolok, ez önmagában nem magyarázza az olvasók millióit. Egyszer egy találó szociológiai magyarázat született: ez egy olyan könyv, amit bárkinek könnyen el lehet ajándékozni...

Ugyancsak nagy siker volt a magyarul idén megjelent Mozgókép című műve, ami egy itthon kevéssé ismert rendezőről, Georg Wilhelm Pabstról szól. A regény betekintést enged a nemzetiszocializmus mindennapjaiba. Hogyan gyűjtötte az anyagot hozzá? Mennyire elegyítette a valóságot a fikcióval?

Korlátozott anyag állt rendelkezésre Pabstról. Fennmaradtak levelei a német filmtárban és a Szövetségi Levéltárban, ahol a Harmadik Birodalom hivatalos levelezése lelhető fel. Rengeteget olvastam a Harmadik Birodalomban zajló mindennapokról. Született néhány igen jó könyv a témáról, többek között egy svéd történésztől, Nicholas Stargardttól a The German War (A német háború) címmel, amely pontosan leírja, hogyan változott az emberek mindennapi élete a birodalomban. Pabst munkásságáról persze sok mindent nem tudunk. De ez egy regény és nem életrajz. Például a Pabst által forgatott Der Fall Molander (A Molander-ügy) filmmel kapcsolatos jelenet is kitalált. S egy másik példa: Papst valójában a Tiefland című film társrendezője volt úgy két hétig. Gyakorlatilag Joseph Goebbels küldte Leni Riefenstahlhoz, segítsen neki, mert végtelenül sokáig tartott a forgatás és a színészekkel sem tudott bánni. Ez az együttműködés két hét után véget ért. Nem ismerjük az okokat. Egy történész számára az ügy itt véget is ér, az író dolga viszont az, hogy felvázolja, mi történhetett.

A Mozgókép című regényének egyik alapkérdése: hogyan lehet túlélni egy diktatúrát. Mi a jó magatartás?

Nem egyszerű. Nem is hiszem, hogy létezik általánosan jó megoldás. A könyv egyik inspirációját az adta, hogy az Egyesült Államokban éltem át Donald Trump elnökségének éveit. Nem állítom, hogy ez diktatúra lett volna, de olyan légkör uralkodott, ahol azt vetted észre: egyre többen kötnek apró kompromisszumokat. Nem azt mondom, hogy soha nem szabad megkötni a legkisebb kompromisszumot sem, mert akkor a normális élet sokszor lehetetlenné válik. De minden kis kompromisszum változáshoz vezet az ember lelkében. Ezeket ugyanis nemcsak a külvilággal, hanem saját magunkkal is megkötjük. Csodálom azokat, akik teljes erkölcsi tisztasággal élnek, még a nehéz körülmények között is. De azt is megértem, hogy a legtöbben nem képesek erre. Bár Magyarország nem diktatúra, mégis azt veszem észre: sok magyar rendezőnek kell hasonló döntésekkel szembenéznie, mint Pabstnak a könyvemben. A kérdés, meddig vagy hajlandó az ő játékszabályaik szerint dolgozni? Egy filmhez ugyanis

FOTÓ: ZAGYI TIBOR

DANIEL KEHLMANN

Az 1975-ben Münchenben született író a legolvasottabb kortárs szerző német nyelvterületen, könyveit több millió példányban adták el. Fiatalkorában sokáig Bécsben élt és tanult. Első regénye az 1997-ben megjelent A Beerholm-illúzió (Beerholms Vorstellung) volt, majd ezt követően számos esszét és recenziót jelentetett meg. 2001-től kezdve több egyetemen is előadássorozatot tartott. A nagy irodalmi áttörést az Én és Kaminski című műve jelentette, de még nagyobb siker lett A világ fölmérése című műve. Mindkét könyvből film is készült. Nemrégiben magyarul látott napvilágot a Mozgókép című regénye, ami szintén nagy siker német nyelvterületen. Színházi adaptációk, forgatókönyvek is fűződnek a nevéhez. Számos irodalmi elismeréssel jutalmazták, 2006-ban például Kleist-, idén pedig Ludwig Börne-díjat kapott.

szükség van erőforrásokra, és azok csak kívülről jöhetnek.

Mennyire sikerült a németeknek és az osztrákoknak feldolgozniuk a sötét múltat? Ez a kérdés sajnos még ma is nagyon időszerű Magyarországon.

A múlt feldolgozásának folyamata még tart, vagy ahogy Kertész Imre fogalmazott, még csak el sem kezdtük igazán megérteni a holokausztot. Ugyanakkor a két országban másként viszonyulnak a kérdéshez. Németországban ugyan a múlttal való szembenézés hiányos, de jobbnak nevezhetjük, mint bármely más olyan országban, ahol feldolgozták a múltbéli diktatúra történéseit. A folyamat lassan, az Auschwitz-perekkel indult be, Fritz Bauernek köszönhetően. A hesseni főügyész forradalmi tettet vitt véghez: egy sor Auschwitzhoz köthető személyt emberiség elleni bűncselekményekkel vádolt meg. Beleértve a titkárnőt is, aki csak gépelt, és azt az embert is, aki csak mosott. Ez a forradalmi tett elvezetett a múlt újraértékeléséhez és ahhoz, hogy nemcsak a szó szerinti gyilkosokat tartották bűnösnek, hanem azokat is, akik a rendszert fenntartották. Ausztriában viszont a szembenézés helyett a hallgatás kartellje alakult ki. Az osztrákok ragaszkodtak ahhoz a fikcióhoz, hogy ők voltak a nácik első áldozatai az Anschluss miatt. Azt a tényt, hogy a hadsereg azonnal megadta magát, és az emberek ujjongtak, figyelmen kívül hagyták. Ausztriában Kurt Waldheim miatt történt némi szembenézés, nagyon megkésve: Waldheimnek megtiltották, hogy elnökként Amerikába utazzon, mert az SS-ben szolgált. Elismerte ugyan, hogy ez igaz, de azt mondta, a keleti frontra küldték, ahol semmi rosszat sem tett. Ebben az osztrákok is kételkedtek.

Egy ízben figyelmeztetett a jobbratolódás veszélyeire. Tavaly a szélsőjobb PVV nyerte meg a holland választást, szeptember elején Türingiában a szélsőjobb AfD végzett az első helyen, jövő héten az AfD győzhet Brandenburgban, szeptember végén pedig az FPÖ Ausztriában. Hová vezethet ez?

Egyelőre a nagyobb német pártok eltökéltek abban, hogy nem lépnek koalícióra a szélsőjobboldallal. És csak remélni lehet, hogy ez a hajlandóság kitart. Sajnos azonban láthatjuk, így Ausztriában is, hogy különösen a régi konzervatív pártok hajlamosak nyitni a szélsőjobb felé. A kérdés ezért az, ellen tudnak-e állni a kísértésnek. Az Osztrák Néppárt (ÖVP) aligha. Az amerikai republikánusok pedig maguk váltak szélsőjobboldali erővé. Ám szinte biztos vagyok abban, hogy Németországban ez a belátható jövőben nem következik be, a szélsőjobbal szembeni elhatárolódás történelmi okokból sokkal mélyebben gyökerezik a társadalomban, mint bárhol máshol. Sok múlik majd az amerikai elnökválasztáson is. Ha Trump veszít, a globális szélsőjobboldali mozgalmak, amelyeket Vlagyimir Putyin is finanszíroz, nagy vereséget szenvednek. S ennek komoly következményei lesznek az egész világon. De ha Trump nyer, akkor gyenge lesz a hajlandóság, hogy szembeszálljanak vele.

> „Amiben az illiberális pártok egyetértenek, az a vágy, hogy zavartalanul folytathassák korrupt üzelmeiket. Mindaz, amit ideológiailag kínálnak, még csak nem is az emberek megtévesztése"

> Nem azt mondom, hogy soha nem szabad megkötni a legkisebb kompromisszumot sem, mert akkor a normális élet sokszor lehetetlenné válik. De minden kis kompromisszum változáshoz vezet az ember lelkében. Ezeket ugyanis nem csak a külvilággal, hanem saját magunkkal is megkötjük.

Sok magyar egyre erősebben érzi azt, működésképtelenné vált az állam, a szociális rendszer romokban hever, Orbán Viktort azonban több szélsőjobb politikus példaként emlegeti. Hogyan vélekedik az illiberális demokráciáról?

Senki sem elemezte jobban ezt, mint a februárban elhunyt Alekszej Navalnij, aki azt mondta, amire igazán koncentrálni kell, az a korrupció. Az úgynevezett illiberális demokrácia csak ideológiai álca, képviselőit valójában csak a korrupció érdekli. Amiben az illiberális pártok végső soron egyetértenek, az a vágy, hogy zavartalanul folytathassák korrupt üzelmeiket. Mindaz, amit ideológiailag kínálnak, még csak nem is az emberek megtévesztése, mert a választók is sokszor a korrupciót támogatják azt emlegetve, hogy a világ már csak ilyen. Ha hatalmon vagy, akkor elveszed, amit lehet. És ezért volt Navalnij olyan veszélyes, mert ő egyértelműen a korrupcióra fókuszált, átlátott ezen az ideológiai ködön. Ezért nem annyira az ideológiai érvekről kell beszélni, hanem a mögöttük lévő korrupcióról.

Trumpról néhány éve azt mondta, nem lesz képes az USA-t tekintélyelvű kleptokráciává változtatni. Akkor is így gondolná, ha megnyerné a novemberi elnökválasztást?

Az első elnöksége alatt az intézmények nagyon erősnek és ellenállónak bizonyultak, még akkor is, amikor puccsot kísérelt meg. Nem tudom megmondani, hogy ez akkor is így lesz-e, ha valóban újraválasztják. Mert ott van a 2025-ös projekt, a republikánusok le akarják cserélni az összes tisztviselőt.

Ön utószót írt Orwell 1984 című művéhez. Egy orwelli világ felé tartunk?

Nem hiszem. Az utószóban is azt írtam, hogy amikor Trumpék alternatív tényeket terjesztettek, az 1984 ismét bestseller lett az Egyesült Államokban. Bizonyos értelemben tehát maga a könyv biztosította, hogy az orwelli világ ne valósuljon meg. Az emberek az 1984 elolvasása után azt mondták: „Nem ezt akarjuk". Tanulunk a történelemből, és az irodalom is segíthet nekünk ebben: az 1984 és más művek is. Nem hiszem, hogy olyan rossz lesz a világ.

€/HUF 396,58 ↓ -0,09% | $/HUF 360,07 ↓ -0,07% | CHF/HUF 423,38 ↓ -0,45%

LAPSZÉL

Új elnök a Béres Gyógyszergyárnál

FOTÓ: BÉRES/VADNAI SZABOLCS

Generációváltás történt a Béres Gyógyszergyár élén, Béres József, aki mintegy 25 évig volt a gyógyszergyár elnöke, átadta pozícióját fiának, Béres Marcellnek. Ezzel egyidejűleg új vezérigazgató is érkezik, a nyugdíjba vonuló Major Ferencet Sipos Balázs váltja, aki nemzetközi gyógyszeripari felsővezetői tapasztalattal csatlakozik a csapathoz. Az 1989-ben alapított Béres Gyógyszergyár történetében ez már a második generációváltás. MTI

Budapest belvárosa a legnépszerűbb

Az ingatlanvásárlók között Budapest belvárosának népszerűsége töretlen, azonban az érintett V., VI., VII. kerületben a fővárosi eladó ingatlanok mindössze 15 százaléka érhető el. A szűkös kínálat mellett pedig az ingatlanok átlagos négyzetméterára továbbra is meghaladja az egymillió forintot – közölte saját adatai alapján a Duna House. Míg az országos adatok szerint teljesen elhanyagolható a külföldiek ingatlanvásárlása, sőt Budapest egészét tekintve is csak néhány százalékos az arányuk, addig ebben a három kerületben a jelenlétük eléri a 10 százalék körüli arányt. MTI

Hídra van szükség az EU és Kína között

FOTÓ: AFP/CFOTO

Pedro Sánchez spanyol miniszterelnök szerdán Pekingben azt sürgette, hogy az Európai Unió gondolja át döntését, miszerint akár 36 százalékos kiegészítő vámot vet ki a kínai elektromos járművekre, szerinte a két félnek kompromisszumra kell törekednie a vámokat illetően. Mint mondta, nincs szükség újabb háborúra, ebben az esetben kereskedelmi háborúra, és hidakat kell építeni az Európai Unió és Kína között. MTI

RÉSZVÉNYEK

BUX		
71 805,06	↑	+0,09%
Mol		
2584 Ft	↓	-1,22%
MTelekom		
1016 Ft	↓	-0,20%
OTP		
18 200 Ft	↓	-0,83%
Richter		
10 700 Ft	↑	+0,47%

Mélyponton az olajár

PROPAGANDA A piacra tekintve egyre inkább légből kapottnak látszik a kormány által hangoztatott háborús, illetve szankciós infláció kifejezés.

MARNITZ ISTVÁN

Az irányadó, Brent típusú nyersolaj ára kedd óta valamivel a hordónkénti 70 dolláros szint alatt áll. Ennél tartósan alacsonyabb kurzusért a 2021 májusát megelőző időszakig kell visszatekinteni. Szakértők a jelenséget, nem véletlenül, az Ukrajna elleni, 2022. február végén indult orosz katonai támadás tükrében vizsgálják. Ennek nyomán ugyanis a nemzetközi olajár, 123 dolláros csúcsponttal, fél évig az időnként még a kitermelők által is egészségtelenül magasnak tartott, hordónkénti száz dollár feletti tartományban tetőzött. A – számos termék alapjául szolgáló – kurzus 2022 novembere óta a 75–85 dolláros sávban ragadt. Eme kiegyensúlyozottság kevéssé tükrözte a mögöttes piaci idegességet, amit a változatlanul zajló háborútól kezdve az egyesült államokbeli kitermelési és gazdasági helyzeten, a kínai keresleten, az olajkartell lépésein és a közel-keleti konfliktusgócokon át a környezetvédelmi vitákig számos tényező alakított. A mostani „árleszúrás" így egy közel kétéves időszak végét jelölheti. Szavaik szerint immár végleg kiárazódhatott a piacról a – legalábbis változatlan, ha nem fokozódó hevességű – orosz–ukrán háború. A világkereskedelem „békebeli" kerékvágásába látszanak visszatérni, illetve újfent nagyobb hangsúlyt kapnak az árcsökkentő, semmint az árnövelő tényezők.

A kormánypropaganda által sűrűn emlegetett „háborús infláció" több éve teljesen értelmetlen hivatkozási alap – hangsúlyozta az ügygyel kapcsolatos megkeresésünkre Molnár László, a GKI Gazdaságkutató vezérigazgatója. Ezt a most 3-4 százalék körül mozgó éves inflációs adat is bizonyítja, ami alulmúlja a 2021. első félévi szintet. Tekintettel arra, hogy a mostani világpiaci helyzet nem sokban különbözik akár a július eleji állapottól, amikor az olajkurzus éppenséggel a 90 dollárt közelítette, a mostani árcsökkenésben inkább a tőzsdei spekuláció, semmint a gazdasági környezet érdemi változását látja. A jelenség Magyarországon közvetlenül leginkább a Mol hasznát, illetve az ebből származó állami adóbevételeket apaszthatja – tette hozzá. Annál is inkább, mert, nem függetlenül a nemzetközi fejleményektől, a Brentnél hagyományosan, a háború kitörése óta pedig jóval olcsóbb, orosz, Urals típusú nyersolaj ára a napokban váratlanul a Brent fölé ugrott. A Magyarországon előállított termékek áraira, vagyis a gyártók költségeire inkább az áram és a gáz piaci ára hat. Ugyanakkor míg 2022 augusztusában ezek kétségkívül többszörösükön álltak, 2023 eleje óta megnyugodtak. Tehát az áremelkedéseket a háborúval vagy akár az (Oroszország elleni) uniós szankciókkal magyarázni, azóta szintén alaptalan – jegyezte meg. (De a független szakértők az akkori, EU-éllovas áremelkedések mögött is inkább az Orbán-kormány intézkedéseinek hatásait azonosították.) Bár a lakosságon kívüli energiafogyasztók rezsije az elmúlt másfél év során jelentősen eshetett, ez az általuk előállított termékek árait, egyéb költségeik megugrása és korábbi veszteségeik ledolgozása miatt, kevéssé csökkentette – vélekedett felvetésünkre a gazdasági kutatóintézet vezérigazgatója.

Bár a propaganda által 2022-ben „feltalált" „háborús infláció" kifejezést a kormány és holdudvara egyre kevésbé használja, azt a Miniszterelnöki Kabinetirodát irányító Rogán Antal még a néhány héttel ezelőtti Tranzit-fesztiválon is ismételgette – hívják fel a figyelmet megfigyelők. Pedig ha két éve, néhány hónapig, lehetett is némi, áttételes alapja a „háborús", illetve „szankciós infláció" kifejezéseknek, azóta ezek értelmetlenek.

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Utoljára 2021 májusa előtt volt olyan alacsony az olaj ára, mint most

JÁTSZMA

MOLNÁR LÁSZLÓ

A mostani árcsökkenésben inkább a tőzsdei spekuláció, semmint a gazdasági környezet érdemi változása mutatkozik.

> A világkereskedelem „békebeli" kerékvágásába látszanak visszatérni, illetve újfent nagyobb hangsúlyt kapnak az árcsökkentő, semmint az árnövelő tényezők.

Demonstráció lesz Dunaújvárosban

VASMŰ Hétfőn 13 órától demonstrációt tartanak a vasmű dolgozói – értesült vállalati forrásból a Népszava. A tervek szerint az egykori Dunaferr, ma Liberty Dunaújváros néven futó cég főbejáratához szerveznek megmozdulást. Egyszerűen ellehetetlenültünk, és ellehetetlenült a társaság is. Ez így nem mehet tovább, valamit tenni kell, hacsak nem az a cél, hogy bedőljön az egész vasmű – fogalmazott lapunknak az egyik illetékes. Magyar Zoltán, a Dunaferr DV. Vasas Szakszervezeti Szövetség elnöke megerősítette a híreket. Hozzátette, nagyobb demonstrációt, előre bejelentett figyelemfelhívást akarnak tartani. Szeretnének ezzel is nyomást gyakorolni a tulajdonosra, hogy tegyen végre valamit, s induljon be a termelés. Ez lenne részükről az alapelvárás. A teljes leállással ugyanis kilátástalan helyzetben van az idén 70 éves, egykor a hazai acélgyártás központjának tekintett üzem.

Mint beszámoltunk róla, az elmúlt alig másfél hónapban csapások sora érte az amúgy sem túl rózsás helyzetben lévő társaság alkalmazottait. Az augusztusi bérüket ugyanis csak komoly csúszással, a törvényi határidő lejárta után kapták meg. Mindennek tetejébe az idei bérmegállapodásban rögzített 150 ezer forintos jutalmat is hiába várták. Annak kifizetéséről hosszú hetekig semmilyen hírt sem kaptak. A helyzet odáig fajult, hogy Thomas Gangl, az indiai hátterű acélipari óriás, a Liberty Steel európai ügyekért felelős vezetője is Magyarországra érkezett, s tárgyalt a munkavállalói érdekképviselet vezetőivel. Sok eredményt azonban ez a megbeszélés sem hozott, mert garanciákat lényegében semmire sem vállalt, mindössze annyi ígéretet tett, hogy a bérkifizetésekben nem lesz újabb késés.

Ez végül meg is történt. A szeptemberi fizetésekhez időben hozzájutottak a dolgozók, sőt a régóta várt prémium is a számlájukra került. Ebben azonban kevés öröm volt, mert a munkáltató ezzel párhozamosan bejelentette, hogy az eddig még normális munkarendben lévő hengermű alkalmazottait is állásidőre állítja át. Ezzel lényegében nemcsak a maradék, egyébként minimális termelés is teljesen megszűnik Dunaújvárosban, de egykoron a régió legnagyobb munkáltatójának számító vállalatcsoport üzemei is teljesen kiürülnek. A helyzet eddig sem volt rózsás, hiszen az acél- és a kokszelőállítást végző dolgozók már korábban állásidőre kerültek.

Ez azért is figyelmeztető, mert szakmai körök szerint ennek hatására a kohókat már régen leállították, márpedig ez szinte egyet jelent egy acélipari vállalat végével. A kohókat újra lehet indítani, ám ennek költsége olyan komoly, hogy a tulajdonosok még iparági konjunktúra idején is kétszer átgondolják, érdemes-e megtenni. A termelésre eddig is a másik üzletágban, a hengerműben volt nagyobb esély, ám hogy a dolgozók otthonmaradásáról született döntés kedden, az semmi jót nem vetít előre. Az pedig talán mindent elmond a jelenlegi helyzetről, hogy a vállalatnak lényegében egyetlen komoly bevételi forrása van, mégpedig a szén-dioxid-kvóta értékesítése, ez pedig aligha sorolható az alaptevékenységek közé.

ÁBRAHÁM AMBRUS

FOTÓ: BÉRES MÁRTON

Már 2020-ban is demonstráltak. Hétfőn újabb tiltakozás lesz

Kis lázadás a parlamentben

DÖNTÉS Alig több mint két hónappal fölényes választási győzelme után máris elégedetlenkednek a szavazók Sir Keir Starmer kormányával szemben a nyugdíjasokkal kapcsolatos intézkedés miatt.

R. HAHN VERONIKA
LONDON

A brit képviselők megszavazták, hogy Anglia és Wales legszegényebb nyugdíjasai kivételével az öregségi járulékból élőket megfosszák a téli üzemanyag-hozzájárulástól. Jelentős számú munkáspárti képviselő tartózkodott a szavazásnál.

Mindeddig minden, állami nyugdíjban részesülő 66 év fölötti személy jogosult volt téli üzemanyag-támogatásra, ami az utóbbi években 200 fontot (94 ezer forint) tett ki a 85 év alattiak és 300 fontot az ennél idősebbek számára. Az új jogszabály értelmében viszont a jövőben csak annak az 1,1 millió nyugdíjasnak lesz érdemes a számláján keresni az extra összeget, akik éves bevétele egyedül élőként nem éri el az évi 11 300 vagy párban élőknél a 17 300 fontot, illetve más szociális juttatást kapnak. Az államkincstár ezzel 1,4 milliárd font megtakarítást ér el. A Munkáspárt hatalomra kerülése előtt a Labour még ellenezte a nyugdíjasok fűtési segélyének leépítését. A The Times napilap emlékeztet arra, hogy 2017-ben a párt arra hivatkozott, évi 3850 extra halálesethez vezetne, ha az idősektől elvennék ezt a pénzt.

Mind Rishi Sunak, az ellenzék vezére, mind Richard Fuller, a Konzervatívok elnöke hevesen bírálta a kormányt, amiért „tízmillió nyugdíjast áldoz fel szakszervezeti fizetőbiztosok infláció feletti béremelésének érdekében". Azt a benyomást keltik, hogy a Labourt politikai és nem gazdasági motívumok vezérelték. Az illetékes miniszter, Liz Kendall viszont a toryk „műfelháborodását" bírálta, megjegyezve, ők hagyták olyan káoszban az országot, ami a drasztikus lépést indokolta. A Munkáspárt azért nyerte meg a választást – jelentette ki a munka- és nyugdíjügyi miniszter –, hogy „gazdasági stabilitást biztosítson, újjáépítse az országot és végrehajtsa a szükséges változásokat".

> Rachel Reeves pénzügyminiszter az előző ülésszak utolsó napján lesújtó helyzetjelentést adott a gazdaságról.

A Munkáspárt jelenlegi 167 fős alsóházi többségének fényében eleve nem volt kétséges, hogy át tudja verekedni a nyugdíjasok téli fűtési támogatásának megkurtítását a parlamenten. Az alsóházi vita után a konzervatívok indítványát, mely szerint vonják vissza a lépést, 348-an szavazták le, mellette 228-an voksoltak, azaz a többség „csak" 120 volt. A Sky News tévécsatorna jelentése szerint egyetlen munkáspárti képviselő, Jon Trickett volt elég merész ahhoz, hogy a kormány ellenében voksoljon, míg 52 frakciótársa vagy tartózkodott, vagy, mint a miniszterek többsége, engedélyt kapott a szavazástól való távolmaradásra. Trickett azt mondta, „nem tudott jó lelkiismerettel szavazni választói szegényebbé tételére".

Sir Keir Starmernek egyre több nehézséggel kell szembesülnie a gazdasági gondok miatt

FOTÓ: AFP/HOUSE OF COMMONS

Sir Keir már júliusban átesett a párton belüli lázadás tűzkeresztségén. Hét képviselője frakciótagságát függesztette fel hat hónapra, amiért a családi pótléknak az előző kormányzat által bevezetett két gyermekre való korlátozásának megtartása ellen szavaztak. Az elmúlt napokban úgy tűnt, a nyugdíjasok „megbüntetése", illetve a szakszervezetek nyilvánvaló előnyben részesítése velük szemben még nagyobb ellenállásba ütközhet. Ha ez végül csak passzív formát is öltött, a szavazás az eddigi legkomolyabb rebelliónak számít. A történtek egyértelművé tették azt is, hogy a kormányfő nem riad vissza népszerűtlen döntések meghozatalától az általa szükségesnek tartott reformok megvalósítása érdekében, és minden jel szerint nem enged a rá helyezett nyomásnak.

A szavazás hátterében az áll, hogy Rachel Reeves pénzügyminiszter az előző ülésszak utolsó napján lesújtó helyzetjelentést adott a gazdaságról. Július 5-i munkába állásakor az új kormány 22 milliárd fontnak megfelelő hiányt talált a költségvetésben, melynek alapján „elkerülhetetlenné" vált a választási ígéretek módosítása. Az majd csak az október 30-án beterjesztésre kerülő új büdzséből derül ki, hozzányúl-e a kormány az adókhoz, emelni kell-e például a nyereségadót annak az elvnek a jegyében, hogy a lakosság legtehetősebb rétege viselje a legtöbb új terhet.

Próbálják ellensúlyozni az intézkedést

Az új kormány két módon is igyekszik enyhíteni a népszerűtlen döntés hatását. Egyrészt kampányt indít annak érdekében, hogy minél többen jelentkezzenek az ún. pension creditre, a kiegyenlítő nyugdíjjóváírásra, illetve hangsúlyozza, hogy az állami nyugdíjak értékmegőrzését biztosító inflációs és béremeléskövető rendszer értelmében az idősebbek ebben az évben 900, jövőre 400 font emelésre számíthatnak, azaz összességében nem jár rosszul.

Barnier hiába várja a baloldali képviselőket

PÁRIZS Nem kap biankó csekket a francia kormány összeállításán fáradozó, Emmanuel Macron által kijelölt miniszterelnök, Michel Barnier a köztársasági elnök által fémjelzett párttól, az Újjászületéstől. A centrista politikai erő egyes képviselői fenntartásaikat is hangoztatták Barnier-vel szemben, amikor a kormányfő felvázolta terveit. Macron tömbjének baloldali érzelmű képviselői elsősorban Barnier a menekültekkel szembeni kemény álláspontjától tart. Barnier és elődje, Gabriel Attal között kezdettől fogva feszült a viszony, de az Újjászületés képviselői nem csak vele szemben bizalmatlanok: Macron elnököt sem értik, miért egy egyértelműen konzervatív politikusra esett a választása. Már eleve azt sem vették tőle jó néven, hogy júniusban, az európai parlamenti választást követően feloszlatta a parlamentet.

Nem döntöttek még a kormányban való részvételről a Republikánusok (LR), de valószínűsíthető, hogy Barnier csapatának tagjai lesznek. A politikus, aki egykor uniós főtárgyaló volt a briteknek az Európai Unióból való kilépéséről szóló megbeszéléseken, ugyanis szintén a párt tagja, s nagy elismerésnek örvend a jobboldali szavazók körében.

Ha Macronék és a Republikánusok támogatnák Barnier-t, az még mindig messze nem lenne elég a kormányfő számára. A Marine Le Pen által fémjelzett szélsőjobboldali Nemzeti Tömörülés már hét végén jelezte ugyan, nem kívánja rögtön megbuktatni a leendő kormányt, de a pártnak bármikor lesz lehetősége erre. A volt Brexit-főtárgyaló ezért nyitni kíván a baloldal felé. Bár merőben jobboldali politikát lehet várni tőle, a hét végén jelezte, baloldali politikusokat is vár kabinetjébe. Barnier tisztában van azzal, ha stabil kormányt akar létrehozni, szüksége lenne sok baloldali politikus támogatására is. Ez már csak azért is fontos lenne számára, mert ha az Új Népfront (NFP) több képviselőjét is sikerülne magához édesgetni, akkor a kormány túlélése nem feltétlenül a szélsőjobbtól függne majd. Barnier kiváló tárgyalóként ismert, hazájában a kompromisszumok embereként emlegetik, e képességeit a Brexitről szóló megbeszéléseken is kamatoztatta, most is ez segítheti. A baloldal azonban nem kész az együttműködésre. Az NFP egy része hevesen támadta Macront amiatt, hogy Barnier-re esett a választása, többen ezt a voksolás eredménye megcsúfolásának nevezték, mert a parlamentben az Új Népfront szerezte meg a legtöbb mandátumot. A baloldal múlt szombatra tüntetést is szervezett, de a vártnál jóval kevesebben vettek részt rajta.

A kormányfőjelölt a baloldalt is ostromolja, eddig nem túl nagy sikerrel

FOTÓ: AFP/FRANCOIS NASCIMBENI

A baloldalnak tehát nem áll szándékában együttműködni a múlt csütörtökön kinevezett konzervatív miniszterelnökkel. Olyan fajsúlyos személyek, mint például François Hollande volt szocialista elnök, már bejelentették, hogy a kormánya ellen voksolnak. A kormányfő azonban nem adta fel a reményt arra, hogy sikerül megosztania az NFP-t. Csapatába vár szocialista politikusokat. A PS számos kérdésben jóval mérsékeltebb álláspontot foglal el, mint az NFP legradikálisabb pártja, az Elégedetlen Franciaország (LFI). Barnier azonban egyelőre nem tudta meggyőzni a szocialistákat, a párt vezetői nem is kívánnak találkozni Barnier-vel.

A miniszterelnök azonban továbbra is keresni fogja a repedéseket az NFP falán. A kommunista párt (PC) vezetőit jövő kedden fogadja majd. A párt országos titkára, Fabien Roussel azonban nem túl derűlátó, elmondta, „illúziók nélkül" vesz részt a találkozón. Barnier amúgy is „ötvenéves politikai pályafutása alatt társadalmi szempontból nem tett sokat", fogalmazott Roussel, megerősítette, hogy a bizalmi voksoláson az új kormány ellen szavaznak.

> Az Új Népfront mindegyik pártja azt állítja: nem szavaz bizalmat Barnier-nek.

Az LFI egyelőre nem kapott meghívót Matignonba – közölte kedden Manuel Bompard nemzeti koordinátor. Nem is valószínű, hogy kap majd. Nemcsak a jobboldal, hanem maga Macron elnök sem nézné jó szemmel Jean-Luc Mélenchon baloldali radikális pártjának bármiféle kormányzati szerepvállalását, nem mintha erre bármi esély lenne: az LFI nyilvánvalóan eleve nemet mondana egy ilyen felkérésre.

Az NFP kisebbik pártját, a környezetvédőket sem hívta még meg konzultációra a miniszterelnök. „Barnier ne várjon tőlünk semmit, és mi sem várunk tőle semmit" – hangsúlyozta Benjamin Lucas, a zöldpárti képviselők egyik szóvivője a nemzetgyűlésben tartott sajtótájékoztatón. „Mindent meg fogunk tenni, hogy megbuktassuk ezt a kormányt" – tette hozzá.

RÓNAY TAMÁS

FOTÓ: AFP/MARK SCHIEFELBEIN

Az amerikai és brit külügyminiszter személyesen informálódott az ukrán hadvezetés igényeiről és céljairól

Kijevben tárgyalt Blinken és Lammy

931. NAP Antony Blinken amerikai és David Lammy brit külügyminiszter tegnap az ukrán fővárosban tárgyalt, ahol találkoztak Volodimir Zelenszkij elnökkel is. Kijev hónapok óta sürgeti a szövetségeseket, hogy oldják fel az általuk átadott nagy hatótávolságú rakéták oroszországi bevetésének korlátozását. Blinken elmondta, látogatásuk egyik célja, hogy közvetlenül az ukrán vezetéstől hallják igényeiket, „s azt, hogy mit tehetünk ezeknek támogatására".

Szergej Rjabkov orosz külügyminiszter-helyettes közben azt hangoztatta, hogy meg fogják semmisíteni az Ukrajnának szánt ATACMS rakéták minden újabb szállítmányát. Az orosz védelmi tárca szerint Tu–160-as stratégiai bombázóik átrepültek a Barents- és a Norvég-tenger felett az orosz légierő és haditengerészet szovjet korszak óta legnagyobb hadgyakorlata, a kedden kezdődött „Ocean-2024" keretében. Tegnap ukrán támadó drónokat lőttek le az orosz Murmanszki terület felett. Egy magas rangú orosz parancsnok és háborúpárti bloggerek kedd este azt jelentették, hogy csapataik ellentámadást indítottak a Kurszki területen, hogy kiszorítsák onnan a régió egy részét augusztusban elfoglaló ukrán erőket. H. GY.

LAPSZÉL

Peszeskian a Nyugatot ostorozta Bagdadban

FOTÓ: ANADOLU VIA AFP/EPA/AHMED JALIL/POOL

Izrael „mészárlást követ el" a gázai háborúban, s ehhez európai és amerikai fegyvereket használ – mondta az iráni elnök tegnap az iraki fővárosban, a Nyugatot ostorozva a háború borzalmaiért. Az első külföldi útjára Bagdadba látogató Maszúd Peszeskian az iraki kormányfővel, Sia al-Szudánival találkozva reményét fejezte ki, hogy sikerül megszilárdítani a két síita többségű ország viszonyát a kiszélesedő közel-keleti konfliktus közepette. NÉPSZAVA

Újabb izraeli művelet Ciszjordániában

Öt palesztin fiatallal végzett egy izraeli légicsapás tegnap hajnalban az észak-ciszjordániai Tubasz egyik mecsete előtt – közölték palesztin források. Az izraeli hadsereg azt állította, hogy „fegyveres terroristákra" csaptak le a térségben folytatott terrorellenes műveletük keretében. A Wafa palesztin hírügynökség szerint az izraeli erők kedden újrakezdték razziáikat a Tubasztól 40 kilométerre keletre fekvő Túl-Karmban is. Az említett két városban és Dzsenínben múlt héten kilenc nap után befejezett razziáikban az izraeli katonák 36 palesztint öltek meg. NÉPSZAVA

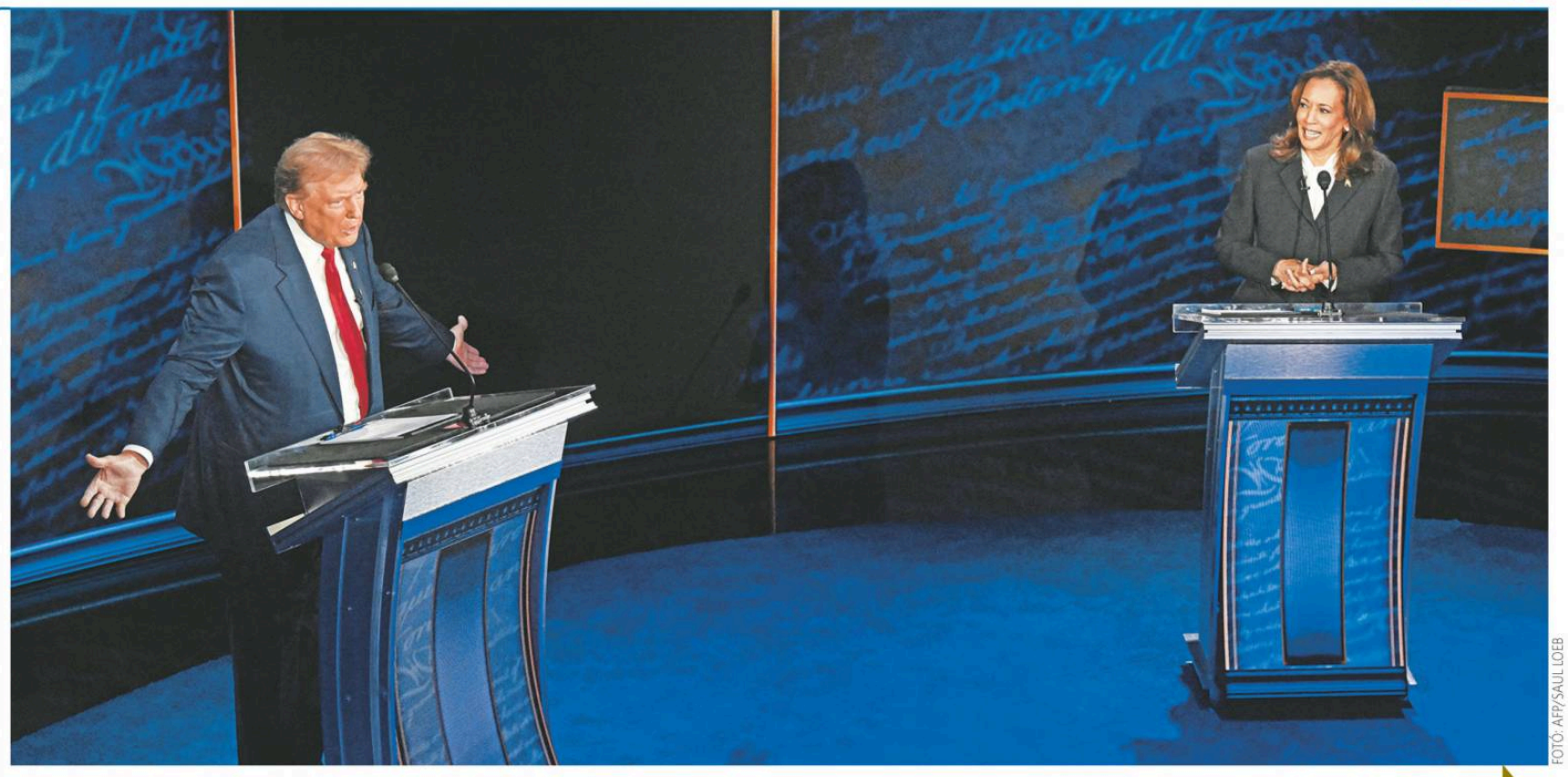

FOTÓ: AFP/SAUL LOEB

Trump bekapta a csalit

VEZÉRCSEL Az új demokrata elnökjelölttel tartott tévévitán Donald Trump besétált Kamala Harris csapdájába és programja kifejtése helyett korábbi elnöksége kudarcait volt kénytelen mentegetni.

Harris jó vitaképességével kizökkentette Trumpot, aki csak felvillanásokra tudta érdemben kritizálni a Biden–Harris kormányzatot

MOSOLYGÓ MIKLÓS

Senki sem tudhatta biztosra tegnap estig, hogy miként állja majd a sarat a demokrata elnökjelöltséget egy forgószél sebességével megszerző Kamala Harris a kamerák előtt már hetedik alkalommal vitázó Donald Trumppal szemben. A rendező ABC News hírcsatorna megtartotta a júliusi Biden–Trump-vita szabályait, így a jelöltek közönség nélkül, kizárólag a válaszadás idejére bekapcsolt mikrofon mellett felelhettek a két moderátor kérdéseire.

Némiképp meglepő módon Harris volt a kezdeményező fél. A vita első percében odasétált Trumphoz és kezet nyújtva bemutatkozott, ezzel is nyugtázva kampánya üzenetét, hogy a televíziós vitákban szerzett kevesebb tapasztalata ellenére nem ijed meg a saját árnyékától. A demokrata és a republikánus elnökjelölt előtt egyértelmű célok lebegtek. Harris stratégiájának középpontjában Donald Trump jellemhibáinak kiaknázása állt, míg Trump minden erejével Joe Biden elnök kormányzati kudarcaival akarta összekötni a demokrata elnökjelölt nevét. A tervek megvalósítása előbbinek inkább, utóbbinak kevésbé sikerült.

Rögtön az első kérdés a választókat leginkább érintő és a demokrata kormány által többször elégtelenül kezelt és kommunikált gazdaságra és inflációra vonatkozott. Harris sikerrel járta végig azt a retorikai kötéltáncot, amely során nem kritizálhatta az elnök nevével fémjelzett „Bidenomics" gazdaságpolitika hibáit, inkább a maga által meghirdetett „Opportunity Economy" (Lehetőségek gazdasága) nevű programról beszélt. Az első háztulajdonosoknak járó 50 ezer dolláros lakástámogatás tervének megismétlésén kívül azonban további konkrétummal nem szolgált. Harris hangsúlyozta középosztálybeli származását Trump vagyonos hátterével szemben. Ugyanakkor kérdéses, hogy a választás kimenetele szempontjából fontos szerepet játszó ingadozók menynyiben érzik majd kompetensnek a megélhetési válság megoldására azt a Harrist, aki Joe Biden alelnökeként a nevét adta az adminisztráció elszabaduló inflációt eredményező gazdaságpolitikájához.

Ironikus és jellemző hibaként említhető Trump oldaláról, hogy a gazdaságot érintő szakpolitikai kérdések helyett az ingatlanbefektetői karrierjét ért kritikákkal foglalkozott, és láthatóan kizökkent, amikor Harris a MAGA mozgalom kampányrendezvényeinek foghíjas széksorain viccelődött.

> Donald Trump láthatóan nyomós érvként vetette fel, hogy a magyar kormányfő szerint a világban zajló konfliktusok csak az ő újbóli elnökké választásával oldódhatnak meg.

Ha az elnöki vitát 4x100-as vegyes úszásnak tekintjük, akkor Harris legerősebb „száma" az abortuszjogok témaköre volt. Már januárban és februárban a csatatér államnak számító Wisconsin és Georgia államban is kampányolt a Roe kontra Wade ítélet 2022-es hatályon kívül helyezésével sérült reprodukciós jogok helyreállítása mellett. A vitán kiváló drámai érzékkel festette le Texas és Idaho államok extrém abortusztörvényeit, amelyek – a vérfertőzés és nemi erőszak kivételét sem elismerve – szabályosan menekülésre késztetik a bajba jutott nőket. Az abortuszellátást az államukon kívül kereső nők kálváriájáért a radikális keresztény többségű legfelsőbb bíróságot és a három tagot is jelölő Trumpot tette felelőssé. A republikánus elnökjelölt idén már igyekezett kihátrálni abból a nyilatkozatából, hogy „ő nyírta ki" az abortuszhoz való hozzáférést 1973 óta szövetségi szinten biztosító ítéletet. Ehelyett megkérdőjelezhető módon, a helyi törvényhozások jogköreit méltatva, az egyes államokra hárította a kérdés rendezését. Egy ponton azt is állította, hogy a demokraták a terhesség utáni abortuszt, tehát a de facto emberölést is támogatnák.

A migráció témája a gazdaság mellett a másik elszalasztott lehetőség volt Trump számára. Az „ország történetének legnagyobb deportálási akciójának" részletei helyett olyan Facebookon terjedő összeesküvéselméletekre hivatkozott, amelyek szerint a haiti bevándorlók megeszik a helyi lakosok kutyáit és macskáit. Az álhírt David Muir, az ABC csatorna egyik moderátora rögtön az elhangzása után helyreigazította.

A 90 perces vita záró szakaszában a külpolitika került terítékre, itt pedig pártszimpátiától függően ki-ki összezsugorodhatott szégyenében, vagy büszkén kihúzhatta magát Orbán Viktor miniszterelnök nevének említésekor. Trump ugyanis nyomós érvnek szánva vetette fel, hogy „az egyik leginkább tisztelt férfiú", a magyar miniszterelnök szerint a világban zajló konfliktusok csak az ő újbóli elnökké választásával oldódhatnak meg. Az autokrata vezetők szirénhangjainak gyakran bedőlő volt elnök állítása szerint 24 óra alatt tárgyalóasztalhoz ültetné Zelenszkij ukrán és Putyin orosz elnököt, s beszüntetné a vérontást. Arról hallgatott, hogy ezt a békét ukrán területveszteségekkel tudná csak megvalósítani. Trump állítása szerint Putyin azért támadta meg Ukrajnát, mert nem tiszteli Biden elnököt. „Nem is látni mostanában Kamala főnökét, biztosan a strandon pihen" – szúrt oda egykori vetélytársának Trump, akitől hiába kérdezték meg, hogy kívánja-e hogy Ukrajna győzzön a háborúban, ő kitért a válasz elől.

> Harris sikerrel járta végig azt a retorikai kötéltáncot, amely során nem kritizálhatta az elnök nevével fémjelzett „Bidenomics" gazdaságpolitikáját, inkább a saját „Lehetőségek gazdasága" nevű programjáról beszélt.

Harris válaszul emlékeztette Trumpot, hogy már nem Bidennel, hanem vele versenyez. Az európai NATO-szövetségesek amerikai csapatkivonással való fenyegetése és az agresszor Oroszország elnökével ápolt kapcsolata Harris szerint arról árulkodik, hogy Trump számára mindig fontosabb volt személyes hiúsága és azt ezt kiszolgáló hízelkedők, mint Amerika és szövetségeseinek biztonsága. Mivel a vitát a legfontosabb csatatér államnak tartott Pennsylvaniában rendezték, így jó ütemérzékkel vetette fel, hogy mit szól vajon az ott élő 800 ezer lengyel–amerikai a Putyinhoz fűződő remek kapcsolatához.

A vita végén a moderátorok mindkét fél számára lehetőséget adtak záróbeszédekre, amelyek azonban már nem tartalmaztak újdonságot, inkább nyomatékot adtak főbb programpontjaiknak. Harris záróbeszédének tartalma jól összecsengett üzenetével, miszerint „lapozzunk tovább" a régiről az újra, míg Trump sérelmeken és hamis félelemkeltésen alapuló mondanivalója valóban nem kínált semmi újdonságot.

A két műsorvezető a vita során többször kijavította Trump túlzó állításait és hamis információit, míg ugyanezt a szigort Harris felé nem gyakorolták. Ezzel együtt a republikánus jelölt felé hajló Fox News által megszólaltatott fókuszcsoport is Harrist hozta ki győztesként az elnökjelölti vitából, míg a csatorna elemzői az ABC News munkatársainak előbb említett elfogultságát kritizálták. A Harris-kampány részéről azonnal jelezték, hogy egy újabb vitára is nyitottak lennének. A hírre Trump a konzervatív Fox News újságírójának, Sean Hannitynek elárulta, hogy nem zárja ki a csatorna által moderált vita lehetőségét.

Hajrá!

MUHARI JUDIT

A kormány háborús időkben is betartja a nyugdíjasoknak tett ígéretét, megvédi a nyugdíjak értékét, januárban az éves várható inflációval megegyezően 3,2 százalékkal emeli a nyugdíjat – ezt közölte a napokban a pénzügyminiszter. Évről évre kiderül: Varga Mihály és az egész kormány fordítva ül a lovon. Az ígéret egy olyan kötelezettség, amelyet többé-kevésbé bizonyosra vehető módon helyezünk kilátásba. Megígérjük a gyereknek, hogy ha vasárnap nem esik az eső, elmegyünk a kalandparkba. Ebben benne van, hogy ha viszont esik, akkor meg nem. Megígérjük a férjünknek/feleségünknek, hogy a jövőben kevesebbet dolgozunk és több közös programot szervezünk együtt, sőt havonta egyszer színházba is elmegyünk. Aztán tudjuk, ennek mi a vége.

Na de a januári nyugdíjemelés, amit törvény szabályoz, egy egészen más kategória. A törvény ugyanis az országgyűlés által elfogadott olyan jogszabály, amely mindenkire, ismétlem, mindenkire nézve kötelező rendelkezéseket tartalmaz. Még Varga Mihályra, sőt a kormányra nézve is. Akkor is így van ez, ha békében háborút hazudnak.

Félrevezetés, öntömjénezés, népbutítás és – a kedvenc kifejezésük – álhír az, amit a nyugdíjemeléssel összefüggésben tesznek.

Merthogy a valóság az, hogy éppen a Fidesz-kormány vetett véget annak, hogy a gazdasági növekedésből az idősek is profitáljanak. Míg 2010 előtt a keresetnövekedés is befolyásolta az ellátásukat, ma már csak az infláció mértékéhez igazítják. A nyugdíjak így drámai mértékben leszakadtak a bérektől. Csak egyetlen példa: a legutolsó, augusztusban kiadott KSH-jelentés szerint egy év alatt a nettó átlagkereset 13,1 százalékkal emelkedett. A nyugdíj az idén 6-tal. Ha – ahogy régen – fele-fele arányban az infláció és a bérnövekedés határozná meg a nyugdíjemelést, az idősek ellátása 9,5 százalékkal nőhetett volna. Az egész éves adatokat még nem tudjuk, de azt, hogy mi is a baj, ez a két szám azért jól mutatja. És csak egyetlen évről beszélünk, pedig 15 éve halmozódik az elmaradás. Odáig jutottunk, hogy körülbelül egymillió idős ember ellátása nem éri el a 230 ezer forintos átlagnyugdíjat sem. Az Orbán-kormány tehát mézes mázba csomagolja azt, hogy milliárdokat spórol a nyugdíjasokon.

Na de most fény gyúlt az alagút végén.

A miniszterelnök a kötcsei pikniken a véres harc mellett szabálykövetésről vizionált, sőt még azt is mondta, hogy a szakpolitikai vitákat meg kell nyerni. Ez pedig azt az újdonságot feltételezi, hogy lesz vita. Nem akarok minden második sorban definíciókkal foglalkozni, de meg kell jegyeznem: a vita érvek és ellenérvek ütköztetése, vannak erkölcsi szabályai is, amit meg vitakultúrának hívnak. Ez ismeretlen fogalom a kormánypárt minden egyes tagja előtt. De félre az előítéletekkel. Mivel lesz bérdinamika meg jelentős minimálbér-emelés – legalábbis ezt mondta a miniszterelnök –, akkor talán belátják: a jóból az idősek sem maradhatnak ki. Ha nem így lesz, a nyugdíjasok relatív elszegényedése tovább nő. Ezt mondja minden szakember és szakpolitikus. A megoldást is tudják, így véres harcra nem lesz szükség, sőt vita sem kell, csak akarat. Hajrá, Orbán Viktor!

JEGYZET

Králik Emese

Kegyelmi állapot

Nem írhatom le, milyen mondatok buktak ki a számon, amikor Novák Katalin volt köztársasági elnök pár nappal ezelőtti fényre lépéséről olvastam. Nem azért, mert a botrányos bukása – emlékszünk ugye, kegyelmet adott annak a Kónya Endrének, aki segített a bicskei gyermekotthon vezetőjének, Vásárhelyi Jánosnak, hogy az eltussolja a gyerekek ellen elkövetett szexuális bűncselekményeit – után sietve lemondott a posztjáról, majd bárki kérdezte a részletekről, szájzárat kapott, amely azóta sem oldódott. Még csak nem is az volt a fölfortyanásom oka, hogy egy ekkora gazemberséghez asszisztáló asszony bárhol nyilvánosságot kívánó pozíciót tölthet be, hiszen az eljáráshoz hozzászoktunk: bár fiókba került a Fidesz-fülbevaló, a párt a sajátjait nem hagyja az út szélén.

Inkább mert a történtek után a nemrég alapított XY Worldwide civil szervezet résztulajdonosaként és vezérigazgatójaként tolja tovább a NER-propagandát. Azért meg legfőképpen, hogy teszi mindezt gyerekügyben. A szervezetük a csökkenő születésszámokra kíván megoldást találni, képviseletükben Dél-Koreában tartott előadást a magyar családpolitikáról. Azt mondta, hogy Magyarország példaértékű, a kutatók, a munkáltatók és a média felismerték a problémát, összefogtak, sikerült megállítani a születésszám csökkenését.

Tudjuk, a messziről jött ember szavait bárhol könnyebben bekajálják. Ha ázsiai barátaink nem olvasgatják a KSH-adatokat, és nem tudják, hogy a görbe lefelé tart, hogy az élve születések száma évi ötezerrel kevesebb, mint a Fidesz-éra másfél évtizedes regnálásának legelején, talán hittek neki. Miről szól majd a következő vetítés? Bese atyát fogják turnéztatni világszerte, hogy beszéljen arról: Magyarországon zsinórmértéknek számít az isten-haza-család szentháromság?

PÁPAI GÁBOR RAJZA

AMERIKAI ÁLOM

MOSOLYGÓ MIKLÓS

Macskák

Már az elején ki kell ábrándítanom a musicalt kedvelő olvasóinkat, írásom Andrew Lloyd Webber klasszikusánál jóval kuszább és szürreálisabb témával foglalkozik: a Donald Trumpot kísértő gondolatokkal. Történt ugyanis, hogy a Philadelphiában rendezett tegnapi televíziós vitán napirendre került az illegális migráció kérdése. Ez hálás téma a világon minden populista politikus számára, Trumpnak azonban sikerült elpuskáznia a lehetőséget azzal, hogy a demokraták által halogatott ügyet berántotta saját, konteóktól terhelt, abszurd politikai univerzumába.

Szélsőjobboldali bloggerek kezdték terjeszteni a pletykát, hogy az ohiói Springfieldben a bevándorlók már arra vetemednek, hogy elrabolják és felfalják a helyiek házi kedvenceit. Sok gyanútlan kutya és bátor cicus eshetett áldozatul a haiti migránsok csillapíthatatlan étvágyának. A TikTok népe gyorsan reagált: ereszcsatornákon kommandózó macskákról posztoltak videókat, a Mission Impossible híres aláfestő zenéjére komponálva. Az álhírt J. D. Vance republikánus alelnökjelölt is megosztotta közösségi oldalán. Mialatt Trump a macskákkal volt elfoglalva, Harrisnek sikerült eltáncolnia a még formálódó programját ért kritikák elől, és erőt gyűjteni az ellentámadásra. Trumpnak percekig magyarázkodnia kellett olyan évekkel ezelőtti döntések miatt, mint a pandémia félrekezelése, a 2021. január 6-i erőszak felelőtlen provokálása, vagy a tálib vezetőkkel Camp Davidben tartott csúcstalálkozó. Ez ügyes húzás volt, különösen annak fényében, hogy a Biden-adminisztráció talán legnagyobb kudarca éppen a dicstelen afganisztáni csapatkivonás volt. Ezek után az abortuszjogok sulykolása már gyerekjáték volt Harris számára, aki hitelesen tudta támadni a Trump által „jobbra tolt" Legfelsőbb Bíróság reprodukciós jogokat korlátozó ítéletét.

> Szélsőjobboldali bloggerek kezdték terjeszteni a pletykát, hogy az ohiói Springfieldben a bevándorlók már arra vetemednek, hogy elrabolják és felfalják a helyiek házi kedvenceit.

A vita után a 283 millió Instagram-követővel rendelkező megasztár, Taylor Swift bejelentette: novemberben a Harris–Walz-duóra fog szavazni. Az üzenethez mellékelt fotón a macskájával pózol, a bejegyzését pedig „Egy gyermektelen macskás nő" szignóval zárta.

Ontológia

NÉZELŐDŐ

FRISS RÓBERT

Néhány évtized múlva nagy lesz az átfedés az emberi és az állati lakhelyek között – írja az Agroinform. Egy új kutatás szerint 2070-re bolygónk szárazföldjeinek felén egyre inkább átfedésbe kerül az állatok élettere az emberével, ami az ember-állat konfliktusok számának növekedésével jár majd. A kutatók arra figyelmeztetnek, hogy kulcsfontosságú lenne kideríteni, mindez hol zajlik majd, melyek lesznek a várható konfliktusterületek, és milyen állatokra vonatkozik a gyakoribb találkozás, hiszen ezen adatok figyelembevétele fontos a várostervezés és a természetvédelem során.

A kutatók számításai szerint a területek 57 százalékán várható növekedés az emberi-állati élőhelyek átfedésében, és csak 12 százaléknyi területen fog csökkenni ennek az aránya. A legnagyobb mértékben a mezőgazdasági és erdészeti művelésbe vont területeken nő majd a találkozások és a konfliktusok esélye. Ennek oka nem a klímaváltozás, hanem az emberi népesség növekedése. Tehát az emberek fognak olyan helyekre költözni, ahol korábban vadon volt, és nem az állatokat kényszeríti a klíma az emberi lakhelyekre.

> Kétségünk ne legyen: hiába a tudósok felhívása, semmi sem fog történni. Ezzel sem. Mintha az ember vakon rohanna a végzetébe.

A kutatók szerint a jövőben az emberrel kapcsolatba kerülő vadállati közösségek más fajokból állnak majd össze, mint amelyekkel ma találkozunk. A számítások alapján azokon a helyeken lesz jelentős a növekedés, ahol már most is nagy a népsűrűség – Kínában, Indiában. A legnagyobb aggodalomra azonban a jelenleg erdős területek adnak okot Afrikában és Dél-Amerikában, e helyeken is nagymértékű növekedésre számítanak. Itt azonban az igen nagy biológiai sokféleség miatt aggasztó a helyzet; a kutatók szerint mindez egészen megdöbbentő mértékű biodiverzitás-csökkenést eredményezhet e területeken. Például Dél-Amerikában az emlősök 33, a kétéltűek 45, a hüllők 40, a madarak 37 százalékkal kisebb sokféleséggel rendelkeznek majd. A madarakból főleg azok a fajok fognak eltűnni, amelyek rovarevőkként segítik az ember életét, élelmiszer-termelését. Továbbá e probléma új állati eredetű megbetegedések felbukkanásával is járhat majd.

A kutatók arra figyelmeztetnek, hogy a természetvédelemnek figyelembe kellene vennie ezeket a várható változásokat, kreatívabbá kell majd válniuk az alkalmazott módszereknek is, továbbá be kell majd vonni e munkába a helyi közösségeket is. Emellett fontosnak tartják, hogy egyes területek ideiglenes védettséget kapjanak, ahol például az állatok átvonulhatnak, vagy ahol háborítatlanul eltölthetik kritikus életszakaszaikat.

Kétségünk ne legyen: hiába a tudósok felhívása, semmi sem fog történni. Ezzel sem. Mintha az ember vakon rohanna a végzetébe. Mondjuk, esztelenül, mint aki nem látja a jövőből azt sem, ami világosan látható, hogy a bolygó napjai megszámláltattak, ha minden úgy folytatódik, ahogy eddig bevett volt. Azt nem állítjuk, hogy az állatvilág fel fog lázadni az ember ellen, habár az egészet akár így is felfoghatnánk. De azt igen, hogy lassan kidobhatunk mindent, amit eddig a világról tudtunk. Az egész felvilágosodást például, a trónra ültetett ésszel együtt, mert bár továbbra is hiszünk az észben, de a haladásban egyre kevésbé, akkora az egy helyben topogás.

Mire jó a bölcsészet?

SZIJJ MÁRTON
bölcsész

Nemrég tudtam meg, hogy a Károli Gáspár Református Egyetem idén ősszel már nem indítja el a vallástudomány mesterszakot. Sőt a filozófia és a magyar nyelv és irodalom mesterszakokat sem, noha előbbit tudtommal legalább egy évtizednyi tervezés és várakozás után éppen az előző felvételi időszakban hirdették meg először. Mindhárom szakra lehetett jelentkezni télen a felvi rendszerében, de az egyetem vezetése időközben hozott egy tisztán gazdasági alapú döntést, aminek következtében mégsem indulhatnak el.

Arról az egyetemről van szó, amelynek oktatói az Orpheus Nostert és a Vallástudományi Szemlét, a magyarországi vallástudományi és vallástörténeti közlemények legfontosabb fórumait működtetik és amely arról a Károli Gáspárról kapta nevét, akinek első bibliafordításunkat, irodalmi nyelvünk talán legmeghatározóbb írásművét köszönhetjük.

Csalódottságot és dühöt érzek – magam is itt végeztem, a vallástudomány mesterszakon szereztem abszolutóriumot idén júniusban. Ám jelenlegi orientációmat hosszas szellemi útkeresés előzte meg, egyetemi éveim alatt fokozatosan jutottam el arra a meggyőződésre, hogy a vallás, Európa és a világ vallástörténetének ismerete nélkül a jelenünket sem érthetjük meg teljesen. Mert ha nem értjük a Római Birodalmat – és nem csupán háborúinak és uralkodóinak összességére gondolok, hanem főként a vallástól elválaszthatatlan római eszmére, a romaiságra –, akkor nem érthetjük a kereszténységet, kereszténység nélkül a reneszánszt, reneszánsz nélkül pedig a reformációt, a felvilágosodást, a modernizmust, de még a kapitalizmust sem.

Mindeközben gyakran tapasztalom, hogy sokunk a vallás kifejezésről rögtön a kereszténységre asszociál, pedig valójában a vallás korántsem egyenlő a kereszténységgel – még nálunk, Európában sem. Persze a kereszténység a vallás részhalmaza, de a vallás egészében több annál és még sokkal több az intézményes vallásgyakorlatnál. A vallás valami más, és ez a valami átitatja nemcsak a mai iszlám és indiai világot, de már a római és a görög világot is átitatta.

A vallás értése nélkül azért nem lehet mélységében megérteni a történelmet, mert a vallás a felvilágosodást megelőzően minden európai ember életének fundamentuma volt. Az egyén életének nemcsak egy része a hozzá tartozó szereppel, hanem egész élete a valláson belül állt. A vallás határozta meg gondolkodásának és világnézetének keretrendszerét, viselkedését, napjainak ritmusát, hogy mikor arasson, kivel házasodjon, mikor és miért menjen háborúba.

A Károli Gáspár Református Egyetem idén ősszel már nem indítja el a vallástudomány mesterszakot. Sőt a filozófia és a magyar nyelv és irodalom mesterszakokat sem.

Vallásról való alapismeretek nélkül tehát nem érthető sem a történelem, sem a világ jelenlegi helyzete, a mi jelenlegi helyzetünk sem. Pontosan úgy, ahogy filozófiai alapismeretek hiányában nem érthetjük meg társadalmunk rendszerét és rendszereit sem. Miért vannak jogaink és kötelezettségeink? Mi az, hogy liberalizmus és mi az, hogy konzervativizmus? A társadalmi szerződés filozófia nélkül nemcsak hogy nem volna érthető, de nem is létezne. Filozófia nélkül továbbá – mondjuk Descartes és Arisztotelész nélkül – tudományunk sem volna.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

És mindez csak a külső, csak ami a társadalomra vonatkozik. Ami fontosabb: vallás és filozófia nélkül önmagunkat sem érthetjük meg – ráadásul e kettő a legtöbb esetben egymástól elválaszthatatlan. Vallás és filozófia az, ami rákérdez és adott esetben választ ad a világ, a lét és a létezés, sőt az emberlét és az egyéni, egyes ember életének legalapvetőbb problémáira. És ez nemcsak akkor van így, ha Platónt vagy Bibliát olvasunk, hanem akkor is, ha ránézünk egy műalkotásra, vagy ha szépirodalmat veszünk a kezünkbe – mert Európában jórészt akkor is a kereszténységet nézzük és Platónt olvassuk.

Vallás és filozófia nélkül nem érthető tehát művészetünk és szépirodalmunk sem – két olyan terület, amelyhez nemcsak egy bölcsész vagy egy kutató, de bárki más is fordul, ha szeretné jobban megismerni önmagát, kapcsolódni az érzelmeihez, belső világához. De továbbmegyek: Nietzsche és Kierkegaard nélkül nem lenne Freud vagy egzisztenciálpszichológia, és mitológia és vallási szimbolizmus nélkül nem lenne Jung sem. Ahogy latin és ógörög nyelv nélkül nem lenne orvostudományunk, jogtudományunk, tudományos nyelvünk, és nem lennének olyan szavaink, mint katarzis, pszichológia, libidó vagy metafora. Volna irodalmunk Poétika nélkül?

Ma nem kell vallásosnak lennünk, mert ma az ember azt gondol, amit akar. Globalizáció van és azonnal elérhető, végtelen mennyiségű információ. És posztmodern van: sokunk jógázik, kártyát vet, asztrológushoz és sámánhoz jár, meditációs elvonulásokon vesz részt. Ezek ma mind népszerű önismereti és „önsegítő” eszközök, mind realitásunk részét képezik, és mind vallási jelenségek. Mindegyik múltja több ezer évre nyúlik vissza, és megfelelő használatukhoz elengedhetetlen volna annak az összetett eszmetörténeti kontextusnak az értése és átlátása, amelyben megjelentek.

De ma, 2024-ben egy prominens magyar egyetem mégis úgy dönt, hogy sem vallástudomány, sem filozófia, sem magyar szakra nincsen szükség. Az intézmény vezetése talán majd elszámol a lelkiismeretével, de ez a jelenség nem egyedülálló a maga nemében. Az elmúlt években például visszatérő tapasztalatom a könyvesboltokban és antikváriumban járva, hogy egyre kevesebb a szépirodalom a polcokon, és egyre több a young adult és a szórakoztató irodalom, miközben egyáltalán nincsenek kihelyezve filozófiai vagy vallási, illetve vallástörténeti művek. Kapnak viszont külön sarkot a szakácskönyvek, a gyerekirodalom és a minősíthetetlen és romboló hatású sikerkönyvek, amelyek felszínes pszichológiát vallási motívumokkal keverve ígérnek gondtalan életet, felelősség alól való mentesülést és korlátlan önérvényesítést.

Mindez közel sem csak a jelenlegi politikai rendszer számlájára írandó; a közösségi média (főleg a TikTok, YouTube stb.), a sorozatok és egyebek hatása nyilván ugyanolyan, ha nem jelentősebb tényezője annak, hogy összességében egyre kisebb igény mutatkozik magaskultúrára és arra, hogy valóban gondolkodjunk, tehát hogy az információt ne csak passzívan befogadjuk, hanem kritikusan értelmezzük is.

Mindezt persze már sokan elemezték, ám a végeredmény mindig az: ha nem lesznek bölcsészeink, ha nem lesznek filozófusaink és vallástudósaink, ha Magyarországon a művészet, a kultúra és a szellemtudományok iránti közöny és érdektelenség tovább fokozódik, akkor hamarosan, nagyon hamarosan nem lesznek már kiváló tollú, átfogó műveltséggel bíró újságíróink, nem lesznek többé nagy íróink, nem fogjuk tudni megfelelően feldolgozni történelmi múltunkat, és nem lesznek, akik elemezzék a jelenünket és irányt mutassanak a jövőnknek.

Talán a könyvek drágák, talán nincs elég időnk és energiánk olvasni és gondolkodni, és talán túlságosan eluralkodott rajtunk az a szemlélet, hogy az új mindig jobb, és a régivel foglalkozni fölösleges. Csakhogy az újat az újból nem lehet megérteni, mert az új a régiből keletkezett. És saját magunkat meg kell értenünk, különben nem fogjuk megtalálni a helyünket a világban, de a világot is meg kell értenünk, hogy benne az életünket minél szabadabban alakíthassuk.

Felperzselt föld

HUSZÁR ÁGNES
nyelvész

Ezt a katonai taktikai kifejezést – angolul: scorched earth – arra az eljárásra használják, amikor egy hadsereg előrenyomulása vagy visszavonulása során mindent elrabol, felél, megsemmisít, tönkretesz.

Azon a héten, amikor a magyar vasúti közlekedés nyolcvan éve nem ismert káoszba fulladt, az azért is felelős miniszter, Lázár János bejelentette, hogy lehet jelentkezni az úgynevezett kastélyprogramból nyolc értékes, történelmi ingatlan ingyenes megszerzésére. Ha augusztus végén meg akartam volna nézni a listán szereplő tatai Esterházy-kastélyt, a Keleti pályaudvarra mentem volna, hiszen innen indulnak a magyar fővárost Európával összekötő vonatok. Ott viszont azt hallottam volna a bemondóból, hogy a győri vonatok Kelenföldről mennek. Ha sikerült volna a 4-es metrón eljutnom oda, akkor lett volna esélyem a fővárostól amúgy csak mintegy hatvan kilométerre levő Tata, ott pedig az Esterházy-kastély elérésére. A listán szereplő másik volt Esterházy-ingatlan, a Majkpusztán fekvő kis vadászkastély és a mellette fekvő, hajdan kamalduli barátok által lakott szerzetesség megtekintésére a vasúti szárnyvonalak ismert állapota miatt még békeidőkben sem mernék vállalkozni.

Nem érdekli már őket a tisztesség leghalványabb látszata sem, csak az, minél több férjen a kofferbe.

Figyelemelterelés – szokták mondani a politikai kommentátorok. Nem szeretem ezt a szót, azt sugallja, hogy az emberek nem képesek egyszerre több dologra is odafigyelni. De még ha el is fogadnánk: miről akarják mire átterelni a figyelmünket? A vasút katasztrofális állapotáról a nemzeti műemlékek haveroknak való ingyen átjátszására vagy fordítva?

Szeptember van – becsöngettek. Megkezdődött a tanítás. Már akinek. Az Iványi Gáborék által fenntartott iskoláktól megvonta a működési engedélyt a családok kormánya. Menjenek a nehezen képezhetők, a sajátos nevelést igénylők oda, ahova akarnak. A többi iskolában meg betiltották a mobilhasználatot, hogy ott se unatkozzanak. Melyik a kormányzat igazi célja? Melyik a gumicsont?

Ylva Johansson, az EB belügyi biztosa aggályát fejezte ki a Nemzeti Kártya program kapcsán, amely szerinte lehetővé teszi orosz és belarusz kémeknek az Unióba szivárgását. Kovács Zoltán kommunikációs megbízott a „szokásos brüszszelita hungarofóbia” tüneténekk nevezte a levelet. Közben az USA-ban letartóztatták Horváth Bencét csempészés vádjával. Ő magyar állami megbízásból dolgozott a moszkvai partnerirodában, és katonai célú rádiókészülékeket szándékozott Oroszországba szállítani. Hol itt a gumicsont?

Orbán Balázs „blődség”-nek nevezte Ursula von der Leyennek a prágai GLOBSEC konferencián elhangzott beszédét. Ebben az EB elnöke azt hangsúlyozta, hogy nem lehet a megtámadottat felelőssé tenni a támadásért. Magyarországnak a megtámadott Ukrajnával szemben tanúsított érzéketlenségére utalt, példaként pedig az 1956-os magyarországi forradalmat hozta fel, amelyben a Kreml szintén megengedhetetlen módon viselkedett.

Orbán Balázs nem magyarázta meg érvekkel, miért hülyézte le az Európai Bizottság elnökét, csak azt mondogatta, Trump 24 órán belül békét teremt Ukrajnában – ezt őneki személyesen is megígérte. Orbán Balázs előre látja a novemberi amerikai választások eredményét: Trump a nyerő.

Vegyük észre: csomagolnak. Nem érdekli már őket a tisztesség leghalványabb látszata sem, csak az, minél több férjen a kofferbe, a külföldi bankszámlára, a strómanok ingatlanportfóliójába. Nekünk meg marad a felperzselt föld. Addig is odavetnek még egyet s mást a propagandistáik által: csőcseléknek nevezik a pedagógusokat, ellenzéki politikusok elabortálásáról fantáziálnak. Legyen mivel foglalkoznunk addig is, amíg megtankolják a kormánygépeket.

Azért én a leghangosabbak helyében elgondolkoznék azon: biztosan lesz nekem is foglalt helyem azon a bizonyos repülőgépen?

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

Frankl Péter Körner sorozatában

A Londonban élő zongoraművész, Frankl Péter estjével kezdődik Körner Tamás „Egy hályogkovács emlékei" estsorozata szeptember 17-én a KuglerArt szalonban. Idén három esttel folytatódik a széria: Rost Andrea, Ascher Tamás, és Molnár András szerepel majd. NÉPSZAVA

Nemes Jeles László új filmje

Befejeződött az Oscar-díjas Saul fiát és a Napszállttát jegyző Nemes Jeles László legújabb filmjének forgatása. Az Árva című alkotást a forgatókönyvet is jegyző rendező családjának története ihlette, főszereplője a 12 éves Barabás Bojtorján. NÉPSZAVA

Bárki lehet Harry Potter

Az HBO készülő Harry Potter-sorozatához nyílt szereplőválogatást hirdetett Harry, Hermione és Ron szerepére azoknak, akik áprilisban 9–11 évesek lesznek, az Egyesült Királyságban vagy Írországban élnek. KÖNYVESMAGAZIN.HU

Pogány Judit papírmadarai

„Éld át, hogy szeretnek téged! Hidd el, hogy ezt megérdemled, és örülj!"

FOTÓK: ÖRKÉNY SZÍNHÁZ/HORVÁTH JUDIT

ÉLETMŰ Az Örkény Színház társulata születésnapja estéjén a teátrumban köszöntötte a nyolcvanéves Pogány Juditot. Vendégeket is hívtak, az ünnepelt pályatársait, barátait. Bőven kijutott a megható pillanatokból.

BALOGH GYULA

Pogány Judit az éppen húszéves Örkény Színház alapító tagja. A legendás kaposvári társulatban is korszakos szerepeket játszott. A születésnapi ünnepségére mostani igazgatójával, Mácsai Pállal érkezett a színpadra. Kissé zavarban volt, karján elmaradhatatlan ridikülje. Mácsai leültette egy székre, előtte asztal és több vödör, legyen hová tenni a virágokat. Aztán egy jó házigazdához illően fel is vezette az estet. Bátran személyesen és ettől nagyon is hitelesen. „Ki nem állod a protokollt, ha egy interjút kell adnod, égnek áll a hajad. Heteken át hárítod, aztán beleegyezel, és később megbánod. Másrészt ma egy nagyon fejlett kritikai érzékkel megáldott kollégát ünneplünk. Egyetlen rossz hangsúlyra évekig emlékszik. Legkevésbé vigasz, hogy nemcsak a miénkre, hanem a sajátjaira is. Akik ma ide jöttek, egy hallatlanul éles szakmai nagyító alá léptek, és ez a nagyító nem felejt. Kedves Jutka! Kivételesnek lenni nem egy kényelmes dolog. Időnként bele kell menni olyasmikbe, amik útba vannak. Annyi mindent adtál a pályád és a privát életed során másoknak szerepekben és szerepeken túl, annyi mindent jelentesz, hogy ennek a fejedre olvasása, megköszönése elkerülhetetlenül szükségszerű. Ez az oka annak, hogy ma együtt vagyunk. Kivételes szereped van ebben a társulatban és a társadalomban is, amelynek szintén tagja vagy, akkor is, ha ez neked néha nem tetszik eléggé. Ezért a következő másfél órában (egy órával hosszabb lett!) fogadd el a sorsod, takard el a mindennél élesebb kritikai optikádat, vedd tudomásul, hogy fontos vagy! Éld át, hogy szeretnek téged! Hidd el, hogy ezt megérdemled, és örülj!"

Pogány Judit megadóan tűrte a direktor csipkelődést sem nélkülöző instrukcióit. Aztán pedig jöttek a köszöntések. Egyik meghatódásból estünk a másikba.

Elsőként a Kolibri Színház társulata érkezett, Pogány Judit ott rendezte A kék madár című darabot, a kollégák énekeltek a műből, és hoztak sok kék papírmadarat, na meg virágot. Az ünnepelt korábban azt mondta az igazgatójának, hogy nem egy meghatódós alkat, na ez a kijelentés már az első köszöntés után megdőlt. Pogány Judit a papírmadarakat meglátva azonnal a könnyeivel kezdett küzdeni. Megörült Karácsony Gergely főpolgármester köszöntőjének és virágainak is. Lázár Katinak, akivel Kaposváron sokat játszott együtt, még inkább. Amikor meglátta a nézőtéren, felkiáltott: Eljött a Kati! Lázár Kati az utóbbi időben kevés nyilvános szereplést vállal, most viszont fontosnak tartotta, hogy itt legyen. Lányával, Jordán Adéllal együtt idézték fel a Marat halála egyik híres duettjét, amit az eredeti, már színháztörténetnek számító előadásban Pogány Judit adott elő Bezerédi Zoltánnal. Most csak Pogány Judit részét hallhattuk. Többek közt ezt: „Eljő egy társadalmi rend, ahol minden embert véd a jog, és védheti maga magát." Újabb könnyek következtek.

A kolléganők nem mindennapi meglepetéssel érkeztek. Bakikkal, amiket az előadás rendezőasszisztense jegyzett fel.

Az Örkény Színház társulata adta elő kánonban Kákonyi Árpád zeneszerző és Parti Nagy Lajos író erre az alkalomra alkotott zenés finaléját

De aztán jött a kacagás. Pogány Judit hosszú időn keresztül játszotta a Katona József Színházban Ascher Tamás rendezésében az Elnöknők című darabot Csákányi Eszterrel és Szirtes Ágival. A születésnapra a kolléganők nem mindennapi meglepetéssel érkeztek. Bakikkal, amiket az előadás rendezőasszisztense jegyzett fel naptári pontossággal, az adott előadások után. Ebből a különös bakigyűjteményből olvasott fel részleteket a két színésznő. Az ünnepelt a saját bakijain nevetett a legjobban.

Voltak érzelmes pillanatok is. Kerekes Éva a Liliomból hozott részletet, Kaposváron játszották Pogány Judittal együtt, Pogány volt Juli, Kerekes Éva pedig a lánya. Most együtt újravették a közös jelenetüket, improvizálva, megrendítően.

Niedermüller Péter, Erzsébetváros polgármestere kedd este az Örkény Színház színpadán találkozott először az ünnepelttel, persze a nézőtérről több előadásban már látta őt. Pogány Judit az ő virágainak is örült.

Eljött a teljesség igénye nélkül és színpadra is lépett Máté Gábor, Gálffi László, Jordán Tamás, Koltai Róbert, Hegedűs D. Géza, Gazdag Gyula filmrendező. M. Tóth Géza rendező a több évadon át futó Bogyó és Babóca című animációs sorozat megannyi figurájára emlékeztette a színésznőt egy erre az alkalomra készített összeállítással. Valamennyi megjelenített mesehősnek ő adta a hangját.

A gálaest végén az Örkény Színház teljes társulata (néhány igazolt hiányzó kivételével) jelent meg és adta elő kánonban Kákonyi Árpád zeneszerző és Parti Nagy Lajos író erre az alkalomra alkotott zenés finaléját: „Ha hetven vagy kilencven, vagy ötven, vagy ha száz. Akármilyen szerepben Pogány Juditból egy van. Aki éppen máma nyolcvan. Éljen hát száz alakban, tovább és legtovább. Akármilyen szerepben, Pogány Judit csak egy van. Nyolcvanszoros vivát!"

Klasszikustól a kortársig, szabadon

MUSTRA Október 9-én kezdődik és 22-éig várja az érdeklődőket a negyedik Liszt Ünnep Nemzetközi Kulturális Fesztivál. Az eseménysorozat névadójának szellemiségében összeállított programban a klasszikus és kortárs zene nemzetközi sztárjai, műfajteremtő formációk és a maguk területén kiemelkedő alkotók érkeznek Budapestre – Francesco Tristanótól a Royal Philharmonic Orchestráig, Jeff Millstól az Einstürzende Neubautenig –, és a kínálatban az előadó-művészet mellett ezúttal is helyet kap az irodalom és a képzőművészet is.

Az eseménysorozat nyitányán az Árpád-házi Szent Erzsébet történetéből született oratórium, a Szent Erzsébet legendája elevenedik meg hazai és nemzetközi szólisták, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, valamint a Nemzeti Énekkar és a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola Gyermekkara előadásában. A címszerepet a svájci drámai szoprán, Gabriela Scherer énekli, az est karmestere a zenekar fő-zeneigazgatója, Vashegyi György.

Francesco Tristano zongoraművész Luxemburgban született, tanulmányait New Yorkban végezte, most először játszik majd Magyarországon, a Müpában, Liszt- és saját kompozíciókat ad elő. Liszt Luxemburgban adta az utolsó koncertjét, erről minden évben megemlékeznek. A zongoraművész a tegnapi sajtótájékoztatón lapunknak elmesélte, hogy tíz vagy tizenegy éves lehetett, amikor először játszott Liszt-etűdöket ezen az ünnepi sorozaton. Arról is kérdeztük, hogy miként lehet a Liszt-műveket társítani saját zeneművekkel.

– Mindig úgy állítom össze a koncertjeimet, hogy a klasszikus és kortárs repertoár egységes egészet tegyen ki. Mindig a közös melódiákból indulok ki, és onnan megyek tovább. Improvizálni is szeretek – jegyzi meg.

A Müpában rendezett október 12-i fellépését követően Japánban koncertezik, és ezt követően is sok a meghívása.

A Liszt-ünnep része lesz idén is a Margó Irodalmi Fesztivál és az Art Market Budapest, a Néprajzi Múzeumban pedig Székelyek címmel rendeznek kiállítást.

B. GY.

Francesco Tristano zongoraművész először játszik Magyarországon

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

LAPSZÉL

Ünnepel a Duda Éva Társulat

FOTÓ: MTI/KOVÁCS ATTILA

A most induló évadban ünnepli 15. születésnapját a Duda Éva Társulat, amely felújítja a MIRROR című előadását, amely idén a Kristály Színtéren lesz látható október 4-én és 5-én. Legfrissebb produkciójukat, a BÁBEL-t október 19–20-án, a RAMAZURI-t december 5-én, a Nemzeti Táncszínházban lehet megnézni. A tavalyi nagy érdeklődésre való tekintettel idén is megrendezik az Exkluzív Támogatói Gálaestet, amelynek helyszíne az Eiffel Műhelyház lesz november 30-án. SZÍNHÁZ.ONLINE

Citerások, figyelem!

A citera hangszert, a citeramuzsikát kedvelő amatőr és professzionális zenészeket, diákokat, tanárokat keresi a Néprajzi Múzeum. Céljuk, hogy a 2025. január 21-én, a magyar kultúra napján nyíló citerakiállításban egy digitális térképen keresztül megmutassák a magyar nyelvterületeken jelenleg működő citerazenészek, citerazenekarok sokaságát. NÉPSZAVA

Újra a mozikban A tizedes meg a többiek

FORRÁS: NFI

Szeptember 19-től mutatja be a magyar mozikban Keleti Márton A tizedes meg a többiek című klasszikusát digitálisan felújított formában a Pannonia Entertainment és a Nemzeti Filmintézet. A Filmarchívum digitális felújítási programjának keretében a magyar filmtörténet klasszikusa 4K-felbontásban, eddig nem látott minőségben kerül a közönség elé a mozikban. Keleti Márton Sinkovits Imre, Major Tamás és Darvas Iván főszereplésével készült legendás alkotása elnyerte a Magyar Filmszemle fődíját, 1968-ban a Magyar Filmművészek Szövetsége beválasztotta a tizenkét legjobb magyar film közé, 2012-ben pedig bekerült a Magyar Művészeti Akadémia tagjai által kiválasztott legjobb ötvenhárom magyar alkotás sorába is. PAPAGENO

Újcirkusz a Trafóban

Szeptember 14-én és 15-én ismét eljön a Trafóba az ausztrál Circa, a világ egyik vezető cirkuszi társulata. A társulat az utóbbi 20 évben Brisbane-ből indulva bejárta az egész világot – több mint 45 országban, több mint 2 millió ember előtt léptek már fel. A Circa nemzetközileg elismert Humans című előadásának – amit 2018-ban láthatott a Trafó közönsége – második fejezete, a Humans 2.0 tíz szorosan egymásba fonódó test koreográfiája. NÉPSZAVA

Illés az aranyhúrokon

MAGYAR LEHEL ÉNEKEL Bár a Madách műsoráról lekerült a négyestés show, az együttes hatvan éve mindig veled, velem, velünk maradt. Januárban a jelen művészei tisztelegnek koncerttel előttük.

HEGYI IVÁN

Maholnap hatvanéves a Bródy János, Illés Lajos, Pásztory Zoltán, Szörényi Levente, Szörényi Szabolcs felállású iránytű Illés, bár hatvan évvel ezelőtt még nem sokat tudtak a zenekarról. A Magyar Ifjúság című hetilapban ez jelent meg 1965 decemberében lemezkritika gyanánt: „Az Illés-zenekar »lekoppintó« technikája nem sokat fejlődött. Ritmusa ráadásul elnehezült. Illés Lajos szerzeménye (Protonok tánca) a Telstar szalonzene ízű kozmikus hangzását utánozza, nem ügyetlenül. Viszont Szörényi Lehel Séta az aranyhúrokon című darabja minden egyéni leleményt nélkülöz.” (Talán Németh Lehellel keverte Leventét a nagyérdemű szerző.)

Szörényi Leventének az idő tájt több problémája volt a műbírálókkal. Nem sokkal korábban ezt a hivatalos levelet kapta: „Értesítjük, hogy Rohan az idő c. táncdalát a Sanzon és Táncdal Bizottság elutasította, mivel véleménye szerint az kevéssé sikerült, jellegtelen, nem szerencsés alkotás.”

Jobban sikerült, karakterisztikus és szerencsés mű volt viszont Fényes Szabolcs és Bacsó Péter Táskarádiója, amelyet az Illés zenekar adott elő a Szerelmes bicikliséták című filmben 1965-ben. Hamarosan aztán már az Illés ment a táskarádióban, mert 1966-tól 1969-ig letarolt mindent. Az első Táncdalfesztivál híressé tette az együttest, sokak szemében meg hírhedtté zeneszerzőjét-énekesét, akiről a Muzsika című szaklap azt írta: „Nem értettünk egyet a Szörényi Levente által elordított Még fáj minden csók négyszeri ismétlésével.”

Magam akkor hagytam fel Carl Czernyvel, Dmitrij Kabalevszkijjel, sok év után a zongorával. Csakis gitározni akartam. Másokra is nagy hatást tett az együttes, mert egy Visegrádi utcai trafikos aligha nem milliomos lett abból, hogy úgynevezett cikis napszemüvegeket gyártott, kereket és négyszögletest nyárra-télre egyaránt. Illések azt viselték, hordta hát az egész Belváros. (A XIII. kerületet nem tudom, mert magára valamit is adó V. kerületi ifjú csak a Vígszínház, a Duna, a Kossuth és a Tanács mozi, a Vasas-, illetve az Újpest-pályára induló 12-es, 14-es, valamint 3-as és 55-ös villanyos, továbbá a „cikis” áruda kedvéért lépte át a Szent István körúti demarkációs zónát.)

Ahogyan Levente játszotta és énekelte saját remek repertoárját, az egyenesen megbabonázott. Az Illés számomra egyet jelentett vele, jóllehet a nemzet csótányáért lelkesedők körében ma már hazaárulónak tartott Bródy ragyogó szövegeket kreált a zenékhez, és Illés Lajos is írt néhány emblematikus számot.

De a sokoldalú Szörényi, bármennyi furcsaságot beszél is újabban, tényleg megtestesítette a nagybetűs frontembert. Nem a népzenei jellegű nótákkal. A Sárga rózsával az Illés annyit ért volna el, mint a Sebő együttes. A trouvaille az angolszász beat magyarra ültetése volt. Az Oh, mondd, az Itt állok egymagam, a Keresem a szót, a Ne gondold a Beatles vagy a Byrds programjában is szerepelhetett volna angolul, nem beszélve a Nyári meséről, amelynek ötlete megegyezett a Yellow Submarine-éval. („Itt, a víz alatt...”)

FOTÓ: FORTEPAN/SZALAY ZOLTÁN

'68-ban bekövetkezett az, amit néhány évvel korábban elképzelni sem lehetett volna: az Illés tizenegy díjból ötöt elvitt a Táncdalfesztiválon

A magyarításról Bródy így beszélt 1966-ban: „Nálunk olyan nyugati beatrajongás alakult ki, hogy a fiatalok nagy része egyáltalán nem volt hajlandó meghallgatni magyar számot.” Majd az örvendetes változás után hozzátette: „Az együttes továbbra is szeretne az maradni, ami volt. Nemes, küzdő, szabad lelkű zenekar.”

A zeneoktatói munkaközösségben is dolgozó Szörényi nem feltétlenül tetszett szép magyar leventének, ám hetente ötszáz levelet kapott a rajongóktól, főként lányoktól; egy idő után az Illés tagjai már heti ötezer küldeményt számláltak összesen. A zenekar 1966 végére a legnépszerűbb magyar együttessé vált, az Ifjúsági Magazin tízszámos decemberi slágerlistáját a Még fáj minden csók vezette Az utcán előtt, és ott volt még a Légy jó kicsit hozzám a 4., a Különös lány a 6., a Mindig veled a 8. és Szörényi–Bródy Koncz Zsuzsának írt fesztiváldala, a Négy év után a 9. helyen.

> „Van abban valami veszélyes, hogy sokan amolyan magyar állami beatzenekarnak tekintenek bennünket.”

Hatvanhétben egyenesen filmsztárokká váltak „ezek a fiatalok”, majd ’68-ban bekövetkezett az, amit néhány évvel korábban elképzelni sem lehetett volna: az Illés tizenegy díjból ötöt elvitt a Táncdalfesztiválon. Pedig Szörényi Levente a seregszemlét megelőzően nyilvánosan ironizált: „Jaj, gyerekek, olyan boldogok vagyunk! Újra itt a mindent elsöprő Táncdalfesztivál. Rájöttünk arra: ez a miénk. Magunkévá kell tenni.” Az aratás után viszont tűnődve jegyezte meg: „Van abban valami veszélyes, hogy sokan amolyan magyar állami beatzenekarnak tekintenek bennünket.”

Ruttkai Ottó színi direktornak az elődöntőkön eszébe jutott: miért ne léphetne fel az Illés többször is a Madách Színházban? Ezért 1968 novemberében négy egymást követő szombatra beatkoncertet hirdetett. Ám Molnár Gál Péter súlyos jegyzetet írt: „Előbb azt hittük, Illés Endre vagy Illés Béla egyfelvonásosaiból, jeleneteiből, prózarészleteiből kap a közönség válogatást. Azután tovább olvastuk a hírt: a rendezvény célja, hogy »a teenagereken kívül a felnőtt érdeklődők is meghallgathassák a legnépszerűbb ifjúsági zenekart«. Aki szereti az Illés együttest, azok jegyet váltanak a III. Richárdhoz is?”

Nemsokára minden lapban megjelent: „A Madách Színházban elmarad az Illés-show.” Amúgy Szörényiékkel hatvan éve tart. Még ha 1973. november 2-án a Magyar Ifjúságban visszavonhatatlanul megjelent is: az Illés zenekar feloszlik. Ám azóta sem megy ki a fülekből: „Megszoktam a gondolatod, / jó veled, és azt akarom, / hogy mindig veled legyek.”

Tisztelgés – Illés 60 koncert

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

A magyar könnyűzene történetének meghatározó zenekara, az Illés együttes megalakulásának 60. évfordulóját ünnepli 2025. január 11-én a Papp László Budapest Sportarénában. A nagyszabású, Tisztelgés című koncerten a hazai pop-rock szcéna jelenlegi képviselői fejezik ki megbecsülésüket az egykor Kossuth-díjjal jutalmazott együttes munkássága előtt.

A jubileumi koncerten olyan népszerű előadók lépnek fel, mint az Aurevoir, Blahalouisiana, Carson Coma, Esti Kornél, Honeybeast, Irie Maffia, Leander Kills, Margaret Island és a még egészen fiatal Street Sixteen. A szervezők különleges, retró hangulatú eseményt ígérnek, amely a korabeli táncfesztiválok karakterét idézi majd meg. A zenei produkciók között fiatal színészek közreműködésével rövid jelenetek elevenítik fel a 60-as, 70-es évek világát, hogy a mostani generáció számára is átélhetővé tegyék azt a korszakot, amelyben az Illés együttes alkotott.

Bár a nosztalgia hajlamos megszépíteni az emlékeket, a koncert nem feledkezik meg arról sem, hogy az akkori idők sem voltak egyszerűek. Az önkifejezés szabadsága és a művészi szuverenitás üzenete ma is ugyanolyan aktuális, mint 60 évvel ezelőtt.

Novák Péter, az esemény egyik szervezője hangsúlyozta: „Addig van kultúra, amíg a fundamentumok megvannak.” Az Illés együttes és korszakuk a magyar könnyűzene alapjait jelentik, ezért minden generáció feladata, hogy vigyázzon erre az örökségre, feleleventse és továbbadja azt. A koncert ezt a kontinuitást hivatott szolgálni, bemutatva, honnan indult és hová jutott el a magyar pop-rock zene. A „Tisztelgés – Illés 60” koncertet a Duna Televízió is közvetíti majd, így azok is részesei lehetnek az eseménynek, akik nem tudnak személyesen jelen lenni az Arénában. Az esemény nem csak múltidéző nosztalgiaest. A fiatal előadók interpretációin keresztül az Illés-dalok új köntösben szólalnak meg, így téve relevánssá az együttes üzenetét a mai közönség számára is. RÓNAY LILI

Aszály és árvíz

A forró és csapadék nélküli nyár miatt az ország több mint 2200 halgazdálkodási vízterületének 10-15 százalékáról jeleztek károkat a halastavaknál. Sok horgásztóban korlátozni kellett az etetőanyag használatát és a horgászatot is, ami milliárdos nagyságrendű bevételkiesést okozott. NÉPSZAVA

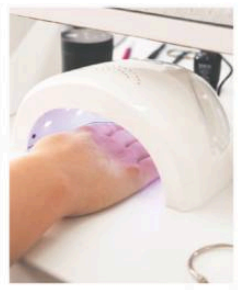

Allergiát okozhat a géllakk

Világszerte nő a géllakk okozta allergiával küzdők száma, ez leggyakrabban a folyton változó összetevőkkel és a nem szakszerű felhelyezéssel magyarázható. A bennük előforduló vegyi anyagok közül az úgynevezett akrilátorok okozzák a legtöbb megbetegedést. Ezek felelnek azért, hogy az UV-lámpa hatására a köröm felszínén a géllakk megkeményedjen. NÉPSZAVA

Fiatalok függősége

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság szerint minél gyakrabban használja valaki a TikTokot, annál nehezebben fogja felismerni az álhíreket. A megkérdezett 13–25 éves fiatalok ugyan a TikTokot tartották a legkevésbé nélkülözhetetlennek, mégis ezt nézik leggyakrabban a közösségimédia-platformok közül. NÉPSZAVA

Nemcsak ronda, de veszélyes is

HULLADÉK Egyre több eljárás indul olyanok ellen, akik a saját ingatlanjukban halmoznak fel lomokat. Ez a fajta kóros gyűjtőszenvedély kicsit sem elfogadható.

KUKLAI KATALIN

Majdnem ötszáz tonna hulladékot – köztük veszélyes hulladéknak minősülő járműveket és ólomsavas akkumulátorokat – halmozott fel egy fonyódi férfi az ingatlanján. Éveken keresztül hordta a lakóhelyére, majd ezek egy részét fémkereskedők telephelyein értékesítette. A szemét nagy részét azonban az udvarán tárolta – az ehhez szükséges engedélyek nélkül –, ezért a Fonyódi Járási Ügyészség különösen jelentős mennyiségű hulladékra elkövetett hulladékgazdálkodás rendje megsértésének bűntette miatt emelt vádat vele szemben augusztus végén. Az ötvenes éveiben járó elkövető csak egy a sok közül, hiszen minden évben több száz eljárás indul ilyen bűntettek miatt, és ezen belül növekszik a „lakóházhoz tartozó bekerített udvar” kategória aránya az elkövetés helyeként.

Az illegális módon lerakott hulladék szennyezi a környezetet, és súlyos közegészségügyi veszélyeket is rejt magában. Például rovarok és rágcsálók elszaporodásához vezethet, amelyek szerepet játszanak egyes fertőző betegségek terjesztésében. A szerves anyagok táplálékul szolgálnak az állatoknak, a felhalmozott lomok pedig pompás búvóhelyként szolgálnak nekik. A hulladékokban lévő baktériumok, bomlástermékek helytelen hulladékelhelyezés esetén a csapadékvízzel beszivárognak a talajvízbe, és szennyezik azt. A nyilvános helyeken illegálisan lerakott szeméthalmazok pedig gyorsan növekednek, mert sokan úgy gondolják, az adott helyre bármit le lehet rakni, hiszen valaki ezt már előttük is megtette.

A hulladék emellett rendkívül tűzveszélyes is: a lakóépületekben keletkező tüzek tíz százaléka összefüggésbe hozható a szeméttel – tájékoztatott Mukics Dániel tűzoltó alezredes, a BM Katasztrófavédelmi Főigazgatóság szóvivője. „Vannak, akik a szemetüket egyszerűen elégetik a kertben, aztán ez a tűz terjed szét, pedig szemetet égetni tilos. Kertben csak zöldhulladékot szabad égetni, és azt is csak ott, ahol az önkormányzat ezt rendeletben engedélyezi. Fűteni sem szabad a szeméttel, kizárólag a háztartásban keletkező fekete-fehér papírhulladék és veszélyesnek nem minősülő, kezeletlen fahulladék használható fűtésre. Sok helyen az eltüzelni szánt lomot a kazánházban, a kazán mellett halmozzák fel, ami aztán a kazán hőjétől vagy egy kipattanó szikrától begyulladhat. Vannak, akik a társasház szemétledobójába helyezik el a szemetet, megint mások égő, nem rendesen elnyomott csikkeket dobnak a szemétledobóba. Ez azért veszélyes, mert a társasházak szemétledobója összeköti a szinteket, így ha a ház ezen részében tűz keletkezik, az könnyen átterjed a többi emeletre is.” A szakember hozzátette: sokan a társasház folyosóján látják a legjobbnak elhelyezni a szemetet, ami nemcsak visszataszító látvány, de tűzvédelmi szempontból veszélyes is, ugyanis azok és a lépcsőfordulók baj esetén menekülő útvonalként funkcionálnak. „Ha kigyullad az épület, a füstben az orrunk hegyéig sem látunk. Ha ilyen körülmények között kell szánkók, babakocsik, bútorok, mindenféle otthagyott szemétkupac között szlalomoznunk, bizony tragédia is lehet belőle. A társasházak folyosóira, lépcsőfordulóira maximum virágot tegyünk ki, azt is csak akkor, ha a folyosó szélesebb 110 centinél. Vannak olyanok is, akik nehezebben válnak meg bizonyos tárgyaktól, s ezt akár túlzásba is viszik. Akik szemetet halmoznak fel a lakásukban, házukban, fokozzák a tűz kockázatát. A felhalmozott szemét könnyebben gyullad meg, ha pedig tűz keletkezett, az épületből nehezebb a kijutás, sőt a tűzoltóknak is nehezebb beavatkozniuk. Az Országos Tűzvédelmi Szabályzat kimondja, hogy az ingatlan tulajdonosa, használója köteles a területet éghető hulladéktól és további hasznosításra nem kerülő száraz növényzettől mentesen tartani. Akár tűzvédelmi bírság is járhat azért, ha a kertben éghető szemét vagy tűzveszélyes mennyiségű száraz növény van.”

Mukics Dániel azt tanácsolja, hogy ha a szomszédunk rendszeresen szemetet éget, szeméttel fűt, forduljunk a környezetvédelmi hatósághoz, vagyis a járási/kerületi kormányhivatalhoz. Ha a társasházban van egy rumlis szomszéd, akkor a közös képviselőhöz tudunk fordulni. Ha pedig a szomszédunk jelentős mennyiségű szemetet halmozott fel az udvarán, a rendőrségnél lehet bejelentést tenni.

A szomszédok akár a rendőrséghez is fordulhatnak a magánháznál felhalmozott veszélyes hulladék miatt

FOTÓ: BERES MÁRTON

> Az illegális módon lerakott hulladék szennyezi a környezetet, és súlyos közegészségügyi veszélyeket is rejt magában.

Lezárt eljárások

	2021	2022	2023
Összesen	434	810	800
– ebből lakóházhoz tartozó bekerített udvar	48	152	199

Az adatok az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika rendszeréből származnak, amely úgynevezett követő statisztika: minden esetben a már lezárt eljárások számáról ad tájékoztatást.

Kerti kvízsorozat kitartóknak

BOTANIKA Nemcsak szakembereket, hanem amatőr természetbúvárokat is szeretnének megszólítani azzal a vetélkedősorozattal, amely egy éven keresztül minden hónapban más-más botanikus kertbe invitálja a játékos kedvű növénybarátokat – tudtuk meg Szabó Krisztina szervezőtől. A Magyar Kertörökség Alapítvány Növényismereti ki mit tud?-jának célja egyrészt az, hogy népszerűsítse a hazai botanikus kerteket, másrészt, hogy arra buzdítsa az embereket: a séta mellett tudjanak meg többet a csodálatos parkokban díszlő növényekről. Az alapítvány honlapján megtekinthető a részletes versenyszabályzat, illetve mind a 12 helyszín és időpont, amikor személyesen várják a játékosokat az ország különböző pontjain. Mivel előfordulhat, hogy nem mindenki tud elutazni a távolabbi helyszínekre, a versenynapot követően a napi feladványokhoz kapcsolódóan egy nyílt, bárki számára elérhető ismeretterjesztő előadásra is sor kerül, online formában.

A 12 alkalmas rendezvénysorozat egyes állomásain alkalmanként vagy kurzusszerűen is részt lehet venni. Minden helyszínen 15-20-féle növény kerül a figyelem középpontjába, az adott kert gyűjteményének különleges vagy jellegzetes taxonjaiból (faj, fajta, változat), főként azokra a növényekre fókuszálva, amelyek az adott időszakban nagy díszítő értékkel rendelkeznek és látványosak. Az év során így összesen körülbelül 200 növényt ismerhetnek meg mélyrehatóbban a természetbúvárok.

Minden egyes helyszínen díjazásban részesülnek a legjobbak, valamint a záróalkalommal az összetett verseny eredményhirdetésére, illetve egy különdíj átadására is sor kerül. Ennek helyszíne az iszkaszentgyörgyi Amadé–Bajzáth–Pappenheim-kastély és parkja lesz, hazánk egyik különleges kertörökségi helyszíne, 2023 nyarától egyben a Nemzetközi Dendrológiai Alapítvány otthona és kutatóhelye is, teljes herbáriumi gyűjteményével, könyvtárával és nyilvánosan látogatható kiállításával. A vetélkedősorozat most szombaton, szeptember 14-én kezdődik, az első állomás a vácrátóti botanikus kert. K. K.

A vetélkedősorozat most szombaton, szeptember 14-én kezdődik, az első állomás a vácrátóti botanikus kert

FOTÓ: MTI/KOSZTICSÁK SZILÁRD

LAPSZÉL

Marad a Real kapusa

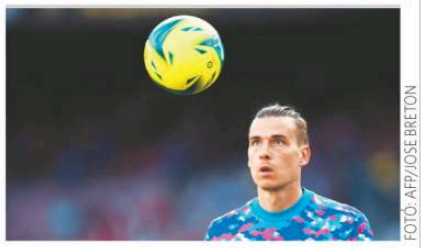

FOTÓ: AFP/JOSE BRETON

A Marca szerint a Real Madrid négy évvel meghosszabbítja Andrij Lunyin kapus jövőre lejáró szerződését. Az előző idényben Thibaut Courtois sérülése után az ukrán kapus ugrott be, s meghatározó szerepe volt a Real bajnoki és BL-győzelmében. Courtois azóta visszafoglalta helyét a kezdőben, Lunyin epizódszerepet kap, mégis kijelentette: elfogadja helyzetét, s megküzd a kapusposztért. NÉPSZAVA

Hoki-vb Budapesten?

A Magyar Jégkorong Szövetség közleményében bejelentette: fontolóra vette a 2029-es elit-világbajnokság budapesti megrendezését. A szövetség a szándéknyilatkozatot már benyújtotta a nemzetközi szövetségnek, ehhez még nem kellett kormánygarancia – olvasható a közleményben. A cseh média szerint a helyi szövetség a magyarral közösen szeretne vb-t rendezni. NÉPSZAVA

Tapasztalt Barca-tinik

FOTÓ: AFP/LLUIS GENE

A Sporttudományok Nemzetközi Központja (CIES) relatív tapasztalati szintjük alapján rangsorolta a 20 év alatti futballistákat. Az első a 17 éves Barcelona-játékos, Lamine Yamal (képünkön), akinek 2,75-ször több a tapasztalata, mint az azonos korú és azonos poszton játszók átlagának. A második szintén barcelonás, a 17 éves Pau Cubarsi 2,42-szor tapasztaltabb az átlagnál. A tapasztalati szintet a játékpercek alapján számították ki, úgy, hogy ezeket súlyozták a lejátszott mérkőzések szintjével. NÉPSZAVA

Bokszos föderáció

Az algériai és a japán szövetség is csatlakozott a World Boxing (WB) ökölvívó-szövetséghez, melynek már 44 szervezet a tagja. A WB vezetése arra számít, hogy a NOB-tól visszakapja a 2028-as Los Angeles-i olimpia ökölvívóprogramjának lebonyolítását. A NOB korábban kiiktatta az orosz Umar Kremljov vezette IBA-t a sportmozgalomból, és elképzelhető, kiveszik az ökölvívást az ötkarikás műsorból. MTI

HIRDETÉS

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném. 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

SZOLGÁLTATÁS

ÁCS, tetőfedő, bádogos munkák, új tető készítése, régi palatetők javítása. Beázás megszüntetése. Generál kivitelezés. 06-30/656-8107.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük,
hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy
írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail-címre.

Miért, nyertünk?

NULLA, NULLA Megfejthetetlen büszkeség a világranglista 75. helyén jegyzett bosnyákokkal szemben itthon „elért” gól nélküli döntetlen után.

HEGYI IVÁN

Szoboszlai Dominik és Marco Rossi büszke a csapatra. Mint Minarik Ede a Csabagyöngyére. Vallaira, a kapusra, Orbánra, a másikra, a jobbhátvédre, Huttinger balösszekötőre, még a tartalék Kövesire és a kiárusított jobbszélsőre, Bikácsira is. Az volt a régi idők mozija, a jó ég áldja meg érte Sándor Pált.

Ez meg a mai idők focija. Nulla-nulla itthon Bosznia-Hercegovina kezdetleges technikájú csapatával szemben, amely igazolta nem különösebben előkelő 75. helyezését a sokszor nagyon is vitatható FIFA-világranglistán.

Akkor mire a büszkeség?

Hogy ibolyaszerény képességű ellenfelénél többet mutatott a három nappal korábban a németektől 5-0-s csapást elszenvedő magyar válogatott, az nem kérdés. Ám a nullánál, zérónál, semminél mutatott többet, mert a vendégcsapat, amely az előző hét mérkőzését kivétel nélkül – Luxemburg legjobbjaival szemben 4-1-re – elvesztette, és visszafelé a nyolcadikat csak azért nem zárta „zakóval”, mert Liechtenstein volt az ellenfele, a támadójátékot tekintve értékelhetetlen teljesítményt nyújtott, mivel nem volt akciója.

A magyar együttesnek sem sok, sőt igazi kombinatív támadásvezetés a megszállt bosnyák térfélen sem bontakozott ki, mert az ívelgetések nem azonosak az akciókkal. Nem csoda, ha még a kormány- (közvetlen) közeli lapok közül is a Magyar Nemzet azt írta: „ez így kevés”, majd hozzátette: „elvesztegettünk két pontot”, a Nemzeti Sport pedig egyetlen magyar labdarúgónak sem adott 6-os osztályzatnál jobbat. Sallai Roland, Szoboszlai teljesítményét 5-ösre, Schäfer Andrásét 4-esre értékelte (1-től 10-ig), ami érthető, mert éppolyan keserves volt a küzdelem, mint a skótokkal az Eb-n (1-0), csak most nem jött a századik percben a mentő gól.

Legutóbbi öt meccse közül azt az egyet nyerte meg a válogatott, háromszor kikapott, egyszer döntetlent ért el, szerzett 2 és beszedett 10 gólt. Korántsem kebeldagasztó mérleg.

Bár van, akinek tetszik. A német–magyar fünf után akadt olyan szakértő, aki arról beszélt: ebben az évben nyolc mérkőzést játszott (odáig) a válogatott, négyet megnyert, négyet elvesztett, hol a probléma?

Mondok valamit a megközelítésről. Egyszer megkérdeztem az aranylabdás Albert Flóriánt, mit szólt ahhoz, hogy a magyar sajtó szétszedte a magyar válogatottat, amiért csak bronzérmes lett az 1964-es Európa-bajnokságon, amelynek a madridi Bernabéu stadionban rendezett elődöntőjében merészelt kétszer negyedórás hosszabbítás után 2:1-re kikapni a spanyol csapattól. A Császár csodálkozva nézett rám: „Miért, nyertünk?”

Bozsik Péter a tévében most vigaszt keresett, és azt mondta: „Végig a mi akaratunk szerint zajlott a játék.” Egy percig sem folyt a mi akaratunk szerint. Ki akarta a 0-0-t? Ha kedvünk szerint zajlott volna a meccs, akkor nyerünk 3-0-ra, és még akkor sem lebegünk a mámoros súlytalanságban, ha egy nyamvadt gólt benyomunk.

De nem toltunk be egyet sem. Maradt a 0-0 meg a megfejthetetlen büszkeség. Elvégre ez az egy pont aligha nevezhető földöntúli bravúrnak.

FOTÓ: TÓTH ÁDÁM

Ádám Martin a hajrában eldönthette volna a meccset, de kimaradt a helyzete

MAGYARORSZÁG–BOSZNIA-HERCEGOVINA 0–0

Nemzetek Ligája-mérkőzés, Puskás Aréna, 46 443 néző. **Jv.:** Guida (olasz).
Magyarország: Dibusz – Botka (Balogh, 82. perc), Orban, Dárdai Márton – Bolla (Csoboth, 75.), Nikitscher, Schäfer, Nagy Zsolt (Kerkez, 82.) – Szoboszlai, Sallai – Varga (Ádám, 82.).
Bosznia-Hercegovina: Vasilj – Katić – Gazibegović, Bičakčić, Barišić, Dedić – Sarić (Gigović, 61.), Basić (Huseinbašić, 61.), Burnić (Tahirović, 46.) – Džeko, Demirović (Bajraktarević, 77.).

Nemzetek Ligája

Az A divízió 3. csoportjának másik mérkőzésén:
HOLLANDIA–NÉMETORSZÁG 2-2
Gólszerzők: Reijnders (2.), Dumfries (50.), illetve Undav (38.), Kimmich (45.+3)
A csoport állása

1. Németország	2	1	1	–	7-2	4
2. Hollandia	2	1	1	–	7-4	4
3. Bosznia-Hercegovina	2	–	1	1	2-5	1
4. Magyarország	2	–	1	1	0-5	1

Dupla a 100. válogatottságán

JUBILEUM Az Európa-bajnoki második Anglia a 100. alkalommal válogatott Harry Kane duplájával győzte le a vendég finn csapatot a labdarúgó Nemzetek Ligája 2. fordulójában. Az angol szövetség még a mérkőzés előtt köszöntötte a Bayern München csatárát, aki aranysapkát vehetett át a 106-szoros válogatott Frank Lampardtól.

Kane a mérkőzésen kiválóan játszott, a gól nélküli első félidőt követően az 57. percben juttatta előnyhöz csapatát, majd a 76. percben eldöntötte a három pont sorsát. A duplával a 31 éves támadó tovább javította a rekordját, már 68 gólnál tart a nemzeti együttesben.

Az összecsapás után a rutinos támadó arról beszélt, nem tudja, meddig marad a válogatott tagja, ugyanakkor, mint mondta, a napokban 901. gólját szerző, 39 esztendős Cristiano Ronaldo egyértelműen inspirálja. „Fizikálisan és mentálisan is nagyon jó formában érzem magam, a karrierem csúcsán vagyok. Imádom a labdarúgást és szeretem Angliát képviselni. Nem akarom, hogy ez egyhamar véget érjen. Szeretnék fejlődni és konzisztens maradni a válogatottban és klubszinten egyaránt” – tekintett előre. NÉPSZAVA

FOTÓ: AFP/ADRIAN DENNIS

Harry Kane azt mondta, nem tudja, meddig lesz még a válogatott tagja

NL, 2. forduló

B DIVÍZIÓ
1. csoport: Albánia–Grúzia 0-1, Csehország–Ukrajna 3-2
Az állás: 1. Grúzia 6 pont, 2. Albánia 3 (2-2), 3. Csehország 3 (4-6), 4. Ukrajna 0
2. csoport: Anglia–Finnország 2-0, Írország–Görögország 0-2
Az állás: 1. Görögország 6 pont (5-0), 2. Anglia 6 (4-0), 3. Írország (0-4), 4. Finnország 0 (0-5)
C DIVÍZIÓ
4. csoport: Észak-Macedónia–Örményország 2-0, Lettország–Feröer szigetek 1-0
Az állás: 1. Észak-Macedónia 4 pont, 2. Örményország 3 (4-3), 3. Lettország 3 (2-4), 4. Feröer szigetek 1
D DIVÍZIÓ
2. csoport: Andorra–Málta 0-1
Az állás: 1. Moldova 3 pont/1 mérkőzés (2-0), 2. Málta 3/2 (1-2), 3. Andorra 0/1

Gálfi Dalma gyorsan búcsúzott

Vereséget szenvedett az első fordulóban Gálfi Dalma a 267 ezer dollár (96 millió forint) összdíjazású tunéziai tenisztornán, Monasztirban. A világranglistán 131. helyezett magyar a 16 közé jutásért rendezett mérkőzésen 6:2, 6:1-re kapott ki a WTA-rangsorban 86. olasz Lucia Bronzettitől. MTI

Lemondta a darts kedvence

A karsérülésből lábadozó Nathan Aspinall lemondta a hét végi amszterdami World Series Finals dartsversenyt: az angol közönségkedvenc régóta fájó karjának sokkterápiás kezelése mellett döntött, de ízületei lassan gyógyulnak, így kérdéses indulása Budapesten. NÉPSZAVA

Meghalt a maratonista gyilkosa is

Belehalt égési sérüléseibe az a kenyai férfi, aki benzinnel leöntötte és felgyújtotta Rebecca Cheptegei ugandai maratonfutót, aki ezután meghalt. A gyilkos ugyanabban a nairobi kórházban hunyt el, ahol a futónő. Az olimpián 44. maratonista és a barátja között kirobbant halálos veszekedés oka a ház tulajdonjoga volt. MTI

Árkon-bokron át az idei BL-ért

METAMORFÓZIS Felforgatott csapatokkal vág neki a férfikézilabda Bajnokok Ligájának a két magyar reprezentáns, a Veszprém és a Szeged.

FOTÓ: MTI/ILLYÉS TIBOR

Íme, a menü a csütörtöki első fordulóban

OTP Bank – Pick Szeged–Magdeburg (Sport1, 18.45), Füchse Berlin–Veszprém HC (Sport1, 20.45). A mezőny két nyolcfős csoportban kezdi a nyár elejéig tartó sorozatot. A BL-t a Sport TV közvetíti.

Bodónak olyan, mintha ő igazolt volna új csapatba

VINCZE ATTILA

VESZPRÉM HANDBALL CLUB

A Veszprémnél a legnagyobb változás az új edző, a spanyol Xavi Pascual érkezése, aki a román Dinamo Bucuresti-et hagyta ott a bakonyi csapatért. S ha már így alakult, magával hozta a horvát irányítót, a háromszoros BL-győztes Luka Cindricet, akinek a korábbi bakonyi kedvenc, az olimpiai, világ-, Európa-bajnok Kentin Mahé távozása nyomán keletkezett űrt kell betöltenie – a francia első klubjában, a német VfL Gummersbachban folytatja. Rajta kívül a korábbi évek egyik alapköve is távozott: a svéd beálló, Andreas Nilsson visszatért hazájába. És akkor még Jahja Omar székhelyváltoztatása is szót érdemel, aki maradhatott volna, de nem fogadta el az ajánlatot, és a Paris Saint-Germaint választotta.

Xavi Pascual a Veszprém egyik nagy fogása, ő a negyedik spanyol tréner a kispadon

FOTÓ: PDA/AFP/UWE ANSPACH

Xavi Pascual sikersorozata párját ritkító a jelenkor edzői garnitúrájában: a Barcával háromszor nyert BL-t, és a most elhagyott Dinamót is a csúcsra járatta, amikor a klub valaha volt legjobb eredményeként az előző szezonban EHF-döntőt játszhatott. Momir Ilic veszprémi utódja a negyedik spanyol edző lesz a bakonyi kispadon Carlos Ortega, Xavier Sabate és David Davis után.

De a vezetést is lecserélte a tulajdonos a negyeddöntős bukás miatt: a korábban Mészáros Lőrinchez köthető vezérigazgató, valamint a klubvezető is távozott; az új vezető Bartha Csaba (a MOB korábbi operatív igazgatója), a sportigazgató pedig a klublegenda Nagy László lett.

OTP BANK – PICK SZEGED

Svéd edzőpáros vezetésével igyekszik átlépni a korábbi eredményességi küszöböt a Szeged, amelyik még egyszer sem jutott be a kölni négyes döntőbe a BL-sorozatban. A Michael Apelgren és Jonas Källman alkotta edzőpárossal hat új játékos érkezett Szegedre, és a klub kimondott célja, hogy megtegye a következő lépést a F4 és a bajnoki cím megszerzéséért. A Tisza-parton is az edzői kispadon igyekeztek erősíteni a leglátványosabban: Apelgren ugyan először dolgozik edzőként külföldön, de szakmai előélete sokat sejtető. Négy szezon után a Sävehoftól érkezett Szegedre, korábban pedig hat évig az Elverumot irányította. A csapattal öt BL-szezont tolt le, és összesen hatszoros norvég bajnok. A svéd szövetség 2022-ben kinevezte a férfiválogatott segédedzőjének. Szegedi asszisztense Jonas Källman, a korábbi szegedi ikon lesz, aki hét szezonban szolgálta a csapatot. Ezzel együtt nem volt szép és felemelő távozása, de a jelek szerint az akkori sérelmeken túltették magukat a felek. Játékosként olimpiai ezüstérmes és 222-szeres svéd válogatott, szóval megkérdőjelezhetetlen a szakmai hozzáértése.

Jelentős jövés-menés volt a csapatban, távozott Miguel Martins (Aalborg), Matej Gaber (Nantes), Dean Bombac (Győr) és Luka Stepancic. Az új szerződtetett játékosok névsora így fest: Magnus Rød (Kolstad), Tobias Thulin (GOG), Janus Smarason (SC Magdeburg) és Lazar Kukic (Dinamo Bucuresti).

Bakonyszelet

- A Veszprém eddig 368 Bajnokok Ligája-mérkőzést játszott, és az idei a 30. szezonja a topligában.
- Négyszer jutott a Final Fourba, 2002-ben, 2015-ben, 2016-ban és 2019-ben.
- A bajnokságban a Veszprém 28. bajnoki trófeáját szerezte meg, a kupában az előző szezonban 31. diadalát ünnepelte.

Tiszalé

- A Szeged mumusa a Veszprém: veszített ellene a bajnokságban és a kupában, de a BL-rájátszásban is a bakonyi csapat ütötte ki 62-76-os összesítéssel.
- Az idei lesz a csapat 23. szezonja a BL-ben, a legjobb eredmény a negyeddöntős részvétel.
- 2014-ben megnyerte az EHF-kupát, ami a legutóbbi európai trófeája.

A királyszám ásza is az FTC-ben folytatja, társai párizsi érmesek

IGAZOLÁS Németh Nándor Európa-bajnok, kétszeres világbajnoki bronzérmes, a párizsi olimpián negyedik helyezett úszó a Ferencvárosban folytatja pályafutását – jelentette be a klub. A százméteres gyorsúszás, vagyis a királyszám világelitjébe sorolható sprinter illusztris társasághoz csatlakozik, ugyanis az FTC úszószakosztálya az olimpia óta óriási lendülettel igazol: a fővárosi klub kötelékébe tartozik immár a nyílt vízi úszásban olimpiai bajnok Rasovszky Kristóf és a bronzérmes Betlehem Dávid is (mindketten veszprémi klubjukat hagyták ott).

A 24 éves Németh már a juniorok között is ünnepelhetett Eb-címet, a 2017-es korosztályos vb-ről pedig két aranyéremmel térhetett haza. Ugyanebben az évben a budapesti vizes világbajnokságon a 4x100 méteres gyorsváltóval emlékezetes bronzérmet szerzett, mindössze 18 évesen. Két éve a római kontinensbajnokságon a 4x200-as gyorsváltóval nyert, míg a 4x100-as váltóval ezüstérmes volt.

Az idei belgrádi Eb-n újabb két ezüsttel gyarapította éremgyűjteményét ugyanezekben a váltószámokban, majd a vb-n megszerezte első egyéni érmét a felnőttek között: Dohában 100 méter gyorson harmadikként csapott a célba.

Németh a párizsi játékokon – még a BVSC-Zugló versenyzőjeként – mindössze egy századdal maradt le az olimpiai bronzéremről, s kettővel az ezüstről. NÉPSZAVA

FOTÓ: MTI/KOVÁCS TAMÁS

Párizsban egyetlen átkozott századdal maradt le a bronzéremről az FTC új szerzeménye

HIRDETÉS

Barbie-telefon

Egy újragondolt Nokia 2660 Flip készülékre hasonlító telefonnal küzdene az egyre terjedő digitális függőség ellen a HDM nevű cég. A nagyon rózsaszín, nagyon egyszerű telefonon az operációs rendszer Barbie-témájú, Barbie háttérképekkel és az ikonikus kígyós játék malibui változatával. QUBIT

Remény az agydaganat gyógyítására

Amerikai és kínai tudósok együttműködéséből sikerült olyan növényi alapú nanorészecskés kezelést kifejleszteni, amivel a legextrémebb agydaganatot célozzák meg. Ez a rákfajta gyorsan növekvő és nagyon agresszív, s évente körülbelül 250 000 embert érint világszerte. A kutatók egerekbe fecskendezték a nanorészecskéket, amelyek sikeresen azonosították a daganatsejteket. NÉPSZAVA

Hanoiban pusztít a Yagi tájfun

Szerdán elérte Hanoit is a Vietnámra az elmúlt évtizedekben lecsapott legerősebb tájfun miatti áradás, az áldozatok száma több mint 150-re nőtt. Az eső miatt megáradt Vörös-folyó helyenként egy méter magasan hömpölygött a főváros utcáin, ilyen áradás utoljára két évtizede volt. BBC

Az első teljes szemátültetés

FOTÓ: NYU LANGONE HEALTH

Eduardo Rodriguez (jobbra) volt az egyik sebész, aki Aaron James transzplantációs műtétjét vezette

OPERÁCIÓ A magasfeszültségű vezetékeken dolgozó amerikai Hot Springs-i Aaron James 2021-ben kapott áramütést: elvesztette bal karját, bal szemét és súlyosan sérült az arca is. Tavaly májusban a világon elsőként kapott szemátültetést a New York-i Egyetem klinikáján, és arcát is megműtötték. A szem – mint arról a tudósok minap az amerikai orvosi társaság lapjában, a JAMA-ban beszámoltak egy év után teljesen egészséges, a retina reagál a fényre, de a 47 éves férfi nem lát vele.

A technikailag briliáns operáció 21 órán át tartott. Az orvosok eleve nem várták, hogy James látni fog, mert semmilyen bizonyíték nem volt arra, hogy a szemideg kapcsolódni tud az agyához. A látóideg, amely a retinától az agynak továbbítja a információkat ugyanis a központi idegrendszer része, és az, hogy ezt hogyan lehet regenerálni, egyelőre rejtély. Az operáció ugyanakkor mégis egy lépéssel közelebb viszi ahhoz a kutatókat, hogy egyszer ilyen módon a látást is vissza lehessen adni, ez számukra a szent cél. Aaron James két év után érezni kezdte a szagokat és szakállat is tudott növeszteni, fél szemét eltakaró kötés nélkül tud az utcára menni. V. P.

> Aaron James két év után érezni kezdte a szagokat és szakállat is tudott növeszteni, fél szemét eltakaró kötés nélkül tud az utcára menni.

Nagy család, jó egészség

FELMÉRÉS Minél többen laknak egy háztartásban, annál jobb a közös fedél alatt élők közérzete, illetve mentális és fizikai állapota, derült ki a Semmelweis Egyetem kutatásából.

BERNAU PÉTER

A képzettebbek, a gazdaságilag aktívak, illetve az egy háztartásban többen együtt élők jobb egészséggel összefüggő életminőségre számíthatnak, mint az alacsonyabb iskolai végzettségűek vagy egyedül élők. A Semmelweis Egyetem Egészségügyi Technológiaértékelő és Elemzési Központja csaknem tizenkétezer résztvevő kérdőíves felmérésével készítette el kutatását. Az egyetem honlapján megjelent beszámoló szerint 2000-ben is készült egy ilyen felmérés, így a szakembereknek lehetőségük volt az adatok összehasonlításával következtetéseket levonni arról, hogyan változott a magyar lakosság mentális és fizikai állapota az elmúlt közel negyed században.

„Minél magasabb az iskolázottság és minél alacsonyabb az életkor, annál magasabbnak értékelték az életminőségüket a megkérdezettek" – foglalta össze a felmérés eredményeit Inotai András egyetemi docens, a kutatás vezetője.

A szakember hozzátette: az közismert, hogy az elmúlt évtizedekben mérsékelten nőtt a lakosság várható élettartama, viszont arról sokkal ritkábban esett szó, hogy az életük során hogyan érzik magukat az emberek. Ezért érezték úgy munkatársaival – Vokó Zoltán központigazgató és Nagy Dávid biostatisztikus vett még részt a kérdőívek értékelésében –, hogy érdemes foglalkozni ezzel a kutatási területtel.

A szakemberek egy nemzetközileg is elterjedt EQ-5D néven ismert módszert alkalmaztak a kutatás során, amely öt témakörben méri fel, hogy az emberek milyennek ítélik meg az egészségi állapotukat és ezzel összefüggésben az életkörülményeiket. A kérdőív öt dimenziójában összesen 243 egészségi állapot különböztethető meg, ezek mindegyikéhez hozzárendelhető egy számérték, amely kifejezi a válaszadó véleményét a saját helyzetéről, ezt nevezik EQ-5D indexnek.

A nemzetközi összehasonlításnak ebben a vizsgálatban nincs értelme, mert országonként, kultúránként másképp reagálnak az emberek a különböző élethelyzetekre. Máshol van például a fájdalomküszöbe egy távol-keleti embernek és egy közép-európainak, de a szorongásokról, félelmekről sem nyilatkoznak mindenhol egyforma nyíltsággal a kutatás résztvevői. Abból viszont sok következtetést lehet levonni, ha egy országon belül hasonlítják össze az eredményeket régebbi kutatásokkal.

Inotai elmondta, a 2000-es kutatásban 5503-an vettek részt, ezúttal 11 910-en töltötték ki a kérdőívet, ítélték életminőségüket, mint az azonos korú nők újítás volt a legutóbbi magyarországi felméréshez képest, hogy ezúttal a 12–18 év közötti korosztályból is válaszoltak a kérdésekre.

Vokó Zoltán mindkét kutatásban részt vett, a másodikról azt mondta, hogy a fiatalok a szorongást, lehangoltságot jelölték meg a leggyakrabban a mindennapjaikat megnehezítő problémaként, míg a középkortól az idősek felé haladva a fájdalmat, rossz közérzetet emelték ki a legtöbben nehézségként. Az időseknél emellett sokan azzal küzdenek meg nehezen, hogy a korábban megszokott tevékenységeket már csak korlátozottan vagy egyáltalán nem tudják végezni.

Az inaktívak és egyedül élők körében jelentősen nagyobb a depresszió kialakulásának kockázata.

A mostani kutatás egy tágabb vizsgálat keretében készült, amelynek célja többek között a poszt-Covid-szindrómás betegek életminőségének felmérése is.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK/ANDREW ANGELOV

Az egy háztartásban többen együtt élők jobb egészséggel összefüggő életminőségre számíthatnak

Harminc százalék javulás a középkorú nőknél

Több mint harminc százalékkal csökkentek a középkorúaknál – elsősorban nőknél – a szorongás/lehangoltság és a fájdalom/rossz közérzet dimenziókban mért mutatók. Csökkent a férfiak és nők között az életminőség megítélésében mért különbség. A nők elégedettebbek, mint 2000-ben voltak.

ÉRTÉKELÉS

INOTAI ANDRÁS: A férfiak 55 év felett valamivel magasabbnak ítélték életminőségüket, mint az azonos korú nők

A fiataloknál minden rendben

A 12 és 44 év közöttiek közel százszázalékosnak ítélték meg az egészséggel összefüggő életminőségüket. A további korcsoportokban tízévenként haladva fokozatosan csökken az elégedettség ebben a kategóriában.

HIDEGFRONT SZÉLLEL, ESŐVEL

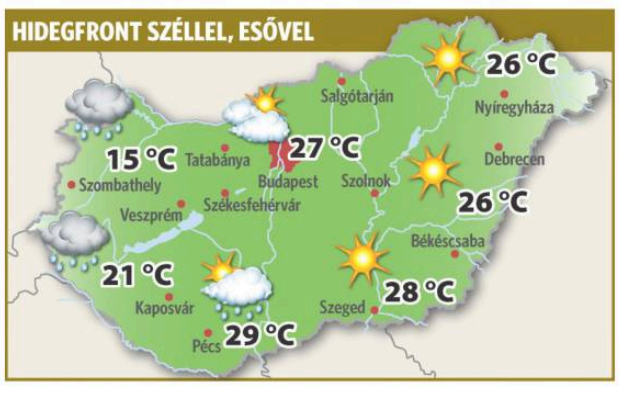

Boldog névnapot, Mária!

A Mária bibliai eredetű női név. Eredeti héber formája Mirjam volt, ez a görög és latin bibliafordításokban módosult. Jelentése megfejtetlen, minden magyarázata vitatott.

KENÓ Szeptember 11.

5	7	17	26	29	33	38	42	44	46
48	52	57	59	61	63	65	68	73	77

Zenei összeköttetés

KONCERT Az Európai Hidak programsorozat idén Budapestet Brüsszellel köti össze a zene, a film és a képzőművészet által szeptember 16–22. között a Műpában.

Nyáron vette át Magyarország az Európai Unió Tanácsának soros elnökségét Belgiumtól. Ezért is lett az idei programsorozat vendége Brüsszel. Budapestre és a belga fővárosba is jelentős művészek látogatnak el. Két részből álló koncerten ismerhető meg a belga jazz színe-java, például az ország legnagyobb big bandje a Művészetek Palotájában, illetve a popot, a reggaevel, az R&B-t és a funkot az art rockkal vegyítő zenekarokat és szólistákat is meg lehet hallgatni. De az afrikai és a nyugati zene fúziójából is lesz ízelítő. Három alkalommal ad koncertet a Budapesti Fesztiválzenekar, Fischer Iván vezetésével, az Európai Unió Ifjúsági Zenekarával, valamint fellép Lisztes Jenő cimbalomművész és Diana Tishchenko ukrán hegedűművész is. Először hangzik majd el Fischer Iván saját szerzeménye, a Bach előtt tisztelgő Táncszvit. K. V.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Háromszor ad koncertet a Budapesti Fesztiválzenekar

NÉPSZAVA
Szociáldemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

NÉPSZAVA

Szociáldemokrata napilap

2024. szeptember 13., péntek 152. évfolyam, 214. szám Ára: 560 forint

4 OLDALAS
MELLÉKLET A MAI LAPSZÁMUNKBAN

AJÁNLÓ

Nem megy a hegy Mohamedhez

Az Európai Parlament nem fogja gátolni a közös jogalkotási munkát az EU Tanács magyar elnökségének hátralévő hónapjaiban, de vezető tisztségviselői várhatóan nem vesznek részt a magyarországi rendezvények többségén. **4. oldal**

Kimászni a gödörből

Szegény sorsú családok adósságkezelését és roma gyerekek táboroztatását segíti Kerecsenden Sándor György, aki nyugdíjba vonulása előtt a Magyar Nemzeti Banknál és a KSH-nál töltött be vezető posztokat. **5. oldal**

Dorogi uszodacsata

250 gyerek sportolása került veszélybe Dorogon, miután a helyi uszodából kitették a 15 éve ott működő Új-Hullám SE-t. **15. oldal**

Csak az ima maradt

BŰN Megrázták a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye papjait a szex- és pedofilbotrányok – derül ki a lapunknak nyilatkozó lelkipásztorok szavaiból.

CZENE GÁBOR

„Megdöbbenést és szomorúságot érzek. Mást nem tehetünk, imádkozunk” – számolt be a Népszavának egy katolikus pap a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyéből. Több a térségben szolgáló lelkipásztort kerestünk meg azután, hogy a Fideszhez jól bekötött Bese Gergő katolikus papról – aki hevesen kikelt az úgynevezett „LMBTQ-propaganda” ellen – kiderült, hogy melegpartikon vett részt, tartós intim kapcsolatot ápolt férfiakkal. Két másik pap, a fideszes körökben szintén otthonosan mozgó Hatházi Róbert, valamint R. Gábor pedig pedofilgyanúba került. Mindhárman a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyéhez tartoznak.

Egy lapunknak nyilatkozó pap Bese Gergőről adott rövid, ám nem túl hízelgő jellemrajzot. Közölte, hogy nem kedveli a Bese által megjelenített „Budapestre rohangáló, reverendát lobogtató” stílust, és jelezte azt is, a főegyházmegye papjai közül nincs egyedül ezzel a véleményével. Egy másik lelkipásztor – mint mondta – attól tart, hogy ezek az ügyek hosszabb távon is káros hatásokkal járhatnak a főegyházmegye és a katolikus egyház számára. Megkérdőjeleződhet a pap szavahihetősége, nehéz lesz a keresztény tanítást védeni. Másvalaki viszont úgy gondolta, hogy két hét múlva már újabb szenzációk fogják lekötni a közvélemény figyelmét. „Ennél kínosabb helyzetbe nem kerülhet az egyház” – így minősítette a közelmúltban nyilvánosságra került botrányos eseteket az egyik kis falu plébánosa, aki nem tudja hova tenni a történteket.

RÉSZLETEK A 3. OLDALON

FOTÓ: SEVENTY FOUR

„Ennél kínosabb helyzetbe nem is kerülhet az egyház”

Kicsit fehérednek a magántőkealapok

PÉNZMOSÁS Az Európai Bizottság új, idén nyáron elfogadott irányelve kötelezővé teszi a tagállamoknak, hogy vezessenek egy olyan, korlátozottan nyilvános adatbázist, amelyben ellenőrizhetők lesznek a magántőkealapok alapadatai és akár tulajdonosaiknak személye. Ilyen Magyarországon 2024 januárjától egyáltalán nem érhető el. A problémát az jelenti, hogy itthon ez az „intézményi megoldás” a vagyonelrejtés és a közpénzek kiszivattyúzásának alapvető eszközévé vált az elmúlt években – hangzott el a Transparency International Magyarország tájékoztatóján. Ennek oka, hogy a folyamatot a kormány is segítette és olyan jogszabályi környezetet teremtett, amellyel lehetővé tette a magánvagyonok, illetve néhány NER-milliárdosnak nyújtott, hatalmas összegű állami támogatások eltitkolását.

TOVÁBBIAK A 6. OLDALON

A vagyonelrejtés és a közpénzek kiszivattyúzásának alapvető eszköze.

FORRÁS: SANLORENZO YACHT

Dugipénz. Ilyen yachtot rendelt magának Mészáros Lőrinc

Orbán, a doktorok, meg a féligazság

EGÉSZSÉGÜGY „Nyolcezer orvossal többen dolgoznak ma Magyarországon, mint 2010-ben” – büszkélkedett Kötcsén a magyar egészségügy helyzetével Orbán Viktor kormányfő. Lapunk utánajárt, valóban ilyen ütemben nőtt-e a doktorok száma, s kiderült, a kormányfő csak a kedvezőbb adatot közölte: a dolgozó orvosok nem mindegyike gyógyít, a valóban praktizáló doktorok száma pedig nemhogy nőtt volna, 300-zal csökkent 2010 és 2022 között. A KSH a „dolgozó orvosokról” azt állapította meg, hogy míg 2010-ben 33 943-an voltak, 2023-ban már 42 065-en. Ebben a kategóriában nem a naponta gyógyítókat írják össze, hanem azokat, akik valamilyen formában használják a munkájukhoz az orvosi diplomájukat. A betegek ellátásról többet mond a „praktizáló orvosok” száma, vagyis azoké, akik a betegeket vizsgálják és kezelik. Az Eurostat adatai szerint az ő számuk a 2010-es 33 770-ről 2022-re 33 473-ra csökkent.

ÍRÁSUNK A 4. OLDALON

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Nem ugyanaz a „dolgozó” és a „praktizáló” orvos

Felmondási hullám után persorozat

GYERMEKVÉDELEM Több száz, a kifogástalan életvitelről szóló adatlap miatt már felmondott vagy a távozást fontolgató gyermekvédelmi szakember kereste meg a jogvédő TASZ-t – tudta meg lapunk. Sokan egyénileg kértek jogi segítséget, de több, szakembereket tömörítő szervezet is hozzájuk fordult: perek sokasága indulhat akár már a hónap végén. A dolgozók dühét a méltatlannak tartott kormányzati ellenőrzés váltotta ki, mint megírtuk, eddig legalább 265 szakember, a munkatársak 6 százaléka döntött úgy, hogy a vegzálás miatt elhagyja a pályát.

BŐVEBBEN A 3. OLDALON

Megindultak az oroszok Kurszknál

VISSZAVÁGÁS A harmadnapja tartó ellentámadásban az orosz hadsereg már tíz falut foglalt vissza az ukránok által augusztusban megszállt Kurszk régióban. A Kremlhez közeli források szerint Vlagyimir Putyin október 1-ig adott haladékot a hadseregnek az ukránok kiverésére Oroszország területéről. A front más részein is Moszkváé a kezdeményezés: a stratégiai céljának számító Donyecki-medencében tovább nyomulnak előre az orosz erők.

Eközben Kijevben Antony Blinken amerikai és David Lammy brit külügyminiszter az ukrán hadseregnek nyújtott segítségekről tárgyalt. Brit források szerint Sir Keir Starmer miniszterelnök zöld utat adott az ukránoknak arra, hogy oroszországi célpontokat támadjanak a Storm Shadow cirkálórakétákkal. Brit kollégájához hasonlóan Joe Biden elnök is hamarosan engedélyezheti ukrán szövetségeseinek az ATACMS rakéták bevetését.

CIKKÜNK A 8. OLDALON

Orosz csapás. Jól látható a Nemzetközi Vöröskereszt emblémája

FOTÓ: AFP/NATIONAL POLICE OF UKRAINE

Törésvonalak a Fidesz és a Tisza Párt tábora között

FELMÉRÉS Az EU-ról vallott nézeteik, értékválasztásuk alapján markánsan különböznek egymástól Orbán Viktor és Magyar Péter pártjának szimpatizánsai – mutatta ki a Policy Solutions kutatása.

CZENE GÁBOR

Tízből csak négy magyar volt előzetesen tisztában azzal, hogy Magyarország látja el az EU Tanácsának soros elnökségét 2024 második fél évében – ezzel a megállapítással kezdődik a Policy Solutions felmérése, amely egyebek között azt vizsgálta, hogy mit tartanak a magyarok az uniós tagság legfontosabb előnyeinek és hátrányainak. A személyes megkérdezéssel készült kutatás adatfelvételét a Závecz Research végezte, az 1000 fős minta életkor, nem, iskolai végzettség és településtípus alapján reprezentálja az ország felnőtt népességét.

A megkérdezettek 80 százaléka szerint az elmúlt húsz évben Magyarország számára az uniós tagság összességében előnyös volt. Politikai preferenciától függetlenül minden csoportban legalább kétharmados többség gondolja így – hangsúlyozta a Policy Solutions tanulmánya, amit Bíró-Nagy András, Molnár Kristóf és Varga Attila írt. Különbségek azért kimutathatók a pártok szimpatizánsai között. Míg a Mi Hazánk szavazóinak 68, a fideszesek 77 százaléka tartotta előnyösnek Magyarország eddigi EU-tagságát, addig a Tisza Párt (87 százalék) és a DK–MSZP–Párbeszéd (86 százalék) esetében ez szinte egyöntetű vélemény volt. (Májusban, a felmérés időpontjában még létezett a hármas baloldali szövetség.)

FOTÓ: EINSPACH BRUNÓ

Fideszes békemenet. Az uniós zászlók hiányoznak

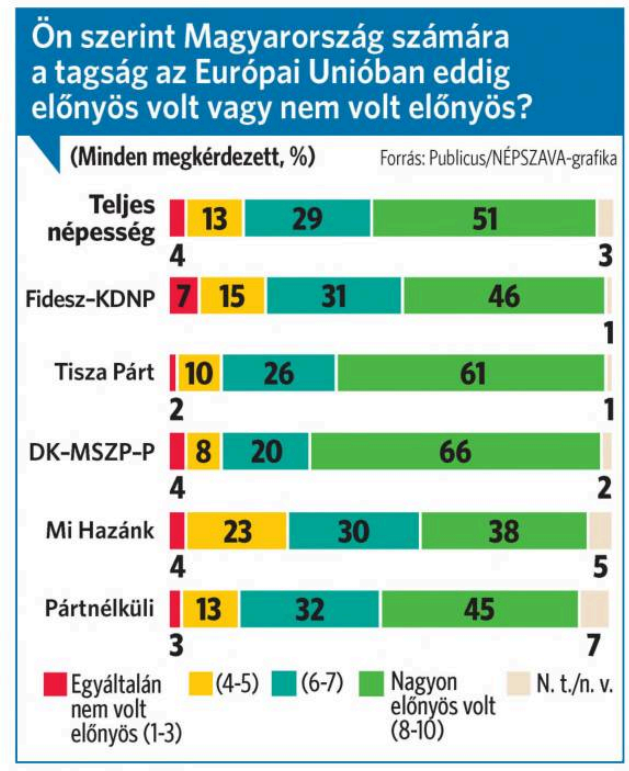

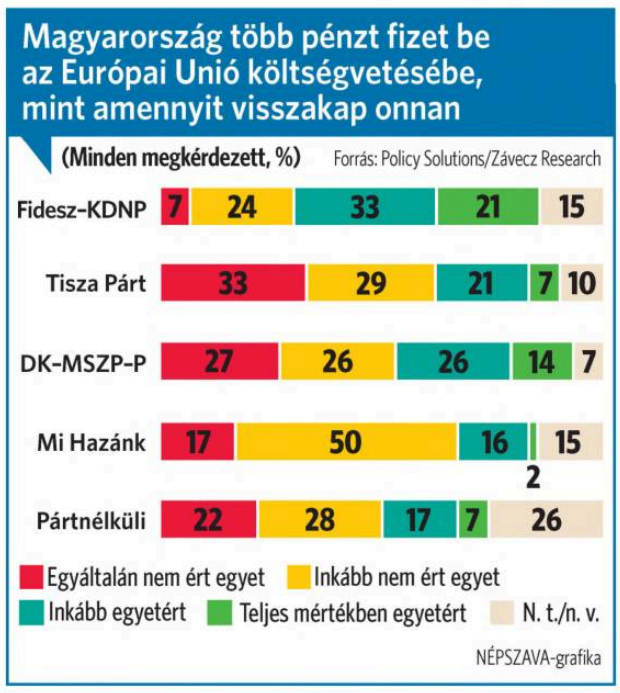

A Policy Solutions korábbi felméréseivel összhangban a magyarok 2024-ben is az Európai Unió által biztosított anyagi forrásokat és az ebből következő gazdasági fejlődés lehetőségét tartják az uniós tagság legnagyobb előnyének (53 százalék). A fizikai határok eltörlése (33 százalék), valamint a külföldi munkavállalás és tanulás lehetősége is a kiemelkedő előnyök közé tartozik (32 százalék).

Az uniós tagság legnagyobb hátrányai között a túlzott szabályozás és a migráció holtversenyben áll az élen a magyarok megítélése szerint (23-23 százalék). A válaszadók tizede ítélte aggályosnak, hogy Magyarország nemzeti szuverenitása csökkent az EU tagjaként. A megkérdezettek 13 százaléka azt is hangsúlyozta, hogy az EU „támadja hazánkat", befagyasztja az uniós forrásokat.

56 százalék
A fideszesek ekkora hányada csatlakozna az Európai Ügyészséghez

A magyarok 12 százaléka elégedetlen az Oroszország elleni uniós szankciós politikával, 14 százaléka látja úgy, hogy miközben elmaradt a nyugat-európai életszínvonalhoz való felzárkózás, Magyarországon jelentős gazdasági egyenlőtlenségek vannak. Ugyanakkor több mint kétharmados többségben vannak azok, akik szerint a magyar gazdaság profitál az EU-tagságból. Ezzel összefüggésben a legtöbb kritikus vélemény a kormánypártiak (29 százalék) és a baloldali pártszövetséget támogatók (32 százalék) körében található, de körükben is kétharmados az egyetértők aránya. A Tisza Párt és a Mi Hazánk szavazóinak még határozottabb többsége ért egyet az állítással (80, illetve 73 százalék).

A magyarok fele gondolja úgy, hogy több pénz érkezik Magyarországra az EU-ból, mint amennyit befizetünk. Ellenben minden harmadik válaszadó szerint (35 százalék) már nettó befizetői vagyunk az uniós költségvetésnek. A fennmaradó 15 százalék bizonytalan a kérdésben. Három évvel ezelőtt még csak a megkérdezettek 29 százaléka vélekedett úgy, hogy Magyarország több pénzt fizet be az uniós költségvetésbe, mint amennyit onnan kap. Ezt az állítást kifejezetten elfogadják a kormánypárti választók: 54 százalékuk szerint Magyarország nettó befizetővé vált.

A magyar társadalom relatív többsége bízik az Európai Unió Bíróságában és az Európai Bizottságban (47-47 százalék), továbbá az Európai Parlamentben (45 százalék). Mindhárom intézmény esetében jelentősen magasabb a magyarok bizalma, mint a magyar bíróságokban (40 százalék) és az Országgyűlésben (35 százalék).

Tavaly legtöbben a demokrácia és jogállam védelmét, az Unión belüli munkavállalás, a tanulás és utazás szabadságát, valamint az uniós állampolgárok életszínvonalának javítását tartották az EU által leginkább képviselt értékeknek. A sorrend és a preferenciák megváltoztak az előző évhez képest. A magyarok szerint ez a három legfontosabb érték, amit az Unió most képvisel: a gazdasági fejlődés, a béke, valamint a demokrácia és a jogállam védelme.

A Policy Solutions adatai szerint a legmarkánsabb különbség a Tisza Párt és a Fidesz szavazói között a demokrácia és a jogállam védelme, illetve az emberi jogok említésénél látható: előbbit a Tisza-támogatók közel kétszer, utóbbit másfélszer akkora arányban választották, mint a kormánypárti válaszadók. Közben a kormánypárti és ellenzéki oldalon is tovább erősödött az elvárás, hogy az EU a béke értékét képviselje: idén ezt a válaszadók 55 százaléka említette, tavaly 44 százalék, 2019-ben még csak 30 százalék.

Az Európai Unió globális világrendben betöltött szerepéről a magyarok közül a legtöbben (41 százalék) úgy vélik, hogy az EU-nak a demokrácia, a jogállamiság és az emberi jogok globális védelmezőjének kellene lennie. A demokratikus értékek védelme mellett sokan gondolják, hogy az EU-nak egységes gazdasági blokként kellene működnie a világgazdaságban (35 százalék).

A magyar társadalom számára kiemelkedő jelentőséggel bír az egészségügy fejlesztése: ezt a válaszlehetőséget több mint a válaszadók fele (53 százalék) említette a három legfontosabb terület egyikeként. Emellett a magyar oktatás és a tudományos élet fejlesztése (29 százalék), a hátrányos helyzetű magyarországi régiók, leszakadó települések felzárkóztatása (25 százalék) élvez prioritást. Az egészségügy már tavaly is az első helyen végzett, idén azonban 9 százalékponttal többen említették. Ebben a tekintetben nem mutatkozik lényeges eltérés a pártok között.

Általánosságban is sokat romlott a magyar társadalom nyitottsága az EU bővítése felé, Ukrajna EU-tagságát pedig már tízből hatan elutasítják – konstatálta a Policy Solutions felmérése. A leginkább támogatott tagjelölt ország Montenegró (44 százalék), amelyet Törökország (42 százalék) és Szerbia (41 százalék) követ. Bosznia-Hercegovina, Észak-Macedónia, Moldova és Albánia esetében már egyértelműen a csatlakozást elutasítók vannak többségben A legkevésbé támogatott tagjelöltek Georgia, Koszovó és a már említett Ukrajna. Az összességében elutasító véleményeken belül Ukrajna csatlakozásának megítélése a Tisza Párt szavazói között a legkevésbé negatív. A magyarok kétharmada szerint a kormánynak teljesítenie kell az összes meghatározott mérföldkövet az EU-s pénzügyi források újbóli felszabadítása érdekében. A Fidesz–KDNP szavazóinak 40 százaléka elutasítja, hogy a kormány engedjen az Európai Bizottságnak, de a kormánypárti tábor abszolút többsége, 54 százaléka is fontosnak tartaná ezt az EU-s pénzügyi források megszerzése érdekében. A Tisza Párt szavazóinak 86 százaléka, a DK–MSZP–Párbeszéd-szövetség támogatóinak 81 százaléka ösztönözné a kormányt a feltételek teljesítésére.

62 százalék
A magyarok ekkora része szerint teljesíteni kellene a szükséges feltételeket és be kellene vezetni az eurót

> Általánosságban is sokat romlott a magyar társadalom nyitottsága az EU bővítése felé, Ukrajna EU-tagságát pedig már tízből hatan elutasítják.

A megkérdezettek több mint kétharmada (68 százaléka) szerint Magyarországnak csatlakoznia kellene az Európai Ügyészséghez. Ezzel a fideszesek 56 százaléka is egyetért, a Tisza Párt szavazóinak esetében azonban az arány 86 százalék. A magyarok 62 százaléka szerint teljesíteni kellene a szükséges feltételeket és be kellene vezetni az eurót. Eltérő mértékben, de ennek az elvárásnak minden politikai táborban többsége van.

A kormányzati kommunikációban gyakran elhangzó vélekedés, hogy „a brüsszeli bürokraták rá akarják erőltetni a magyar emberekre az akaratukat". A Fidesz–KDNP szavazói körében elsöprő többségben vannak az egyetértők (79 százalék). A legnagyobb arányban a Tisza Párt szavazói utasítják el az állítást, amellyel közel kétharmaduk, 63 százalékuk nem ért vele egyet.

A Policy Solutions más törésvonalakra is felhívta a figyelmet. Sokszor megfogalmazott állítás a nyilvánosságban, hogy a keleti tagországok lakói csupán másodrangú állampolgárok az EU-ban. Ezzel a fideszes megkérdezetteknek több mint kétharmada egyetért, a Tisza-szavazóknak viszont 73 százaléka nem ért egyet. Azt a kritikát, hogy „Brüsszelben olyan szabályokat hoznak, amelyekkel szándékosan hátrányba hozzák a magyar vállalkozásokat", a kormánypártiak közel négyötöde jogosnak gondolja. A leghatározottabban elutasító véleményt ebben a kérdésben is a Tisza Párt szavazói képviselik: csaknem kétharmaduk nem tartja megalapozottnak a bírálatot.

„Ennél kínosabb helyzetbe nem kerülhet az egyház”

MEGDÖBBENÉS A Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye általunk megkérdezett papjait megrázták a szex- és pedofilbotrányok. Egyikük elmondta, hogy „teljesen kibukott” a hírektől. Találkoztunk azonban ellenpéldával is.

CZENE GÁBOR

A Fideszhez jól bekötött Bese Gergő katolikus lelkipásztorról, aki hevesen kikelt az úgynevezett „LMBTQ-propaganda” ellen, kiderült, hogy melegpartikon vett részt, tartós intim kapcsolatot ápolt férfiakkal. Két másik papot, a fideszes körökben szintén otthonosan mozgó Hatházi Róbertet, valamint R. Gábort súlyos pedofil-bűncselekményekkel vádolnak. Mindhárman a Kalocsa-Kecskeméti főegyházmegyéhez tartoznak. Utóbbit a pápa már felmentette a papi hivatás alól, a másik két érintettet felfüggesztette Bábel Balázs kalocsai érsek.

„Megdöbbenést és szomorúságot érzek. Mást nem tehetünk, imádkozunk” – számolt be a Népszavának egy katolikus pap a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegyéből. A három szóban forgó személy közül csak Bese Gergőről adott rövid, ám nem túl hízelgő jellemrajzot. Közölte, hogy nem kedveli a Bese Gergő által megjelenített „Budapestre rohangáló, reverendát lobogtató” stílust, és jelezte azt is, a főegyházmegye papjai közül nincs egyedül ezzel a véleményével.

„Meglepett engem is, mint a többi kollégát” – ezt már egy másik plébános mondta arról, hogyan fogadta az egyházon belüli szex- és pedofilbotrányokról szóló híreket. Attól tart, hogy ezek az ügyek hosszabb távon is káros hatásokkal járhatnak a főegyházmegye és a katolikus egyház számára. Megkérdőjeleződhet a pap szavahihetősége, nehéz lesz a keresztény tanítást védeni. Másvalaki viszont úgy gondolta, hogy két hét múlva már újabb szenzációk fogják lekötni a közvélemény figyelmét.

Akadt, aki azt javasolta, hogy forduljunk az érsekséghez, ha nyilatkozatot szeretnénk: annyi biztos, hogy ő nem hajlandó szóba állni „semmiféle médiával”. Többen azzal a feltételezéssel éltek, hogy a főként idősebb korosztályhoz tartozó hívekhez nem vagy csak szórványosan jutottak el a hírek. Ugyanezt állította az a pap is, aki meglehetősen rezignált hangon kommentálta az eseményeket: „Minden embernek megvan a maga hibája és a bűne. Attól, hogy felszentelték, még ember marad. Ha ilyen hajlamokkal rendelkezik valaki, akkor nem lenne szabad papi tisztséget vállalnia.”

FOTÓ: DAGMARA K.

„Minden embernek megvan a maga hibája és a bűne”

„Megdöbbenést és szomorúságot érzek. Mást nem tehetünk, imádkozunk.”

Amikor rákérdeztünk, jól érzékeljük-e, hogy nem különösebben kavarta fel a három ügy, kifejtette: tisztában van azzal, hogy a „papok jelentős része nem való az egyházba”. Nem kizárólag a szexuális abúzusokra utalt, hanem másfajta emberi gyengeségekre, például a karrierizmusra is. Sajnos – jegyezte meg – tapasztalatai szerint ebből a szempontból nincs különbség az egyházi és a világi élet között. Ennek ellenére azért marad a katolikus egyházban, mert a „jó ügyért küzdeni kell”, és ennek a küzdelemnek az egyház a megfelelő terepe.

„Ennél kínosabb helyzetbe nem kerülhet az egyház” – így minősítette a közelmúltban nyilvánosságra került botrányos eseteket az egyik kis falu plébánosa, aki nem tudja hova tenni a történteket. Hiszen – hangsúlyozta –, ha valaki a papi hivatást választja, akkor nem elhamarkodott, hanem jól megfontolt döntést hoz. A papképzés hosszadalmas folyamat, amely hitre és tisztaságra nevel. „Az ilyen elhajlások végtelenül elszomorítanak mindannyiunkat” – jelentette ki.

Bese Gergőt egy plébános úgy írta le, mint akinek hajlama van az exhibicionizmusra, Hatházi Róbertről és R. Gáborról viszont kifejezetten jó véleménnyel volt.

A főegyházmegye papsága általában ismeri egymást. Bese Gergőt a plébános úgy írta le, mint akinek hajlama van az exhibicionizmusra, Hatházi Róbertről és R. Gáborról viszont kifejezetten jó véleménnyel volt. Hatházi Róbertet elkötelezett, céltudatos, jó szervezőképességgel bíró papként jellemezte, R. Gáborról pedig elmondta, hogy annak idején az ő hatására kezdett el templomba járni. A plébános „teljesen ki volt bukva”, amikor értesült arról, milyen súlyos vádak fogalmazódtak meg velük szemben. A maga részéről nem sejtett semmit. Az is igaz – tette hozzá –, hogy a pedofília pont az, ami nincs az ember homlokára írva.

A katolikus hívek nem állítják meg az utcán, nem tesznek fel neki kérdéseket. Csöndben vannak. Azok, akik eddig jártak templomba, most is járnak. A vasárnapi istentiszteleten külön is imádkoztak az Anyaszentegyházért, a papságért, az egyház megtisztulásáért. Ez a botrány ugyanis – mondta a plébános – különösen fertőző, megmérgezi a légkört.

Reméli, hogy minden visszaélésre fény derül, és sikerül majd pontot tenni az ügy végére. Fontosnak tartaná, ha a főegyházmegye kiadna valamifajta iránymutatást, és mindenkit arra kérne, hogy „imádkozzunk egymásért”. Kérdés, hogyan lehet kiszűrni a papok közül azokat, akik nem valók az egyház kötelékébe. A plébános nem tudja a pontos választ – talán protestáns mintára helyes lépés lenne a papi nőtlenség, a cölibátus eltörlése –, azt azonban biztosra veszi, hogy a megoldást csak a hívekkel és a társadalommal közösen lehet megtalálni.

Munkaügyi perek indulnak a gyermekvédelemben

JOGSZABÁLY Több száz, a kifogástalan életvitelről szóló adatlap miatt már felmondott vagy a távozást fontolgató gyermekvédelmi szakember kereste meg a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) szervezetet – tudta meg lapunk Boros Ilonától, az egyesület Egyenlőség programjának vezetőjétől. Sokan egyénileg kérték a segítségüket, de több, szakembereket tömörítő szervezet is hozzájuk fordult. Az ügyfelek keresetleveleit szeptember közepéig kell elküldeni az illetékes munkaügyi bíróságokra, így a perek akár már a hónap végén elkezdődhetnek. A jogi eljárás nehézkes lesz – folytatta Boros Ilona –, mert egy már meglévő jogszabály alapján történtek az elbocsátások. Így nehezen támadható a munkáltató, a bíróság nem mondhatja ki könnyen, hogy jogszerűtlenül jártak el a munkavállalóval. „Ezért a stratégiai cél az, hogy a munkaügyi peren keresztül maga a jogszabály kerüljön az Alkotmánybíróság elé. Úgy, hogy a bíró az Alaptörvénybe ütköző jogszabály miatt kérjen állásfoglalást a testülettől” – fogalmazott a szakértő.

A TASZ álláspontja ugyanis az, hogy a kifogástalan életvitelt firtató, adatlapon szereplő kérdések, a kapcsolódó környezettanulmány és ráadásul az, hogy mindez a dolgozóval egy háztartásban élő családtagokra is kiterjed, az Alaptörvényben rögzített magánélethez fűződő jog súlyos sérelme. Az ehhez kapcsolódó „alapvetés” így szól az Alaptörvényben: „mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák”.

Boros Ilona: Akik bántják a gyerekeket, biztosan nem most fogják ezt bevallani

Azzal a többször hangoztatott kormányzati érveléssel kapcsolatban, hogy ilyen típusú vizsgálat többek között a rendőrség, a katasztrófavédelem és a NAV munkatársainak is kötelező, Boros Ilona azt mondta, ezeken a területeken ezt többek között a korrupció ellenőrzésére hozták létre. A gyermekvédelemben ilyen veszély nincs, az árva vagy egy bántalmazó családból kiemelt gyerekkel kapcsolatban a vesztegetés gyanújának semmilyen reális esélye sincs.

„A jogszabály a bicskei botrány nyomán született, de a céljával teljesen ellentétes lett. Arra alkalmatlan, hogy segítse a megfelelő szakemberek kiválasztását vagy megtartását. A vizsgálat pedig semmit nem mutat abból, hogy a szakemberek miként bánnak a gyerekekkel. A jogalkotás céljával ugyanis az nem függ össze, hogy valakinek a falmászás a hobbija vagy az evezés” – mondta a szakértő.

Ugyanakkor arra tökéletes – folytatta –, hogy folyamatos félelemben tartsa a dolgozókat, tudatosítsa bennük: a kormánynak esetleg nem szimpatikus cselekedeteik nem maradnak titokban.

Különösen jogsértővé teszi a jogszabályt, hogy a gyermekvédelemben dolgozóval egy háztartásban élő felnőtt, így az élettárs vagy akár az anyós, a nagyszülő, esetleg a gimnazista, egyetemista, 18. életévet betöltött gyerek életmódját, szokásait, jövedelmét is ellenőrzik, őket is megfigyelhetik. Ha csak az egyik hozzátartozó nem egyezik ebbe bele, a gyermekvédelmi dolgozót azonnali hatállyal elbocsátják. Boros Ilona szerint ez olyan kényszerhelyzetet okoz, ami a családi kapcsolatokat is tönkreteheti.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A bicskei gyermekotthon. A törvény az itteni botrány miatt született

„Emiatt kiváló szakemberek hagyják el a gyermekvédelmet, ami kifejezetten nagy kárt okoz, miközben azok, akik bántják a gyerekeket, biztosan nem most fogják ezt bevallani” – mondta.

A TASZ mindenkit, aki nem ért egyet a kormány módszerével, arra biztat, hogy pereljen akár saját maga is, az ehhez szükséges összes információ elérhető a TASZ oldalán, többek között a bíróságra beadni szánt keresetlevélhez is közzétették mintát.

MUHARI JUDIT

Lefokozzák az együttműködést a magyar kabinettel

VISZONYOK Az Európai Parlament (EP) nem fogja gátolni a közös jogalkotási munkát a kormányközi EU Tanács magyar elnökségének hátralévő hónapjaiban, de vezető tisztségviselői várhatóan nem vesznek részt a magyarországi rendezvények többségén, főként a nem hivatalos találkozókon – így döntött a képviselő-testület elnökéből és frakcióvezetőiből álló testület legutóbbi ülésén, amelyen megvitatták, hogy az EP milyen viszonyt tartson fenn a soros elnökséget júliustól decemberig ellátó magyar kormánnyal.

Az már korábban eldőlt, hogy a vezetőség nem látogat Budapestre, noha a tisztséget éppen betöltő országot mindig felkeresi. Egy EU-s forrásunk szerint a testület helyett Roberta Metsola elnök vizitál majd a magyar fővárosban, de az utazását nem a közeljövőre tervezi. Bevett gyakorlat az is, hogy az EP szakbizottságai meghívják az elnökséget betöltő kormány tagjait, ismertessék a programjukat a képviselők előtt. Erre általában az elnökségi fél év első egy-két hónapjában kerül sor. A parlamenti vezetőség most úgy döntött, hogy a szakbizottságokra bízza, miként járnak el, fogadják-e vagy sem a minisztereket.

Roberta Metsola, az EP elnöke egyedül látogat majd Budapestre, nem delegáció jön

A tagállamok többségéhez hasonlóan az uniós testület is felháborodott Orbán júliusi „békemisszióján", amikor a kormányfő a soros elnökség nevében, de előzetes egyeztetések nélkül felkereste Moszkvát, Pekinget. Az EP egy Ukrajnáról szóló állásfoglalásában elítélte a látogatásokat, amelyek szerinte „kirívóan sértik az Unió szerződéseit és a közös külpolitikát, beleértve a lojális együttműködés elvét". Az EP korábbi határozataiban kifejtette: Magyarország az elmúlt másfél évtizedben megszűnt demokrácia lenni, és a választási autokrácia hibrid rezsimjévé vált. A képviselőcsoportok zöme emiatt kezdettől fogva ellenezte, hogy Orbán kormányával szorosan együttműködjenek a soros elnökség alatt.

A téma biztosan szóba kerül a jövő szerdára tervezett strasbourgi plenáris vitában, amelyen az EP meghívására a kormányfő ismerteti a magyar elnökség prioritásait. A frakcióktól kapott tájékoztatás szerint minden politikai csoport részt fog venni a reggel 9 órakor kezdődő eszmecserén, bár korábban néhányuk fontolgatta a távolmaradást. Orbán beszédére a meghatározó pártcsaládok vezetői reagálnak majd, az Európai Néppárt nevében például a német Manfred Weber, a Szocialisták és Demokraták színeiben a spanyol Iratxe García Pérez. Mint az egyik kisebb pártcsoport szóvivője megjegyezte lapunknak: „Ott leszünk, hogy megcáfoljuk a hazugságait." A magyar ellenzéki képviselők közül a tiszás Magyar Péter és a DK-s Dobrev Klára szólal fel vitában.

HALMAI KATALIN (BRÜSSZEL)

LAPSZÉL

Foglalási díj: nem akarják, de vizsgálják

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

Sajátos fordulatokat vesz a kormányzati kommunikáció az ezerforintos, úgynevezett egészségügyi foglalási díjról, amelyet egy szakmai javaslat szerint azokkal fizettetnének meg, akik nem mennek el a megbeszélt időpontban az orvosi vizsgálatra. Mint arról beszámoltunk, Takács Péter államtitkár (képünkön) egy szerdai balatonfüredi konferencián azt mondta, megvizsgálják ezt a felvetést. Csütörtökön viszont „cáfolatot" adott ki a tárca: elismerik, hogy Takács Péter beszélt a javaslat megvizsgálásáról, de állítják, nincs ilyen kormányzati terv. Gulyás Gergely kancelláriaminiszter viszont árnyaltabban fogalmazott a kormányinfón. A foglalási díjról azt mondta: nem biztos, hogy az eszköz jó, de arról érdemes beszélni, kell-e azt szankcionálni, ha valaki nem megy el lefoglalt időpontjára és azt nem mondja le, ezzel ugyanis hátráltatja más ellátását. NÉPSZAVA

Akkugyári bosszúhadjárat

Újabb civil szervezet került a Szuverenitásvédelmi Hivatal célkeresztjébe: a Lánczi Tamás vezette hivatal levélben arról értesítette a Göd-ÉRT Környezetvédelmi és Városvédő Egyesületet, hogy tevékenységét „egyedi vizsgálat" alá veszi – írta az Átlátszó. Az oknyomozó portál emlékeztetett, hogy az egyesület tárt fel számos visszásságot a sokat bírált, de a kormányzat számára fontos gödi akkugyárról. Mérései igazolták az üzem folyamatos zajszennyezését, feltártak szennyezéseket, nyilvánosságra hozták a gyárra kiszabott bírságokat. A Göd-ÉRT Egyesületnek írt levél szerint a Szuverenitásvédelmi Hivatal célja, hogy feltérképezze és vizsgálja azon szervezeteket, amelyek „külföldről származó támogatás felhasználásával megvalósuló tevékenysége befolyást gyakorolhat a választások kimenetelére". A gödi civil szervezet vizsgálatát a levél szerint az indokolja, hogy uniós pályázaton nyert pénzt. NÉPSZAVA

Doktorok, gyógyítók, számok

EGÉSZSÉGÜGY Ma 8 ezer orvossal több dolgozik, mint 2010-ben – mondta Orbán Viktor kormányfő Kötcsén, de a részletekkel nem bajlódott: a ténylegesen praktizálók száma 300-zal csökkent.

DANÓ ANNA

„Minden évben megyünk előre" – büszkélkedett Kötcsén a minap a magyar egészségügy helyzetével a miniszterelnök, s bizonyságul rögtön hozzátette azt is, hogy „nyolcezer orvossal többen dolgoznak ma Magyarországon, mint 2010-ben".

Bár az állami egészségügyben dolgozók és a várólisták betegei számára is meglepő lehetett ez a közlés, Orbán Viktor valójában nem állított valótlant, csak éppen nem bontotta ki az igazság minden részletét. Ugyanis tényleg létezik olyan statisztika, amiből kiolvasható ilyen növekedés. A KSH a „dolgozó orvosok" számbavételekor azt állapította meg, hogy míg 2010-ben 33 943-an voltak, 2023-ban már 42 065-en. A különbség 8122, ami látszólag igazolja is a miniszterelnököt. Csakhogy ebből a számból az egészségügyi ellátás javulására vajmi kevéssé lehet következtetni. Ugyanis a statisztikusok „dolgozó orvosként" nem a naponta gyógyítókat írják össze, hanem azokat, akik valamilyen formában használják a munkájukhoz az orvosi diplomájukat. Így ebben az összegzésben benne vannak például a gyógyszerkutató orvosok meg az orvoslátogatók, valamint az ágazat számos adminisztratív vezetője is, köztük az országos tiszti főorvos és az egészségügyi államtitkár.

A betegek ellátásáról többet mond a „praktizáló orvosok" száma, vagyis azoké, akik a betegeket vizsgálják és kezelik. Róluk az Eurostatnál találunk adatokat, igaz, ott a legfrissebb 2022-es. A szerint 2010-ben 33 770, míg 2022-ben 33 473 orvos foglalkozott közvetlenül a magyarok gyógyításával. Itt már hibádzik a miniszterelnöki sikerjelentés, mert nemhogy sokezres növekedést nem értek el, hanem el is tűnt mintegy 300 orvos a betegek szolgálatából a kormányzásuk alatt.

Ha a betegekkel foglalkozó orvosok száma nem is nőtt, a betegellátásban megszaporodott az orvosi álláshelyek száma a kérdéses 13 évben. A KSH adatai szerint míg 2010-ben 39 959, 2023-ban már 44 300 orvosra volt szükség az ellátórendszer működtetéséhez. S ezeket az álláshelyeket – 1500-2000 orvos híján – sikerült is betölteni minden évben, ami összevetve a praktizálók mintegy 34 ezres számával, igencsak meglepő lehet. A magyarázatot a statisztika módszere kínálja, miszerint betöltöttnek vették azokat az állásokat is, amelyeket mellékállásban, illetve másodállásban láttak el.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Vannak állami statisztikák, amik jól festenek, de amikor hónapokat kell várni egy vizsgálatra, műtétre, akkor nem segítenek a páciensen a kormányfő sikerjelentései

Bonyolult kórkép: a praktizáló orvosok száma csökkent, a betöltött álláshelyek száma nőtt, a kórházak teljesítménye visszaesett.

Így a sokadállásban is dolgozók jóvoltából 2023-ra ki is jött a statisztikában 42 394 betöltött orvosi státusz. Ez azt is mutatja, hogy 2010 és 2023 között maga az ellátórendszer is nagyot nőtt: mintegy tíz százalékkal több teljes állású orvos foglakoztatását igényelte. E jelenség mögött egyértelműen az áll, hogy a szükséges státuszok s az azokat (legalább virtuálisan) betöltők összeírásakor – 2005 óta – már számba veszik a magánellátást nyújtó vállalkozások alkalmazottait is. És mivel az utóbbi években a magánegészségügy dinamikusan bővült, az ott másodállást vállaló doktorok száma is jelentősen nőtt.

Azaz amikor a miniszterelnök e téren a növekedéssel büszkélkedik, akkor valójában – legalábbis részben – a magánellátás gyors előretörését ünnepli. Ám nem zárhatjuk ki azt sem, hogy a statisztika által összemosott adatok az állami ellátás térfelén is rejtenek fejlődést. Ennek ellenőrzésében néhány részterület statisztikái segíthetnek. Például kiderülhet ezekből, hogy az egész közellátás alapját jelentő háziorvosi rendszer biztosan nem rejt bővülő orvosutánpótlást, ugyanis a KSH szerint 2010-ben 4926, míg 2023-ban már csak 4305 háziorvos szolgálta a betegeket.

Az ugyancsak a kormányzat felelősségi körébe tartozó kórházi rendszerről nincs ilyen világos létszám-információnk, de a kapacitás változása és a teljesítmény is beszédes lehet, hiszen több orvos vélhetőleg több beteget és eredményesebben képes gyógyítani. A kórházi kapacitások statisztikája szépen mutatja a 2010 utáni kormányok egészségpolitikájának kétarcúságát. Az „engedélyezett ágyszám", azaz az elméleti kapacitás – a „mi nem zárunk be kórházat!" politikájának megfelelően – lényegében nem változott. A KSH Tájékoztatási adatbázisa szerint 2012-ben – ott ez az elérhető legrégibb adat – a névleges kórházi kapacitás 69 489 ágy volt, s ebből 2023-ban is megvolt még 69 178. Csakhogy a betegfogadásra valóban használható ágyak száma ez idő alatt nagyot csökkent, 68 845-ről 63 470-re apadt. Azaz tavaly már az 5700-at is meghaladta az inaktív ágyak száma, formális kórházbezárás nélkül is köddé vált a betegfogadó képesség több mint 8 százaléka. Tény, hogy ez a „leépülés" a Covid-járvány megjelenésével gyorsult fel, de a békeidők visszatérte után sem enyhült: csak 2022 és '23 között 30 százalékkal nőtt az inaktívvá tett ágyak száma. (Egy-egy kórházi osztály vagy szakellátás működésének a szüneteltetéséről szinte naponta számolt be a média.) Maguk az ágyak persze nyilván megvannak még, talán egy raktárban, de a működtetésükhöz – bármilyen gyarapodást is olvas ki a miniszterelnök a saját papírjaiból – nyilván nincs elegendő orvos.

Mondhatnánk, hogy az „ágyszám" csupán technikai kérdés, ha ez embereket gyorsabban és biztosan meggyógyítják a kórházakban. Ám a statisztika ebben sem fejlődést jelez, hanem a teljesítmény csökkenését. Ugyancsak a KSH Tájékoztatási adatbázisából olvasható ki, hogy a kevesebb ágyon jóval kevesebb beteget is gyógyítottak. Míg 2012-ben a kórházakból elbocsátott páciensek száma 2 371 660 volt, 2023-ban már csak 1 991 468, ami mintegy 16 százalékos teljesítménycsökkenést jelent.

Adósságcsapdába esetteknek segít az egykori bankár

PORTRÉ „Nem tudok minden ügyet követni, így azt, hogy igazándiból sikeres-e a tevékenységem, abból érzem: mindig jönnek újak. Azt hallották, érdemes hozzám fordulni” – mondta Sándor György, az MNB egykori vezető tisztségviselője, kerecsendi önkéntes.

DOROS JUDIT

– Ha valaki korábban magas beosztásban volt, és munkanélkülivé válik, nehéz megfelelő új állást találnia. Egy időben ültem én is álláskereső foglalkozásokon. De vezetőként voltam a másik oldalon is, és ha az enyémhez hasonló életrajzot kaptam, elsőként az futott át a fejemen, hogy egy ilyen ember okoskodni fog, nem csinálja meg a feladatát, kockázatos alkalmazni. Az életpályám elején dolgoztam a Központi Statisztikai Hivatalban (KSH), a Magyar Nemzeti Banknál először a statisztikáért feleltem, az utolsó aktív éveimet végül a KSH-nál töltöttem, két főosztály munkáját felügyelve. Aztán jött négy éve a nyugdíj, ami kormánytisztviselőként kötelező volt, én pedig ott álltam, hogy hatvanöt évesen mit fogok még csinálni, hisz nem akarok otthon malmozni. Akkor döntöttem úgy, hogy önkéntesnek állok ide, Kerecsendre, a Világítani Fogok Egyesülethez, ahol most szegény sorsú családok adósságkezelését és roma gyerekek táboroztatását segítem – meséli Sándor György, a Magyar Nemzeti Bank hajdani vezető tisztségviselője. Négy elnök alatt is szolgált, Bod Péter Ákos, Surányi György, Járai Zsigmond és Simor András idején. Ügyvezető igazgatóként tagja volt a legfelsőbb, négyfős grémiumnak, végül a Matolcsy-érában távozott, s akkor kóstolt bele néhány hónapra a munkanélkülilétbe is. Ma az ELTE Természettudományi Kara és a KSH tanácsadója, teniszezik, az unokájára vigyáz, s a hazai érintősrögbi-válogatott tagjaként részt vett több Európa-bajnokságon is.

Viszonylag jól kereső budapesti üzletemberként már aktív korában is úgy érezte, vissza kell adnia a közösségnek abból, amit az élettől kapott, ezért jelentkezett csángó keresztszülőnek, és rendszeresen támogatott ottani gyerekeket. Közben azt is eldöntötte, hogy valamilyen módon a cigányságnak is segíteni szeretne.

– A nyolcvanas években, közgazdászként dolgozva mi más lettem volna, mint gazdasági liberális? Ez akkor úgy fogalmazódott meg, hogy a cigányságot segélyezettből adófizetővé kell tenni. Megkaptam Berki Judit elérhetőségét, aki a bátonyterenyei romák munkalehetőségeit próbálta meg kiszélesíteni; eleinte így az ő programjaikra és a tanodájuk működésére utaltam viszonylag jelentős összeget, de magam is részt vettem a szakmai eseményeiken – idézte fel. A fia eközben már Kerecsenden a helyi romák mellett önkénteskedett, így amikor négy éve nyugdíjba ment, ő is ideszegődött, az E. Román Kata fémjelezte Világítani Fogok Egyesülethez, amely nem sokkal korábban lépett be a máltaiak által koordinált Felzárkózó települések programba. – Megkérdeztem, mire lenne szükségük, mit tud nekik segíteni egy volt bankár. Felajánlották, hogy vigyem az adósságkezelési tanácsadást a helybéli rászoruló, zömmel cigány lakosságnak. Az első ügyfelem, aki idejött, épp végrehajtási eljárás alatt állt, nekem pedig akkor még fogalmam sem volt, hogyan zajlik a valóságban egy ilyen folyamat, hisz az MNB vezetőségében leginkább stratégiai elemzésekkel és makrogazdasággal foglalkoztam. De, gondoltam, egy ilyen ügy nem lehet nagy ördöngösség, mégiscsak közgazdászdiplomám van, ha elolvasok egy hivatalos papírt, azt biztosan megértem – utalt vissza a kezdetekre. Később egyre inkább rádöbbent, hogy a helyiek közül sokan funkcionális analfabéták, s egy végrehajtói okirat, aminek a megfogalmazása meglehetősen kacifántos, még inkább érthetetlen a számukra. Sándor György azonban elboldogult ebben a világban, s eleinte a Magyar Máltai Szeretetszolgálat adósságkezelői csoportjától is kapott segítséget. Ezt a munkát a szervezet keretein belül szinte mindenki alkalmazottként végzi az országban, egyedül ő vállalta önkéntesként a posztot.

FOTÓK: FARBAKY TAMÁS

„Itt, ha az iskolának vége, a gyerekek az utcán csavarognak, kitéve a drogdílernek. Nincs szakkör, nincs sport”

„Az első ügyfelem, aki idejött, épp végrehajtási eljárás alatt állt, nekem pedig akkor még fogalmam sem volt, hogyan zajlik a valóságban egy ilyen folyamat, hisz az MNB vezetőségében leginkább stratégiai elemzésekkel és makrogazdasággal foglalkoztam.”

– Nagyon vegyes, ki hogyan viselkedik egy ilyen nehéz anyagi probléma esetén. Van, aki bejön hozzám, beszélünk, és tudom, hogy nem fog csinálni semmit. Másnak megírom a hivatalos levelet, kérelmet, elkezdi a részletfizetést, aztán nem tud törleszteni, abbahagyja, és újra végrehajtás alá kerül, vagyis visszaáll az eredeti állapot. S van, hogy sikerül jó megoldást találni, a csapdába esett ember kimászik a gödörből. Nem tudok minden egyes ügyet „utánkövetni”, így azt, hogy igazándiból sikeres-e a tevékenységem, abból tudom, hogy mindig jönnek újak, mert azt hallották, érdemes hozzám fordulni. Ráadásul kettős szerepem van a faluban, hisz ittlétem óta részt veszek a gyerekek táboroztatásában is. Az egyik egy nyári nagy, egyhetes tábor, amiben 130-140 gyerek és 40-45 önkéntes vesz részt, de havonta szervezünk egy-egy hétvégi tábort is, 50-80 gyereknek. Ott természetesen jómagam is beosztott vagyok. Az első táboromban például egy 19 éves lány volt a „főnököm”, ő mondta meg, mit csináljak, de jellemzően – mivel van autóm, és gyakran azzal jövök – logisztikai feladatokat kapok – mondta.

Arra a kérdésre, hogy a saját fővárosi környezetében vajon sikerült-e másokat is adakozásra, önkéntességre bírni, azt válaszolta: akadt ilyenre is példa. Volt pályázat, amire csak egy évig kaptak pénzt, miközben egymásra épülő, többéves fejlesztőprogramot dolgoztak ki három év alatti gyerekeknek. Ilyenkor nem lehet azt mondani egy pszichológusnak vagy egy fejlesztőpedagógusnak, hogy nincs tovább, mert legközelebb nehéz lesz újra elhívni. Így aztán ő maga a barátai és ismerősei körében szervezett gyűjtést, melynek révén nagyjából 12 millió forint jött össze a projektre. – Igen, ilyen is előfordult, de nem gondolom, hogy ez lenne a fő tevékenységem, nem ezért vagyok itt – tette hozzá.

„Több olyan gyerekkel is találkozunk, aki reggelire csak cukros vizet kap, illetve a család a legtöbbet energiaitalra, cigarettára, kólára, chipsre költi.”

Ezt a munkát a szervezet keretein belül szinte mindenki alkalmazottként végzi. Sándor György ingyen

Az elmúlt csaknem négy év során számtalan nehéz sorssal szembesült. Sokan kezesként kerülnek bajba, mert évekkel ezelőtt valamelyik rokonuknak aláírtak ilyet, és most nekik kell más helyett az adósságot törleszteniük. Volt, aki a saját, amúgy feketén dolgozó testvére házát volt kénytelen így „tehermentesíteni”, miközben saját maga emiatt hitelfelvételre szorult. Mások közműcsapdában ragadnak, sokan ugyanis nem értik meg, hogy az aktuálisan ki nem fizetett villanyszámla késedelmi kamattal terhelődik, így az eredetinél jóval nagyobb összeget kell visszafizetniük, három év alatt megduplázódik a tartozás. Aki végrehajtás alatt áll, és letiltanák a fizetését, inkább elmegy feketemunkába vagy napszámba, mert akkor nem tudnak vonni a fizetéséből, így viszont később nem lesz nyugdíja. Ezért tanácsolja nekik ebben a helyzetben, hogy keressenek együtt megoldást, hisz lehet szüneteltetni a végrehajtást, s ha az adós közben elmegy dolgozni, törlesztheti a tartozás részleteit, s nem viszik el a feje felől a tetőt.

Kerecsenden egyébként mindenki dolgozik, aki akar, a környék tele van termelőüzemekkel. Egy jóval hátrányosabb észak-borsodi faluban, ahol a lakosság tíz százaléka dolgozik csupán, mert nincs munkahely, és busz egy nap csak kétszer indul, sokkal rosszabb a helyzet. Itt sok asszony kap munkát Egerben vagy a környező szállodákban: közel a demjéni, egerszalóki termálvölgy, akár ott, akár pékségekben, étkezdékben, kórházban helyezkednek el. De van, aki azért nem dolgozik, mert a gyerekét féli. – Volt nálam, szintén végrehajtási ügyben egy nő, aki a 11 éves kislányát kísérte reggelente iskolába, meg onnan vissza, hogy ne kelljen egyedül mászkálni az utcán. Itt, ha az iskolának vége, a gyerekek az utcán csavarognak, kitéve a drogdílernek. Nincs szakkör, nincs sport. Azok a programok, amiket mi próbálunk nekik szervezni, ezt a helyzetet is segítenek elkerülni – mondta. Hozzátette: korábban háromszáz felett volt a közmunkások száma, ez most már lement ötvenre-hatvanra.

Tartott tanfolyamot helybéli cigány asszonyoknak háztartási gazdálkodás témájában is, azért, hogy ők már egy másfajta szemléletet örökítsenek tovább. – Több olyan gyerekkel is találkozunk, aki reggelire csak cukros vizet kap, illetve a család a legtöbbet energiaitalra, cigarettára, kólára, chipsre költi. Elmagyaráztam, levezettem feketén-fehéren, hogy egy négyfős család hajdúszoboszlói nyaralása kijönne abból, ha ezeket egész évben nem vásárolnák meg, de nagyon nehéz változást elérni. Jómagam sokat járok színházba, nekem ez az egyik élvezet az életemben. Nekik a cigarettán meg a kólán kívül nincs ilyen, s nem is tudják mással helyettesíteni – mondta. Néhány család akad, ahol már más a szemlélet, de ők afféle „kívülállók” lettek a saját közösségükben, miközben a többségi társadalom továbbra is cigányként kezeli őket, vagyis valójában a partvonalra kerültek. Öt-hat olyan fiatal él most a faluban, aki munka mellett érettségizett, ketten közülük jelentkeztek egyetemre is. Ez itt már jelentős előrelépésnek számít, amiben vélhetőleg benne van a Világítani Fogok Egyesület s önkéntesként az ő munkája is.

€/HUF 395,43 ↓ -0,11% | $/HUF 357,84 ↓ -0,52% | CHF/HUF 419,68 ↓ -0,50%

LAPSZÉL

Feleannyi tüzelő jut a rászorulóknak

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

A téli szociális tüzelőtámogatás 5 milliárdos keretéből a sikeresen pályázó valamennyi, 2346 helyhatóság megkapta a rá eső részt – közölte a tevékenységet januártól a többi önkormányzati feladattal együtt a Belügyminisztériumtól átvevő, közigazgatási és területfejlesztési tárca. A 13 éve futó programban változatlanul az 5 ezer fősnél kisebb települések vehetnek részt. A tárca júniusi tájékoztatása szerint Navracsics Tibor szakminiszter 2122 helyhatóságnál kemény-, 50-nél lágylombos tűzifa-, 174 esetben pedig barnakőszén-támogatást ítélt meg. A mostani közlemény ama fordulata, miszerint az 5 milliárdos keretösszeg az elmúlt 13 év során több mint hatszorosára nőtt, méretes csúsztatás. A 2011-es forrásnak valóban a többszörösére rúgó keret ugyanis 2018 óta változatlan. Az elmúlt hét év során viszont a tűzifa ára több mint megkétszereződött. A helyhatóságok tehát a változatlan forrásból immár kevesebb, mint feleannyi tüzelővel láthatják el a rászorulókat, mint 2018-ban. M. I.

Tetemes bírságot kapott az MBH Bank

FOTÓ: NÉPSZAVA

Az MNB összesen 32,5 millió forint bírságot szabott ki az MBH Bankra és leányvállalatára a korábbi felügyeleti határozatokban foglalt intézkedési kötelezettségek elmulasztása miatt – közölte a jegybank. Előrebocsátották, hogy a feltárt szabályszegéseknek nem volt jelentős hatásuk a bankok biztonságos működésére, az ügyfélkörre, illetve a pénzpiacra sem, ugyanakkor az MNB ismételten előírta a jogsértések mielőbbi kiküszöbölését. Ezek többek között a belső ellenőrzést és az adatszolgáltatási terület létszámhiányos működését, a likviditási adatszolgáltatási jelentések késedelmes teljesítését érintik. NÉPSZAVA

RÉSZVÉNYEK

BUX		
72 340,83	↑	+0,75%
Mol		
2590 Ft	↑	+0,23%
MTelekom		
1020 Ft	↑	+0,39%
OTP		
18 500 Ft	↑	+1,65%
Richter		
10 660 Ft	↓	-0,37%

Láthatóbbá váló vagyonok

PÉNZMOSÁS Egy uniós irányelv miatt nem titkolhatja tovább a magyar állam, hogy mennyit öntött a NER-milliárdosok magántőkealapjaiba.

PAPP ZSOLT

Az elmúlt években robbanásszerűen szaporodtak itthon a magántőkealapok, amit egyebek mellett a NER-elit arra használt fel, hogy elrejtse magánvagyonát a nyilvánosság elől. Ezt segítette, hogy a kormány olyan jogszabályi környezetet alakított ki, amely lehetővé tette a magánvagyonok, illetve néhány NER-milliárdosnak nyújtott, hatalmas összegű állami támogatások eltitkolását is. Egy ideig – 2024 januárjáig – létezett egy nyilvános NAV-adatbázis, ahol azonosítani lehetett az alapok tényleges tulajdonosait. Ám miután a Direkt36 tényfeltáró portál cikke rávilágított, hogy ezen százmilliárdos vagyonok mögött döntő többségben NER-millliárdosok, illetve a kormányfő körüli „üzletemberek" állnak, megszüntették ezt az adatbázist.

Ennek az állapotnak vethet véget az Európai Bizottság azon új, idén nyáron elfogadott irányelve, amely kötelezővé teszi a tagállamoknak, a pénzmosás elleni szabályokra hivatkozva, hogy vezessenek olyan, korlátozottan nyilvános adatbázist, amelyben ellenőrizhetőek lesznek a magántőkealapok alapadatai és a végső tulajdonosaiknak személye – mondta Zeisler Judit, a Transparency International (TI) Magyarország közpolitikai vezetője a szervezet Titoktartás mellékhatásokkal című tanulmányának csütörtöki bemutatóján. Az általa említett anyag a magyar magántőkealapok működési és korrupciós problémáit elemzi. Gond pedig akad bőven, hiszen mára ez az „intézményi megoldás" a vagyonelrejtés és a közpénzek kiszivattyúzásának szinonímájává vált itthon – tette hozzá Martin József Péter, a TI ügyvezető igazgatója.

A számok elég beszédesek. Miközben 2016-ban alig 5 magántőkealap működött Magyarországon, addig 2023 végén már 161. Ezekből azonban csupán 64 állt közvetlenül az MNB ellenőrzése alatt. A magyar szabályozás szerint ugyanis az 500 millió eurónál (mintegy 200 milliárd forint) kisebb eszközértékű alapokat az MNB csak regisztrálja, de nem ellenőrzi. Figyelemre méltó, hogy a hazai magántőkealapok jelentős többsége ezen bűvös határ alatt marad. Amennyiben Magyarországon is életbe lép az uniós irányelv, akkor ezen „kicsikre" is komolyabb szabályozás vár. Problémát jelent viszont, hogy az irányelvet a honi parlamentnek még át kell ültetnie a magyar jogrendszerbe – s már az is kérdéses, ez megtörténik-e – illetve annak végrehajtását a kormánynak kell ellenőriznie.

FOTÓ: FARBAKY TAMÁS

Zeisler Judit: A magántőkealapokról ma nincs közhiteles nyilvántartás

Az alapokról egyébként nincs ma közhiteles nyilvántartás sem – mutatott rá Zeisler Judit. A jelenlegi szabályozás és gyakorlat szerint ugyanis, ha a NAV-nál a magántőkealapok alapkezelői be is jelentik az adatokat, így például a tulajdonosokat, azok valódisága nem ellenőrizhető. Az elfogadott uniós irányelv szerint a jövőben az adóhivatal köteles lesz ellenőrizni az adatszolgáltatás valódiságát, és ennek érdekében büntethet is. Az, hogy a magántőkealapok tulajdonosainak kilétét – az offshore cégformához hasonlóan – homály fedi, pénzmosási kockázatokat vet fel. Az Európai Bizottság kifejezetten a magyar magántőkealapok esetében is rögzítette ezt a rizikófaktort a 2023 júliusában közzétett jogállamisági jelentésében,

> Miközben 2016-ban alig 5 magántőkealap működött Magyarországon, addig számuk 2023 végére elérte a 161-et.

melyben a hazai magántőkealapok átláthatóságának növelését ajánlotta, mivel azok „szerepet játszanak a korrupcióból származó, jogtalanul szerzett nyereség elrejtésében".

A kormányzati titkolózás abból a szempontból érthető, mert a TI adatai szerint 2020 után több mint százmilliárd forint állami pénz áramlott a kormányfő környezetébe a magántőkealapokon keresztül. A koronavírus-járvány alatt indult állami tőkeprogramok során 400 milliárd forintnyi közpénzt fektetett be a Magyar Fejlesztési Bank újonnan létrehozott magántőkealapokon keresztül, melyből 175 milliárd forint immár Tiborcz Istvánhoz, Orbán Viktor miniszterelnök vejéhez köthető alapkezelők portfólióját gazdagítja, de jutott legalább 50-50 milliárd állami „befektetés" Mészáros Lőrinc és Jellinek Dániel által ellenőrzött alapoknak is. Ez csak a jéghegy csúcsa, ugyanis az állami Magyar Fejlesztési Bank egymaga 1037 milliárd forintot, az Eximbank további 172 milliárdot, míg a Magyar Nemzeti Bank „jegybanki alapítványai" 240 milliárd forintnyi közpénzt fektettek be közelebbről nem ismert magántőkealapokba.

A Sparral szemben nem ment

KERESKEDELEM A szabad versenyt sérti, s ellentétes az uniós joggal az a magyar szabályozás, amely arra kötelezi a kereskedőt, hogy bizonyos mezőgazdasági termékeket meghatározott áron és előre meghatározott mennyiségben árusítson – tette közzé csütörtökön ítéletét az Európai Bíróság abban az ügyben, amelyet a magyar állammal szemben a Spar Magyarország indított.

A történet háttere, hogy 2022 februárjában Magyarország a Covid-járvánnyal összefüggésben kormányrendelettel szabályozta hat alaptermék (a cukor, a búzaliszt, a napraforgóolaj, a sertés- és baromfihús, valamint a tej bizonyos típusai) forgalmazását. Ezt követően novemberben az ukrajnai háború miatt a tojást és a burgonyát is beemelték ebbe a körbe. A szabályozás végül 2023 július 31-ig volt hatályban.

A vonatkozó rendelet szövege szerint azok a kereskedők, akik e termékeket egy meghatározott korábbi időpontban már forgalmazták, bírság terhe mellett kötelesek voltak azokat előre meghatározott mennyiségben hatósági áron árusítani. Tavaly májusban a magyar hatóság bírságot szabott ki a Spar Magyarországra, arra hivatkozva, hogy az egyik kereskedelmi egységükben nem tartották be a kormányrendeletben említett termékek készleten lévő napi mennyiségére vonatkozó követelményét. A kereskedelmi lánc nem hagyta annyiban és eljárást indított a Szegedi Törvényszék előtt a döntés megsemmisítése érdekében. A bíróság pedig az Európai Unió Bíróságához (EUB) fordult, hogy vajon a kormányrendelet összeegyeztethető-e a mezőgazdasági termékek szabad versenyével. Az EUB pedig tegnap úgy határozott, hogy a szabályozás sérti a szabad versenyt.

Gulyás Gergely a csütörtöki kormányinfón a fejleményekkel kapcsolatban úgy reagált, hogy „nem lepődtünk meg, ha Brüsszelen múlt volna, árcsökkentő akciózás nem lett volna Magyarországon, és ha a Sparon múlt volna, akkor sem". Szavai szerint a döntés a kereskedelmi lánccal szemben kiszabott bírságra vonatkozik, amit így nem kell megfizetni. Az ítélet kapcsán a nemzetgazdasági tárca vezetője, szinte kirohanásszerű közleményt tett közzé. Ebben Nagy Márton úgy fogalmaz, hogy Brüsszel a családok helyett az árdrágító és profithajhász multik oldalára állt. Ez a magatartás, a Spar, a brüsszeli bizottság, valamint a perben észrevételt tévők részéről is szemben áll a magyar fogyasztók érdekeivel. Egy gondolat erejéig a Spar hazai működését is minősítette, miután úgy fogalmazott: a vállalat által különböző perekben megfogalmazott támadások hátterében nem az érintett intézkedések állnak, hanem a kiskereskedelmi társaság lesújtó gazdasági helyzete. A cég működése ugyanis nem hatékony. Egyúttal a tárcavezető kommentárja a vállalat felé egy üzenetnek tekinthető mondatot is tartalmaz, miszerint „semmilyen vállalkozásnak nincs helye a magyar piacon, amely a magyar fogyasztók érdeke ellen űz piszkos játszmákat". Á. A.

FOTÓ: LADJÁNSZKI MÁTÉ

Mit, hol, mennyiért? A magyar szabályozás sérti az uniós jogot

Fanyalgók és elvakultak

REAKCIÓ Demokrata és republikánus politikusok, valamint az amerikai média munkatársai is Trump elszalasztott lehetőségét és Harris okos ködösítését emelték ki a keddi tévévita után.

MOSOLYGÓ MIKLÓS

„Trump kihagyta a kínálkozó lehetőséget, hogy a Biden–Harris-kormányzat gazdasági és migrációs politikájának kudarcára koncentráljon, ehelyett lépre ment és elveszett a választások eredményét tagadó teóriák és a házi kedvenceinket megevő migránsokról szóló rémtörténetek sűrűjében. Ezzel szemben Harris jól vette az akadályt, hogy elnöki szerepben mutassa magát, Trump viszont nem tudott rámutatni ellenfele korábban képviselt radikálisan liberális álláspontjaira” – fogalmazott a Reutersnek Marc Short, Mike Pence korábbi republikánus alelnök kabinetfőnöke.

Donald Trump republikánus elnökjelölt a tőle megszokott módon nem gyakorolt önkritikát a vita után a „spin room”-nak nevezett sajtószobában adott nyilatkozataiban. A Harris-kampány következő vitára vonatkozó javaslatát sem az erő, sokkal inkább a gyengeség jeleként keretezte a konzervatív Fox News műsorvezetőjének érdeklődésére. Truth Social nevű közösségi oldalán néhol csupa nagybetűvel adta közre, hogy „ez volt a legjobb vitám VALAHA, különösen azért, mert HÁROM AZ EGY ELLEN zajlott”.

Az üzenete számbeli fölényt tagláló része arra vonatkozott, hogy meggyőződése szerint az ABC News két riportere, David Muir és Linsey Davis elfogultan vezette a keddi tévévitát. Ez abból a szempontból helytálló, hogy a vita során a moderátorok többször végeztek tényellenőrzést Trump állításait hallva, míg Harris irányában nem gyakorolták ezt a szigort. Ugyanakkor az is tény, hogy Trump abszurd állításai egy politikában laikus tévénéző számára is hihetetlennek tűnhettek.

Lara Trump, a volt elnök menye és a Republikánus Párt országos bizottságának a társelnöke is a média elfogultságáról beszélt, valamint egy a Fox News által rendezendő következő vita lehetőségét is belengette. J. D. Vance republikánus alelnökjelölt azt emelte ki, hogy az amerikai utcákon elszabadult erőszak és ellenőrizetlen migráció is annak „köszönhető”, hogy Harris alelnökként nem látta el a feladatát az elmúlt négy évben.

FOTÓ: AFP/MATTHEW HATCHER

A Biden elnökkel folytatott első vitával ellentétben Donald Trump ezúttal szükségét érezte bizonygatnia a sajtó előtt, hogy ő győzött

A vita során Trump az eredményeit nem tudta koherens és meggyőző üzenetté formálni.

A liberális CNN csatorna is kíváncsi volt az átlagszavazók reakcióira, így a vita lezárultával egy fókuszcsoport megkérdezésével igyekeztek eldönteni, melyik fél nyerte a párbajt. A résztvevőket a billegő Pennsylvania „legbillegőbb” Erie megyéjében az ingadozó szavazók közül választották ki. A megye az elmúlt tizenkét évben minden választáson rendre „oldalt váltott”, így érzékletesen mutatja meg a verseny kiélezettségét. A tizenkét fős csoportból nyolcan Harrist, négyen pedig Trumpot látták meggyőzőbb vitázónak. Ezzel együtt akadt, aki a Trump-adminisztráció alatti gazdasági kiszámíthatóság miatt a volt elnökre szavazna, míg mások Harris megnyerő személyiségét dicsérték.

Tulsi Gabbard korábbi hawaii demokrata párti képviselő, mára a Trumpot felkészítő csapat tagja főnöke helyett volt kénytelen nyomatékosítani a konzervatív kampány legfontosabb üzeneteit. Gabbard határozottan állította, hogy Trump végig az amerikai választókat leginkább foglalkoztató kérdésekre fókuszált, ami az utcákon zajló bűnözés, az illegális bevándorlók milliói és a hétköznapi árucikkek drágulása. Kamala Harris azonban véleménye szerint úgy tett, mintha nem lenne köze ezekhez a problémákhoz. Gabbard republikánus győzelem esetén helyet kapna majd az elnöki adminisztráció átmenetét irányító csapatban is, így optimizmusa a saját karrierjének is szól.

A tizenkét fős csoportból nyolcan Harrist, négyen pedig Trumpot látták meggyőzőbb vitázónak.

Nem minden republikánus politikus volt ennyire derűlátó. A dél-karolinai szenátor, Lindsey Graham a közösségi médiában még a Trump-adminisztráció idején tapasztalt jó közbiztonságot dicsérte, ám a Politicónak már borúlátóbban nyilatkozott az újságírói kérdésekre. „Abban reménykedtem, hogy azt hallom majd tőle, »az elnökségem végeztével negyven éve a legbiztonságosabb volt a határunk, a lakáshitelek kamatai 3 százalék alatt voltak, a benzin (gallonja) 1,87 dollár volt, tető alá hoztuk az Ábrahám-egyezményeket, az ország energiafüggetlen volt, ezt mind ti szúrtátok el«” – nyilatkozta csalódottan Graham.

A vita során Trump az eredményeit nem tudta koherens és meggyőző üzenetté formálni. A záróbeszédek alatt úgy tűnt, mintha észbe kapott volna, és visszatért a Biden-kormány gazdasági baklövéseinek kritizálásához, de ez idő hiányában már nem tudott jelentős benyomást tenni a vitát követő szavazókra.

A feszült vitát követő napon Donald Trump, Kamala Harris, Joe Biden elnök és Michael Bloomberg egykori New York-i polgármester is megjelent a Manhattanben található Ground Zero emlékműnél tartott megemlékezésen, ahol a 2001. szeptember 11-i terrortámadás 3 ezer áldozata előtt rótták le tiszteletüket. Az eseményen Trump és Harris a vita hangulatától eltérően már-már szívélyes hangulatban fogott kezet.

Trump később meglátogatott egy helyi tűzoltóőrsöt is, ahová elkísérte az a Laura Loomer nevű szélsőjobboldali politikai aktivista és provokátor, akinek állítása szerint a Világkereskedelmi Központ elleni támadásra egy kormányzati összeesküvés részeként került sor. Az extrém nézeteket valló Loomer újbóli feltűnése Trump oldalán azért jelzi: MAGA-kutyából ritkán lesz demokratikus szalonna.

Otthon sem kedvelik Orbán szerb barátját

FORDULAT Csütörtökön ismét Orbán Viktor vendége volt Milorad Dodik. A hivatalos közlés szerint a magyar kormányfő és a boszniai szerb elnök megbeszélésén a Nyugat-Balkán uniós integrációjáról volt szó, arról, hogy Magyarország az EU Tanácsának soros elnökeként hogyan tudja előremozdítani a folyamatot. Orbán áprilisban volt Dodik vendége, amikor Banja Lukában megkapta a bosznai Szerb Köztársaság legmagasabb állami kitüntetését. Korábban ezzel jutalmazták Vlagyimir Putyint, de a srebrenicai mészárost, Ratko Mladicot is.

A magyar kormány a szeparatista húrokat pengető, nyíltan oroszbarát Dodik nagy szövetségese. Jelentős hiteleket nyújt a boszniai Szerb Köztársaságnak különféle jogcímeken. Budapest eddig mintegy 45 milliárd forintos segítséget ígért a boszniai szerbeknek, amelynek egy részét mezőgazdasági gépek és szerszámok vásárlására fordították. Banja Lukának szüksége van a pénzre, mert rendkívül súlyos gazdasági helyzetbe sodródott. Jellemző módon a magyar kormány megvétózta az uniós szankciókat Dodikkal szemben, aki ellen Washington és London már korábban büntetőintézkedéseket rendelt el.

FOTÓ: MTI/MS/BENKO VIVIEN CHER

Dodikot már Washington és London is szankciókkal sújtja

Csakhogy Orbán nagy barátjának a szénája nemcsak Nyugaton, hanem már saját szűkebb pátriájában is egyre rosszabbul áll. A múlt hét végén a boszniai szerb elnök helikopterrel utazott a Bardaca tóhoz, hogy a közelgő helyhatósági választásokra tekintettel megmártózzon a Gastro fesztivál tömegében. Ám ahelyett, hogy tapssal ünnepelték volna, jeges elutasítás fogadta a háborús veteránok szövetségének sátrában: egyetlen veterán sem nyújtott kezet neki.

A boszniai elnök nem éppen emelkedett módon, a középső ujját mutogatva válaszolt. A kormányzó SNSD párt vezetőjének obszcén gesztusa Dodik saját népéhez való viszonyának a „szimbóluma” volt – mondta utólag Jelena Trivic (NF) ellenzéki politikus. „Igazi háborús haszonleső” – vélekedett róla.

Dodiknak kínos kudarcok sorával kell szembenéznie. A dúsgazdag ripacs csillaga még szerb honfitársai körében is halványulni látszik – írja a Die Presse. A környezete ugyanis a ruszofil cselszövővel szemben bevezetett amerikai szankciók hatását komolyan megérzi. A szeparatista Dodik az amerikai nyomás hatására kénytelen volt hűséget esküdni Bosznia egysége mellett.

Nem sokkal azután, hogy William Burns, az amerikai CIA vezetője balkáni körútja során Szarajevóban Dodik bizalmasával, Zeljka Cvijanoviccsal, Bosznia-Hercegovina elnökségének szerb tagjával találkozott, a június elején még függetlenségi népszavazás kiírását kilátásba helyező Dodik augusztus végén meglepő kijelentést tett. A Republika Srpska „soha nem kérdőjelezte meg Bosznia-Hercegovina szuverenitását és integritását” – hangoztatta. A boszniai szerb elnök „nemcsak behúzta a kéziféket, hanem sietve szállt ki az autóból, hogy visszafelé kezdjen el szaladni” – vélekedett Ivana Maric elemző. A fordulatot azzal magyarázza, hogy az Egyesült Államoknak tudomása lehet olyan „dolgokról”, amelyek súlyosan terhelőek Dodikra nézve.

Korábbi pártfogója, a Nyugatra mind gyakrabban tekintő Aleksandar Vucic szerb elnök is egyre látványosabban igyekszik elhatárolódni tőle, ami különösen érzékenyen érinti Dodikot. Vucic, amikor nemrégiben az október 6-án esedékes boszniai önkormányzati választásról beszélt, azt mondta, elnökként kapcsolatban áll a Republika Srpska vezetésével, de „mindenkit” ismer, és „nem akar beleszólni a választási kampányba”. A szerb elnök látványosan kitért a kérdés elől, hogy melyik pártot támogatja. A Banja Luka-i Euro Blic című lap egyenesen arról írt, hogy Belgrád pofont adott Dodiknak.

Hab a tortán, hogy július 24-én a szarajevói alkotmánybíróság felfüggesztette azt a választási törvényt, amelyet a boszniai szerb parlament áprilisban fogadott el, s amely nagyobb hatásköröket irányzott elő Dodikék számára. A jelek szerint a magyar külpolitika újfent rossz lóra tett.

RÓNAY TAMÁS

LAPSZÉL

Ferenc pápa méltányos bért sürget

FOTÓ: AFP/TIZIANA FABI

A délkelet-ázsiai és óceániai régiót érintő tizenkét állomásos körútján Ferenc pápa beszédet mondott a térség gazdasági központjának tekintett Szingapúrban. Üzenetében aggodalmát fejezte ki az elöregedő társadalom és a bevándorló munkások szociális körülményeit illetően. A mintegy 1000 politikus, civil és egyházi vezető előtt mondott beszédében így fogalmazott: „Remélem, hogy különös figyelmet fordítanak a szegényekre és az idősekre, ahogy a dolgozó bevándorlók méltóságára is.” „Ezek a munkások nagyban hozzájárulnak a társadalomhoz, így méltányos bért érdemelnek” – tette hozzá a katolikus egyházfő. NÉPSZAVA

Navalnij ügyvédei a vádlottak padján

Moszkvában tegnap kezdődött az idén elhunyt Alekszej Navalnij orosz ellenzéki vezető három ügyvédjének pere. Vagyim Kobzevet, Alekszej Lipcert és Igor Szergunyint még tavaly tartóztatták le „szélsőséges szervezetben történő részvétel” vádjával. A nyomozók szerint a három férfi hírvivőként szolgált Navalnij és a külvilágban élő támogatói között, ezáltal is segítve politikai tevékenysége folytatását a börtön falai mögül. Navalnij csapata a letartóztatásokat az akkor még életben lévő Navalnij további elszigetelésével magyarázta. A tárgyalás előtti meghallgatáson hármójuk közül Szergunyin bűnösnek vallotta magát, míg Kobzev és Lipcer tagadta a vádakat. Az ügyészség kérésére a tárgyalást zárt ülésen tartják, amin nem lehetnek jelen a sajtó munkatársai. NÉPSZAVA

Tüntetnek a mexikói bírósági reform ellen

FOTÓ: AFP/C. SANTIAGO/EYEPIX G.

A törvényhozás átfogó reformot fogadott el Mexikóvárosban, miután a felsőházi vitát demonstrálók zavarták meg. A leköszönő elnök, Andres Manuel Lopez Obrador által szorgalmazott törvényjavaslatot a kormányzópárt az alkotmánymódosításhoz szükséges kétharmados többséggel fogadta el. Az új törvény alapján Mexikó lesz az első ország, ahol az igazságszolgáltatási hierarchia minden szintjén az állampolgárok választják a bírákat. Obrador szerint ezzel véget ér az a gyakorlat, hogy „az igazságszolgáltatás a hatalmasokat és a fehérgalléros bűnözőket segíti”. Ám az elnök kritikusai arra figyelmeztetnek: a változás veszélyezteti a bírói függetlenséget, s kiiktatja a rendszerből a fékeket és ellensúlyokat. NÉPSZAVA

Többfrontos támadás

932. NAP Az orosz csapatok ellentámadásba lendültek a Kurszki területen, és fokozták a nyomást a donyecki fronton is, miközben Kijev állítólag engedélyt kapott a brit Storm Shadow rakéták oroszországi bevetésére.

HARSÁNYI GYÖRGY

Harmadik napja tartott az orosz ellentámadás tegnap az orosz Kurszki terület augusztus elején elfoglalt részén. Egy kremlbeli forrás szerint Vlagyimir Putyin elnök parancsot adott a hadseregnek, hogy október 1-jéig verjék ki a régióból az ukrán erőket. Az orosz védelmi tárca azt közölte, hogy csapataik visszaszerezték az ellenőrzést tíz kurszki falu felett, más irányokban pedig új ukrán támadásokat vertek vissza. A harcok az elfoglalt térség nyugati szárnyán zajlanak. Volodimir Zelenszkij ukrán elnök a litván kollégájával, Gitanas Nausedával közös kijevi sajtókonferenciáján úgy fogalmazott, hogy az orosz ellentámadás „a mi ukrán tervünk szerint zajlik”.

Az orosz erők ugyanakkor a donyecki fronton is fokozták műveleteiket. Egyik fő csapásirányukban már az ostromlott Pokrovszk központját lőtték, elvágták a város vízellátását és lerombolták a várost a szomszédos Mirnograddal összekötő hidat. Csasziv Jar határában pedig fontos magaslatok ellen intéztek rohamokat. A donyecki Viroljubivka településnél kilőtték a Nemzetközi Vöröskereszt segélyszállító teherautóját és egy személyautóját, megölve a szervezet három ukrán munkatársát. Közben orosz rakéta talált el a Fekete-tengeren egy ukrán teherhajót, amely gabonaszállítmányával Egyiptomba tartott. Előzőleg hajnalban Ukrajna nyolc régióját érte újabb orosz dróntámadás, de a 64 iráni Shahed drón többsége nem ért célba.

A Roszaviacija orosz légi közlekedési hatóság közlése szerint tegnap két napon belül másodszor támadták drónok az észak-oroszországi Murmanszki terület három repülőterét, mintegy 1500 kilométerre az ukrán–orosz határtól. A nyugat-szibériai Omszkban a régió kormányzója szerint tűz ütött ki a harckocsikat és más haditechnikát gyártó omszki vállalat egyik épületében.

Az orosz sajtó felkapta a Guardiannek az amerikai és a brit külügyminiszter szerda esti kijevi sajtótájékoztatójáról adott tudósítását, amelyben a lap brit kormányforrásokra hivatkozva megemlítette, hogy már megszületett a döntés arról, hogy Ukrajna Storm Shadow cirkálórakétákat vethessen be oroszországi célpontok ellen, bár ezt várhatóan nem fogják nyilvánosan bejelenteni Keir Starmer brit miniszterelnök és Joe Biden amerikai elnök pénteki találkozóján. Ukrajna régóta kéri szövetségeseit, hogy oldják fel a tőlük kapott nagy hatótávolságú rakéták, köztük az amerikai ATACMS-ek használatára vonatkozó korlátozásokat, hogy Oroszországon belüli kulcsfontosságú katonai célpontokat támadhassanak.

FOTÓ: AFP/MARK SCHIEFELBEIN

Antony Blinken Kijevben kijelentette, hogy Irán döntése, miszerint ballisztikus rakétákat küld Moszkvának, megváltoztatta a stratégiai gondolkodást Londonban és Washingtonban

Antony Blinken amerikai külügyminiszter a kijevi sajtótájékoztatón az eddigi leghatározottabban utalt arra, hogy a Fehér Ház hamarosan feloldja ezeket a korlátozásokat, értésre adva, hogy az elhatározás már megszületett. A brit kollégája, David Lammy mellett felszólaló Blinken azt hangoztatta: Irán e héten kiderült döntése, miszerint ballisztikus rakétákat küld Moszkvának, megváltoztatta a stratégiai gondolkodást Londonban és Washingtonban. Ez „jelentős és veszélyes eszkaláció” volt – mondta. Hozzátette, hogy ez az eszkaláció Putyin műve.

> Egy kremlbeli forrás szerint Vlagyimir Putyin elnök parancsot adott az orosz hadseregnek, hogy október 1-jéig verjék ki a régióból az ukrán erőket.

Blinken több mint 700 millió dolláros humanitárius segélyt jelentett be, míg Lammy megerősítette, hogy országa további 782 millió dolláros segítséget és hitelgaranciát nyújt Ukrajnának. Ezek nagy része az Oroszország által szisztematikusan támadott ukrán energiahálózat megerősítését szolgálja az ország előtt álló nehéz tél előtt.

A Kreml szóvivője, Dmitrij Peszkov csütörtökön „megfelelő válasszal” fenyegetett arra az esetre, ha ezekkel a fegyverekkel Oroszország belsejében lévő célpontokat érne támadás. Szergej Lavrov külügyminiszter azt állította, hogy ezt a döntést már rég meghozták, most csak indokot kerestek a bejelentésre. Nyugati médiumok emlékeztettek rá, hogy Ukrajna 2023 szeptemberében bevetett már Storm Shadow cirkálórakétákat az orosz fekete-tengeri hadiflotta szevasztopoli főhadiszállására mért csapásban.

Trump nem hagyja el a NATO-t

KONFERENCIA „Az Egyesült Államok nem hagyja el a NATO-t, ha Donald Trumpot megválasztják, ez nonszensz! – szögezte le James Carafano. A republikánus kutatóintézet, a Heritage Alapítvány biztonságpolitikai szakértője az Egyensúly Intézet közreműködésével megrendezett transzatlanti biztonságpolitikai konferencia, a Budapest Energy and Security Talks nyitónapján beszélt. A Heritage nevéhez fűződik az a Project 2025 című program, amely kritikusai szerint autokrata kézikönyvként szolgálhat egy második Trump-adminisztráció számára. Az intézet márciusban egy kerekasztal-beszélgetésen Orbán Viktort is vendégül látta. Trump eddig tagadta, hogy ismerné a dokumentum tartalmát. Carafano ezt megerősítette, hiszen az agytröszt munkatársai már a vesztes választás másnapján elkezdték összeállítani a könyvet, ami másfél éve nyilvánosan is elérhető. Ráadásul a Project 2025-ben egymással ellentétes álláspontok is helyet kaptak. „Miért lenne demokráciaellenes az, ha írunk egy könyvet arról, miként ültetnénk át a megválasztott elnök programját a gyakorlatba?”

FOTÓ: PAVEL BOGOLEPOV

James Carafano szerint egy orosz győzelem katasztrofálisan hatna a globális biztonságra nézve

Egy az Orbán-kormányra vonatkozó kérdésre azt is elmondta: konzervatív szemmel nézve a magyar politika úttörő volt abban, hogy képes volt közösséget teremteni a konzervatívok között. Ugyanakkor hangsúlyozta: „A magyar kormányzat és a republikánusok között vitás pont ironikus módon jelenleg nem Ukrajna, hanem Kína.” Állítása szerint Donald Trump Kínával kapcsolatos ellenérzéseit várhatóan a rá jellemző brutális őszinteséggel fogja elmondani, ha úgy alakul.

A konferencián videókapcsolaton keresztül szólalt fel Ian Brzezinski republikánus biztonságpolitikai szakértő, aki kormányhivatalnokként dolgozott George Bush elnöksége idején. Szerinte nem kérdés, hogy a konfliktusnak Ukrajna győzelmével kell zárulnia. „Ha hagyjuk Oroszországot győzni, annak súlyos, globális hatása lehet. Putyin a II. világháború utáni korszak békés és prosperitást nyújtó világrendjét akarja felrúgni. Egy olyan világba akar visszatérni, ahol csak a brutális erő számít.” Brzezinski szerint ehhez Putyin a nukleáris fenyegetést használja fel, ami más globális szereplőket is felbátoríthat. Mint mondta, a NATO hitelessége is sérül, ha a jóval gyengébb erőt képviselő Oroszországot nem sikerül megállítania. Ami a régiónkat illeti: teljesen egyértelmű, s Putyin már korábban is jelét adta, hogy a nukleáris fenyegetéssel Közép-Európa leuralására is törekszik, és megbontaná a NATO egységét. Ha Donald Trump úgy akarja lezárni a háborút, hogy ukrán területeket enged át Oroszországnak, az katasztrofális következményekkel járna, és recept lenne egy következő háborúra – fogalmazott Ian Brzezinski.

BATKA ZOLTÁN

Egyház és cölibátus

PATTHY LORÁND

Nem éppen politika, amivel pedig ezen a helyen a legtöbbször foglalkozni szoktunk, de úgy érzem, hogy gyakorló római katolikusként indokolt hozzászólnom Bese Gergő, Hatházi Róbert és R. Gábor napokban kirobbant botrányaihoz. Mint ismert, előbbit melegorgiákon való részvétel, utóbbi kettőt pedofília gyanúja miatt menesztette a Kalocsa-Kecskeméti Főegyházmegye. Botrányaik és az egyházi szankciók híre megmozgatta a hazai közélet szinte minden szegletét.

A hasonló témákról szóló beszámolóknak alapvetően két jellemző lecsapódása van a társadalomban, és úgy vélem, mindkettő téves. Az egyik értelmezés szerint a katolikus klérus környékén tapasztalt erkölcsi problémákról író sajtómunkást kizárólag az a szándék mozgathatja, hogy az egyház ellen intézzen támadást, megpróbáljon neki ártani. A másik konklúzió pedig az efféle hírekből azt szűri le, hogy az egyház a szexuális ragadozók, s egyéb gonosz emberek gyűjtőhelye, a pedofilokat pedig alighanem szánt szándékkal toborozzák szivarfüstös szobáikban.

Persze sarkítok, de a lényeg ez. S azért gondolom helytelennek mindkét megközelítést, mert egyrészt az egyházakhoz hasonló nagy közösségekben szolgálatot teljesítő kulcsszemélyek esetleges bűncselekményei (vagy más súlyos erkölcsi elhajlásai) közügynek számítanak, ami miatt a sajtónak feladata foglalkozni velük. Másrészt viszont a katolikus egyház, és úgy általában a kereszténység értékei semmivel sem fognak kevesebbet érni attól, hogy kiderül: bizonyos személyek úgy kerülnek a kötelékeikbe, hogy nem ott lenne a helyük. Meggyőződésem, hogy az egész Földön nincs annyi szexuális ragadozó, amennyi érvényteleníteni tudná Jézus Krisztus tanításait, amelyek – legalábbis véleményem szerint – mindmáig az emberiség legnagyobb civilizációs vívmányát jelentik.

A lényeget eltakaró általánosítás helyett inkább két új szempontot érdemes mérlegelni. Az egyik, hogy miképpen kezeli az egyház a már megtörtént eseteket. Ebben a tekintetben fontos előrelépést látunk, hiszen az érsekség nem szőnyeg alá söpörte a szégyent, hanem mindhárom botrányhőst menesztette, és egyúttal a szükséges vizsgálatokat is elrendelte. Ez a megtisztulási szándékára enged következtetni, amit csak támogatni lehet.

A másik kérdés, hogy miként lehetne a hasonló eseteket megelőzni. És ez a dilemma már jóval kényesebb. Mivel feltehetően senki sem úgy jelentkezik a papneveldébe, hogy büszkén hirdeti adott esetben pedofil vagy meleg hajlamait, rettentő nehéz a kiszűrésük. Ha viszont felmerül a kérdés, hogy miért lehet arányaiban több hasonló eset a katolikus egyházban, mint akár a protestánsoknál (Balog Zoltán és Kónya Endre más típusú botlásától tekintsünk el), nehéz figyelmen kívül hagyni a cölibátus szerepét. Az a tény ugyanis, hogy a katolikus papok nem köthetnek házasságot, növeli az esélyét, hogy nagy számban kerüljenek közéjük olyan személyek, akik valamilyen oknál fogva a szexuális irányultságukat nem akarják felvállalni. És évek múltán így buknak le mind a Bese Gergők, mind a Hatházi Róbertek – függetlenül attól, hogy az egyik „csak” egyházi értelemben követett el súlyos bűnt, a másik viszont világi értelemben is, legalábbis a rendelkezésre álló információk szerint.

> Sem Krisztus, sem a 12 apostol nem írt elő nőtlenséget a lelkipásztorok számára: a papi cölibátus intézményesítésének korszaka a 10–12. századra tehető.

Az egyháznak az ilyen hajlamú személyekre gyakorolt vonzerejét érzésem szerint hatékonyan csökkenthetné a cölibátus eltörlése. Sem Krisztus, sem a 12 apostol nem írt elő nőtlenséget a lelkipásztorok számára: a papi cölibátus intézményesítésének korszaka a 10–12. századra tehető. Tehát a szabály felülírható, és vatikáni körökben látszanak is az ezt megcélzó jelek. A probléma inkább az, hogy – amint azt az időközben laicizált Hodász András még papként a Partizánnak megfogalmazta – „az egyház egy 2000 éves cég, lomha cégkultúrával”. Azaz hiába van meg egyre többekben az elhatározás, a katolikus egyház akkora intézmény, hogy gyors döntéseket egyszerűen képtelenség meghozni, főleg akkor, ha éppen több mint 800 éves regulákat kellene megváltoztatni. Amiben viszont egészen biztos vagyok: nem a kereszténységgel, és még csak nem is az egyházzal van a gond, hanem inkább bizonyos, mára elavult előírásaival.

Vucic 11-ese

RÓNAY TAMÁS

Emlékezhetünk arra, amint 2022 márciusában Aleksandar Vucic és Orbán Viktor közös vonatozással ünnepelték meg a transzparensnek nagy jóindulattal sem nevezhető kínai hitelből épülő Belgrád–Budapest vonal elkészült szerbiai szakaszát. A vasúti kocsiban készült felvételekből az lehetett az érzésünk, mintha a sín mellett kilométereken át ünneplő tömegek üdvözölték volna a szerb elnököt, és a magyar kormányfőt, Vucic ugyanis bizonyos időközönként integetett. Ám kiderült: egy árva lélek nem volt ott, Vucic mindenkit átvert.

A közös vonatozásoknak mára vége, s nem csak azért, mert az említett vasútvonal építésének gyorsasága nem éppen az expresszek sebességét idézi. Vucic egyre inkább a Nyugathoz közeledik, ami nem csak Moszkvában, Budapesten is aggodalmat kelt. A szerb elnök mindig is nagy játékos volt, ügyesen lavírozott Kelet és Nyugat között, és most épp változik a széljárás. Különösen feltűnő volt, hogy Vlagyimir Putyin moszkvai meghívására nem mondott igent, hanem talányosan annyit közölt: most ez azért nem aktuális, mert otthon „nagy a tömörülés a 16-oson belül”.

A szerb elnök azonban úgy érzi, hamarosan megkapja az áhított 11-est, amit persze ő maga értékesíthet. Arról van szó, hogy Németországgal és az Európai Unióval még a nyáron megállapodást kötött: hazája látja el az EU-t az akkumulátorgyártáshoz nélkülözhetetlen lítiummal, elsődlegesen Németországot, függetlenül attól, hogy a nyersanyag bányászata rendkívül népszerűtlen Szerbiában. Olaf Scholz kancellár azóta feltűnően szívélyes a szerb elnökkel, s várhatóan jóval kevésbé lesz kritikus Szerbiával szemben.

Vucic Washington felé is rafináltan közeledik: szerb lőszer bukkant fel Ukrajnában és Belgrád vált az Egyesült Államok szövetségese, Izrael egyik fontos fegyverszállítójává. Vucic tehát fegyvereladással próbálja elnyerni Washington bizalmát, magyaráznunk sem kell, hogy ennek milyen a visszhangja Moszkvában.

Korai lenne azt mondani, hogy Szerbia döntött, s a Nyugathoz kíván tartozni, de Vucicnak egyre jobbak a lapjai a Koszovóval szembeni vitában.

> Vucic fegyvereladással próbálja elnyerni Washington bizalmát, magyaráznunk sem kell, hogy ennek milyen a visszhangja Moszkvában.

PÁPAI GÁBOR RAJZA

ÖKUMENÉ

Lecsókolbász

TÜZES LÓ

DOROS JUDIT

Egy nap alatt fordult őszbe az idő. Mintha a tegnap még harsányzölden ágaskodó gesztenyefa múlt éjszaka döntötte volna el, hogy reggelre már rozsdásan billegeti leveleit, gyorsan ledobálva az egyre vastagodó avarra a megrepedt, tüskés burokból kikandikáló termést. Meleg párát ereszt a ködben a friss lótrágya. A hetek óta tartó szárazság után jött eső életet lehel a július végén kipörgött, talajba fúródott koriandermagokba is: egyre több kíváncsiskodik elő, annak ígéretét hordozva, hogy hosszú ideig ehetünk majd zamatos leveleiből.

Pakolok a hátizsákba, látogatni megyek idős asszonyt, aki, ha nem is ágyhoz kötött, mozgásában némiképp korlátozott. Boltba szabadon nem járhat, rossz látása miatt el sem jutna odáig, így aztán segítségre szorul. Helyette vásárolnak be, nem ő választja ki, melyik cukorkát, csokoládét kívánja meg éppen a polcokról. Nyugdíja szűkös, abból ugrándozni nemigen lehet, örül, ha a napi három étkezésen túl futja egy kis pluszkenyérre, kacsazsírra, amit esténként, ha mégis éhes maradna, befalhat. Nem én használom ezt a szót, ő mondja így, olyan átéléssel ejtve ki a „falni” szót, mintha már közben ott forognának a szájában a szaftos, csepegős, ízes falatok. Legjobb az ilyet macskapöcse paprikával kísérni, „aranyom, a múltkoritól, amit hoztál, még a fülem is viszketni kezdett...!” – mondja, de azért hozzáteszi, vihetek legközelebb is, az előző adag már elfogyott, mert nemcsak a zsíros kenyér mellé eszi, de minden levesbe is beleaprítja.

A bányászfalu, ahol felnőtt, nem kényeztette el, sem gyerekként, sem később felnőttként finomságokkal. Nagy ritkán akadt édesség, abból is inkább valamilyen gyorsan megsütött egyszerű kalács, szilvalekvárral pettyezett kukoricaprósza, vagy túrós lepény, ha épp nem a kis bocinak kellett a tej. Nem szokta meg a kiváltságokat, nem áhítozik elérhetetlen nyalánkságokra, beéri, amit a sors elé tesz: a kissé kiszáradt nápolyi mennyei manna, a sima háztartási keksz igazi csemege. Nem mérlegeli, mi van a tányérján, a cukrászdában vett francia süteményeket ugyanolyan gyorsan, nagy falatokban pusztítja, mint egy sima kakaós kevertet vagy palacsintát. Sosem tesz félre egy falatot estére, holnapra, amikor nézem, hogyan eszik, mindig arra gondolok: kóbor kutyák szoktak így betermelni azonnal mindent, amit az árokparton találnak.

> Sosem tesz félre egy falatot estére, holnapra, amikor nézem, hogyan eszik, mindig arra gondolok: kóbor kutyák szoktak így betermelni azonnal mindent, amit az árokparton találnak.

Kérdezem legutóbb, mit vigyek, ha legközelebb jövök. Nyugodtan álmodjon nagyot, bár azért a távolságra figyeljen, akármilyen messze nem utazom el semmilyen csemegéért. Előbb csak néz, erősen gondolkodik, nagy bajban van, mi legyen az az egyetlen, áhított étel, aminek elég most csak a nevét kimondania, és legközelebb már az övé lehet.

– Lecsókolbász. Azt hozzál. Nem kell megfőzni, jó lesz nyersen. Nagyot bele akarok harapni, és enni mellé puha kenyeret.

– Lecsókolbászt? – kérdezek vissza meghökkenten, mint aki először nem jól hallotta. – Biztos, hogy csak azt? – erősködöm tovább, de ő bólogat, mély, nagy, igenlő bólogatásokkal, hogy nem, nem kell más, erre vágyik csupán.

Miért beteg a magyar vidék?

DR. KÖTELES LAJOS
társadalomkutató, ny. főiskolai tanár

Az ember átörökli ősei külső viszonyait és belső tulajdonságait, és az emberi társadalom is hasonlóan működik. Minden korban magunkkal hurcoljuk az előző világok örökségét. Ahogyan nincs két egyforma ember, annyira sokszínűek az emberi közösségek is. Egyes külső és belső jellemzőik, gazdasági és társadalmi körülményeik szerint azonban csoportosíthatóak, gondjaik és betegségeik feltárhatóvá válnak.

KELET-MAGYARORSZÁG BETEGSÉGÉNEK KÓRELŐZMÉNYEI

Az Alföldön élők sorsát évszázadokon át a török uralom és a folytonos háborúk, majd az azokat követő békés korszakban létrejött, megyényi nagyságú óriásbirtokok formálták. Az 1848-as jobbágyfelszabadítás a nagybirtokosok érdekei szerint ment végbe – a paraszti népesség csaknem fele földnélküli zsellér lett, aki a munkaereje eladásából próbált megélni. Az évtizedeken át tartó hatalmas folyószabályozások és a vasútépítések egy időre elleplezték a gondokat. A hatalmas munkák megszűnése és a mezőgazdasági termelés gépesítésének felgyorsulása után azonban korábbi életlehetőségeik egyre szűkebbé váltak. Mindezt betetőzte, hogy a trianoni határok nyomán az innenső oldalon maradt falusi térségek elvesztették nagyvárosi gazdasági-szellemi központjaikat, Nagyváradot és Aradot.

> A falusi népesség mintegy egyharmadát jelentő nincsteleneknek és a felét-kétharmadát kitevő veszteseknek esélyük sincs a felemelkedésre. Leértékelődött a „piacképes” tudással nem rendelkező értelmiség is.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

A hatalmas nincstelen tömeg (a 30 ezer fős Békéscsabán például mintegy 10 ezer agrárproletár!) „feleslegessé” vált, megoldhatatlan szociális gondokat teremtett az érintett településeken. A kiszolgáltatott emberek mindenkor játékszereivé lettek az azonnali boldogulást ígérő, szélsőséges mozgalmaknak.

A hatalomra került kommunisták – más társadalmi csoportok javainak kisajátításával – az 1960-as évek végére valóban megoldották a nincstelenek napi problémáit. A termelőszövetkezetekben és az 1970-es évektől szervezett vidéki ipartelepítések nyomán ők is biztos munkához és megélhetéshez jutottak. Gyermekeik tanulhattak, elhagyták szülőföldjüket, jelentős részük szakmunkássá és értelmiségivé-alkalmazottá válhatott és a „kádári középosztály” soraiba emelkedett. Milliók élvezték az állami gondoskodást, és egy generáció nőtt fel abban a tudatban, hogy az állam dolga a róluk való, teljes körű gondoskodás. Azután a történelem újra átírta a sorsukat.

A RENDSZERVÁLTÁS – ALULNÉZETBEN

A felülről, valódi társadalmi konszenzus nélkül végrehajtott rendszerváltás egy csapásra szétzúzta a korábbi életbiztonság tartópilléreit. Az ország gazdasági átalakításának és újjászervezésének feltételeit a Világbank és az Európai Unió fogalmazta meg. Elgondolásaik lényegében a fejlett Nyugat érdekeihez való alkalmazkodási kényszert teremtettek.

Az ezernyi ellentmondással járó átalakítás végeredménye egy olyan duális gazdasági szerkezet kialakulása lett, amelyben a hazai gazdaság fokozatosan elsorvadt, és az ország sorsa teljes mértékben a külső feltételektől vált függővé. Az állami és a szövetkezeti tulajdon viharos gyorsasággal magánkézbe került. A hazai gazdasági szervezetek közül 1989-ben is már csak 15,8 százalék maradt az államé – ez az arány 1993-ra 1,3 százalékra csökkent.

Az állami foglalkoztatás megszűnése átfogó foglalkoztatási válsághoz vezetett, hiszen rövid idő alatt 1,4 millió munkahely szűnt meg. A munkaerőpiac „átrendeződésének” a vesztesei elsősorban a vidéki falvakban élők lettek. A földek magántulajdonba adása is fokozta a bajokat, hiszen azok 69,5 százaléka a városlakók birtokába került, akik nagy része nem tudott és nem is akart gazdálkodni, csak a bérletekből származó bevétel, majd később az uniós támogatások csábították. A földek mintegy negyedét az „irányított” árveréseken Budapest, 19 város és 3 község (köztük Felcsút) szerezte meg Ángyán József adatai szerint.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás kettős hatással járt. A hazai mezőgazdasági termékláncok és feldolgozó cégek többsége nem bírta a versenyt a piacgazdasági viszonyokból kinőtt, tőkeerős nyugati versenytársakkal: megszűntek, vagy azok kezébe kerültek, amelyek azután a megszerzett javak egy részét azonnal felszámolták. (Így jártak a cukorgyárak, konzervgyárak, hűtőházak, a baromfi- és sertésfeldolgozók.) Mindezek a korábbi viszonyok között életképesnek indult kistermelői-kisvállalkozói réteget is tönkre tették.

A nyugati élelmiszerláncok elterjedése nyomán ezek a gazdaságok még az önellátásra szánt termelésben is elveszítették előnyeiket. 2000-ben még 650 ezer egyéni gazdaság létezett, 2020-ban már csak 341 ezer. Földjük a gyorsan gyarapodó nagygazdák birtokába került. A 3750 darab, 200 hektár feletti birtok kezében van az összes mezőgazdasági terület 22 százaléka – mutatta ki Raskó György. Lengyelországban eközben sikerült megőrizni a paraszti gazdaságok életképességét.

Az Unió agrártámogatási rendszere ebben a hazai környezetben a tervezettel ellentétes hatásokkal is járt. A gépesítéssel a leggazdaságosabban termeszthető gabona és ipari növények váltották fel a korábbi sokszínű agrártermelést. A szántóterületek 83 százalékán most ilyen irányú extenzív termelés folyik, miközben az egykor 175 ezer hektár gyümölcsös mostanra 83 ezer hektárra csökkent.

A vidék gazdasági átalakulásának, életképességének legbiztosabb mutatója a népességmegtartó képesség. A falusi népesség mintegy egyharmadát jelentő nincsteleneknek és a felét-kétharmadát kitevő veszteseknek esélyük sincs a felemelkedésre. Leértékelődött a „piacképes” tudással nem rendelkező értelmiség is. Többségük mindent (a megaláztatásokat is!) vállalva igyekszik megkapaszkodni a középosztály alján. A pénz mindenhatóságára épülő értékrenddel háttérbe szorult a munka minősége szerinti megbecsülés, és lecsökkent a műveltség értéke is.

Ennek nem mond ellent, hogy tízezrek kezdték el felnőttként a tanulmányaikat, hiszen állásuk megtartásának az lett a feltétele. „Igazi értékké” azonban a divatos, jobb megélhetést ígérő szakmák (pénzügyi, gazdasági, igazgatási, rendőri) váltak. Mostanra eltűntek a fiatalok, alig születnek gyermekek, megszűnőben a helyi iskolák, alkalomszerű az egészségügyi ellátás, egyre roszszabb a közbiztonság, terjed a drogfogyasztás, minimálisra szűkült a bolti ellátás, sokfelé felszámolták a vasúti közlekedést.

A városoktól távolabbi falvak kiürültek: csak a magukra maradt idősek rekedtek meg bennük – van, ahol már a helyben lakók 60 százalékát teszik ki. A falvakban rekedt cigányság a mindennapi túlélésért küzd, ahogyan tud. A tanyákon élők sorsát annyira sem ismerjük, mint az afrikai szegényekét. Társadalmi szempontból Szabolcs, Jász-Nagykun és Békés vármegyék és más vidéki térségek mostanra vészhelyzetbe kerültek. Egy olyan „leépülési spirál” alakult ki, amelyik kumulálja a negatív hatásokat. Nincs ez másként az ország más részein sem, de itt jóval többen élnek a szegénységi küszöb alatt vagy nyomorban. (Óvatos becslések szerint a megmaradt népesség kétharmada.) Nem véletlen, hogy egy jobb élet reményében százezrek hagyták el a szülőföldjüket és az országot.

A határ menti falvakban a helyükön már megjelentek az új honfoglalók első csoportjai. A túloldali nagyvárosokból egyre több magyar és román vásárolja fel az olcsó házakat. Már nemcsak üdülni akarnak a békés tájon, hanem meg is telepednek, megőrizve a közeli városi munkahelyet. Csak idő kérdése (a schengeni határok megnyitása), amikor az olcsó falusi legelőkön megjelennek a nagyváros ipari vagy kereskedelmi létesítményei, és azok képviselői veszik a kezükbe a falvak irányítását, elpusztítva az ősi paraszti-nemzeti életmód utolsó rezervátumait. Biztos, hogy jól van ez így?

A változás nyertesei a falvakban csak tucatnyian vannak. Többségük diplomát szerzett paraszt ivadék, akiket az egykori családi földekért szerzett kárpótlás és/vagy a szövetkezetekben vagy a közéletben betöltött pozíció és kapcsolatrendszer segített hozzá a jelentős tulajdon különféle módokon történt megszerzéséhez. (Egy rendszerváltás idejéből származó felmérés szerint az egykori tsz-elnökök mintegy fele „kulákcsaládból”, gazdagabb paraszti környezetből származott.)

A legfőbb, új presztízst teremtő kihívás a pénz mellett a hatalom szféráiba való beépülés, a „megélhetési politika” vezérelte aktivitás, ami végletesen átpolitizálta a helyi társadalmakat. Az uniós pályázati források is elsősorban a politikai hovatartozás alapján válnak elérhetővé, ami folyamatos belső harcokat szított, még az azonos párthoz tartozó, különféle érdekcsoportok között is. Az állandósult rivalizálás minden területen szétzúzta az összes korábbi közösségi kapcsolatot.

A támogatások jelentős része elpazarolódik, a családi-rokoni-baráti kapcsolatok ősi szokásai szerint folyik szét, csak töredéke jut el a valóban rászorulókhoz. A régiós elosztási rendszerben a pénz nagyobb része elkerülhetetlenül az ottani városi központokba kerül, azaz az adott térségben nem csökkennek, hanem nőnek az egyenlőtlenségek! Emiatt egyre erősebb a „tehetetlen Brüsszellel” szemben érzett csalódottság és elégedetlenség, ami kedvező táptalajává lett a jelenlegi kormányzat és egyes pártok populista politikájának. A társadalmi ellentétszítás következménye, hogy a leginkább társadalomellenes ösztönök lettek úrrá a lelkeken: a káröröm és az irigység, az önzés és részvétlenség, félelem és szorongás, gyanakvás és bestialitás.

Ha mindezekhez azt is figyelembe vesszük, hogy a magyar társadalom többsége azt a fogyasztásra alapozott virtuális boldogságmodellt követi, amelynek egyre kevésbé van tényleges anyagi alapja, akkor a magyar vidék, a társadalom jövőjét aggályosnak véljük.

ÖSSZEFOGLALÁS

Trianon óta aggodalommal követjük a határainkon túlra került magyarság sorsának alakulását, és egyet is értünk azokkal a jelentős támogatásokkal, amelyekkel a kormány segíteni igyekszik, hogy szülőföldjükön magyarként megmaradhassanak. De mi lesz azokkal, akik a folytonos Trianonokat a hazán belül szenvedik el? Nem a külső körülmények teremtették meg az újabb Trianont, hanem a hatalomra került politikus kasztok tudatlansága, kisszerűsége és a nemzetért érzett valódi felelősségük hiánya.

A magyar rendszerváltás elvetélt. Nem a remélt nyugati jólét és demokrácia jött a világra, hanem egy évszázaddal korábbi rendszer született újjá. Az államvezetés alacsony színvonala az oka, hogy nincs olyan céltudatos és hosszú távú fejlesztési politika, amely összhangot teremtene a gazdasági és a társadalmi célok között, békét, biztonságot és boldogulást hozna az ország „hátsó udvarában” élőknek is. Senki sem törődött és törődik velük, mintha hozzászokott volna a mi szemünk és a lelkünk is a nyomorúság látásához. A kétarcú ország virtuális világában minden sikeres, hatalmas győzelmeket aratunk, de igazából hamis bódulatban élünk, mert a társadalom többségének egyre roszszabb az élete, és minden pusztuló közösséggel Magyarország erejéből veszítünk egy-egy darabot.

Fel kell tenni a kérdést: mi lesz ennek a politikának a jövője? Ki épít itt majd új jövőt? Vagy újra gyepűvé válik ez a keserves sorsú térség?

Az oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik szerkesztőségünk álláspontját. Lapunk fenntartja magának a jogot a beérkező írások szerkesztésére, rövidítésére.

Ruhák emberek nélkül

ABSZURD Erwin Wurm osztrák szobrász 70. születésnapja alkalmából retrospektív kiállítás nyílik a bécsi Albertina Modern múzeumban. Az alkotó a helyszínen adott interjút a Népszavának.

P. SZABÓ DÉNES
BÉCS

Egyszer azt állította, hogy festészetet akart tanulni, de véletlenül szobrász lett. Ezt hogyan kell érteni?

Ausztriában az én koromban, ha jelentkezni akart az ember egy művészeti egyetemre, felvételi vizsgát kellett tennie. Ez sikerült is nekem, de úgy döntöttek, hogy a szobrászosztályba kell mennem, és nem a festőművészbe. Ez nagy sokk volt nekem, mert Istenem, én festőművész akartam lenni. Emiatt depressziós és frusztrált voltam, de egy idő után rájöttem, hogy ez talán egy kihívás, amit el kellene fogadnom. Ettől kezdve elkezdtem gondolkodni a szobrászatról, és kérdéseket tettem fel, hogy az mit is jelent. Sok kutatást végeztem, és műveket készítettem. De aztán rájöttem, hogy csak a szobor fogalmával kissé üres foglalkozni, így a műveken keresztül elkezdtem kérdéseket feltenni a társadalmunkról.

> A művészetet mindig rosszul használták a királyok, az egyházak, a politikusok, az arisztokrácia, a forradalmárok és a fasiszták.

A szobraival mit szeretne üzenni a közönségnek?

Én azt szeretném, ha a közönség is az abszurd felől tekintene a társadalomra. Mert ha normálisan, a megszokott módon figyeljük az életünket, a gondolatainkat, a tárgyainkat, akkor nem vesszük azokat észre. De amikor arrébb lépsz, és az abszurd szemszögéből kezded nézni a dolgokat, akkor újra érdekessé válnak.

Egyes szobrai márkás táskákat ábrázolnak, melyeknek hosszú lábuk van. Gondolom, ezt ironikusnak szánja.

Ezek a szobrok a fogyasztásról szólnak, és arról, ahogyan „minimalizáljuk" magunkat, vagyis ahogy megmutatjuk, milyen nagyszerű cipőnk, táskánk vagy kabátunk van. Egyes emberek ezzel gazdagnak, menőnek akarnak látszani. Ez az identitásról szól. A divat mindig is lehetőséget adott arra, hogy újrakreáljuk a személyiségünket.

Akkor ebből a szempontból a divat hasznos is lehet.

Abszolút. Amikor új nadrágot, pulóvert vagy dzsekit veszek, akkor olyan érzésem van, hogy megújítom magamat. Belenézek a tükörbe, és úgy érzem, új Erwin vagyok. Ezt az érzést mindannyian szeretjük, mindenki szeretne új, jó és szép lenni.

Ha már divatról beszélünk, vannak olyan alkotásai, melyek csak ruhákból épülnek fel. Ön azt állítja, hogy a ruha a második bőrünk.

Igen, mert amikor a szobrokra gondol, a klasszikus, bronzból vagy vasból készült műveknek is vékony rétege van, ami olyan mint egy bőr. De belül üresek ezek a nagy, masszív szobrok, melyek hősöket, istennőket vagy lovakat ábrázolnak. Az én ruhából készült műveim is ilyenek. Mintha ember lenne bennük, de nincsen.

Az egyperces szobrai tárgyakból állnak, melyeket a kiállítás látogatója megfoghat, magára rakhat, így ő maga is a szobor részévé válhat. Hogyan jött ezeknek a műveknek az ötlete?

Gondoltam, érdekes lenne rövid életű szobrokat létrehozni. Ezek megfelelnek a mi korunknak, amiben minden rövid életű. Erre kezdtem fókuszálni, és egyre rövidebb és rövidebb életű szobrokat hoztam létre, mígnem 1996-ban ezeket elneveztem Egyperces szobroknak. Ez szinonima a rövid időre. Lehet az alkotás kétperces vagy tíz másodperces is, én márkanevet akartam adni ezeknek a műveknek, hogy érdekesebbek legyenek. És ez bejött.

A kiállításon láthatunk egy önarcképet is, mely csomó, posztamensekre helyezett uborkából áll. Miért ábrázolta magát így?

Az uborkát mint szobrot először egy nagy osztrák gazdasági magazinnak alkottam meg. A díjat cégeknek akarták adni. Én meg felajánlottam nekik egy uborkát, amit nagyszerűnek találtam. De ők nem fogadták el, nem szerették. Két évvel később a Tanzquartier Wien nevű bécsi táncfesztivál szintén szobrot kért tőlem, és én megmutattam nekik az uborkát, mert már készen volt. És ők imádták. Szóval a győztesük egy uborkát kapott. Ezt pedig érdekesnek találtam, azt gondoltam, ezzel még kezdhetnék valamit. Aztán fogtam egy üvegnyi uborkát és azt mondtam ez én vagyok. Így lett ebből önarckép.

Mit gondol, mitől működik jól egy szobor?

A művészetet mindig rosszul használták a királyok, az egyházak, a politikusok, az arisztokrácia, a forradalmárok és a fasiszták. Mindig rosszul használták, hogy szolgálják az eszméiket. Számomra egy jó műalkotás szabad, és szabad teret ad arra, hogy a közönség elkezdjen gondolkodni valamin, talán a világunkon és annak a lehetőségein.

A tárlaton láthatjuk a legújabb szobrait is, melyek ruhák, mint kapucnis pulcsik, nadrágok és cipők, de nincsen bennük ember. Ezek a művek a személyiség megszűnéséről szólnak?

Igen, de arról is, ahogyan egymással bánunk, a világgal és az állatokkal, melyeket megeszünk. Ami egy szégyen. Talán a világunk jobb lenne emberek nélkül. Ki tudja? Nézze meg, mennyi háború van, és menynyi vélemény van! Utáljuk egymást, harcolunk egymással, ami egyre obszcénabb és szörnyűbb. Csak a saját véleményünket fogadjuk el, vagy azét a csoportét, amelyhez tartozunk. A többiek meg az ellenség, és ez hülyeség.

FOTÓK: ESEL.AT/LORENZ SEIDLER

Erwin Wurm a legújabb műveivel, melyek a személyiség megszűnéséről is szólnak

Lábra kelt táskák

Erwin Wurm szobrászművésznek az Albertina Modern múzeumban látható kiállítása az alkotó több évtizeden átívelő, sokrétű művészetét mutatja be a nyolcvanas években készült műveitől egészen a legújabb alkotásokig. A 70 éves alkotó munkáival megkérdőjelezi a szobrászat, a festészet, a fotográfia és a performansz közti határokat, illetve szeretné ha azok hatására más szemszögből néznénk a valóságot. A kiállításon láthatunk táskákat és párnákat, melyeknek emberi lábuk van, masszívnak tűnő épületeket, melyek szétfolynak, illetve ruhákat, melyekből hiányzik az ember.

INFÓ

Erwin Wurm
A 70th-Birthday Retrospective
Kurátor: Antonia Hoerschelmann
Albertina Modern
Bécs, Karlsplatz 5
Megtekinthető 2025. március 9-ig

„A nézőkből fogyasztót neveltek"

KEZDÉS A Nemzeti Színház tegnapi évadnyitó sajtótájékoztatóján Vidnyánszky Attila vezérigazgató arról beszélt, hogy a Nemzeti nem egy városi vagy budapesti színház, hanem az egész nemzeté. Szolgálniuk kell a külhoni területeket. Arról is szólt, hogy az elmúlt évadban hetven tájelőadásuk volt és hatvannyolcat fogadtak be. Most augusztusban is már 12 előadást játszottak határon túl és innen. Felsorolta az őszre tervezett vendégelőadásaikat is.

Mint ismert, több cikk jelent meg arról, hogy a Nemzetiben kevesebb a néző, mint a korábbi igazgatók idején. Ezt konkrét számok nélkül, általánosan cáfolta Vidnyánszky. Egy számot említett csupán, hogy 2019-ben 146 ezer nézőjük volt, és szerinte ez az utóbbi idők legmagasabb éves nézőszáma. A vendégjátékokat ő szintén beszámítja, tehát nem csak a Nemzeti épületében megvalósult előadásokat. A Nemzeti költségvetéséről is beszélt és szerinte a mostani értékén számolva kevesebb az állami támogatása a színháznak, mint például Jordán Tamás igazgatása idején. Részletes adatokkal azonban nem szolgált. Szerinte a Nemzeti tovább tart életben darabokat, mint a többi művészszínház. Vidnyánszky Attila sorozatosan arról beszélt, hogy a Nemzetit támadják, vádakkal illetik és csúsztatások jelennek meg a teátrummal kapcsolatban. Sérelmezte, hogy a művészszínházi profil fokozatosan háttérbe szorul és úgy fogalmazott, hogy a közönség nagy részéből fogyasztót nevelnek.

FOTÓ: CSOMOR ÁDÁM

Blaskó Péter, Vidnyánszky Attila és Szarka Tamás tegnap a Nemzetiben

Szó volt az új évad bemutatóiról is. Szarka Tamás Esthajnal című művét Vidnyánszky Attila állítja színpadra, a produkcióban részt vesznek a Magyar Nemzeti Táncegyüttes és a Karaván Színház művészei. Rendez a Nemzetiben Diana Dobreva, Jan Fabre és Silviu Purcarete. Vecsei H. Miklós, aki a Nemzetibe szerződött, Radnóti emlékét idézi az Ázott hajában hét halott bogár ragyog című, a QJÚB formációval közös produkciójával. Bizonyára sok vitára ad majd alkalmat A tőke című előadás, amelyet Karl Marx műve alapján Vidnyánszky Attila rendez.

B. GY.

HIRDETÉS

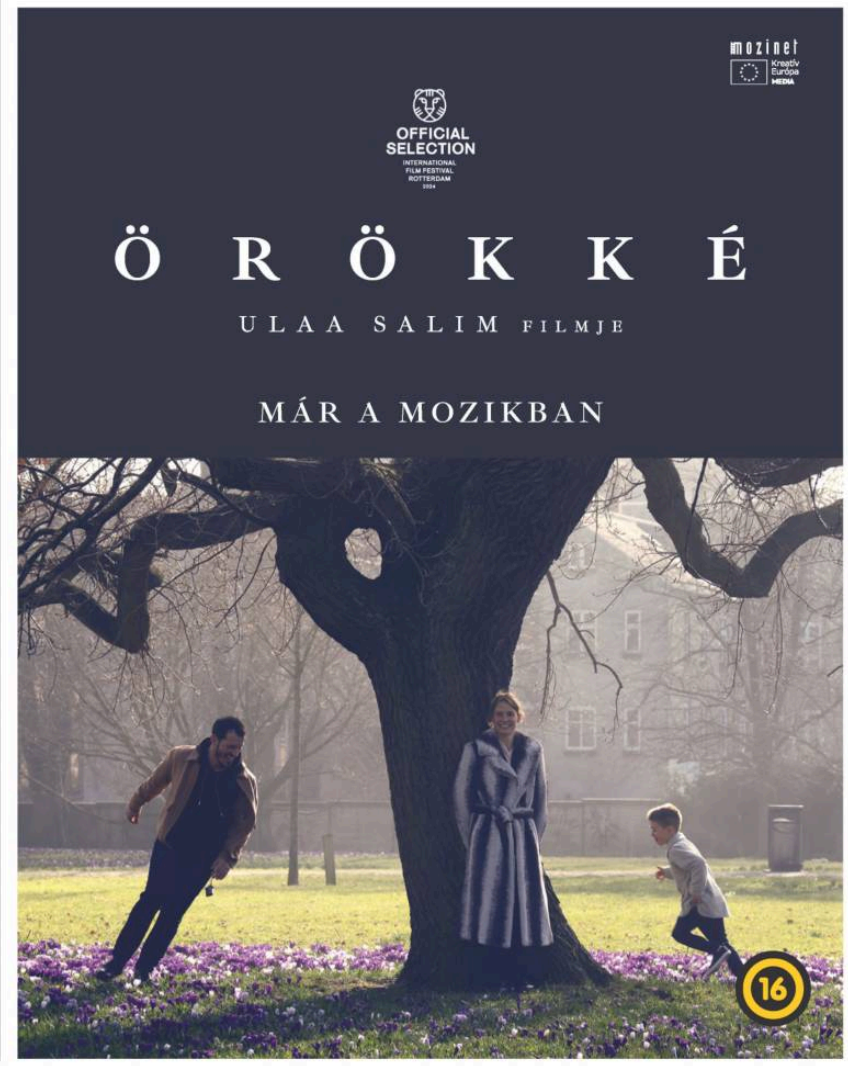

LAPSZÉL

Bérfejlesztést sürgetnek

FOTÓ: NÉPSZAVA

Az állami fenntartású egyetemeken elmaradt bérrendezés ügye egyre sürgetőbb. Ugyanis attól az időponttól kezdve, hogy a fenntartó lemondott az egyetemek értékálló finanszírozásáról, az ott dolgozók naponta hiteleznek munkájukkal az állam számára, és teszik ezt egyre romló körülmények között, mégis világszínvonalú tudományos teljesítményt nyújtva – állítja a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen működő szakszervezet a sajtónak elküldött nyilatkozatban. Hozzáteszik: „Az állam nem csupán nem hajlandó rendezni a fennálló és egyre növekvő adósságát az általa fenntartott intézmények felé, de immár több mint 70 napja nem is válaszol az ott dolgozókat képviselő szakszervezetek által írt levélre.” A minisztériumot lapunk is kereste a Zeneakadémia helyzetével kapcsolatban, de a Népszava sem kapott választ. A Zeneakadémiát egy éve rektori feladatok ellátásával megbízott rektorhelyettes irányítja. Korábbról ismertek a pozícióra kiírt pályázat anomáliái. NÉPSZAVA

Újabb Junior Primák

Tizenhatodik alkalommal adták át tegnap a Junior Prima díjat színház-, film- és táncművészet kategóriában. Az idei kitüntetettek között négy színész és egy filmes szakember is van. A 2024-es díjazottak: Borsi-Balogh Máté (Örkény István Színház), Kovács Tamás (székesfehérvári Vörösmarty Színház) Márkus Luca (Vígszínház), Mészöly Anna (Miskolci Nemzeti Színház tagja), Nagy Ilka Janka vágó. NÉPSZAVA

Elhunyt Fekete Mária

Fekete Mária jelmeztervező, grafikusművész otthonában örökre elaludt – adta hírül a fia közösségi oldalán. 1973–1974 között a debreceni Csokonai, 1977–1978 között a Békés Megyei Jókai, 1978-tól a Miskolci Nemzeti Színház tagja volt. Közben folyamatosan tervezett fővárosi és vidéki, többek közt a szolnoki, a kaposvári, az egri színházaknak is, Szőke István állandó munkatársaként. Többször dolgozott televíziós produkciókban is. ART7

Az emberarcú isten

SZÉRIA Nem bízta a véletlenre a Netflix az aktuálisan felkapott sorozatának sikerét. A Kaos című széria egyenesen a görög mitológiát meséli újra életközepi és szerelmi válsággal küzdő istenekkel és nagyon szerethető szereplőgárdával.

BIALKÓ LÁSZLÓ GERGŐ

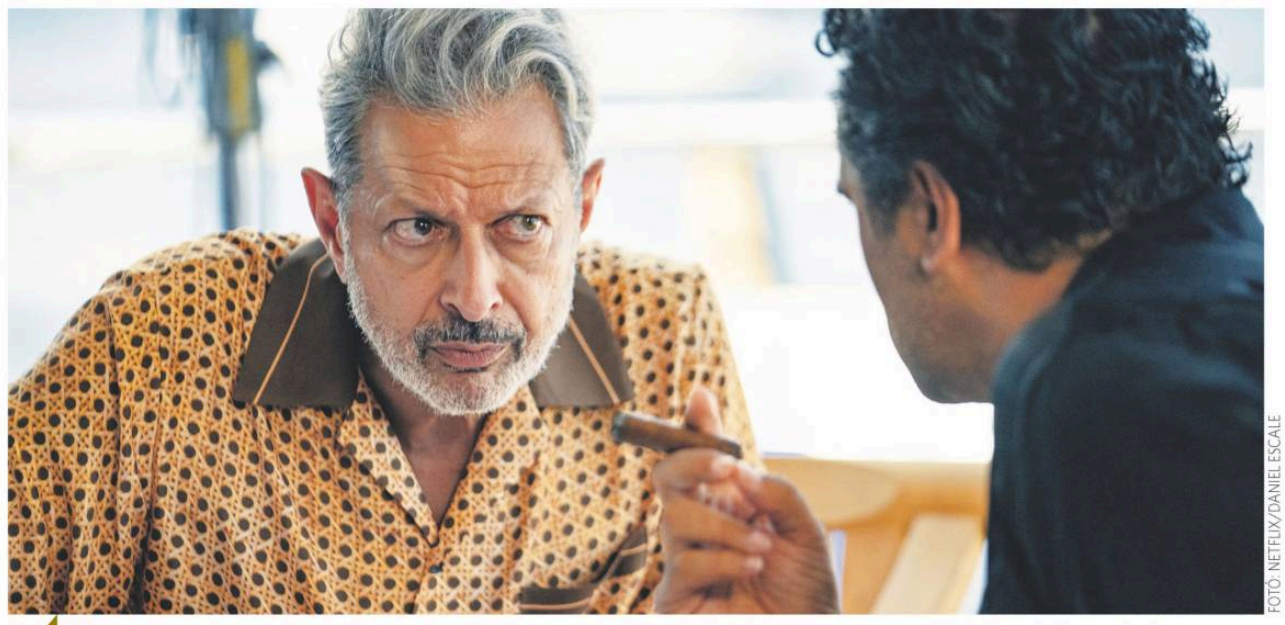
FOTÓ: NETFLIX/DANIEL ESCALE

A sorozatban Jeff Goldblumot (szemben) Zeusz szerepében egyszerűen nem lehet nem szeretni

Most megkaptuk. Addig-addig hajtogattuk, hogy a görögök óta semmi új, semmi eredeti nem született, míg végül tényleg csak visszatértünk a kályhához, jobban mondva az ókori nyugati civilizáció bölcsőjéhez. Mondhatnánk, végre. Végre nem a görög héroszok 21. századi bóvli másolatainak ezerszer újrajátszott kalandjaival kell beérnünk, hanem magát az eredeti mítoszt kapjuk meg. Azt a mítoszt, amely az emberrel, a világgal, illetve az egész mindenséggel kapcsolatos kérdéseket hivatott magyarázni az emberiség filozófia előtti történelmében. Tulajdonképpen ezzel kezdődik a kultúránk, így egészen jogos az a feltételezés, hogy a görög mitológia főbb szereplőinek és eseményeinek képernyőre adaptálása tuti recept. Csakhogy ez feltételezés, úgy tűnik, túl szép ahhoz, hogy igaz legyen...

Ha egy szóval kellene jellemezni a Netflix Kaos című sorozatát, akkor talán a zavarba ejtő lenne a legtalálóbb kifejezés. Olyan széria ez, amely esetében az első egy-két rész ledarálása után még a bölcsészettudományokon edződött elmében is felmerül a kérdés, hogy mi is volt az, amit az elmúlt két órában látott. Ha viszont nem adjuk fel rögtön az elején, akkor a következő pár epizód alkalmával már némileg tisztul a kép, és az előttünk feltáruló világ is érthetőbb lesz. (A világ, amely egyébként sem nem az ókori hellén civilizáció, sem nem az istenek által uralt modern kor, hanem ezeknek egy lazán kapcsolódó furcsa egyvelege.) Igazán azonban még a sorozat felénél sem sikerül hitet tenni amellett, hogy most akkor jó-e vagy sem ez a széria. A döntő pillanatig, egészen az utolsó egy-két részig várnunk kell, akkor viszont már azon kaphatjuk magunkat, hogy ujjainkat keresztbe téve szorítunk Eurüdikének. Tényleg zavarba ejtő.

Ami azonban egyértelműen pozitív, az a szereplőgárda. Jeff Goldblumot Zeusz szerepében egyszerűen nem lehet nem szeretni, még úgy is, hogy nagyjából ugyanazt a karaktert hozza a Kaosban, mint amit a Thor: Ragnarökben láttunk tőle. Imádni való, ahogyan a kicsinyes, életközepi válsággal küzdő istent formálja meg a maga kis old scool melegítőjében és szatén köpenyében. Ahogyan agyaggalambként lövi ki szolgáit (akik egyébként labdaszedő fiúk) csak azért, mert eltűnt a kedvenc karórája. Goldblum azon kevés színészek egyike, aki hihetően tud egymással szöges ellentétben álló vonásokat megjeleníteni egy karakterben, és ezért is válik annyira impulzívvá a semmivel sem törődő, de mégis gondterhelt és folyamatos megerősítésekre szoruló emberarcú isten ábrázolása, amely tulajdonképpen jól illik egy modern kori Zeusz-értelmezésbe. Egy szó mint száz: Goldblumnak ajándék ez a szerep, ő pedig meg is hálálja ezt.

INFÓ

Kaos
1. évad
Netflix

Hasonlóan szerethető a szerelmi válságával jachtján küszködő Poszeidón, akit a sok filmben feltűnő, de emlékezetest eddig nem igazán nyújtó Cliff Curtis formál meg. A sorba jól illik (az amúgy nem túl autentikusan ábrázolt) aggodalmaskodó (és hátfájós) Hádész, aki szintén közel tud kerülni a nézőhöz David Thewlis alakításában. Ám az istenek között az egyik leginkább szerethető karakter mégiscsak Dionüszosz, akit az eddig mérsékelten ismert brit nemzetiségű Nabhaan Rizwan játszik. Megformálásában a mámor istene egy kéjvágyó fiatal, aki – ahogyan azt a görög–római mítoszokban is megjegyezték – jobban érzi magát a halandók között, mint az Olimposzon.

> Ha egy szóval kellene jellemezni a Netflix Kaos című sorozatát, akkor talán a zavarba ejtő lenne a legtalálóbb kifejezés.

A szereplőgárdával tehát nagy gond nincsen, egyedül a Kaineuszt alakító Misia Butler tűnik jellegtelennek, ami viszont azért problémás, mert nagyon úgy tűnik, hogy a készítők az ő mítoszát mindenképp „netflixesíteni” akarják, és fontos szerepet szánnak még neki a jövőben.

A sztori tehát adott, ráadásul az emberiség első lélek- és világmagyarázatának története az. A világépítés ugyan döcögősen indul, a legtöbb dolog mégis a helyére kerül a sorozat második felére – igaz, még így is akad számtalan megválaszolatlan kérdés. Alapvetően tehát korrektnek mondható a széria, teljes egészében azonban mégis az az ember érzése, mint ami a legtöbb saját gyártású Netflix-mozi esetében, jelesül, hogy oly módon akar minden klisét elkerülve szórakoztató lenni, hogy végül a saját kreativitásának súlya alatt roggyan meg, válik több helyen is unalmassá, kidolgozatlanná, érdektelenné, felületessé, pátoszossá, teátrálissá és legvégül csak egyszer nézhetővé. Kár érte.

Építészet Hónapja: titkok nyomában

SÉTA Októberben az Imagine ötödik alkalommal rendezi meg az Építészet Hónapja eseménysorozatot Budapesten, Pécsen és Debrecenben. Fel lehet fedezni a várost, amiben élünk, látni a falak mögött a történelmet, meghallgatni, mit mesélnek a régi csigalépcsők, kideríteni, mi bújik meg egy-két csinosan díszített homlokzat mögött. Az Imagine városi sétáin elkalandozhatunk a múltba, felfedezhetjük a város olyan építészeti gyöngyszemeit, melyeket a mindennapok pora már befedett, amelyekre lakat került, és káprázatos történetük már csak a szakértők lábjegyzeteiben pihen. Sokunknak megvan a berögzült útvonalunk, a törzshelyeink, amelyekhez az utcák többi része csak díszlet. De ki ne imádná a spin-offokat, a bővített univerzumokat? Talán ilyen egy városi séta is.

FOTÓ: F. TÓTH GÁBOR

A vezetett túrákon sok újdonsággal találkozhatunk

Betekintést nyerünk a színfalak mögé, kicsit részesei lehetünk annak a varázslatnak, amely ezeket a lélegzetelállító tereket megihlette. Legközelebb, amikor arra megyünk haza, az a harmadik emeleti ablak már egy kedves történet melegségét árasztja, és lelket önt a nagyváros komor betontengerébe. A különleges programokkal fűszerezett túrák megnyitják a zárkózott homályban rejtőző kis világok kapuit. Sétánk igazi lokálpatrióta vezetői nagy bölcsek, romantikus költők, pletykás szobalányok vagy híres tudósok odaadó szakértelmével ismertetnek meg minket a legizgalmasabb részletekkel.

Az idei programban több mint 40 alkalommal, 11 új tematikában indulnak túrák. Beléphetünk egy patinás Andrássy úti palotába, ahol egykor a főnemesség színe-java mulatozott. Vagy éppen egy zsinagógából átalakított vívóterembe, ahol a szakrális múlt és a sportos jelen különös elegye fogad bennünket. Lehetőség nyílik egy barokk kori könyvtár ódon polcai között sétálni, érezni a régi könyvek illatát és megismerni, milyen emberi sorsok fűződnek egy-egy épülethez. De az Építészet Hónapja nem csupán a múltba réved, hanem lehetőséget ad a jelen és a jövő kihívásaira is reflektálni. Boncolgathatjuk a kérdést, hogyan lehet összeegyeztetni a műemlékvédelmet a modern város igényeivel vagy hogy ez milyen szerepet játszik az épületek a fenntarthatóságában?

Lehetőséget ad arra, hogy újra felfedezzünk, ami nemcsak az épített környezetünkkel való kapcsolatunkat gazdagítja, de hozzájárul a városi identitásunk erősítéséhez is. Október tehát az ősz rozsdás színei és a rövidülő nappalok mellett az épületek művészetéről is fog szólni. Az Imagine sétái arra hívnak minket, hogy új szemmel nézzük a városunkat és talán egy kicsit magunkat is. Az Imagine által szervezett séták limitált létszámmal indulnak, így érdemes időben regisztrálni. RÓNAY LILI

Belépődíj az Egyesült Királyságban

2025 április 2-tól az Egyesült Királyságba vízum nélkül érkező európai turistáknak – az EU-s országokból érkezőknek is – 10 font (4700 forint) díjat kell fizetniük. Az elektronikus beutazási engedély (ETA) árát mindenkinek meg kell fizetnie, ha nincs tartózkodási, munkavállalási vagy tanulási engedélye, viszont két évre érvényes lesz. CNN

Csontfegyvert is használt az előember

Lócsontból készült, ötvenezer éves lándzsahegyet találtak egy spanyolországi lelőhelyen. Ez bizonyítja, hogy a Neander-völgyi ősember nemcsak kőeszközöket használt, hanem csontokból is készítettek fegyvereket. NÉPSZAVA

Hosszabb életű akkuk

Egy új, gépi tanulás segítségével végzett kutatás szerint a lítium-ion elemek, akkuk élettartama 50 százalékkal megnövelhető, ha a legelső töltés nem tíz óra alatt, hanem szupertöltéssel 20 perc alatt megtörténik. Így megnövekszik a készülékek használati időtartama is. LIVESCIENCE

A rohanó idő nyomában

IDŐÉRZÉKELÉS Ha várunk valakire, netán dugóban ülünk, a percek óráknak tűnnek, de ha belefeledkezünk a munkába vagy egy jó könyvbe, az órák percekké gyorsulnak.

KRAUSZ VIKTÓRIA

A több mint két hónapos nyári szünet nagyon gyorsan eltelik, bezzeg az iskolában egy őszi, esős délelőttön csigalassúsággal vánszorog az idő. Hogy mi a lassú és a gyors, relatív, a gyerekek máshogyan érzékelik az idő múlását, mint a felnőttek. Az időészlelés valamikor az óvodás- és a felnőttkor között átbillen. Egy 10 éves gyerek már tudja, hogy miközben ő alszik, az idő múlik, és azt is, hogy amikor neki véget ér egy 45 perces órája az iskolában, akkor a testvérének is. Mindez 4-5 éves korban még messze nem egyértelmű.

Teresa McCormack pszichológusprofesszor, az észak-írországi Queen's University Belfast Egyetem munkatársa régóta vizsgálja, van-e valami alapvetően más a gyerekek időbeli folyamataiban. Nem tudni pontosan, hogy a gyerekek mikor érzékelik a lineáris időt, mikor tesznek különbséget a múlt és a jövő között. De azt tudni, hogy viszonylag korai fejlődésüktől fogva érzékenyek az olyan rutineseményekre, mint például az étkezések és az alvások időpontjai. A felnőttek a hagyományos óra- és naptárrendszer ismeretével képesek az adott esemény időpontjától függetlenül gondolkodni az időpontokról. Az idő múlásával kapcsolatos megértéseink azon is alapulnak, hogy az események történése közben vagy utólag teszik fel a kérdést az idő múlásáról. Például amikor egy szülő hónapokig, évekig otthon van a kisbabájával, a folyamat közben örökkévalóságnak is érzékelhet egyetlen napot a sok ismétlődő, rutinszerű feladat és a magányosság miatt. Ám visszatekintve erre az időszakra, csupán egy pillanatnak tűnik. Az idő múlásának időtartama és sebességének megítélése külön fejlődik az emberben. A hat-hét év körüliek már képesek felfogni, milyen gyorsan telik el egy óra, de megítélésük inkább érzelmi állapotukhoz kötődik, mint a tényleges időtartamhoz. McCormack szerint a gyerekek ellenőrzési folyamatai nem ugyanazok, mint a felnőtteké, türelmetlenebbek lehetnek, és nehezebben tudnak várni, ez összefüggésbe hozható a figyelmi folyamataikkal is.

Minél jobban odafigyelsz az idő múlására, annál lassabban megy. Ha boldog vagy, gyorsabban telik az idő, ha szomorú, illetve ha unatkozol, akkor lassabban. Az ijesztő filmeknél az idő szintén „meghosszabbodik", akárcsak a számunkra undorító képek megtekintésénél. A fizikai állapot romlása is befolyásolhatja az időről alkotott ítéletünket – állítja Adrian Bejan, az észak-karolinai Durham-i Duke Egyetem gépészmérnök-professzora. Időérzékelésünk rejtélyét egy 1996-ban kidolgozott elméletén keresztül próbálta megmagyarázni. Agyunk legnagyobb bemeneti forrása a látás, a retinától az agyig. A látóideg révén az agy pillanatfelvételeket kap. Az agy csecsemőkorban fejlődik, és megszokta, hogy sok ilyen képet kap. Felnőttkorban a test sokkal nagyobb, a retina és az agy közötti „utazási távolság" megnő, az átviteli útvonalak összetettebbé válnak. Az életkor előrehaladtával csökken az a sebesség, amellyel érzékszerveink ingereiből „mentális képeket" kapunk. Ráadásul felnőttként egy óraegység alatt kevesebb jut el ebből a képből hozzánk, mint gyerekként – a látóideg hanyatlása, valamint az információfeldolgozás sebességének lassulása és a memória kapacitása miatt. A szellemi terhelés növekedésével az idő lerövidülését is tapasztalhatjuk, mivel minél nagyobb igénybevételt jelent egy feladat, annál inkább alábecsüljük annak időtartamát. Két vonal hosszúságának különbségét látjuk, ha a vonalak egymás mellett jelennek meg, két esemény időtartamát is összemérhetjük, ha egyszerre történnek a szemünk előtt, de az egymást követő eseményeket csak emlékezetünk segítségével tudjuk összehasonlítani – ám az emlékezet relativizálhatja az időt.

A nyári szünet a gyerekeknek és a felnőtteknek is nagyon gyorsan eltelik, bezzeg az iskolában sokszor csigalassúsággal vánszorog az idő

FOTÓ: AFP/VALERY HACHE

ÉRZÉKELÉS

TERESA MCCORMACK: Nem tudni pontosan, hogy a gyerekek mikor érzékelik a lineáris időt, mikor tesznek különbséget a múlt és a jövő között. De azt tudni, hogy viszonylag korai fejlődésüktől fogva érzékenyek az olyan rutineseményekre, mint például az étkezések és az alvások időpontjai

> Az idő múlásának időtartama és sebességének megítélése külön fejlődik az emberben.

Egyidejűség és az abszolút idő

Nádasdy Zoltán, az ELTE Kognitív Pszichológia Tanszékének habilitált egyetemi docense még egyetemi hallgatóként 1987-ben terepvizsgálatot készített a gyermekek és a felnőttek időérzékeléséről. Óvodásokból és felnőttekből álló csoportoknak mutatott két, egyenként egyperces videót, majd megkérdezte őket, melyik volt a hosszabb, illetve a rövidebb. Az akciódús klipet a gyerekek hosszabbnak érzékelték, az unalmasabb, eseménytelenebb videót pedig rövidebbnek, ugyanakkor a felnőttek többsége pont az ellenkezőjét válaszolta.

A kísérlet azt mutatja, hogy az idő előrejelzésére szolgáló érzékszerv hiányában a gyerekek más közelítéseket alkalmaznak. Ez az egyidejűség és az abszolút idő fogalmának megtanulásakor változik meg. Ezt bizonyítandó, a kutatók 9–10 éveseket is teszteltek ugyanezzel a módszerrel: ők az időtartamok megítélése tekintetében az óvodások és a felnőttek között helyezkedtek el. A gyerekek időérzékelése úgy működik a fenti kísérletben, hogy az eseménydús filmről sokat, az unalmasról viszont keveset tudnak mesélni, tehát az eseménydúsat vélik hosszabbnak.

HIRDETÉS

3 hónapra: ~~41 695 Ft~~ helyett 25 350 Ft (ez 16 345 Ft megtakarítás)
6 hónapra: ~~83 390 Ft~~ helyett 49 800 Ft (ez 33 590 Ft megtakarítás)
12 hónapra: ~~166 780 Ft~~ helyett 97 800 Ft (ez 68 980 Ft megtakarítás)

NÉPSZAVA
Fizessen elő!
Olvassa kényelmesen, otthonában a Népszavát!
Rendelje meg online a www.nepszava.hu weboldalon vagy hívja ügyfélszolgálatunkat a +36-1 477-9008-as telefonszámon!
LEGALÁBB 40% KEDVEZMÉNY a bolti árhoz képest
NÉPSZAVA

MEGHÍVÓ EGYEZSÉGI TÁRGYALÁSRA

A **Zöldfok-Sió Zrt. „cs.a."** (8600 Siófok, Bajcsy-Zsilinszky utca 220., cgj.: 14-10-300063) – eleget téve a Cstv. 17. § (1) bekezdésében foglalt kötelezettségnek, továbbá a Kaposvári Törvényszék a 17.Cspk.7/2024/15. számú végzésében foglaltaknak megfelelően – tájékoztatja a társaság hitelezőit, hogy egyezségi tárgyalást tart, melyre hitelezőit ezúton is meghívja.

A tárgyalás időpontja: 2024. november 20. 10.00 óra (regisztráció 9.30-tól)
A tárgyalás helyszíne: 8600 Siófok, Bajcsy-Zs. u. 220. (A Zöldfok-Sió Zrt. „cs.a." irodaháza, földszinti tárgyalóterem)
A csődeljárás kezdő időpontja: 2024. szeptember 4.

Tájékoztatom a Tisztelt Hitelezőket, hogy az egyezségi javaslatot, a Cstv 8. § (2) bekezdésében és 14. § (1) bekezdésében felsorolt iratokat 2024. 11. 07-től 2024. 11. 19. napjáig 10.00–12.00 óra között a 8600 Siófok, Bajcsy-Zs. u. 220. szám alatt (a Társaság székhelyén) lehet megtekinteni.
Az egyezségi tárgyalásra vonatkozó meghívót és annak kötelező törvényi mellékleteit a tárgyalást megelőző 8 munkanappal az adós megküldi a nyilvántartásba vett hitelezői részére.

Tisztelettel:
Zöldfok-Sió Zrt. „cs.a."

LAPSZÉL

Sima Szeged-siker

FOTÓ: MTI/UJVÁRI SÁNDOR

Tegnap mindkét magyar együttes számára – egyaránt német riválisok ellenében – megkezdődtek a férfikézilabda Bajnokok Ligája küzdelmei. A Pick Szeged a Magdeburgot fogadta, és 31-29-es győzelmet aratott úgy, hogy sikere egyáltalán nem forgott veszélyben. A Telekom Veszprém Berlinbe, a Füchse otthonába látogatott, a találkozó lapzártánk után fejeződött be. NÉPSZAVA

Szalai harcol

A magyar labdarúgó-válogatott Szalai Attila az őszi idényre biztosan marad a német élvonalban szereplő Hoffenheimnél – értesült a Kicker. Korábban arról volt szó, hogy a 26 éves védő visszatér Törökországba (a Bundesliga előtt a Fenerbahcét erősítette), pláne, hogy ott ma éjfélig tart az átigazolási időszak. A Hoffenheimben létszámfelettivé vált, így Szalai megpróbálja kiharcolni a helyét az együttesben. NÉPSZAVA

Újabb bérbeadás

FOTÓ: AFP/MI NEWS/NURPHOTO

Tizennegyedik játékosát is kölcsönadta az idei nyáron az angol futballbajnokságban hatszoros bajnok Chelsea. A londoni kékek az elefántcsontparti David Datro Fofanát passzolták le az AEK Athénnak. A 21 éves támadót végleg szerették volna megvásárolni a görögök, ám az egyeztetések közben bezárt az átigazolási piac. A megállapodás szerint a 2024/2025-ös idényre az AEK bérbe veszi a játékost, s ha jól teljesít, 20 millió fontért végleg megszerezheti. NÉPSZAVA

Gyulay Zsolt: hatvan!

Tegnap ünnepelte 60. születésnapját a Magyar Olimpia Bizottság szombaton újraválasztott elnöke, Gyulay Zsolt. A kétszeres olimpiai bajnok az M4 Sportnak elmondta, ilyenkor az ember végiggondolja, hová jutott, szerinte felmenői büszkék lennének rá. A Hungaroring Sport Zrt. elnök-vezérigazgatói tisztét is viselő sportvezető hozzátette: „Nem tudom, mi történik velem, ha nem szédülök le a váci vízitelepre és ott nem nevelnek meg. Mindent a kajakozásnak köszönhetek, a családomat, a házasságomat és hogy rendet tudok tartani az életemben.” MTI

HIRDETÉS

APRÓ

JÁRMŰ

AUTÓJÁT megvenném 06-1/420-2703, 06-30/362-0674.

SZOLGÁLTATÁS

ÁCS, tetőfedő, bádogos munkák, új tető készítése, régi, palatetők javítása. Beázás megszüntetése. Generál kivitelezés. 06-30/656-8107.

APRÓHIRDETÉS-FELVÉTEL:
Tel.: 06-1/475-0802, 3skarakter@gmail.com,
EGYÉB HIRDETÉS ESETÉN kérjük, hívja a 06-1/9999-528-as telefonszámot, vagy írjon a hirdetes@nepszava.hu e-mail címre.

Pipinsriedből érkezett a Brighton kispadjára

FUTBALL Szülei fogorvosi rendelőjében kapta az első edzői felkérést Fabian Hürzeler, az angol élvonalbeli együttes német szakvezetője.

BERNAU PÉTER

Fabian Hürzeler az Egyesült Államokban, Houstonban született, tizenegy éves volt, amikor fogorvosként dolgozó szülei 2004-ben úgy döntöttek, hogy Münchenbe költöznek és saját rendelőt nyitnak. Hürzeler az SV Helios-Daglfing csapatában kezdett el játszani, de hamar felfigyelt rá a Bayern München, és leigazolta a tehetséges futballistát. Hürzeler a korosztályos csapatokban jó teljesítményt nyújtott, eljutott a Bayern második együtteséig, ahol a korábbi német válogatott Mehmet Scholl volt az edzője. Alapembere lett ennek a gárdának, de a profi csapatba nem tudta beverekedni magát, ezért előbb a Hoffenheimhez, majd az 1860 Münchenhez igazolt, de itt is a második csapatig jutott csak el, ezért 23 évesen befejezte a játékot.

Konny Höß, a 2016-ban ötödosztályú FC Pipinsried elnöke az 1860 München II elleni bajnokin figyelt fel Hürzelerre. Tetszett neki, ahogy a 23 éves középpályás a társait irányította a pályán.

„Mindig is azt szerettem volna, ha intelligens játékosedző vezeti a csapatunkat, ezért megpróbáltam kapcsolatba kerülni Fabiannal – idézte fel Hürzeler megszerzését a klubelnök. – Mivel nem tudtam elérni, időpontot kértem a szülei fogorvosi rendelőjébe, elmondtam nekik, hogy Fabiant szeretném játékosedzőként foglalkoztatni. A szülők közvetítésével beszéltünk egymással és megállapodtunk.”

Hürzeler az első szezonjában feljutott az 573 lakosú falu csapatával a negyedosztályba, a következő idényben pedig bent tartotta az együttest. Teljesítményére a Német Labdarúgó-szövetségben is felfigyeltek, és felkérték asszisztensedzőnek az U18-as válogatott mellé.

Összesen három és fél évet töltött el a Pipinsriednél, amikor a St. Pauli akkori vezetőedzője, Timo Schultz maga mellé vette segítőnek.

FOTÓ: AFP/GLYN KIRK

Mindössze 31 éves, ezzel az európai topligák legfiatalabb, egyúttal az egyik leginnovatívabb szakvezetője

„Sajnáltam, amikor elment tőlünk, de Fabian túl jó volt a negyedik vagy az ötödik ligához, annyira összetett taktikát talált ki a mérkőzésekre, hogy több játékosunk azt mondta, nem tudja követni, mi az elvárás, annyira bonyolult és a szokványostól eltérő feladatokat kaptak tőle” – emlékezett a búcsúra Höß.

> A drukkerek rajongtak a St. Pauli játékáért, a szakemberek pedig nem értették, hogy a kívülről összevissza rohangálásnak tűnő taktikával hogyan lehet eredményt elérni.

Schultzot menesztették, amikor a St. Pauli a 16. helyen állt a másodosztályban, ideiglenesen Hürzelert bízták meg a vezetőedzői feladatok ellátásával. A szakember egymás után tíz bajnoki meccset nyert a csapatával, köszönhetően egy olyan taktikának, amit a St. Pauli szurkolói fórumában a drukkerek „őrült ámokfutásnak” neveztek el.

A tréner megszüntette a kötött posztokat, és az egész pályás letámadásra helyezte a hangsúlyt. Ha úgy adódott a helyzet, akkor a csatároknak szélsőt kellett játszani, a középpályásoktól is elvárta, hogy a tizenhatoson belüli felbukkanásukkal zavarják meg az ellenfél védelmét és teremtsenek létszámfölényes helyzetet. A drukkerek rajongtak a St. Pauli játékáért, a szakemberek pedig nem értették, hogy a kívülről összevissza rohangálásnak tűnő taktikával hogyan lehet eredményesen szerepelni.

Hürzelert az előző szezonban véglegesítették vezetőedzői pozíciójában, a szakember pedig csapatával megnyerte a másodosztályú bajnokságot, és 13 év szünet után az első osztályba vezette a St. Paulit. Bő másfél éves hamburgi munkássága során a csapata 36 mérkőzést megnyert, 11 alkalommal játszott döntetlent és 8-szor szenvedett vereséget.

Kivételes teljesítményére felfigyeltek a Premier League-ben is, és az előző szezont a 11. helyen záró Brighton & Hove Albion szerződtette Hürzelert. A trénert a szigetországban is hamar megkedvelték a drukkerek, ami nem is csoda, a Brighton a nyitófordulóban idegenben nyert 3-0-ra az Everton ellen, majd hazai pályán 2-1-re felülmúlta a Manchester Unitedet, a harmadik körben pedig 1-1-et ért el az Arsenal otthonában, és jelenleg a harmadik helyen áll a tabellán.

A legdrágább német edző

A Hamburger Abendblatt úgy tudja, a Brighton & Hove Albion 7,5 millió euróért vásárolta ki Hürzelert a szerződéséből, ennyi pénzt még egyetlen német edzőért sem fizettek korábban. Hürzeler márciusban hosszabbított szerződést Hamburgban, ami enélkül nyáron lejárt volna.

Az angol élvonalban korábban soha nem dolgozott még ilyen fiatal szakvezető.

Piros nyitja a DK-csatát

MESEBELI AFRIKA? A magyarok közül elsőként Piros Zsombor lép pályára a tenisz Davis-kupában, az Egyiptom otthonában esedékes, ma rajtoló párharcban.

A tegnapi sorsoláson kiderült, hogy a világranglistán 222. játékos a nyitányon Amr el-Szajeddel (643.) találkozik, majd Valkusz Máté (402.) a második egyes összecsapáson a házigazdák kapitányával, Mohamed Szafvattal (643.) mérkőzik.

Holnap előbb a párosokat rendezik, majd jön újabb két egyes, a pénteki párosítás felcserélésével.

„Hétfőn kezdtük itt a felkészülést, próbáltuk úgy felépíteni a tréningeket, hogy a rajtra csúcsformába kerüljenek a játékosok” – nyilatkozta Nagy Zoltán kapitány.

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Piros pirosban: remélhetőleg megálljt parancsol az egyiptomiaknak

A szakvezető kifejtette, mentálisan erősnek kell lenni, főleg, mert mások a körülmények, mint Európában, és ha a csapat tagjai a tudásuk 80 százalékát képesek kihozni a meccseken, akkor az elég lehet a győzelemhez.

„Bízom benne, hogy Zsombi megnyeri az első mérkőzést, és ez önbizalmat adhat a folytatásra” – tette hozzá.

A kairói párharc győztese jövőre a döntő selejtezőjében, vesztese a világcsoport I-ben szerepelhet.

MTI–NÉPSZAVA

A program

Péntek: Amr el-Szajed–Piros Zsombor, Mohamed Szafvat–Valkusz Máté.
Szombat: Karim Mohamed Mamun/Szafvat–Fajta Péter/Madarász Gergő, Szafvat–Piros, el-Szajed–Valkusz.

Vettel visszatér?

TERVEZÉS Az a hír járja, hogy a Formula–1-es autós versenysorozathoz két év múlva csatlakozó Audinál fölvetődött: szerződtetni kellene a négyszeres világbajnok Sebastian Vettelt. A német gyár azzal, hogy fölvásárolta a Sauber istállóját, máris jogosult a versenyzők kilétéről dönteni. Az egyik ülés foglalt a jövő évi szezonra, az Nico Hülkenbergé, a másik viszont még nem betöltött. Mattia Binotto csapatfőnök (aki korábban a Ferrarinál dolgozott) azt szeretné, hogy Vettel visszatérjen. A 37 éves pilóta egyébként a 2022-es szezon végeztével vonult vissza az F1-től, reaktiválása jókora szenzációnak számítana.

„Nagyra tartom, korábban dolgoztam vele. Csodálom emberként, csodálom versenyzőként! Jó lenne vele dolgozni” – nyilatkozta a svájci-olasz mérnök. Egyúttal leszögezte: átgondolják a további lehetőségeket, s még október előtt meghozzák a döntést.

A 2024-es F1-es szezon tizenhetedik futamát vasárnap az azerbajdzsáni Bakuban rendezik, magyar idő szerint 13 órától. NÉPSZAVA

Binotto (balra) azon fáradozik, hogy Vettelt az Audihoz csábítsa

FOTÓ: AFP/ANDREA DIODATO/NURPHOTO

Erősít a DVSC

Jessica Ryde személyében 59-szeres svéd válogatott, Európa Liga-győztes kapust igazolt a Debrecen női kézilabdacsapata. A 30 éves játékos szerződése három évre szól, további egyéves opcióval. Ryde előző csapata, a Neptunes de Nantes anyagi okok miatt visszalépett a francia élvonaltól és az Európa-ligától. MTI

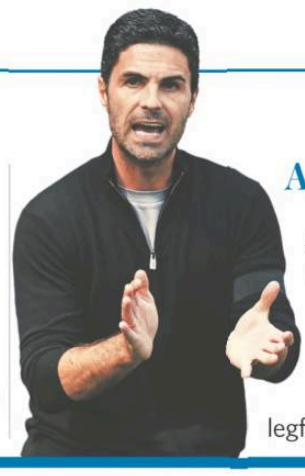

Arteta marad Londonban

Meghosszabbította Mikel Arteta szerződését az angol élvonalbeli labdarúgó-bajnokságban szereplő Arsenal. A londoni klubnál 2019 óta dolgozó, 42 éves spanyol menedzser az utóbbi években a Premier League-ben egyeduralkodóvá vált Pep Guardiola irányította Manchester City legfőbb kihívójává tette az ágyúsokat. NÉPSZAVA

Szilágyi folytatja

Noha a múlt heti Achilles-ín-műtétje után hosszú rehabilitáció vár rá, a 34 éves Szilágyi Áron háromszoros olimpiai bajnok kardvívó, aki Párizsban csapattal ezüstérmes lett, az M1-nek elárulta: még egy-két évet biztosan szeretne eltölteni az élsportban. Hozzátette, nyolc éve küzdött a problémával, s legalább fél év lesz, mire visszatérhet a pástra. MTI

Fullasztó légkör és tettlegesség

MÉLY VÍZ Dorogon mintegy 250 gyerek sportolása került veszélybe, miután a helyi uszodából kitették a 2009 óta működő Új-Hullám SE-t. Az intézmény élére került új vezető „saját hatáskörben” próbálja átszervezni az úszásoktatást. A helyiek háborognak.

VARGA T. RÓBERT

„A jelenlegi vezetés alkalmatlanná vált a város irányítására. Kijátszottak, majd kitiltottak egy úszásoktatással foglalkozó egyesületet (Új-Hullám SE), most pedig úszásoktatókat keresnek. Ez egy vicc” – írta ki Facebook-oldalára a minap Nunkovics Tibor korábbi jobbikos politikus, aki az idei önkormányzati választásokon immár a Civilek a Fejlődő Városért Egyesület színeiben indult. Nunkovics a Népszavának elmondta: ami Dorogon történik, az ékes példája annak, hogy visszásságok korántsem csak az élsportban és fideszes körökben fordulnak elő!

„Klasszikus házmester-politizálás zajlik Dorogon” – tette hozzá.

Az Esztergomtól 10 kilométerre található településen 1923-ban adták át az uszodát, amely alapos rekonstrukciót követően 2007 óta viseli a többszörös magyar bajnok Nipl Stefánia nevét. A létesítményt anno 1,1 milliárd forintból újították föl; a Covid után újfent bezárt, a penészes falú, leharcolt állapotú uszoda az elmúlt két évben felújításon esett át, ezúttal 600 milliót költöttek rá.

Az Új-Hullámot 2009-ben alapították, 2020 decembere óta vezeti dr. Herpák Petra, aki ügyvédi praxisát hagyta hátra, hogy gyerekekkel foglalkozhasson.

„A mottónknak megfelelően – ami úgy szól: születéstől a versenysportig – tartunk babaúszást, illetőleg van vízilabda-szakosztályunk is, a felnőtt férfi csapat a másodosztályban szerepel. Az elmúlt években együttműködési megállapodást kötöttünk a Honvéddal, több fiatal pólósunk került Kispestre, adtunk tovább játékost a Vasasnak, a BVSC-nek és a KSI-nek, ami, úgy hiszem, bizonyíték a nálunk zajló kiváló szakmai munkára.”

Mindez azonban kevés.

Noha a várost 1994 óta vezető, jelenleg független (korábban MSZP-s) Tittmann János polgármester az uszoda legutóbbi felújítása idején több alkalommal megnyugtatta az Új-Hullám vezetését, hogy az SE a munkálatok végeztével „természetesen folytathatja tevékenységét az uszodában”, ez végül mégsem történt meg. Időközben ugyanis az önkormányzat Dorog Város Egyesített Sportintézményének vezetői pozíciójára pályázatot írt ki, a győztes extriatlonos Rendes Csaba pedig kategorikusan elhatárolódott az Új-Hullámmal való együttműködéstől. Amikor lapunk az okokról kérdezte, annyit felelt: az uszoda működését új alapokra kívánja helyezni. Hogy volt-e egyéb pályázó, azt nem tudta megmondani, miként azt sem értette, miért van városszerte jókora fölháborodás a személye körül.

Augusztus utolsó hétvégéjén ugyanis csaknem kétszáz ember tüntetett a változások ellen, az Új-Hullám lecserélése és a bizonytalan helyzet kialakulása miatt.

„A legközelebbi uszoda Csolnokon van, ami ugyan csupán néhány kilométer Dorogtól, mégis sok családnak megoldhatatlan feladatot jelent oda eljuttatni a gyermekét” – magyarázta Herpák Petra.

„Az önkormányzat pályázatot írt ki, a pozíciót Rendes Csaba nyerte el, ő vezeti a településünk sportintézményeit. Hogy neki mik a tervei, abba nekünk immár nincs beleszólásunk” – mosta kezeit a Népszava érdeklődésekor Tittmann.

Hogy Rendes a nevéhez hűen valóban korrekt ember-e, arról a térségben megoszlanak a vélemények. A 40 éves sportember Esztergomban kezdett triatlonozni, Herr Lajos közreműködése is kellett ahhoz, hogy többszörös válogatott legyen, Európa-bajnokságon és világbajnokságon egyaránt bronzérmet nyerjen. Rendes az aktív pályafutása befejeztével sportvezetői feladatokat vállalt, többek között abban az esztergomi Szent István uszodában, amelyet korábbi edzője, Herr vezetett. Rendest a közeli kapcsolat sem gátolta abban, hogy megpróbálja Herrt kitúrni a pozíciójából.

„Mindez 2017-ben, ’18-ban történt. Annyira elharapódzott a viszonyuk, olyan súlyos viták zajlottak a vízfelület elosztása fölött, hogy a dolog tettlegességig fajult. Rendes azt remélte, a ma 70 éves Herr majd belefárad a civakodásba. Ehelyett az önkormányzat megelégelte a perpatvart, és Rendesnek szégyenkezve távoznia kellett” – mesélte a Népszavának egy bennfentes, aki név nélkül volt hajlandó csak részletezni a történetet.

Rendes, ha nem is Esztergomban, ma végre uszodavezető: Dorogon. Van neki is sportegyesülete, és minthogy első körben az volt a terv, hogy a nevét viselő klub végzi majd ott az úszásoktatást, meg is érkeztünk oda, miről szól az ügy: a saját zsebre dolgozásról, ügyeskedésről, kiskapukról.

A gyerekekről a legkevésbé.

Más kérdés: a felek arról az apróságról megfeledkeztek, hogy állami intézményben az intézményvezetőhöz köthető cég/egyesület/bármi nem működhet, ez ugyanis összeférhetetlen, hovatovább törvénysértő. Így most azon fáradozik a város és Rendes, hogy maga az uszoda végzi majd az úszóoktatást, nem baj, hogy az önkormányzatnak nincs hozzá megfelelő szakembergárdája, ezt is megpróbálják megoldani. Az eszükbe sem jut, hogy a kipaterolt Új-Hullámot kérnék fel együttműködésre. Sőt: szerdán bizottsági ülésen döntöttek az uszoda árairól, közte az úszásoktatásért fizetendő összegekről. Meghatározták, hogy a helyi egyesületek számára a 100 alkalmas bérlet (szaunahasználat nélkül) kedvezményes ára 57 480 Ft. A döntés kitér arra is: az Új-Hullámra ez nem érvényes...

„Aligha az volt a terv, hogy az önkormányzat fogja ezeket a feladatokat szervezni, hanem hogy egy másik egyesület. Ám azzal sem voltak tisztában egyes döntéshozók, mi meríti ki az összeférhetetlenség fogalmát vagy éppen mit jelent, ha egy bizottsági ülés nyilvános. Ide vezet 30 év városvezetés: a hatalmi arrogancia itt is csúcsra ért!” – összegzett Nunkovics.

Ha ez nem volna elég: a nyáron ugyan bejelentették, hogy befejeződött a 600 milliós felújítás, az uszoda a nyáron meg is nyitott, de szeptember 1-jével egy hétre tervezve újfent bezárt, amíg a buborék felkerül a medencék fölé. Azóta is zárva. Hogy mikor lehet ismét használatba venni, egyelőre nem tudni.

Úgy hírlik, a 600 milliós munkálatok nem sikerültek túl jól...

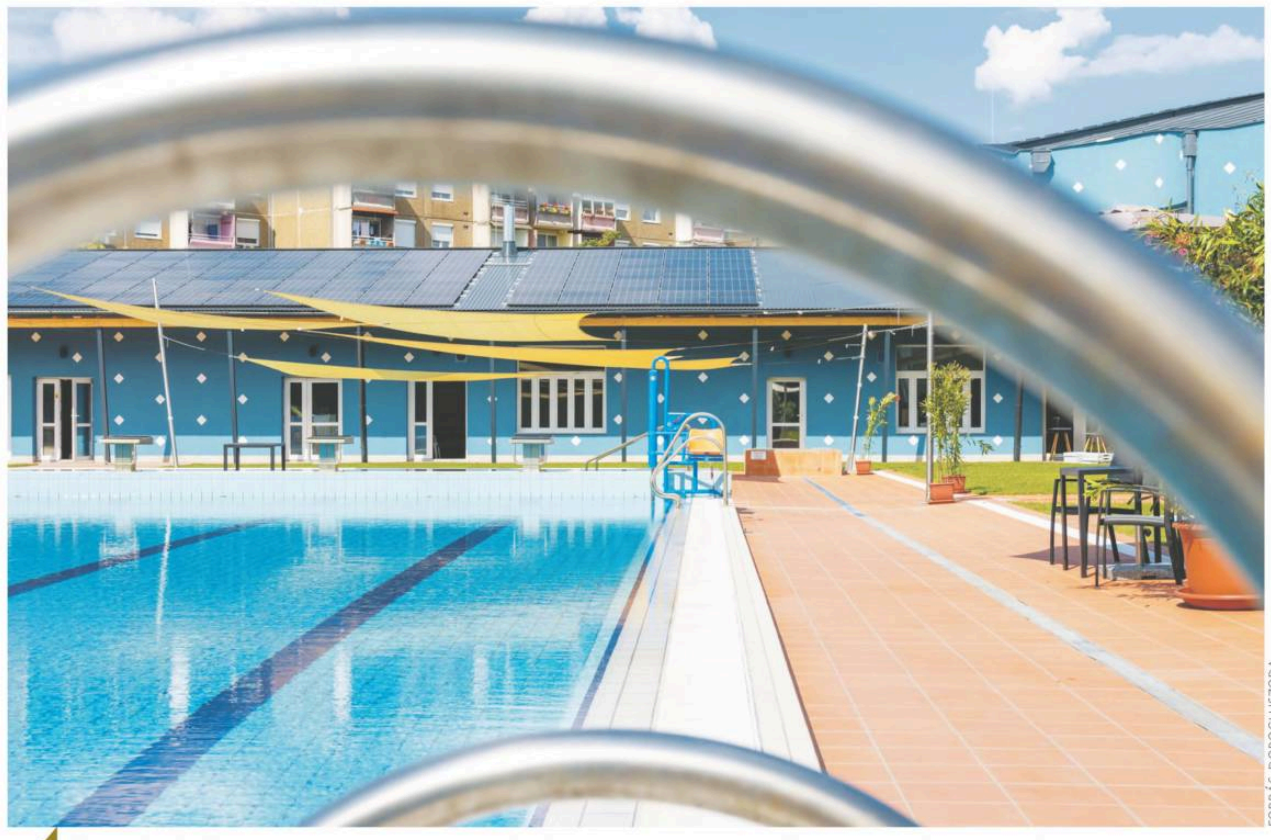

FORRÁS: DOROGI USZODA

Szomorú, hogy az önös érdekek felülírják a gyereknevelést Dorogon

FORRÁS: DOROG VÁROS ÖNK.

Rendes Csaba a saját egyesületével tervezte megoldani az úszóoktatást

Hiába újították fel 600 millióért, a nyáron csak időszakosan nyitott meg a Nipl Stefánia uszoda

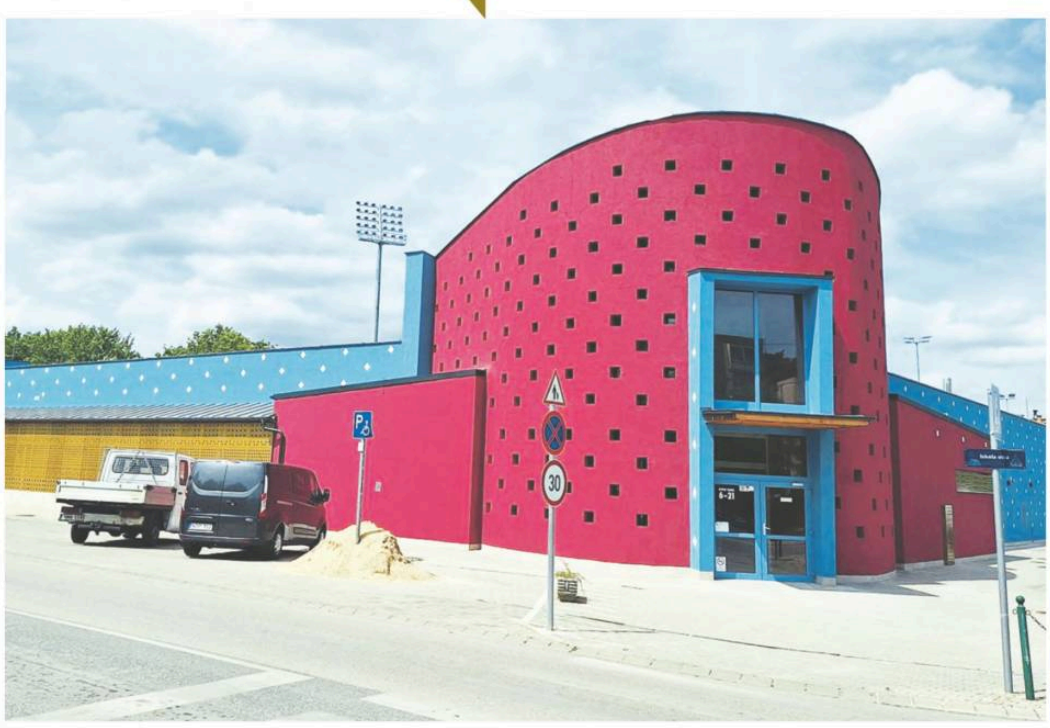

Az Új-hullám SE-nek az elismert szakmai munkája dacára távoznia kellett a létesítményből

Dinócsontok a Hátszegi-medencénél

Dinoszauruszmaradványokat fedeztek fel magyar paleontológusok Erdélyben. A kutatók megpróbálják a teljes, 10 négyzetkilométeres területet rétegenként átvizsgálni, és begyűjteni minden csontmaradványt. Elképzelhető, hogy egy új fajra bukkantak. QUBIT

Népszerűek az elektromos autók itthon is

Az év első nyolc hónapjában az új autók fele hibrid volt, míg öt évvel ezelőtt ez az arány csak 7 százalékot tett ki. Köztük azonban sok a mild (lágy) hibrid, ezek kisebb elektromos rásegítést adnak. Az új dízelek száma csökken, viszont a használtpiacon nagyon keresettek. NÉPSZAVA

Visszakövetelik Nofertiti ikonikus mellszobrát

Záhi Havássz neves egyiptomi régész és volt régiségügyi miniszter petíciót indított. Célja, hogy országa visszakapja Nofertiti királynő ikonikus mellszobrát, amelyet a berlini Neues Museumban őriznek. Az alkotást bő száz éve hozták el Egyiptomból. AL JAZEERA

Lezajlott az első kereskedelmi űrséta

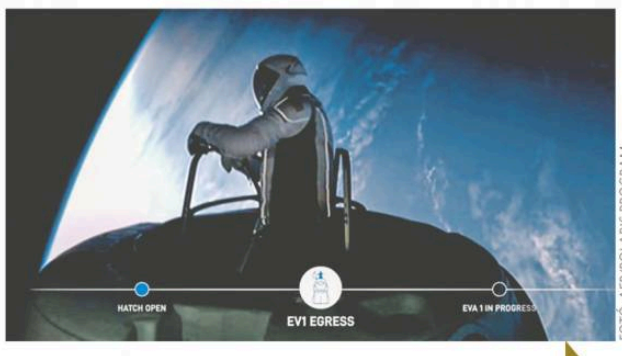

FOTÓ: AFP/POLARIS PROGRAM

TÖRTÉNELMI PILLANAT Csütörtökön, magyar idő szerint dél után pár perccel kezdetét vette a történelmi manőver az űrben, a SpaceX Polaris Dawn elnevezésű kereskedelmi küldetése. Legénységének két tagja nagyjából 700 kilométer távolságra a Földtől (majdnem) kilépett az űrbe. Eddig űrsétát csak olyan űrhajósok tettek, akik államilag fizetett expedíciók során tartózkodtak űrhajókon, űrállomásokon. A SpaceX utasai közül kettő, Jared Isaacman milliárdos, az űrutazás finanszírozója és Sarah Gillis, a vállalat mérnöke hagyta el félig-meddig a kapszulát, miközben tesztelték a SpaceX új űrruháját is. Az irányítóteremben az élő közvetítés tanúsága szerint 12 óra 51 perckor hangzott fel a taps, hogy Isaacmannek sikerült kinyitnia a kapszula ajtaját, majd a nyíláson keresztül elindult az űrbe. Ez azt is jelentette, hogy a kapszulában a többi asztronauta is ki volt téve az űrbéli viszonyoknak. Isaacman nem lépett ki teljesen az űrhajóból, alsó lábszára benn maradt. Az űrruha egyébként nem is alkalmas eltávolodásra az űreszköztől. Utána Gillis következett, ő csak derékig látszott ki az űrhajóból. Ezt követően gyorsan visszalépett, majd bezárta az ajtót, ami a Crew Dragon csúcsa is egyben. A Polaris Dawn kedden indult ötnapos Föld-kerülő útjára. Utasa Isaacman mellett barátja, a volt katonai pilóta, Scott „Kidd" Poteet és két SpaceX-mérnök, Anna Menon, valamint Sarah Gillis. V. P.

A SpaceX négy utasa közül Jared Isaacman milliárdos, az űrutazás finanszírozója és Sarah Gillis, a SpaceX mérnöke hagyta el félig-meddig a kapszulát, miközben tesztelték a cég új űrruháját is

A Polaris Dawn a SpaceX kereskedelmi küldetése. Legénységének két tagja nagyjából 700 kilométer távolságra a Földtől (majdnem) kilépett az űrbe.

SZELES IDŐ ZIVATAROKKAL

Boldog névnapot, Kornél!

A Kornél latin eredetű férfinév, a Cornelius nemzetségnévből. Jelentése: somfa vagy szarv.

KENÓ Szeptember 12.

1	10	15	16	17	19	20	27	29	31
34	51	52	55	63	64	68	69	75	78

Beszélő állatok, kétkedő tudósok

GÉPI TANULÁS Egy új kutatás szerint a selyemmajmok megkülönböztethető hangokkal illetik jó ismerőseiket, vagyis úgy tekinthető, hogy nevet adnak barátaiknak.

VARGA PÉTER

A magasan szocializált társadalomban élő selyemmajmok olyan, az emberi fül számára kivehetetlen, magas, madárcsiripeléshez hasonló hangokat kiadva kommunikálnak egymással, amelyek megfeleltethetők az emberi neveknek – számol be az izraeli Héber Egyetem kutatóinak eredményéről a Massachusetts Institute of Technology (MIT) honlapja. Ezeket ugyanis személyre szabottan hangolják az adott „társalgópartnerük" számára. „Tipikus időstruktúrája van a kommunikációjuknak, és azt állítjuk, hogy ezt úgy hangolják finomra, hogy ez egyetlen társuk számára legyen kódolva" – mondta David Omer agykutató, a projekt vezetője. Mivel ezek a kis változtatgatások az emberek számára észlelhetetlenek, a tudósok a gépi tanulás statisztikai módszerét hívták segítségül, hogy összegyűjtsék, osztályozzák és elemezzék a hangokat. Ahhoz, hogy kiderítsék, sikerült-e feltörniük a majomkódot, s megtudniuk a titkos neveket, lejátszották a felvételeket hangszórón az állatoknak, és úgy találták, hogy gyakrabban reagálnak, ha az ő „nevük" hallható. Ez a fajta kutatás kulcsot adhat az emberi beszéd eredetének megértéséhez, ami fajunk legfőbb sajátossága a szembefordítható hüvelykujj mellett.

Az elmúlt években azonban egyre inkább vita tárgya lett, hogy tényleg olyan egyedülálló-e az emberi nyelv, mert addig az a nézet volt uralkodó, hogy az állatoknak nincs hozzá agyuk, és hiányoznak hozzá hangadó szervek. Ezzel szemben egyre több a bizonyíték arra, hogy ez nem így van. Most már négy egymástól távol álló fajnál – cetek, majmok, elefántok, esetleg a papagájok – is felfedezték, hogy képesek névadásra, ami Omer szerint nagyon erős bizonyíték arra, hogy a nyelv kialakulása nem egy vágányon zajló folyamat volt.

Hasonló eredményre jutott Mickey Pardo – ma a Cornell Egyetem tudósa –, aki kutatása során 14 hónapot töltött Kenyában, és az elefántok hívójeleit rögzítette. A hangos trombitálás riadójel, miközben a legtöbb hang, amit kommunikációra használnak, az emberi fül számára részben hallhatatlan mély brummogás. Ezeknek vannak bizonyos formációik – elemzésükhöz szintén mesterséges intelligenciát (MI) használt –, amelyek ugyanúgy megkülönböztethetők az egyes állatok számára, mintha néven lennének szólítva. A felvételekre az elefántok hasonlóan reagáltak, mint a selyemmajmok.

KÍSÉRLET

DAVID OMER: Nyilván nem fogunk tudni a selyemmajmokkal Nietzschéről beszélgetni, de segíthetnek megérteni valamit abból, hogyan fejlődött ki az emberi nyelv

Ez azonban Pardo szerint sem jelenti azt, hogy az állatok beszélnek egymással. Úgy véli, a valódi nyelv azt a képességet jelentené, hogy meg tudnak vitatni múltbéli eseményeket egymással, vagy képesek komplex gondolatokat összefűzni.

Más fajoknál is folytatnak kutatásokat arra nézve, rendelkeznek-e speciális nyelvvel. Az ámbráscetek esetében a nemzetközi kezdeményezés, a CETI projekt során kiderült, hogy az „énekük" sokkal összetettebb, mint azt korábban gondolták. Elméletileg legalábbis úgy tűnik, mintha ennek lenne grammatikája, de azt, hogy közölnek-e ezekkel a jelekkel valami specifikusat az állatok, nem sikerült megállapítani.

Ahhoz, hogy kiderüljön, mennyire tekinthető beszédnek az állati hangadás, sokkal több adatot kell gyűjteni tőlük az MI-modellek képzéséhez. Az izraeli csoport a legújabb MI-nek is ad lehetőséget. Omer a laboratóriumban élő majmok hangjait napi 24 órában rögzíti mikrofonokkal. Csevegésükkel egy nagy nyelvi modellt fognak tanítani, amely – legalábbis elvben – képes lehet rá, hogy befejezze a hangadások sorozatát, amit egy majom elkezdett, vagy egy megjósolhatóan megfelelő választ produkáljon. „Nyilván nem tudunk majd a selyemmajmokkal Nietzschéről beszélgetni, de segíthetnek megérteni valamit abból, hogyan fejlődött ki az emberi nyelv" – magyarázta Omer.

FOTÓ: SHUTTERSTOCK

A selyemmajmok sajátos hangjelzéseket használnak egymás „megnevezésére" minden oldalon

Pusztító ciklon és vízözön várható

ÍTÉLETIDŐ Ítéletidőre figyelmeztet a meteorológiai szolgálat. Ahogy a környező országokban, úgy hozzánk is nagyon hideg, erősen szeles és roppant esős idő érkezik, s napokig ki is tart. A Boris nevű mediterrán ciklon okoz Európa nagy részén kifejezetten hideg, szeles és esős időt mától egészen a jövő hét közepéig. 10-15 fok lesz a legmagasabb hőmérséklet, amit a viharos szél miatt akár téliesnek is érezhetünk. Szlovákiában és Horvátországban válságstáb alakult a cudar időjárás miatt. Az Adria partvidékén pénteken és szombaton akár 100 mm eső is hullhat. A nagy esőzések miatt több folyó megáradhat, komoly árhullámra kell számítani a Dunán, a Rábán és a Lajtán is. Árvízvédelmi készültség lép érvénybe. A Duna vize egy nap alatt már 50 centit emelkedett Budapestnél. Pedig a csapadék java még hátravan: napok alatt leeshet egyhavi mennyiségű eső Magyarországon. 50 és 100 mm közötti csapadékot jósolnak, de a Dunántúl északnyugati felén ennél több is előfordulhat. Várhatóan a fővárosi rakpartokat le kell majd zárni. A kedvezőtlen időjárás miatt elmaradt az idei Szeged International Airshow, a Dél-Alföld egyik legrangosabb légi parádéját péntektől vasárnapig tartották volna. A jegyek visszaválthatók. K. V.

A Duna vize egy nap alatt már 50 centit emelkedett Budapestnél.

NÉPSZAVA
Szocialdemokrata napilap • Alapítva: 1873-ban

Főszerkesztő: NÉMETH PÉTER
Főszerkesztő-helyettes: HORVÁTH GÁBOR, VARGA DÓRA

Fejtő Ferenc 1909-2008; Andrassew Iván 1952-2015
Online főszerkesztő: ÁGOSTON ZOLTÁN • Szerkesztő: MARKOTAY CSABA • Rovatvezetők: BODA ANDRÁS (belpolitika), HÁRS KATALIN (fotó), HOMPOLA KRISZTINA (kultúra), MUZSLAI KATALIN (mozaik), N. KÓSA JUDIT (publicisztika), RÓNAY TAMÁS (külpolitika), SZABÓ BRIGITTA (gazdaság), VARGA T. RÓBERT (sport) • Mellékletek: BALASSA TAMÁS, BÁLINT ORSOLYA (Visszhang), RÁCZ I. PÉTER (Nyitott mondat), SIMON ZOLTÁN (Szép Szó) • Főmunkatársak: BALOGH GYULA, CZENE GÁBOR, CSÁKVÁRI GÉZA, DANÓ ANNA, GÁL MÁRIA, MARNITZ ISTVÁN, SZALAI ANNA. Internet URL-cím: http://www.nepszava.hu; e-mail cím: nepszava@nepszava.hu

Kiadja a XXI. Század Média Kft. (1191 Budapest, Vak Bottyán u. 75/A–C Központi telefon: 06 1 477-9000) • Felelős kiadó: a kft. vezetője • Előfizetéssel kapcsolatos ügyek: 06 1 477 9008 / 06 1 999 9508, terjesztes@nepszava.hu • Hirdetés: 06 1 999-9528 / 06 1 489-8811, hirdetes@nepszava.hu. • Előfizetési díj egy hónapra 8600 Ft, negyedévre 25 350 Ft, fél évre 49 800 Ft, egy évre 97 800 Ft • Árusításban terjeszti: Lapker Zrt. • Előfizetésben terjeszti: Médialog-DMHM Zrt. (mlog.hu) 06 1 999 9689 vagy 06 1 460 2753 ugyfelszolgalat@mlog.hu • Nyomdai előállítás: Mediaworks Hungary Zrt. www.mediaworks.hu • ISSN Bp 0133-1701 • ISSN Vidék 0237-3785. • A NÉPSZAVA példányszámát a MATESZ hitelesíti.

Partnereink: IMEDIA OBSERVER

Nyitott mondat

A NÉPSZAVA irodalmi melléklete

Kimozdulás a mélypontról

Jánoki-Kis Viktóriával lelki pokoljárásról

FOTÓ: HUSZÁR DÁVID

Kell egy kis elmélyülés, csend, ha az ember az összeomlás szélére kerül. Meditáció a kapcsolatainkról, önmagunkról: mi romlott el? Ki a felelős érte? A *Csend és Zivatar* című regény helyszíne egy csendtábor, ahol a tekintet befelé irányul, a szemkontaktust pedig illik mellőzni. Szerzőjét, Jánoki-Kis Viktóriát kényszerekről és az út kezdetéről kérdeztük.

RÁCZ I. PÉTER

– A 12 novellát tartalmazó,* Átlépsz velem a víz fölött *című kötet két évvel az első megjelenését követően, 2023-ban már a harmadik kiadását élte meg. Az olvasói visszajelzések alapján mi a sikerének titka?

– Tényleg nagyon sokan visszajeleztek, és elsősorban azt emelték ki, hogy mainak érzik a történeteket, felismerik bennük saját magukat és a környezetükben élő embereket, megérintették őket ezek az írások, és érdekesnek találták az atmoszférájukat. Kiemelték a könnyű olvashatóságot is.

– A példányszámban is megmutatkozó sikerhez mennyire járulhatott hozzá, hogy 2022-ben bekerült a Petőfi Kulturális Ügynökség Kárpát-medencei Programigazgatóságának KMI 12 elnevezésű programjába? Milyen támogatást tudtak nyújtani?

– Bemutatkozási lehetőséget biztosítottak, ami nekem, első kötetes szerzőként, nagyon sokat jelentett. Számos könyvbemutatót szerveztek országszerte, megjelentettek egy antológiát a program 12 szerzőjének műveivel *Ha bármit lehetne* címmel, és egy 40 perces portréfilmet is készítettek rólam, ami kissé zavarba ejtő volt számomra így a pályám elején, de a háromnapos forgatás nagyon jó hangulatban telt.

– Végzettségét tekintve építészmérnök, ám később újságírásra adta a fejét, majd szépírói és filmforgatókönyv-írói pályára lépett. Megannyi váltás, változás. Miért?

– Mindig is az alkotómunkában leltem a legnagyobb örömömet. Az olvasás mellett főleg rajzolni szerettem. Ez vitt a mérnöki pálya felé. A művészeti irányoknak a szüleim nem örültek volna, a rajztudásom viszont építészként kamatoztatható volt. Bár szerettem az egyetemet, már ott érzékeltem, hogy ez sokkal inkább kőkemény mérnöki munka, mint művészeti tevékenység. Amikor pedig egy nagy kivitelező cégnél gyakorló építész lettem, és börtönt meg gyárakat kellett rajzolnom, akkor végképp megtapasztalhattam, hogy a kreatív alkotómunka a tervezési időnek mindössze 3 százalékát teszi ki. Öt-hat év után eljutottam odáig, hogy reggelente végigsírtam az utat, míg bevezettem a munkahelyemre:

belepusztulok, ha nekem ezt kell csinálnom életem végéig.

Végül felmondtam. És mivel nem szeretek tétlenkedni, egy héttel később már be is iratkoztam egy újságíró-tanfolyamra. Első körben túl nagy falatnak éreztem novellát írni – habár onnantól, hogy elolvastam Márquez *Azért élek, hogy elmeséljem az életemet* című könyvét, sokszor eszembe jutott, milyen jó dolog lehet írónak lenni, és talán én is megpróbálkozhatnék vele. Nekiálltam hát az íráskészségem fejlesztésének.

Másfél-két év újságírás után azonban valami maradandóbbra vágytam, mert a cikkek nem túl hosszú életűek, én pedig a mulandóság elleni küzdelmet tűztem ki célul: valami olyat írni, ami megmarad akkor is, amikor én már nem leszek. A két kisfiammal négy éven keresztül voltam otthon, és közben igen gyakran megírandó novellákon gondolkodtam. S amint a kisebbik is bölcsibe került, nekiálltam írni. A férjemtől egy év türelmi időt kértem, hadd tegyem próbára magam, hadd foglalkozzam most csak ezzel – és szerencsére, úgy látszik, van keresnivalóm ezen a pályán.

– Olyannyira, hogy manapság már ön tart írószemináriumokat. Mit tart legfontosabb átadandónak?

– A Magyar Íróképző novellaíró-tanfolyamán a saját tapasztalataim mentén próbálok valamiféle mankót, módszert adni a hallgatóknak a történetmeséléshez. Nagyon sokat beszélgetek velük a karakteralkotásról, hogy mennyire mélyen és sokrétűen át kell gondolni, meg kell tervezni egy-egy szereplőt, hogy aztán ereje, hatása legyen.

– A mérnöki diploma tehát nem hátrány, csak itt a lélekkel tervez.

– Sokszor mondják, igen. De a karakterek lélektani felépítettsége és a történet dramaturgiája mellett a precíz írástechnikát is rendkívül fontosnak tartom, az pedig szerintem viszonylag könnyen tanulható, elsajátítható.

– Nézzük is a regényének, a* Csend és Zivatar*nak a főbb karaktereit: egy a feleségét gyászoló ügyvéd, Szilveszter, aki távozni készül az országból, hogy új életet kezdjen; egy háromgyermekes anyuka, Anna, aki összeomlik férje félrelépései miatt, valamint lánya, a tizenhárom éves Zoé, aki a kamaszkor megélése mellett a szülei elhidegülésével is kénytelen szembenézni. Az ő váltakozó perspektívájú sorozatából áll össze a regény. Minden szereplő élete krízisbe kerül. De kérdem én, Zoénak mi itt a szerepe?

– A Zoé-fejezetek valójában Anna férjéről, Péterről szólnak, de emelve a tétet, az ő apai-férji attitűdjeit egy másik szereplő, a lánya szemszögéből akartam megmutatni. Így sokkal érdekesebbnek tűnt, mintha csak a feleségével szemben álló antagonistaként jelenne meg. Ugyanakkor ezzel a módszerrel meg tudtam mutatni a gyerek és a szülei közti feszültséget is, ami nagyon érdekel. Annyi válást, annyi szenvedő gyermeket látok magam körül, hogy mindenképpen foglalkozni akartam ezzel a vetülettel.

– Már maguk az egyes nézőpontok is ezt a kimozdítást szolgálják? A Szilveszterre fókuszáló fejezetek egyes szám első személyben, az Anna-fejezetek egyes szám harmadik személyben, a Zoé-fejezetek egyes szám második személyben íródtak. Mi az a plusz, amit ezek a szemszögváltások létrehoznak?

– Mindegyik szereplőhöz, akármelyik elbeszélői módban is, nagyon közel tartom az írói „kamerámat". Mindegyiküket bentről beszéltetem. De egészen más dinamikával – ami nekem is segített belehelyezkedni az ő világukba. Zoé fiatalos lendülete a maga bizonytalanságaival együtt is egy dinamizmust ad az elbeszélésnek, újra és újra kimozdítva az olvasót a felnőttek dominálta cselekmény világából. Annát ugyanakkor, aki mind korban, mind családanyaként a legközelebb áll hozzám, első szám első személyben szólaltattam meg, de igyekeztem tőle is egy egészséges írói távolságot megtartani. Az említetteken túl pedig az is közrejátszik az elbeszélői nézőpontok váltogatásában, hogy szeretem a strukturált dolgokat.

– Ismét az életrajzi vonatkozás... A történet cselekményéül választott buddhista szellemiségű csendtábor esetében is szerepet játszik ez, mivel nagyon is belsőséges, alapos ismeretről ad számot. Saját tapasztalat?

– Igen, a regényre való felkészülés érdekében részt vettem egy nyolcnapos Vipassana elvonuláson, és ez elég hosszú volt ahhoz, hogy maradandó nyomot hagyjon bennem. Szerencsére megengedték, hogy jegyzeteljek, s az ott készült százhúsz oldalnyi kézírásos feljegyzés hatalmas segítségemre volt a regényírás közben: fel tudtam idézni azokat a bennem lezajló lelki változásokat, amelyek a tábori időszak alatt történtek, így hitelesen tudtam ábrázolni a szereplőimet a regényben. Érdekesnek és értékesnek találtam azt a közeget, noha én magam nem vagyok ennek a világnak a részese.

Jánoki-Kis Viktória (Tiszaföldvár, 1982) író, forgatókönyvíró; építészmérnök; újságíró. Kötetei: *Átlépsz velem a víz fölött* (novellák, 2021), *Csend és Zivatar* (regény, 2024). Rövidfilmjei: *Hintaszék*, *Online*. Két kisfiú édesanyja, Budapesten él.

– Anna alakja talán a legösszetettebb, egyben legambivalensebb számomra: a mélyen keresztény családanya előbb a férje hűtlenségével szembesül, majd önmagával kénytelen szembenézni, és a buddhista táborban gondolkodik el azon: lehet, hogy az egész élete elhibázott volt?

– A történet középpontjában valóban Anna lelki pokoljárása áll. Folyamatosan szembesül a saját kételyeivel, és a meditációk során rá kell jönnie, hogy az állandó megfelelési kényszer bűvkörében élve teljesen megfeledkezett arról, hogy ő maga kicsoda valójában. Azért is érdekelt ez a probléma, mert a korosztályomban

nagyon sok nőnél látom ezt a kóros megfelelési kényszert

a munka és magánélet minden frontján. Anna már majdnem 40 éves, mire egyáltalán elgondolkozik azon, hogy jó ötlet volt-e annak idején hozzámenni a párjához. És azon, hogy mit is akar valójában kezdeni az életével. Ebben nyilván benne van egy kis életközépi válság is, de nála mindez tetőződik a hit kérdésével is, hiszen a kereszténységen túl megtapasztal valami egészen más alternatívát. A történet azonban nincs lezárva, csak egy komoly változást akartam megmutatni mindhárom szereplő esetében, egy kimozdulást a mélypontról: az út kezdetét.

– A regényben, de a novellaskötetben is teret ad az örökbefogadás problémájának. Miért foglalkoztatja ez a kérdés?

– A személyes környezetemben vannak olyanok, akik a kis korban való elhagyás traumájával küzdenek, és ez a személyiségükön is nyomot hagyott. Nagyon megrázó, hogy ez végső soron egy megoldhatatlan probléma, mert semmi nem olyan tragikus, mint megélni ezt a fajta gyökértelenséget, az elsődleges szülői szeretetkapcsolat hiányát. Nagyon foglalkoztat ez a dilemma személyesen és íróként is. Lehet, hogy egyszer majd szentelek neki egy regényt.

– És filmíróként mi foglalkoztatja? Több rövidfilmje is elkészült a közelmúltban, az* Online *címűt épp a múlt héten mutatták be a szülővárosában.

– A *Hintaszék* című produkció már nem is annyira rövidfilm a maga 40 percével, majdhogynem tévéfilm kategória. Hódi Jenő, a Budapest Film Academy igazgatója kért fel társszerzőül a forgatókönyvéhez, ami az ukrajnai menekültválság témájával foglalkozik. Egy a fiával élő, rasszista öregember befogad egy menekült nőt, akiről kiderül, hogy roma, és várandós is. A hármójuk konfliktushelyzetekben bővelkedő kapcsolatát mutatja be a film, ami jelenleg forgalmazót keres.

A 23 perces, *Online* című filmet, melynek a producere is voltam, már egyedül írtam. Egy vidéki középiskolai némettanárnőről szól, aki az egyik diákjával összetűzésbe kerül az online oktatás során. El akarja tanácsoltatni az iskolából, a fiú otthonában járva viszont azzal szembesül, hogy a család súlyos mélyszegénységben él, és a testvér szellemileg sérült. Mivel a filmet egy ELTE-s hallgató rendezte, mindenhol diákfilm kategóriában nevezhettük. Tavaly nyár óta 25 nemzetközi filmfesztivált megjárt, és 30 díjat söpört be, köztük Párizsban és Rómában a legjobb forgatókönyvírónak járó elismerést. Legközelebb a novellaskötetben szereplő, *Piros fazék* című írásból szeretnénk rövidfilmet készíteni.

+1 KÉRDÉS

– 2053 címet viseli a novellaskötete utolsó, disztópikus elbeszélése, amely egy klímakatasztrófa sújtotta Magyarországot jelenít meg. Hogy képzeli el magát húsz év múlva – talán csak nem egy hasonló jövőbeli világban?

– A novella alapötletét az adta, amikor egy novemberi napon babakocsi-tologatás közben döbbenten tapasztaltam, hogy huszonegy fok van, tavaszi idő. Nem vagyok világépítő író, inkább a lélektan érdekel, de rögtön megjelentek előttem egy disztópikus Magyarország képei. Nagyon boldog lennék, ha 2053-ban még fontos dolognak számítana az, hogy az írásról beszélgetünk. Mert az azt jelentené, hogy ezek az óriási – így a klímát érintő – problémák még nem gyűrtek minket maguk alá. De nem vagyok túl optimista, és tehetetlennek is érzem magam. Gyakran érzem úgy, hogy ezzel az életmóddal, amelyet a legtöbben folytatunk, a vesztünkbe rohanunk.

Csend és Zivatar. A szerző szeptember 27-én, 18 órától dedikálja könyveit a 29. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválon a Millenárison, a Magyar Napló Kiadó 9-es standjánál.

John Langan

Horgok

(Részlet a regényből)

Ez a történet sötét paktumokról, rég eltemetett titkokról és egy titokzatos alakról szól, akit úgy ismernek: a Horgász. John Langan különös hangulatú regénye – mely a gótika és a horror, a mítosz és a valóság keveréke – szeptember végén jelenik meg magyarul az Agave Könyvek gondozásában.

Ne Abrahamnek szólíts, hanem Abenek. Habár anyámtól kaptam az Abraham nevet, sosem szerettem. Olyan nagyképű név, olyan bibliai, olyan... Azt hiszem, a „patriarkális" szót keresem. És ha valami nem vagyok, akkor pátriárka. Volt idő, amikor úgy gondoltam, hogy szeretnék gyereket, legalább egyet, de manapság már a láttukra is felfordul a gyomrom.

Néhány évvel ezelőtt, a pontos szám nem érdekes, elkezdtem horgászni. Most már hosszú ideje horgászom, és ahogy sejtheted, tudok egykét történetet. Mert a horgászok már csak ilyenek, nem? Imádnak mesélni. Van olyan történetem, amit megéltem, van, amit mások szájából hallottam. A legtöbb vicces: megmosolyogtatnak, sőt, néha megnevettetnek, ami nem kis dolog ám. A nevetés olykor hidat építhet, amelyen át kijuthatsz egy rossz időszakból, nekem elhiheted. Van néhány olyan történetem is, amit a „fura" jelzővel illetnék. Ilyet csak párat ismerek, de ha elmondom, vakarni fogod a fejed, és talán megborzongsz, ami a maga módján kellemes is lehet.

És van egy történet, ami... nos, kifejezetten borzalmas, talán nem is szabadna elmesélni. Már majdnem tíz éve történt, június első szombatján, és mire leszállt az éjszaka, elveszítettem egy jó barátomat, félig-meddig a józan eszemet és csaknem az életemet is. Sőt, egy paraszthajszál híján még ennél is sokkal többet. Emiatt hagytam abba a horgászást majdnem egy évtizedig, és noha azóta újrakezdtem, nincs olyan erő a földön vagy a felszíne alatt, ami rávehetne, hogy visszamenjek a Catskill-hegységbe, a Dutchman's Creek nevű patakhoz, arra a helyre, amit egy férfi, akire hallgatnom kellett volna, úgy nevezett: *„Der Platz das Fischer."*

Megtalálhatod a patakot a térképen, ha nagyon figyelmes vagy. Keresd meg az Ashokan-víztározó északi csúcsát Woodstock mellett, majd indulj el lefelé a déli partján. Előfordulhat, hogy elsőre nem találod meg. Látsz majd egy kék vonalat Wiltwycktől északra, ami a víztározó közeléből kígyózik a Hudson felé. Ott történt az egész, bár hogy mi volt ez a bizonyos „egész", azt még most sem tudom megmondani. Csak azt vagyok képes elmesélni, hogy mit hallottam és mit láttam. Tudom, hogy a Dutchman's Creek mély, sokkal mélyebb, mint szabadna vagy kéne lennie, és bele sem akarok gondolni, mivel van tele. Az azt körülvevő erdőben eljutottam egy olyan helyre, amit nem találsz meg a térképen, semmilyen térképen, amit benzinkútnál vagy sportboltban venni lehet. Egy óceán partján álltam, amelynek hullámai olyan feketék voltak, mint ennek a tollnak a hegyéből kifutó tinta. Láttam, hogy egy nő, akinek a bőre fakón derengett, akár a holdfény, kitátja a száját, egyre nagyobbra és nagyobbra, mígnem szinte barlanggá nyílt, amelyben olyan fűrészes fogak sorakoztak, hogy inkább illettek volna egy cápa szájába. Vadul reszkető kézzel egy ócska kést szegeztem magam elé, miközben három rémálomalak közeledett felém.

De túlságosan előreszaladtam. Előbb hallanod kell más dolgokról, például Dan Drescherről, szegény szerencsétlen Danről, aki aznap reggel velem tartott a Catskillbe. Hallanod kell Howard történetét, amelyet most már sokkal jobban értek, mint amikor elmondta nekem Herman Büféjében. Hallanod kell a horgászatról is. Mindent a maga idején. Ki nem állhatom az összecsapott történeteket. Nem kell, hogy egy történetben úgy passzoljon minden, mint az előregyártott házban – nem, menjen csak a maga útján –, de igenis legyen meg a maga medre. Még egy ilyen szénfekete történetnek is.

Felteheted a kérdést, miért kerítek neki ekkora feneket. Vannak olyan gonosz dolgok, amelyeknek a puszta közelsége is beszennyez, gonosz pecsétet hagy a lelkeden, mint a kopár folt az erdőben, ahol semmi sem nő. Szerinted egy történet elbír ekkora gonoszságot? Túl szép lenne, nem? Talán igaz ez az apró rossz dolgokra, tudod, a mindennapi frusztrációkra, amikből vicces sztorikat kerekíthetsz a partikon. Én azonban kétlem, hogy a pataknál történtekre ez vár. Azokat nem lehet átalakítani, csak átörökíteni.

És ez még nem is minden. Ott van az a mese, amit Dannel hallottunk Herman Büféjében. Amióta Howard elmesélte, mi történt Lottie Schmidttel meg a családjával jó kilencven évvel ezelőtt, képtelen vagyok kiverni a fejemből. Bár ez a kifejezés, hogy „képtelen vagyok kiverni a fejemből", egyáltalán nem fedi a valóságot: szóról szóra emlékszem a történetre, ahogy Howard is a lelkész szavaira, akitől hallotta. Kétségtelen, hogy részben azért is olyan élénk az emlék, mert Howard elbeszélése sok mindent megmagyaráz abból, ami Dannel és velem történt aznap. Az agyam zugaiban jár-kel a történet a víztározó építéséről és arról, hogy kit – és mit – rejt a víz. Még ha meg is fogadjuk Howard tanácsát, és aznap elkerüljük a patakot – sőt, ha megfordulunk és hazahajtunk, amilyen gyorsan csak tudunk, mert ezt kellett volna tennünk –, szilárd meggyőződésem, hogy akkor is beleég az emlékezetünkbe, amit hallottunk. Kísértheti egy történet az embert? Megszállhatja? Néha csak arra tudok gondolni, hogy amikor annak a júniusi szombatnak az eseményei elhangzanak, az csak ürügy azoknak a még távolabbi eseményeknek, hogy újra befurakodjanak a világba.

Tessék, megint előreszaladtam. Mindennek megvan a maga helye és ideje, beleértve a történetet Lottie Schmidtről, az apjáról, Rainerről és arról a férfiról, akit úgy nevezett: *Der Fischer*. Ugorjunk vissza az elejére. Kezdjük azzal, hogy mondok pár szót életem nagy szenvedélyéről... Pontosabban amiről azt hittem, hogy életem nagy szenvedélye: kezdjük pár szóval a horgászatról!

Nem gyerekkoromban tanultam meg, hogy kell csinálni. A papám elvitt egyszer-kétszer, de ő se volt nagy pecás, úgyhogy inkább olyasmit tanított, amihez értett, például baseballozni és gitározni. Aztán egy nap, olyan huszonöt-harminc évvel azután, amikor a papámmal az utolsó szombat délelőttöt töltöttük úgy, hogy egy vödörnyi kukacot szép lassan vízbe fojtottunk, azzal a gondolattal ébredtem: *szeretnék elmenni horgászni*. Nem is. Azzal a gondolattal ébredtem: *el kell mennem horgászni*. Éppen olyan mohón szükségem volt erre, mint egy tikkasztó júliusi délután a nagy pohár vízre, amiben jégkockák csilingelnek. Hogy miért pont a horgászat iránt fogott el a vágy, magam sem tudom. Tény, hogy éppen nehéz időszakon mentem keresztül. A feleségem nemrég hunyt el, pedig még két éve sem voltunk házasok, így aztán pont olyan kliséket éltem meg, amiket tévéfilmekben látni és countrydalokban hallani. Ez nagyrészt azt jelentette, hogy túl sokat ittam, és mivel papa az iváshoz se értett, azt jelentette, hogy az ivást is rosszul csináltam: fél üveg whiskyre fél üveg bor, aztán sokáig kapaszkodtam a vécékagylóba, miközben a fürdőszoba vidáman forgott körülöttem. És persze a munkám is megszenvedte – rendszerelemző voltam az IBM-nél Poughkeepsie-ben –, de szerencsémre a menedzserem elküldött betegszabadságra ahelyett, hogy kirúgott volna, pedig rászolgáltam. Ez még akkor történt, amikor az IBM normális munkahelynek számított. Elengedtek három hónap fizetett szabadságra. El tudod hinni? Szinte az egész első hónapot azzal töltöttem, hogy a pohár fenekét nézegettem. Akkor ettem, amikor eszembe jutott, vagyis nem túl gyakran, általában mogyoróvajas-lekvároszendvicset, amit a változatosság kedvéért hébe-hóba lecseréltem hamburgerre és sült krumplira. A második hónap kábé ugyanígy telt, kivéve, hogy meglátogatott a testvérem és a néhai feleségem szülei, de egyik vizit sem ment olyan jól, hogy érdemes legyen elmesélni. Mindnyájan szenvedtünk. Marie kivételes volt, nem hasonlított senkihez. Olyan húsba vágón éreztük a hiányát, mintha valaki benyúlna a szádba egy fogóval, és kitépné az egyik bölcsességfogadat: nyílt seb volt, ami minden porcikánkba kisugározta a fájdalmat. És ahogy nem tudod megállni, hogy ne bizergáld a nyelveddel a fogad helyét, amíg meg nem sajdul, ugyanúgy nem tudtuk megállni, hogy ne kutakodjunk az emlékeink között, amíg újra ránk nem tört a fájdalom. A harmadik hónap végén már csak alsógatyában gubbasztottam a kanapén a tévé előtt, azt kortyolgatva, ami épp a kezem ügyébe esett. Valamennyit azért tanultam, mint látod.

Volt nálam több cipősdoboz tele fényképekkel, amiket nem jutott időm albumba rendezni. Aztán amikor az alkohol elérte a megfelelő szintet a véremben, kivettem a dobozokat a hálószobai szekrényből, és körülbástyáztam magam a házasságom emlékeivel. Ott volt Marie, amikor megismertem: pontosabban, amikor először beszéltem vele igazán, hiszen előtte már bemutattak bennünket egymásnak a munkahelyen, még a nyár elején, amikor beállt a céghez rögtön a főiskola elvégzése után. Két projektben is együtt dolgoztunk, így júliusban és augusztusban futólag többször láttuk egymást, bár pár udvarias szónál többet nem váltottunk. Aztán szeptemberben a munka ünnepén valaki bulit rendezett a házában – Tim Stoffelre tippelnék –, és egymás mellé kerültünk az udvaron felállított egyik kártyaasztalnál. Ő Jenny Barnett-tel jött, de Jenny lelépett Steve Collinsszal, és a többi vendéget még annyira sem ismerte, mint engem. Mindig tagadta, de én biztos vagyok benne, hogy amikor megkérdezte, hogy vagyok, csak az időt akarta elütni, amíg megeszi, ami a tányérján van, aztán hazaindul. Az ember azt hinné, beleégett az agyamba az a beszélgetés, de ha agyonütnek sem emlékszem másra, mint hogy örömmel tudtam meg, hogy ő is Hank Williams Sr. rajongója. Őszintén bevallom, teljesen lefoglalt, hogy ne bámuljam túlságosan a bikinifelsőt, amit a sorthoz és a tornacipőhöz felvett. Jellemző a férfiakra, tudom. Addig beszélgettünk, míg egyszer csak Tim állt meg a kártyaasztal túlsó felén azzal, hogy nem muszáj ugyan hazamennünk, de itt sem maradhatunk tovább. Mi mégis hazamentünk – mármint ki-ki a saját otthonába –, de az együtt töltött idő hatására furán éreztem magam: miután elváltunk, valahogy minden kissé fakóbb lett, mint amikor egymás mellett ültünk.

Pék Zoltán fordítása

John Langan amerikai író 1969-ben született, bölcsészettudományból és filozófiából szerzett diplomát. A New York-i Állami Egyetemen kreatív írást tanított tizennyolc éven át. Az írásaira a 2010-es évek elején figyeltek fel komolyabban: először antológiákban jelent meg, majd több sikeres regényt és novellaskötetet is írt. Legismertebb műve a 2016-os *Horgok*, melyért elnyerte a Bram Stoker-díjat.

FOTÓ: FORTEPAN / TÓTH KATALIN

FOTÓ: FORTEPAN / CHUCKYEAGER TUMBLR

Kovács Margit

Zsákutcányi gyerek

Filotás Karinának

1986 nyarán azt hittem, hogy
a világ négy szegletéből zsákutcánkba
két szelet zsíros kenyér közé
napközis tábort hajtogathatunk
míg apáink a kocsmában kugliztak egy korsó sörért
és anyáink a fodrásznál dauergőzben tüsszögtek
mi oly szabadok voltunk addig mert
az utcánk elején a parkban gyülekeztünk
néhányan Farkas Bertalanok lettünk és fára mászva
zöldellő ágakkal navigáltunk a világűrben
a Szaturnuszra dokkoltunk le magunkat
bejártuk a Tejút minden szegletét
űrsétánk befejeztével egy ágról fejjel lefelé
csak úgy kicsúsztunk a szkafanderből
máskor a parkból focipálya lett és csapatot választott
Détári és Nyilasi mi pedig imádkoztunk
hogy a választás ne ránk essen utoljára
passzoltuk a rideg valóságot hogy legalább
a gól öröme némítsa az otthoni civakodást
kudarcaink nagyok voltak ránk de a
sikereinket egymás cipőjében hordtuk
nyaranként együtt mentünk le a tóhoz
és a vízbe bátyáink kezeiből ugrottunk
csak a lángos illata csalogatott ki kockás plédjeinkre
estére hártyáink nőttek ujjaink között
és egy réteg bőrt is leáztattunk magunkról
ágyainkhoz nehéz pislogások közt botladoztunk
és reggelig aludtuk dobozos colára cserélt álmainkat

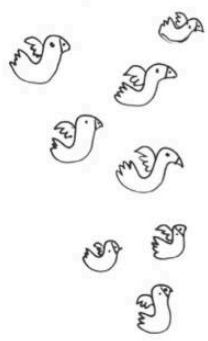

Vörös István

Megalkuvás-pontok

Schiff Andrásnak,
aki úgy játssza Bachot,
mintha örökké létezett volna

Látom, hogy kificamodnak a pályák,
bár nincsen szinte baj.
Csak, amit mindenki akar,
legalábbis mindenkitől elvárják.

Korlátlan alkalmazkodóképesség
visz mindenbe bele.
Ilyen a többség élete –
de legalább nincsen érte fizetség.

Önként tesszük tönkre az életünket,
mert nem a mi hibánk,
ha rossz lovat adnak alánk.
Hogy nem stimmel valami, csak feltűnhet.

Ál-lázadók építik ketrecük fel,
de közben nevetik,
hogy bátrak a nézeteik –
bár mindezt cáfolják a két kezükkel,

mi nem figyel a háborgó beszédre.
Mind kétfelé szakad,
aki még egy helyben marad,
mert hazája a káros szenvedélye.

Itt valamikor egy jókedvű hely volt,
legvidámabb barakk.
A humortalanság alatt
azt értem, amilyen gyorsan ez elmúlt.

A filozófiák és újságcikkek
megzavarják fejem.
Ez még nem az a félelem,
aminek jöttétől mindenki retteg.

Elalvás előtt horrorfilmet nézünk,
a művészfilm oda.
A csapongó fantázia,
mint az átlagos férfihaj, meggyérült.

Igen, igen, már minden átlagos csak.
Hol a rendkívüli?
Ki versével elbűvöli
a világot, és így mindent elmondhat.

Vagy zongorán játssza a világ végét,
és kiutat mutat.
Ettől jobb lesz a hangulat,
s nem nagyképű kegyosztás lesz a részvét.

Minden hátsó gondolat összeomlik,
és összeesküszünk:
humortalanok nem leszünk –
a következő megalkuvás-pontig.

A megváltozott ember és más folyamatban lévő munkák, avagy Lehetséges könyvművet írni? címmel tartja székfoglaló előadását Vörös István – 60. születésnapján – szeptember 20-án, pénteken 17 órától a CEU Auditorium B termében.

Gerevich András

Szerelem

Voltam már férfibe és nőbe is szerelmes.
Képzeletemben gyakran nemtelen, ami szép:
a bőr érintése vagy a simogató tekintet –
a valóságban mégis formát ölt a nem.
Sokféle, és mindig más vágyában önmaga:
az anyajegy a hónaljában, karján a heg,
combján erek térképe, vállán szeplő-eső,
és a csipás ránc a szeme mosolyában.
Vonz, akár maszkulin, akár feminin:
látom a férfiakból sugárzó nőiséget,
és nőkben a domináns férfi vonást,
vagy amit annak vélsz, annak titulálsz.
Határokat húzol, de elmosódnak,
a testek új formát, új arcot öltenek.
A fantáziám is átlép sokféle határt,
vágy és ráció változó arányban vegyül,
hiába a forgatókönyv, a leosztott szerepek.
Testünk összeér, vágyaink átalakulnak
és elkeveredünk, egymásba fonódunk,
közös lesz az íz, és csak a mienk,
arcodon, nyakadon, melleden kóstolom.
Majd a sötétben, féléberen, kíváncsian várom,
vajon álmomban férfi vagy nő leszel?

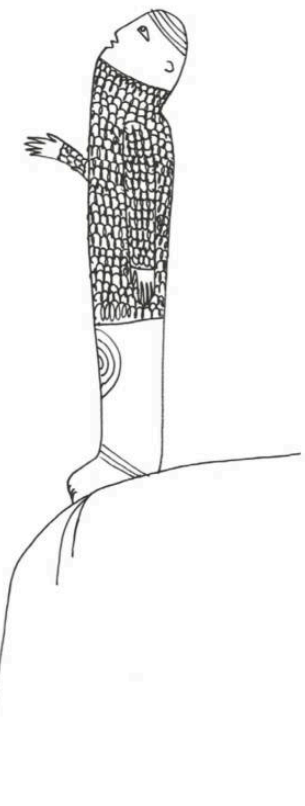

Bozóky Balázs

B oldal

Most már végérvényesen
Soha, de soha többé
Nem iszom hideg, tegnapi kávét.
Nem hallgatok egyszerre
Két számot,
Nem olvasok egyszerre
Több könyvet.

Megfogadom az öreg tanácsát:
Küzdök és bízva bízok,
Csak az egyik oldalon rágok,
Veszek egy borotvakést,
Kevesebbet dohányzok,
Nem politizálok,
Vidékre költözök és
Bazsalikomot meg paradicsomot ültetek.
A magam ura leszek.
A hajamat a napon szárítom:
ami MARADT.

Megbecsülöm legnagyobb kincsem:
AZ IDŐT.

Megtanulok végre olaszul is talán,
Újranézem a Keresztapát,
az egész trilógiát,
Ültetek unokáimnak dió- vagy hársfát,
hogy hol, azt még nem tudom.
Talán pont ott,
ahol apám kivágta.
Pontosan ott!
Nem nézek olyan filmet
Ami 7-nél kevesebb pontot kapott.

Itt, a kazetta másik oldalán
Lassul most minden dallam,
De minden zene igényesebb,
Pontosabb, odaillőbb, eszmeibb,
melankolikusabb és gyerekesebb.

Zuhanok. Velem zuhannak a lehetőségek.
A játéknak már csökkent a tétje:
Nyersz minden nappal, órával,
Csak a vesztesek sietnek
Remegő kézben tartva a dobókockákat.

Mielőtt teljes apátiába zuhannék,
Rájövök, egy csikó, csak 41 vagyok!
A második félidő 50-nél kezdődik...
9 évem sóhajt, gyarapodok, álmélkodok.
Bárcsak ne több millió évet
éltem volna eddig Nyugaton még!

Majd már holnap kimérten lépkedek,
Egyre inkább szeretem a sétát,
Nézni, hogyan sietnek az emberek:
Ugyanazokat a köröket róják.

A tó is körbeér egyszer,
A kacsák hazatérnek tavasszal,
Kevesebbet utazok külföldre.

Az elmúlás törvényszerű
És felettébb kényelmetlen.

Cukormázzal borított keserű mandulás bonbon,
Melynek közepén szárított áfonya,
Mely napon kíván újra száradni,
Hogy csak a lényeg maradjon benne,
A létezés esszenciája: Isten.

Bőrkabát

Harminc fölött a vágyak
és a beteljesülésük közt lévő idő
lecsökken.

Délután bőrkabátot óhajtottam,
és hajnalra már a vállamon
hevert.

Varázshegy

Minden este megszöktetsz a Varázshegyre,
Álmaim helyére, hol megszűnik az idő,
És aztán minden reggel arra kell ébrednem,
Hogy nincs se varázslat, se hegy, se nő.

Válasz K. társkereső hirdetésére

Még ki se mondtam, de már megírtam,
Romantikus ábránddal belefacsartam
A vágyamat a két órákra bontott,
Magával elképzelt szerelmes légyottok
Emelyítő italába, és jégkockát dobtam rá,
Mellé fektettem a fekete magány szívószálát,
A pincérnek mondom, én rázva kérem,
Bár sokat kavartam, félre sosem léptem,
Csak mosolyog rám, s szalvétával legyint,
Nem szólok. Csak szemét nézem megint,
Amit most egy eltévedt pók fonalában látok,
Szövi a sors a hálót. A pincér szól, hogy „zárok”.

Farkas B. Szabina

Ha-ha-ha

Ha egy nő, akkor megfontolandó, hogy biztosan azt mondja-e, amit, és nem éppen az ellenkezőjét. Megszokásból, társadalmi berögződésből, de nem lehetetlen a rátartiság ténye sem. Ha egy nő, akkor akár kettő is, vagy három. Ha egy nő, le fogja tépni, meg fogja rágni, félre fogja tolni, körömmel kocogtatni, kicsit simítani, visszazárni. Zörögni is máshogy, zörögve. Ha egy nő, akkor anya. Ha egy nő, akkor szerető. Ha egy nő, az biztos, hogy más illat lesz a táska alján. Ha egy nő, úgy nehezebb, ha egy nő, úgy látványosabb, ha egy nő, úgy puhább, ha egy nő, úgy inkább pengeélen hulahoppozó gumikacsa a megfejtés, mintsem igazi nemek közötti igazságkonszenzus. Ha egy nő, akkor lekapargatja a sörösüveg címkéjét, ha egy nő, akkor zavar, ha zavar, akkor kaparászás. Ha sör, ha nő, ha szeret, ha címke, akkor már mindegy. Ha egy nő lát, akkor hirtelen megszaporodik az út, amin keresztül hangyák cipelik maradványainkat a lakás egyik pontjából egy soha fel nem fedezett másikba. Ha egy nő, akkor vér. Ha egy nő, akkor vár. Ha egy nő, egy nő, száz. Ha egy nő lép, az párduc. Ha egy nő megmarkolja a fekete virágföldet, kiegyezik az idővel és az ásóval. Ha egy nő, megfeszül, kis ér a halántékon, alig látszik, de csak akkor, ha egy nő, máskor sose. Ha egy nő, akkor hullám, eperfa, Római part, lomi, lázálom, malom, halom. Ha egy nő nő. Ha egy nő nem nő. Ha nő. Ha egy nő élvezettel eszik, ha egy nő élvez, ha egy nő él. Ha egy nő, akkor viszonyítási alap, viszonyunk alap, alapvetés a viszony, vagy annak a fenn nem állása, illetve a semmilyensége, de nem eltagadható pont itt a relációba helyezett önmagánkívülisége. Ha egy nő, akkor finom. Ha egy nő, akkor kicsit kiül a szája szélére a kecsap, de nem szólok neki. Szalvéta akarok épp lenni. De csak mert van benne némi gyűröttség. Gyűrögessen a nő, nőjön nő a tenyeredbe, a harmadik szemed helyére. Vagy a hátad közepére. Ha nő, akkor gesztenyével a zsebében teszi el a télikabátot. Ha nő, akkor vállfára akasztott mindenféle hazugságaink, évszakkal váltogatja színeit. Ha a nő megszámolja, végül nem annyi, ha nő nem számolja meg, maradhatunk eredeti hitünkben. Ha nő, akkor forrás. Száz fokon. Ha nő, akkor Beszterce ostroma. Ha nő, nem beszél. Ha nő, csend. Ha nő, mindenáron megfelel a tulajdonképpeni legalapvetőbb feltételezéseknek. Így tudta, így kellett, így lett nő. Ha egy nő, akkor több a levegő, kevesebb a levegő. Ha egy nő szeret, ha egy nő nem szeret. Ha szeret. Nem szeret. Ő igen. Egy nő. Ha egy nő olaj a tűzre, nem kell mindenáron visszatérni, válságstábot alakítani, megtörni, nem jutni sehova, kicsúszik a kezünkből, olaj, kicsúszunk. Ha egy nő, ha olaj, ha a meg nem érintés nagyobbra nő, mint a szenvtelenség tettetett kényszercselekvése, ha dohányzóasztalon maradt használt buszjegy lesz minden ügyetlenségünk, ha kicsúszik újra. Ha kiderül, hogy sose fogtuk, senki se fogott. Madarat. Ha egy nő, akkor megtelik. Ha egy nő újraírja, ha lesz vége, ha pont akkor, de csak látszatra egyezik, nem baj, éppen elég reprezentáció erre a furcsa évtizedre. Eszünk még kiflit kefirrel.

FOTÓ: FORTEPAN / FORTEPAN

FOTÓ: FORTEPAN / ÉPÍTÉSÜGYI DOKUMENTÁCIÓS ÉS INFORMÁCIÓS KÖZPONT

Tóth Vivien

Apám behív a vécébe, hogy nézzem meg, mit csinált

Nem szeretném. Megállok a fordulóban, nyitva van az ajtó. Apám kezd mérges lenni, közben átsuhan az arcán a félelem. Véres, mondja, tele van vérrel. Nem akarom megnézni, el tudom képzelni, hogy milyen lehet. Apám fogja magát, és beránt maga mellé. Szűkös a hely, nálunk külön van a vécé a fürdőszobától. Állunk egymásnak feszülve, lenézek, nincs benne más, csak vér, a többit biztos letakarította. Nem erőlködtél nagyon? Ez jön ki a számon, nem tudok másra gondolni, arra meg próbálok nem, hogy apám húsz percet ült bent, és olvasott, miközben csöpögött belőle a vér. Halkan öklendezem, nyelem visszza a nyálam. Ha apám perverz lenne, akkor ezt úgy is kódolhatná, hogy megkívántam a vérét, ezért túl sok nyálat termelek. Kötelességtudóan nézem, amíg apám rám nem szól, hogy most már elég. Nem húzuk le, otthagyjuk a csészében, mint valami bizonyítékot, amire később vissza kell majd térni. Felhívja anyámat, elmeséli neki az egészet onnantól kezdve, hogy kiválasztotta az újságot a boltban. Leteszik. Hallom, ahogy kattog az egere a másik szobában, valamire rákeres az interneten. Bejön a szobámba, menni kell a sürgősségire. Húzom az időt, hátha anyám hazajön, és neki kell elkísérni. Apám észreveszi, lemondón szól, hogy anyám csak később jön haza.

Várunk a rendelő előtt. Délelőtt van, kevesen fordulnak meg ilyenkor itt. Egy fura, olasz kinézetű férfi sétálgat fel és alá, mindenkitől megkérdezi, hogy miért van itt. Apámra kerül a sor, de ő csak néz maga elé, jelzek a kezemmel, hogy hagyja inkább, de az olasz nem tágít, addig vár, amíg apám fel nem néz. De nem rá, apám nem szeret mások szemébe nézni. Ott áll felette, mintha az információ nélkül nem tudna tovább élni. Rossz lóra tett, mert apámat ez nem érdekli. Vizenyős szemével az ajtót bűvöli. Öt perc múlva kijön a nővér, az olasz addigra visszaült a helyére. Behívják apámat, erre feláll az idős nő a sarokban, hogy ő előbb volt itt, csitítják, hogy apám sürgősebb eset. Az meg vonul előre, hogy neki napok óta fáj a lába, már volt trombózisa, és ha még egyszer kijön, amiért nem látják el, akkor súlyosan megfizetnek ezért. Apám ebből nem érzékel semmit. Bent áll a rendelőben, kezében a bukszája. Zavarban van, sok bent a nővér, nem tudja, hogy melyikhez kell fordulni. A nagyhangú nő abbahagyja, mert megígérik neki, hogy ő lesz a következő, erre az olasz keresztet vet, kisétál az utcára, de tíz perc múlva visszajön, és újrakezdi a kérdezgetést. Odajön hozzám, várja a választ, mondom, hogy az apámat kísértem, erre számon kér, hogy miért foglalom a helyet a többi beteg elől. Körülnézek. Rajta kívül még ketten várakoznak.

Nyílik az ajtó, kitárja a nővér, nem törődik azzal, hogy apám az asztalon ül egy kisgatyában. Felül nincs rajta semmi, csak az arcán a megalázott tekintet. Körülötte sürögnek a nővérek, mindennel foglalkoznak, csak vele nem. A szemembe néz. Ez nem az apám, ez egy kisgyerek, akit egyedül hagytak. Néz rám, mintha mondani akarna valamit. Felállok, odarohanok, és becsapom az ajtót. A váróban mindenki engem néz, köztük a nővér is, aki kijött az előbb. Remek, így most nem tudok visszamenni, szid le, miközben bekopog az ajtón, beengedik.

Valami ér elpattant, miközben. Mondja apám. Ballagunk haza. Öt percre van a panelház a rendelőtől, de olyan, mintha már húsz kilométert megtettünk volna. Nem beszélünk semmiről. Majdnem elüt minket egy autó, mert nem látja, hogy leléptünk a járdáról, ez végre jó témát szolgál. De nem tudunk sokáig erről dohogni, mert apám azt mondja, hogy sose legyen jogosítványom, mert a nők nem tudnak vezetni. Otthon megkezdek egy krémtúrót, közben a telefonon végigpörgetem a híreket. Fellélegzem, mert már négy óra van, anyám hamarosan hazaállít, nem hárul több feladat rám. Félbehagyom a krémtúrót, eszembe jut a vér. Semmit se kívánok, bármire nézek, az véres lesz. Véres gulyásleves, véres túrós csusza, véres kóla. Jólesne hányni egyet, de akkor be kell mennem a vécére. Egyszer kimentem a közeli kiserdőbe, hogy meghánytassam magam. Nem ment, mert azt éreztem, hogy mindenki engem néz a panel ablakaiból. Mintha megsejtették volna, hogy valamire készülök. Elmúlt az ihlet, de a hányinger megmaradt. Úgy döntöttem, hogy alszom egyet, mielőtt visszamegyek az egyetemre, de erre apám beront a szobába, és a kezembe nyom egy papírt. Ne nézzem meg, csak menjek el a patikába, és váltsam ki. Nyitnám ki, de rám üvölt, hogy mondott valamit. Veszem a cipőm, direkt lassan, hogy addig se jusson hozzá ahhoz, amire szüksége van.

A patikában az egyik volt osztálytársam anyukája fogad. Soron kívül szólít, aminek nem örülök. Elmeséli, hogy Gábor azóta katonai iskolába jár, erre azt válaszolom, hogy nem csodálom, az általános iskolában is minden keze ügyébe kerülő bot fegyver lett. Azt nem teszem hozzá, hogy szeretett másokat kínozni. Például azt is ő mutatta, hogy a katicáknak ki kell tépni a szárnyát, és akkor nem repülnek el, olyan, mintha saját háziállatunk lenne. Átnyújtom a cetlit, megjegyzi, hogy hú, de összehajtottam. Mosolygok, nincs kedvem már beszélgetni. Végigpörgetem a brosúrákat, csupa idős ember van rajta, akik mosolyognak, pedig a reklám szerint székrekedésük van. Mekkora kell? Jön vissza az osztálytársam anyja. Nem tudom, a legnagyobb kiszerelés, válaszolom. Az rendben van, de mekkora méret? Nem értem, látszik rajtam, szégyellem magam. Mintha felelnék, és nem készültem volna rendesen fel. S-es? Elég vékony vagy. Nem nekem lesz, az apámnak. Akkor neki adok egy L-eset. Hátramegy, a kezembe nyomja a pelenkát, alig fér át a lyukon a pénztár előtt. Fizetek, Gábor anyja sok szerencsét kíván az egyetemhez, azt mondom erre, hogy köszönjük, és kint is vagyok a levegőn.

Otthon fura szag csap meg. Mintha egy hajléktalan feküdne a nappalink közepén. Leteszem apám szobája elé a pelenkát. Bármennyire próbálja halkan felrakni, hallom, ahogy cuppog az anyag. Anyám hazaér. Végre tudok ebédelni, ha bezárom a szobám ajtaját, akkor még a szag sem zavar. Anyám üvölt, hogy hogy lehetünk ennyire szemetek, hogy úgy hagyjuk a vécét. Leöblíti, lemossa. Engem sért, hogy egy kalap alá vesz apámmal, nem megyek ki segíteni. A szag bekúszik hozzám az ajtó alatt és a kulcslyukon, nem bírok megmaradni bent. Kiülök az erkélyre, anyám mellém, kávézik. Mi ilyen büdös? Apád segge ereszt. Rögtön a pelenkára gondolok, aztán arra, hogy apám ablaka az erkély mellett van, nem szabad róla beszélni, mert akkor dacból nem fog feneket mosni. Anyám rezignáltan kavargatja a kávéját, azt mondja, hogy neki kell előbb meghalnia, mert ő nem fogja pelenkázni apámat. Vagy majd beadjuk valami otthonba. Nyávog egy másik erkélyen a macska, rá mosolygunk. Még nagyon apró, nemrég hozták haza a menhelyről. Körüldrótozták az erkélyt, hogy ne essen le. Erről eszembe jutott valami, amit egy könyvben olvastam. Hogy a macskáknak addig tart a világ, ameddig a lakás küszöbe ér. Nem lépik azt át, nem is kíváncsiak rá, hogy mi van azon túl. Apámnak is van egy küszöbe, a szobája előtt. Ahogy kijön onnan, a világ rendje felborul, és közben ő is csak zuhan, és próbál eligazodni az adott helyzetekben, de nem tud. Olyan, mintha nem tanították volna meg viselkedni. Elárvult kisfiú a rendelőben, kisgatyában ül, és várja az anyukáját.